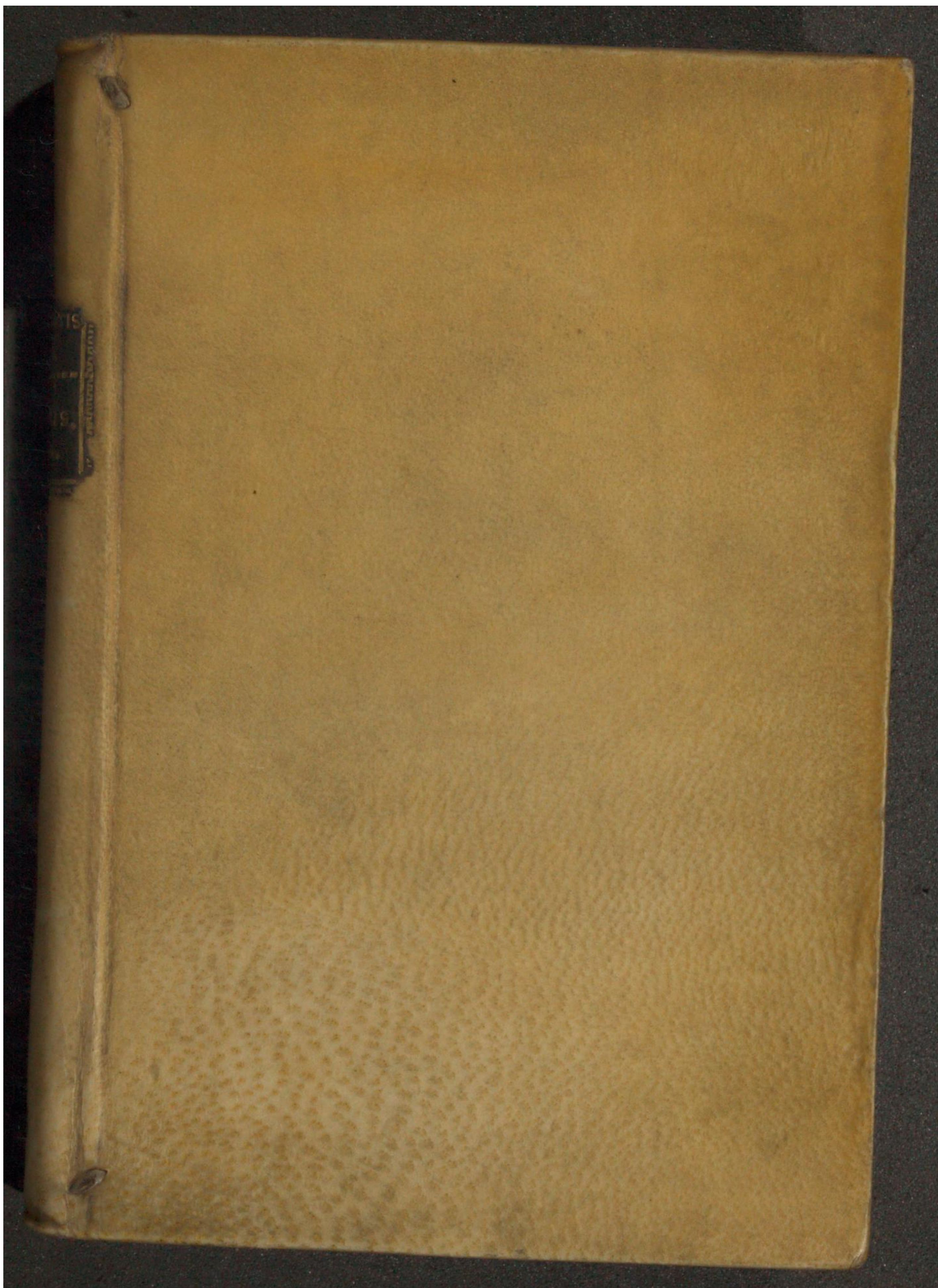
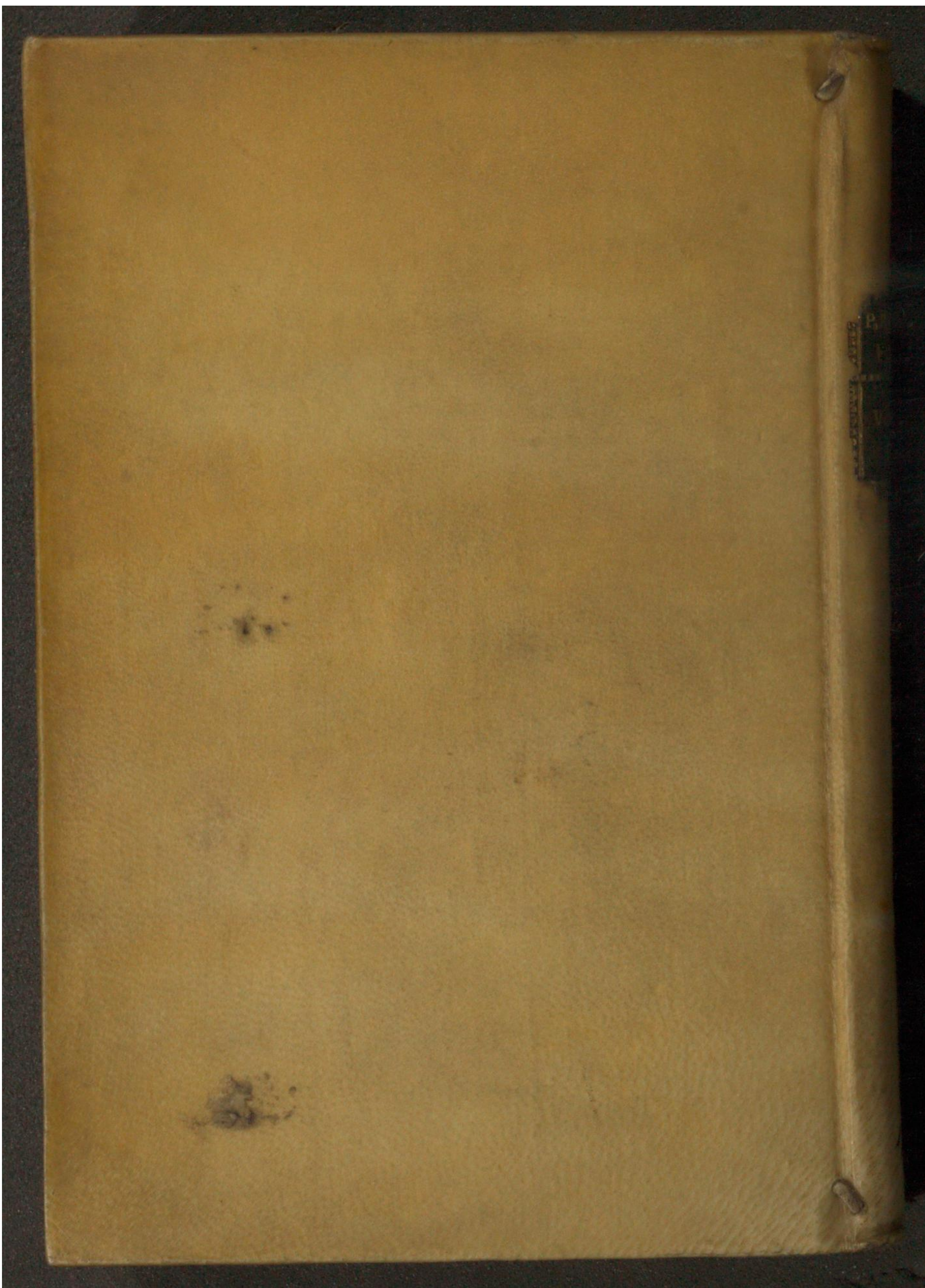
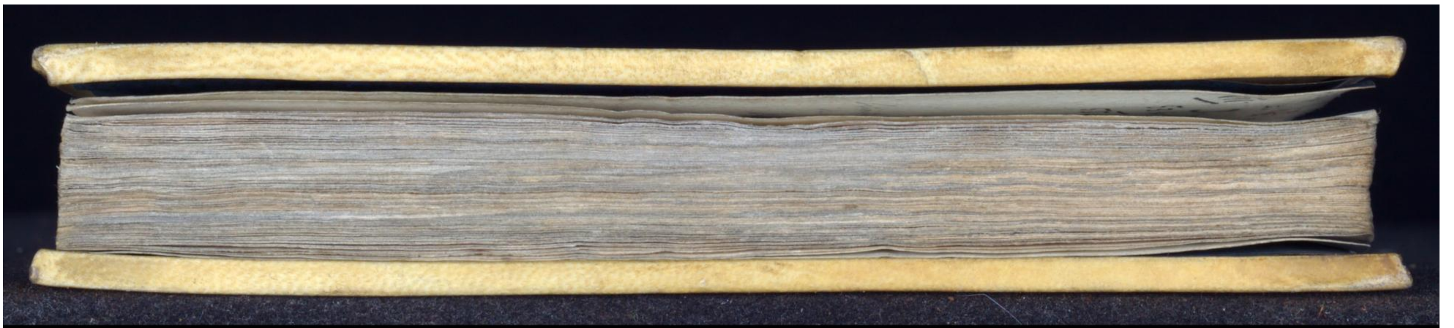

P. RAVENATIS
FOENIX
VENETIIS
1533.
1533

See Bib Grenvil. an Edition printed in the same year (1533) by Pietro de Nicolini da Sabbio.

See Signal C II. a very strict injunction against all Spectators excepting Rompius & ... except the one "quem praefatus Doctor intellegerit".

Artificial Memory

2 works 1 vol

25/-

map

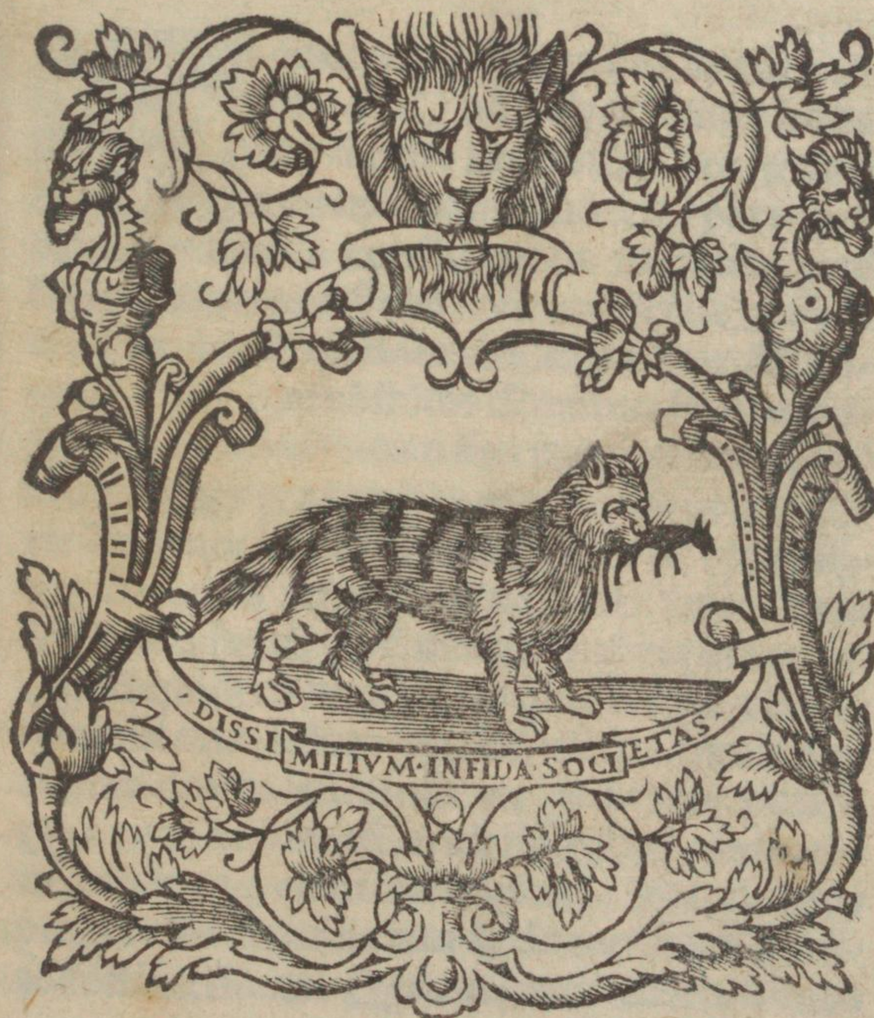
454

Ashburnham Lib
May 10. 1898

Contarini. Imperfect at end

FOENIX
DOMINI PETRI RAVENNATIS MEMORIAE MAGISTRI.

ARTIFICIOSA MEMORIA Clarissimi Iuris Vtriusq; Doctoris & militis dñi Petri Rauénatis Iura Canonica ordinarie de sero legẽtis in Celeberrimo Gymnasio Patauino in hoc libello continentur.

Et cum una sit Fœnix & unus sit iste libellus: libello si placet Fœnicis nomẽ imponatis.

Leonora de Aragonia Ducissa Ferrariæ &c. Quod ab omnium bonorum datore Immortali deo generi humano concessum est: plæriq; in orbe terrarum a constitutione mundi usq; ad hanc ætatem excellentes uiri euasere. Quos inter nunc adest Spectatus miles auratus & Insignis utroq; Iure cõsultus dominus Petrus Tomasius rauẽnas harum litteraꝶ nostrarum exhibitor: Qui præter alias corporis & animi dotes ita omni doctrinarum genere & tenacissima memoria refulget ut ne dum superiorem sed etiam in his parẽ minime habere uideatur. Quod quidem nuper latissime re ipsa cõprobauit: ut non solum nos sed etiam omnis hæc ciuitas nostra testimonium perhibere potest. Qua ex re factum est ut eũ singulari admiratione prçcipuaq; charitate cõplexę: Inter nostros præter alios familiarem & domesticum habere cõstituerimus. Quamobrem Serenissimos

reges Illuſtres principes Excellentes reſpubli⸗
cas & alios quoſcunq; dominos patres fratres
amicos beniuoloſq; noſtros precamur & ora⸗
mus ex animo ut quotienſcunq; ei contigerit
ipſum dominum Petrum tam optime meritũ
cum ſuis famulis & equis uſq; ad numerũ octo
cum ſuis bulgiis forceriis & capſis cum pãnis
& ueſtibus ſuis libris uaſis argẽteis & aliis qui
buſcunq; rebus ſuis ac armis per eoruuı urbes
oppida uicos paſſus aquas & loca die nocteq;
liberrime & expeditiſſime abſq; alicuius datii
gabellæ & alius cuiuſlibet oneris ſolutione
amoris noſtri & potiſſimum tã maximarum
huius hominis uirtutum cauſa tranſire permit
tant commendatiſſimumq; ipſum ſemper ha⸗
bentes ei prouidere uelint de liberrimo expe⸗
ditiſſimoq; tranſitu & idonea cohorte ut opus
fuerit & ipſe requiſiuerit. Quod quidem nobis
iocundiſſimum ſemper erit atq; gratiſſimum
paratiſſimis ad omnia eorum qui ſic in eum ſe
habuerint beneplacita. Mãdamus autẽ omni⸗
bus & ſingulis magiſtratibus quoruncunq; lo
corum noſtrorum & potiſſimum cuſtodibus
paſſuum reliquiſq; ſubditis noſtris ut prædicta
omnia & ſingula in terris & locis noſtris inuio
labiliter ſeruent ſeruariq; faciant. Sub indigna
tionis noſtræ incurſu & alia quauis grauiori
pœna pro arbitrio noſtro eis imponenda, ad
quorũ robur & fidem has noſtras patentes lit
teras fieri iuſſimus & regiſtrari & noſtri maio

ris sigilli munimine roborari : Datas Ferrariæ in nostro Ducali palatio anno natiuitatis dominicæ Millesimo quatringentesimo nonagesimoprimo Indictione nona Die decimo mensis Octobris &c. Seuerius.

Bonifacius Marchio Montis ferrati &c. Decet permaxime Principes eorum non silere cõmendationes qui fide ac deuotione nõ modo sibi deuinctos & affectos esse cognoscunt sed quorũ uirtus ac scientia & mores ubiq; patent & illos sibi reddunt gratos & acceptos. Sane igitur attendentes præclaras uirtutes scientiaq; peritiam ac memoriam magnã prout nosipsi uidimus ac mirabiliter sumus experti spectabilis ac eximii Iuris utriusq; doctoris & militis cęsarei domini Petri de Tomasiis de Rauẽna Paduæ Ius Canonicum publice legentis nec non illius erga nos immensam & cordialem deuotionem singularemq; affectionẽ merito inducimur illũ corde diligere & inter charos nostros connumerare. Quamobrem uniuersis & singulis serenissimis dominis regibus illustrissimis principibus patribus inclytis dominiis magnificis capitaneis excelsis cõmunitatibus strenuis conductoribus nobilibus & officialibus amicis & beniuolis nostris ad quos memoratus dñs Petrus declinauerit illũ affectuose cõmendamus eosdẽ rogantes ut ipsum cũ equis quinq; & totidẽ personis suisq; bulgiis

ualisiis uestibus libris pecuniis rebus & bonis per omnes ciuitates terras & uillas castra oppida castella districtus & iurisdictiones & portus pōtes & passus eundo & redeundo per terrā & aquā die ac nocte semel & pluries absq; solutione alicuius datii pedagii gabellæ bulletarū strapassus tolonei fundi nauis & alia q̃uis oneris exactione libere ac expedite dimittant pertrāsire: sibiq; prouideāt de guidis scortis saluis cōductibus fidis societatibus & aliis fauoribus oportunis quos reqrendos duxerit benigneq; illum recolligant humane suscipiant & gratiose tractent nostri contēplatione suarumq; pręclarissimarꝝ uirtutum intuitu: nā quicquid humanæ recolligentiæ benigni tractamenti propitiiq; fauoris sibi collatum extiterit nobis ad singularē complacentiam ascribemus: in quorum fidem præsentes nostras fieri iussimus & registrari nostriq; sigilli impressione muniri: Datas Pontis turiæ die. xxiiii. Septembris. M.cccclxxxviii. Antonius.

Priores & Vexillifer iustitię populi & cōmunis ciuitatis Pistorii p̄stātissimo Iuris utrinsq; doctori & clarissimo equiti dn̄o Petro de Tomasiis rauēnati nobis dilectissimo salutē. Si recte oia quę mentibus humanis cócipi ac probabili ratione discerni queāt uel cōsiderabimus uel perqremus nihil ꝓfecto inter caducas opes uarios hominū splēdores alternātēq; fortunā

inuenietur post ipsum imortalem deũ qui cuncta creauit ac regit uirtute admirabilius: ea qppe apud uiros bonos & ingenio claros tãti est ut non modo iudicetur ipsius diuinitatis particeps uerũ & possidentibus eã sit stabilis & incorrupta humanæ atq; cælestis uitæ possessio. cũ ita noster Pistoriensis populus diu singularem tuã scientiam admirabilme memoriã ac morũ ciuilium egregiã probitatem accurate perspexerit motus primũ excetlẽtia uirtutum: deinde amoris indicio quod erga nostrã rem publicã & uerbis & operibus ostendisti: ea demum cogitauit & proposuit quæ parẽ eius in te beniuolentiã declararent. Cõuocato igitur pro more ac legibus ciuitatis consilio publico ipsius populi ac legitime celebrato die sexta mensis p̃sentis non sine sũmo ac fauorabili cõuocatorũ cõsensu decretũ fuit tibi tuisq; descẽdentibus bñficium nr̃æ ciuilitatis cũ plena facultate cõsequẽdi q̃cunq; officia ciuitatis & cũ exẽptione imunitateq; p ãnos triginta ꝓxime secuturos a quibuscunq; solutionibus quę deinceps i eadẽ nostra ciuitate quouis modo imponerent: itaq; in futurũ sis noster ciuis Pistoriẽsis ac pro Pistoriense ciue ut præfert habearis & reputeris tu uir præstantissime cui & honos & beniuolentia merito debentur & cuius desiderio satisfactũ esse putamus hoc nr̃i amoris inditiũ suscipe grato ac iocundo animo & memor sis nostrã hanc rẽpublicam tibi ut cæ-

teris nostris cōciuibus factam esse cōmunem: Datum Pistorio in palatio solitæ nostræ residentię sub nr̄o consueto sigillo die.xii.Septēbris.M.cccclxxx. Antonius Iuanus
Cancellarius &c.

Saluus sis frater optime uenientē sororium meum patauium non fuit ęquum sine meis ad te litteris uacuū uenire:quibus & si nihil aliud habeo quod scribam hoc saltē habeo quod in initio epistolarū sæpissime apponitur si bene uales gaudeo ego bene ualeo uxor mea & ego salui te una cum tua saluos esse iubemus: tu uero cum omnium ætatis nostræ memoriosissimus sis memento uerbi tui seruo tuo in quo mihi spem dedisti. Papię quinto idus Nouēbris.M.cccclxxxviii. Tui iuris Lācel
lotus Decius Iuris utriusq; doctor.

Paduæ Domino Petro memorię Magistro.

Quid mō pyramides.qd iā babylona canam⁹
Quid Iouis & triuiæ templa superba deæ
Nō magis imēsum mirabimur amphitheatrū
Nam sūme facerent hoc quoq; semper opes
Scipio non ultra iactet quod fecerat usus
Agmina qui proprio nomine tota uocat
Petrū fama canat quā nobilis ille rauennę est
Gloria:qui plusq̄ docta minerua potest
Quid magni fecere dei mirabile dictu
Nam retinet quicquid legerit ille semel

Effatur triplici quęcunq; orator in hora
Protinus hic iterum nil minus ore refert
Sic reor hunc genuit doctarum quinta ſororũ
Cui pia muſa nihil non meminiſſe dedit.

Frater Egidius Viterbien
ſis heremita

CREMONAE.

Ioãnes Antonius Plebanus eximio humani di
uiniq; Iuris Doctori.d.Petro Rauẽnati ſalutẽ.

Venimus externa ſub celſa palatia luce
Curia conſcriptos qua capit ampla patres
Teq; ibi carminibus primum cenſere cremonã
Senſimus.& laudes connumerare ſuas
Et ſit quanta tuę celeris facundia linguæ
Quam par ingenium vel quaſi maius habes
Cedit enim ingenio tibi regulus imbribus oris
Iſeus manans tullius eloquio
De memori vix mente licet contingere quicq̃
Mortalem quoniam præterit illa fidem
Nunc equidem de te rumor pręceſſerat ingens
Inuentus multo maior es ipſe tamen
Eloquar hoc fiat ſi non iniuria cuiq̃
Aut deus aut toto es primus in orbe virum
Salue igitur tenueſq; meos dignare libellos
Perlegere:accipiunt verba clientis heri
Vtq; deus placida gaudet ſe voce rogari

Dona dehinc gratis tradere supplicibus
Sic tu quæso neges mihi non præcepta pręcāti
Quæ memor hoc valeant efficere arte caput
Hæc si præstiteris quāuis tibi maxima fama est
Illa tamen crescet carmine & ore meo.

BRIXIAE.

Clarissimo & excellentissimo cæsarei pontifi-ciiq; Iuris Doctori mirabili memoria prædito equitiq; splendididissimo Petro Rauennati Marcus Picardus salutem.

Simonides cedat mensq; alta themistoclis vna
Inclȳtus arpigena cum cicerone solon
Cum doctor cū clarus eques splēdorq; rauēnę
Mente valēs memori maxima quęq; canat.

PAPIAE.

Hieronymi Buticellæ auditoris nostri carmen ad vniuersitatem scholarium.

Alma decens studio studiosum spernere noli
Sic petrum valet hic iuribus atq; pede
Hnic prosa non deerit repetentur milia legum
Milia quot nunq̄ posse referre putes
Cannona si cupies cantabitur vndiq; cannon
Nec poterit calamus scribere quæq; refert
Deq; aliis scriptis recitabit splendida cunctis

Tot quot vix poteris credere scripta fore
Adde ꝙ illa suæ virtutis munera fatur
Pectoribus nostris addere posse cito
Quod si nūc spnes lachrymaberis alma futurū
In tempus posthac forsꝗ lugenda tua est

Idem

Si sua mirantur memorantem secula cirum
Vt numen petrum secula nostra colant

¶ Quoniā ætate nostra paucos excellenti memoria præditos fuisse cognouimus statui pulcherrimū opus Italię & toti orbi tradere: cuius pręcepta siquis seruare voluerit huius artis altissimū culmē paruo tēpore mirabiliter attinget: nec fallor o lector carissime dum enim præcepta mea per totam italiā experiri cuncti diuinū potius q̄ humanū opus se vidisse affirmabant: aliqui etiā se cruce signabant nec in artificiosa memoria præceptorem hūi: sed deo mihi auxilium præbente regulas pulcherrimas maximis tamen laboribus inueni: hunc ego libellū doctissimis auditoribus legi meꝗ legente præcepta huius artis ab ore meo pēdētes scripsere: & qui doctrina mea vsi sunt & honorē & laudē sunt cōsecuti hoc meū inuentū excellentissimiviri laudauerūt quoꝝ nomina in fine huius operis inscribere placuit ne solus videar quod est meū laudauisse: quod ꝑfecto pulchrius iudicabitur si excellentiores habuerit laudatores mea igitur ꝓcepta carissime lector amplectaris

omniq; studio & diligētia exerceas: ex ipsis enī non ex aliis grana colliges & toto opere perfe-cto mihi crede maximam gl'iam reportabis.

Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis. scribit apl's. ii. ad corinthyos. iii. Omne donum optimum desursum est descendēs a patre luminum Iacobi pri. gl. in. l. nam & demosthenes. ff. de legibus. Quid enim habes quod nō accepisti. i. ad corinthyos. iiii. sine me nihil potestis facere. Ioānis. xv. nolite gloriari neq; loquamini elata neq; procedat magniloquētia de ore vr̄o quia deus sentētiarum est dn̄s. Primi Regum. ii. intellectum tibi dabo & instruā te in hac via qua gradieris ait deus omnipotēs in libro psalmorum per os prophetę & Bal. in pricipio libri feudorū nō potest aliquid homo boni velle nisi iuuetur ab eo qui nō potest malum velle: dixit Augustinus ad Bonifaciū Papā gratia pręuenit vt velimus bonū'. Augustinus in encharidion mouet ad quęrēdū salutē libertas arbitrii mouente prius deo. Augustinus de ecclesiasticis dogmatibus sine gratia dei nullū prorsus siue volendo siue agēdo faciunt hoīes bonū. Augustinus de correctione & gratia velle etiā quod bonū est nō possum nisi tu velis. Augustinus in soliloquiis: & scribit ingeniosus poeta in principio sui præclari operis dii ceptis nam vos mutastis & illas aspirate meis. & alibi: Adsis & cepto Iuppiter alte meo.' & pulchre loquitur Cęsar in. l. in nomine domini. C. de offi

cio præfecti prætorio africe in.l. deo nobis au-
xiliũ prębẽte.C.de episcopis & clericis:& in.l.
deo auctore nostrum gubernãte imperium.C.
de veteri iure enucleãdo & textus est in cap̃.in
nomine dñi.xxiii.di. & in cap̃.in nomine dñi
de testibus & in cap̃.veritatis de dolo & contu
macia & in cap̃.nõ licet.xxvi.q.v.& in cap̃. in
nomine pr̃is.lxxiii.di. in autentico vt prępona
tur nomen Imperatoris in ver. mox inchoetur
auctore deo in autentico de armis in principio
in autentico de quęstore in cap̃.primo de bap-
tismo glosa in rubrica institutionũ Bal.in ru-
brica.C.de iure iurãdo Ad omnipotẽtis igitur
dei prouidẽtiam aium meũ referẽs hoc vtilissi
mũ opus ordinare disposui in quo amicis satis
fecero si obscuritates verborũ & sententiarꝝ eui
tauero vt ẽt idocti vtilitatẽ aliquã ex hoc libel
lo assequi possint:in hoꝝ igitur pręceptoꝝ tra
ditiõe loqui nõ aũt dicere cogitaui:vt autẽ res
clarius habeat̃ cõclusiões i tota arte facillimas
adducã:vt cũ legista sim legistas videar imitari.

PRIMA erit Conclusio: Ars ista cõstat ex locis & imaginibus: lo
ca sunt tanq̃ charta seu alia mate
ria ĩ qua scribimus: Imagines sũt
similitudines rerũ quas memorię
volumus cõmendare.Chartam ergo primũ pa
rabo in qua imagines collocare possimus. Et
pro fundamento huius primæ cõclusionis qua
tuor regulas pono.Prima est hæc:loca sunt fe-

nestræ in parietibus positæ columnę anguli & quę his similia sunt. Secūda sit regula: loca nō debent esse nimium vicina aut nimium distantia. vicinitas enim vt expertus sum in appositione rerum memoriam naturalem conturbat: si autem nimium distarent loca cum mora quæ locis tradita sunt recitamus mediocriter ergo distabunt si vnus ab altero quinque vel sex pedibus distabit. Tertia sit regula vana vt mihi videtur est opinio dicentium loca fieri non debere vbi sit hominum frequentia: vt in ecclesiis aut in plateis: nam ecclesiam quandoq; vacnā vidisse sufficit non enim semper ibi hominum deambulatio visa fuit & in hoc experientia quę est rerum magistra contrarium docuit. Quarta sit regula: loca non sint alta quia volui q; homines pro imaginibus positi loca tangere possint quod vtile semper iudicaui. Accipio ergo ecclesiam mihi multum notam cuius partes diligenter considero in ea terq; quater deambulans discedo domumq; redeo & ibi per me visamente reuoluo & hoc pacto principium locis do: In parte dextra portæ ex qua recto tramite ad altare maius itur mihi primum locum constituo: deinde in pariete post quinque aut sex pedes secundum & si ibi aliquid reale sit positum vt est columna fenestra aut his simile ibi locum pono: si autem reale deficiat ad arbitriū meum imaginarium fingo si tamen hoc loca fabricans omittere vellet timens ne rei appo-

site obliuiscatur concedatur dummodo sit me mor ibi locum constituisse & sic de loco in lo- cum procedatur donec ad eandem portam lo ca fabricans reuertatur & ista fiant in parieti- bus primis ecclesiæ omissis omnibus quæ in medio ipsius sunt: & siquis locorum copiam habere cupiat hoc ordine monasterium intret & illud totum locis impleat aut in parietibus extra ecclesiam sibi loca comparet: & qui mul ta voluerit meminisse multa sibi loca compara re debet: Ego autem quia omnes homines Ita liæ copia rerum absq; chartarum reuolutione superare volui in sacris scripturis iure canoni- co ciuiliq; & aliis multarum rerum auctoritati bus dum essem adolescens mihi centummilia locorum paraui & nunc ipsis decemmilia ad- didi in quibus per me dicenda posui vt inprō- ptu sint quando memoriæ vires experiri cupio & cum patriā relinquo vt peregrinus vrbes Ita liæ videā dicere possum omnia mea mecū por to nec cesso tamē loca fabricare: hoc suadeo vt in aliqua ecclesia & monasterio habeantur lo- ca solum pro reponēdis rebus quas quotidie cōuenit recitare: vt sunt argumēta rationes hi- storię fabulę & prędicatiōes quę in quadragesi ma fiunt & hoc officiū illis locis tantū depute tur & vnū quod vtile iudicabitur pro istis lo- cis in fine scribere disposui. volo equidē iuue- nes huius artis cupidos perfectissime docere: loca autē sic constituta ter aut quater in mense

memoria repetantur. repetitio enim locorum nullo precio emi poteſt. SECVNDA erit Concluſio vt charta habita modum ſcribendi in ipſa doceam in magna nobilium corona dum eſſem adoleſcens mihi ſemel fuit propoſitum vt aliqua nomina hominum pervnum ex aſtantibus dicenda recitarem: nõ negaui: dicta ergo ſunt nomina in primo loco poſui amicũ illud nomen habentem in ſecundo ſimiliter & ſic quot dicta fuerunt tot collocaui & collocata recitaui: & aduertat collocans vt ſemper amicum ponat agentem illud quod communiter ab eo fieri ſolet: & iſta concluſio clare procedit in nominibus cognitis: ſi autem non cognoſcitur amicus illud nomen habens veluti Bozdrab Zorobobel tunc collocabis quod loco ſuo dicetur: & idem dico in nominibus animalium vt eſt equus bos aſinus vt in primo loco ponatur equus in ſecundo bos in tertio aſinus & idem in rebus anima carentibus vt eſt liber cappa veſtis: ſed aduerte ne decipiaris ſi in primo loco poneretur liber in ſecundo cappa ſic ſimpliciter poſſes dum recitares deficere: excitare enim memoriam naturalẽ eſt artis huius officium: ſed hę res commouere non poſſunt quia geſtus imaginis poſitę excitat qui in talibus naturaliter non reperitur: imago igitur in loco talis poni debet quæ ſe moueat ſi non poteſt ab alio moueatur rem talem in manu alicuius motoris ponas vt ex motu illo memo

ria

ria naturalis commoueatur: ſed acutiſſimi in-
genii iuuenis dicet ꝙ hæc præcepta non ſunt
omni ex parte perfecta formica in loco poſita
ſe mouet non tamen propter ſui paruitatem
commouebit granum piperis in manu mo-
toris poſitum etiam non excitabit: fateor hoc
ſi formica ſola collocetur ſed multitudinem
formicarum aſcendentium & deſcendentium
arborem in loco ponam. Quod ergo formi-
ca ſola facere non poteſt faciet multitudo &
amicus etiam in loco multa grana mouebit.
Inſtabit etiam ingenioſus iuuenis: pulex ſaltat
nec commouet multitudo autem bene collo-
cari non poteſt ſed pro pulice amicum puli-
cem capientem collocabo: & ego ſepiſſime
pro pulice excellentiſſimum omnium ætatis
noſtræ medicum Magiſtrum Gherardum Ve-
ronenſem poſui quem ſemel capientem puli-
cem aſpexi. TERTIA Eſt aurea
Concluſio quia pro litteris alphabeti homi-
nes habeo & ſic imagines uiuas: pro littera
enim. a. Antonium habeo pro littera. b. Be-
nedictum & ſic perſonas in quarum nomini-
bus prima littera eſt illa quam collocare uo-
lo: & ego communiter pro litteris formoſiſ-
ſimas puellas pono: illę enim multum memo
riam meam excitant & frequentiſſime in locis
Iuniperam Piſtorienſem mihi chariſſimam
dum eſſem iuuenis collocaui & mihi crede ſi

pro imaginibus pulcherrimas puellas posue-
ro facilius & pulchrius recito quæ locis man-
daui secretum ergo habe utilissimum in artifi-
ciosa memoria quod diu tacui ex pudore si ci-
to meminisse cupis uirgines pulcherrimas col
loca: memoria enim collocatione puellarum
mirabiliter commouetur & qui uidit testimo
nium perhibuit: hoc autem utile præceptũ pro
desse non poterit illis qui mulieres odiunt &
contẽnunt sed isti artis huius fructum diffici-
lius consequentur ueniam tamen mihi dabunt
uiri religiosissimi & castissimi præceptũ enim
quod in hac arte mihi honorem & laudem at-
tulit tacere non debui cum successores excel-
lentissimos relinquere totis uiribus nitar.

QVARTA est Conclusio ut imagines al-
phabeti seu nomina demonstrantia litteras be
ne memoria teneantur & sæpe repetantur: In-
cipio ergo sic si mihi contingat in loco pone-
re istam copulam & in loco pono Eusebiũ &
Thomam: hoc tamen ordine quia Eusebius lo
cum tangit & Thomas astat corã eo: si autem
Thomas locũ Eusebii tenuerit & eusebius tho
mę non copulam et: sed hoc pronomen te in
loco uidebimus appositũ: est enim in arte hac
hæc regula ut prius in ordine loco sit propin-
quius sicut enim in charta primũ.e.scribimus
in ista copula & ita & in loco & idẽ obseruan-
duȝ est generaliter in omnibus dictionibus &

aliis collocandis. QVINTA est Cõclusio in syllabis triũ litterarum in quibus sic proceditur: si enim uocalis est in medio ut in hac syllaba Bar: tũc imaginem ultimę litterę accipio & rem aliq̃ addo cuius principiũ duabus praecedẽtibus litteris simile sit. si ergo in loco raimundum cũ baculo locum percutientem posuero legetur in loco syllaba bar: & si Simon locum percusserit habebitur syllaba bas. ista ergo sit regula quae sic repetitur ubi uocalis est in medio in syllaba triu; litterarum accipitur imago ultimę litterę re aliqua apposita mobili aut se mouẽte cuius principiũ simile sit duabus litteris pręcedentibus: si autẽ uocalis sit in fine ut in syllaba bra: tunc imaginẽ primę litterę in loco colloco & rẽ mobilem seu se mouẽtẽ cuius principiũ sit simile duabus sequẽtibus si ergo Bñdictum cũ rapis uel ranis in loco posuero dabit syllabã bra: si aũt Thomã syllabã tra: copia ergo rerũ incipientiũ ut syllabae si in prõptu habeat magnam afferet utilitatẽ: sed si uocalis est in principio syllabam faciens ut in hoc uerbo amo tũc semper imago primae litterę collocãda est in loco & res principiũ habẽs simile sequẽti syllabę: si ergo Antonius uoluat molam hoc uerbũ amo positũ legemus: si Eusebius uerbũ emo: est tñ sciendũ ꝙ nõ possumus cõmode dictionẽ trium aut quatuor syllabaꝝ collocare: sed nec opus est quia frustra sit p plu

ra quod poteſt fieri per pauciora : ſufficit enim primam & ſecundam ſyllabam poſuiſſe dictio nem tamen duarum ſyllabarum poſſumus to/ tam collocare ueluti pater ponam in loco rem uel hominem pro imagine ſyllabæ pa:ut Pau/ lum & pro ſyllaba ter:cum uocalis ſit in me/ dio Raimundum accipiã telam in manu he/ bentem:cõcludo ergo ſic pulchre imagines al phabeti ſimul iunctæ & copia rerum incipien/ tium ut ſyllabæ ſemper nobis ſeruient ſi aliæ imagines defuerint: ſi enim alias habere poſ/ ſum iſtas omitto de quibus in aliis concluſio/ nibus dicetur. SEXTA eſt Concluſio in iſtis dictionibus panis uinum lignum ueſtis & ſimilibus & in nominibus dignitatũ : ut eſt Papa Imperator abbas canonicus: quæ omnia etiam ruſtici intelligunt quid demõſtrent : uel ut clarius loquar uniformes ſunt in lingua uer nacula & latina in talibus dictionibus alias imagines non quęro ſed pono illud quod di/ ctio ipſa ſonat & ſyllabæ omnes talium dictio num poſſunt pulchro inuento facile collocari: in corpore nanq; humano caſuũ imagines in/ ueni:nam caput eſt caſus nominatiuus manus dextra genitiuus manus ſiniſtra datiuus : pes dexter accuſatiuus pes ſiniſter uocatiuus & uẽ/ ter ſeu pectus caſus ablatiuus : & pro numero ſingulari pono aut pulchram puellam nudam & pro numero plurali ipſam egregie ornatam

aut illum quem meminisse uolo: aut ergo uo-
lo collocare rem aut hominem: si rem ut pa-
nem puellam nudã in loco sibi pedem dextrũ
cum pane tangentem collocabo: si autem di-
ctionem collocare uolo hominem in aliquo
officio uel dignitate constitutum demonstran
tem ut abbatem: abbatem unũ in loco nudum
qui cum pede dextro locum percutiat pono: &
si diligenter o lector dulcissime considerabis
hoc inuentum tibi pulchrum uidebitur: & sic
has dictiones totas soleo collocare. SEPTI
MA est Conclusio quia possumus etiam col
locare dictiones sono uocis gestu corporis &
similitudine & istis imaginibus frequẽtissime
utor: pono enim amicum pro dictione: docto-
rum unum cognoui qui semper in ore habe-
bat legem per hanc. C. de temporibus appella-
tionum: illam enim tantum legem legum do-
lor memoriter dicebat: uolens ergo illam legẽ
collocare illum dolorem pono qui semper ri-
sum excutit & sic sono uocis collocationem fa
cio: gestu corporis ponuntur imagines quãdo
fit gestus in dictione comprehensus pro uerbo
enim spolio amicum pono qui alium spoliet:
pro uerbo rapio amicum per uim aliquid rapi
entem: similitudine colloco imagines quando
rem dictioni similem in litteris licet in signifi-
catione dissimilem inuenio: ut quãdo pro uer-
bo cano canem colloco. OCTAVA est

Conclusio pro dominis iure cõsultis & de uo-
luminibus iuris ciuilis dicere incipiam & quã
do illa locis tradere uolo colores quibus tegũ
tur accipio: pro.ff.ueteri pellem albam:pro.ff.
nouo pellem rubeã:pro inforciato pellem ni-
gram:pro Codice pellem uiridem. pro uolu-
mine uarii coloris pellem:pro Institutionibus
librum paruum:& pro autentico tabellionem
instrumentum magnũ habentem colloco:pro
autentica puellam priuilegium habentem: pro
libro feudorum comitem alicuius castri: pro
decreto autem cum in eo sint sanctorum patrũ
auctoritates senem aliquem in loco scribẽtem
pono:pro decretalibus Papam in throno sedẽ
tem colloco:pro clementinis puellam cui no-
men est Clemens pro sexto libro instrumen-
tum illud ita in Italia dictum de quo scribit
Ouidius: Altera pars staret pars altera duceret
orbem: pro commentatoribus iuris eos qui
idem nomen habent:imaginem autem glosæ
accipio ex doctrina per me primo loco data in
collocatione dictionum:pro.ff.iuniperam ha-
beo Florentino cytharam dantem ut orlandi
gesta cantare possit. Allegationes autem decre
ti sic collocantur:nam pro allegatione quæ fit
per distinctiones ponitur puella quæ pannum
uel chartam laceret:pro quæstione autem col-
loco iuniperam percutientẽ famulam:pro con
secratione est sacerdos hostiam cõsecrans: pro

pœnitentia est Iunipera quæ mihi sua peccata leuia confitetur. NONA est Conclusio ut ostendam quomodo rubricas utriusq; Iuris locis tradere debeamus & duas imagines communiter pro illis ponere soleo: si enim meminisse uoluero Rubricā de transactionibus Thomam ranas habētem colloco uel gestum corporis pono duos enim qui diu litigarunt a lite recessisse fingo & alterum alteri signum pacis præbere hæc est pulcherrima imago rubricæ de transactionibus. Principia autem legum uel capitulorum in locis ponuntur alphabeto uel sono uocis uel similitudine uel gestu corporis de quibus iam plene dictum est. DECIMA est Conclusio in argumentis collocandis pro quibus imagines duas ponere soleo: prima est gestus corporis: ut si dicatur sic testamentum sine septem testibus factum non ualet: testatorem coram duobus testibus testamentum fecisse fingo & uirginem unam illud lacerare. secunda est imago quia duas aut tres dictiones argumenti principaliores colloco; exemplum habe tu iurisconsulte & me intelligent philosophi quādo in actu requiritur iussus alicuius ille debet prędecedere: hic sunt multa uerba sed sufficit iussum & præcedere collocare & reliquas argumenti partes memoriter dicere poterimus: ex collocatione ergo duarum aut trium dictionum cætera eleganter

recitabimus: & hoc experto crede magistro.
VNDECIMA est Conclusio cum quęreret quidam: Vtrum in eodem loco plura collocare deberet? respondi si in locis ponere uolo quæ ab alio mihi proponútur ut illa proposita statim recitare debeam imagines unius rei tantum in loco colloco: sed si quæ in libris lego in locis ponere dispono ut illa memoriter pronunciare possim tunc imagines plurium rerum in loco uno sepissime ponere non dubitaui. DVODECIMA erit pulcherrima Conclusio: ut aperiam quo pacto numerorum imagines fieri debeant & pro omnibus numeris quos possumus excogitare uiginti tantum imagines inueni: illas ergo specialiter describam: pro numero decem est mihi crux magna aurea uel argentea: pro uiginti similitudo litterę. r. ferrea uel lignea rei alicui rotundę coniuncta quia numerum uiginti hoc modo in charta scribimus zo: pro triginta similitudo illius figuræ eodem modo rei rotundæ coniuncta: & sic usq; ad numerum centum imagines habeo quæ decem sunt: nouem etiam imagines numerorum habeo incipiendo ab uno usque ad numerum nouem quas in digitis manuum hominis fabricaui. Est igitur digitus primus manus dextræ mihi pro primo numero seu pro uno: secundus pro secundo seu pro duobus: &

ſic uſq; ad quartum digitum manus ſiniſtræ procedo: vt autem facilius iſta memoria teneã tur primum digitum manus dextræ dico eſſe ghelforum: ſecundum ghebilinorum: tertium iudæorum: quartum anulorum: quintum aurium: & ſic de digitis manus ſiniſtrę ſit dictũ. Primum ghelforum appello quia ghelſi illum in magno precio habere dicuntur: ghebilini ſecundum: tertium iudęorum appello: quia ſi digitum illum iudeis oſtendimus toruo viſu reſpiciunt: qui autem cauſam ſcire cupiet quęrat & inueniet: cur autem quartum & quintum ſic nominem notiſſimum eſt: pro numero autem mille michaelem habeo. ſi ergo mihi numerus aliquis proponatur imaginem eius facilime inueniam: aliqua exempla ponam quibus poſitis lector etiam rudis ingenii concluſionem iſtam optime intelliget: ſi. xi. q. iii. dicere voluero in loco ghelſum fingam crucem in manu dextra tenentem & iudæum qui totis viribus per vim illam manu dextra rapere tentet: ſi. ii. ad corinthyos. iiii. ponere voluero in loco ghebilinum fingam qui in manu dextra cortinam teneat quam pulchrę puellæ oſtendat illamq; in manu dextra recipiat: puellam enim deſponſatam pro quarto digito & ſic pro quarto & nono numero colloco: ſi de pœnitentiis diſtinctione quarta meminiſſe voluero ſacerdotem ſenem non iuuenem cui peccata confiteatur Iunipera

collocabo & ipſa mirabile faciet : ſacerdotem namq; abſoluet capiti ſuo manum dexteram imponens : & ſic ne in infinitum ſit proceſſus ſit finis huic pulcherrimæ artificioſæ memoriæ: in cuius præceptis omnia ſi non explicite ſaltem implicite comprehenduntur. Vnum tamen non omittam quod hoc in loco ſcribere promiſi vtile in locis eſſe iudico quæ pro rebus auditis reponendis fabricauimus : ſi in quinto loco manus aurea ponatur in decimo crux aurea in quintodecimo manus argentea in vigeſimo imago ipſius numeri & ſic in cæteris facere monet mea doctrina.

Excellentiſſimos in artificioſa memoria habui auditores o lector dulciſſime meamq; doctrinam miris laudibus extulerunt quorum aliquos hic legere tibi vt puto placebit Fuere mei diſcipuli Magiſter Antonius Trõbeta ordinis minorum theologus celeberrimus Magiſter Petrus Rochabonella Magiſter Ioannes de Aquila Magiſter Nicoletus Teatinus Magiſter Hieronymus Veronenſis Magiſter Hieronymus de Polchaſtris artium & medicinę doctores conſumatiſſimi & Paduę legentes. Spectabiles Seuerius & Nicolaus illuſtriſſimi Ducis Ferrariæ ſecretarii Dominus Ioãnes Maria Riminaldus dominus Dominicus de Maſſa dominus Antonius de Liutis dominus Ioannes Franciſcus de Canali & dominus Leonellus

de Bruturis Iuris consulti consumatissimi & Ferrarię legentes. Tacebo nobiles Venetos qui me audito multa memoriter pronunciare didicerunt Dominicum tamen georgium virum illustrem, silentio inuoluere nequeo qui doctrina mea vt ipse affirmabat immortalē sibi gloriam comparauit. Bononię Papiæ Ferrariæq; legi & qui me audierunt multa memoriter scire incœperunt & quamuis mea artificiosa memoria aliorum auctoritatibus sit comprobata peccare tamen non puto si acta mea in hoc libello legentur quæ ipsam mirabiliter approbabunt. Dum essem iuris auditor nec vigesimū vidissem annum in vniuersitate Patauina dixi me totum Codicem Iuris ciuilis posse recitare: petii namq; vt mihi leges aliquę ad arbitrium astantium proponerentur: quibus propositis summaria Bartoli dicebam aliqua verba textus recitabam casum adducebam tacta per doctores examinabam lexq; ista tot habet glosas dicebam & super quibus verbis erant positæ recordabar contraria allegabam & soluebam : visum est astantibus vidisse miraculum: Alexander Imolensis diu obstupuit nec fabulam narro ego palam locutus sum in vniuersitate Paduæ & quia in ore duorum vel trium stat omne verbum testes huius rei tres habeo : Magnificum dominum Ioannem Franciscum Pasqualicum senatorem

Venetũ & Iuris vtriusq; doctorem excellentissi
mum apud Illustrissimũ Mediolani ducẽ nunc
legatũ: & clarissimũ doctorẽ dñm Sigismũdũ
de Capitibus listæ ciuem nobilem Patauinum:
cuius pater Franciscus fuit acutissimi ingenii
Iurisconsultus Spectabilem dominum Monal
dinum de Monaldinis Venetiis cõmorantem:
in quo virtus domicilium suum collocauit. Le
ctiones etiam Alexandri Imolensis Paduę le-
gentis copiosissimas memoria tenebam & illas
ex verbo ad verbum in scriptis redigebam illas
etiam postq̃ finierat astante magna auditorum
copia a calce incipiens recitabam ex suisq; le-
ctionibus dum in scholis audirem carmina fa-
ciebam & omnes earum partes in carminibus
positas statim replicabam: & qui hoc viderunt
obstupuere: huius rei testes habeo clarissimum
equietem & doctorem dominum Ioannẽ Frã
ciscum de Miliis Brixiensem: spectabilem do-
ctorem dominum Sigismundũ de Capitibus li
stę, & filium Alexandri Imolensis qui nunc est
Iurisconsultus celeberrimus. Centum & qua-
dragintaquinque authoritates religiosissimi
fratris Michaelis de Mediolano Paduæ præ-
dicantis immortalitatem animæ probantes co
ram eo memoriter & prompte pronũciaui qui
me amplexus est dicens viue diu gemma sin-
gularis o vtinam te religioni dicatum vide-
rem, testis est tota ciuitas Patauina sed magni-

ficum dominum Ioannem Frãciſcum Paſqua licum & dominnm Sigiſmundum de Capiti/ bus liſtæ & dominum Monaldinum de Mo/ naldinis teſtes habeo. Petii ego doctor crea/ tus in vniuerſitate Patauina, vt mihi in cathe/ dra ſedenti aliquis de vniuerſitate auditor vnũ ex tribus voluminibus digeſtorum quod elige ret pręſentaret locumq; in quo legere deberem deſignaret: dixi enim ſuper re propoſita innu/ merabiles leges allegabo teſtes ſunt Clariſſi/ mus Iuris vtriuſq; doctor dominus Gaſpar Or ſatus Paduæ Iura Canonica legens: & doctiſſi/ mus dominus Proſper Cremonenſis Paduæ cõmorãs. Omnes prædicationes quas in vna quadrageſima magiſter Antonius heremita Pa duę pronunciauerat eo ordine quo ipſe dixerat memoriter pronunciaui & in ſcriptis ſibi dedi: quo viſo dixit ꝙ amplius Padug non prędica/ ret: & huius rei ſi viuit teſtis eſt ipſe omni exce ptione maior.

Prędicationes etiam domini Mathei Vero/ nenſis canonici regularis & viri eloquentiſſi/ mi quas in tota quadrageſima fecerat ſibi in ſcriptis dedi quia memoriter tenebam & in chartis reponebam: teſtis eſt ipſe & dominus Deodatus Vicentinus canonicus regularis. Dum Piſtorii legerem a dominis Florentinis conductus ſermonem verbi dei fratris Blaſii de Plombino heremitę recitaui: teſtes ſunt Pau/

lus magistri Michaelis & Domicius Cancellarius Pistoriēses ciues:& tota ciuitas illa de mea artificiosa memoria testificari poterit quæ me immunitatibus & priuilegiis decorauit.

Dominicus Georgius vir illustris Paduæ pręfectus & in artificiosa memoria discipulus dū litteras Ducales semel legeret earum verba collocaui & statim recitaui: testis est dominus Anibal de Magiis de Bassiano nobilis ciuis Patauinus: cuius pater Nicolaus fuit excellentissimus Iurisconsultus.

Semel in schachis ludebam & alius taxillos iaciebat aliusq; omnes iactus scribe bat & ex themate mihi proposito duas epistolas dictabam: postq̃ finem ludo imposuimus omnes iactus schachorum & taxillorum & epistolarum verba ab vltimis incipiens repetii: hęc quatuor per me eodem tempore collocata fuerunt: testes sunt dominus Petrus de Montagnano & Franciscus Neuolinus nobiles Patauini ciues. Dum essem Placentię monasterium monachorum nigrorum intraui vt illud viderem in dormitorioq; eius comitante monacho quodam bis deambulans monachorum nomina quę in ostiis cellarum erant collocaui: deinde congregatis eis nomine proprio quemlibet salutaui: licet quem nominabam digito demonstrare non potuissem: mirabātur monachi quo pacto ego peregrinus nomina eorū memoriter pro-

ferrem ipsis mirari non desinentibus: dixi tandem hoc potuit mea artificiosa memoria: quorum vnus dixit ergo hoc Petrus Rauennas facere potuit & non alius.

In Capitulo generali canonicorum regnlarium Paduæ prædicationem domini Deodati Vincentini eo ordine quo ipsam pronunciauerat recitaui astante ipsius prædicationis auctore. Semel me traxit ad sui contemplationem Cassandra fidelis Veneta virgo excellentissima quæ dum legeret litteras serenissimæ coniugis regis Ferdinandi ad se missas illas collocaui & recitaui: testis est illa Doctissima Virgo: dominus Paulus Raimusius doctor excellens Ariminensis: & Angelus Salernitanus vir clarus.

Scribebat quidā Illustrissimę Ducissæ Eleonorę priuilegium alius legebat præsens eram illudq; ex verbo ad uerbum locis tradidi & ab vltima dictione incipiens totum recitaui: mirabantur astantes: huius rei testis est dominus Ioannes de Bruturiis clarissimus Ferrarię ciuis qui etiam multa de hac artificiosa memoria narrare poterit.

Quid autem de actis meis referre possit nepos maximi pontificis Pauli Reuerendus Paduæ Canonicus & decretorū doctor insignis dominus Augustinus barbus omitto cū compater sit charissimus. Sed quid plura testis est

Brixia, Papia, & Cremona: quid potuerit mea artificiosa memoria declarant hoc carmina quę in principio huius libelli leguntur. Testis est Illustrissimus marchio Bonifacius & eius pulcherrima vxor quę me egregio munere donauit: testis est nouissime Bononia: testis est Illustrissimus Hercules Dux & Illustrissima vxor Eleonora: Testis est tota Ferraria: duas enim prædicationes celeberrimi verbi dei præconis magistri Mariani heremitæ recitaui: quo audito obstupuit dictus Magister & dixit: Illustrissima Ducissa hoc est diuinum & miraculosum opus: testis est Vniuersitas Patauina: omnes enim lectiones meas Iuris canonici sine libro quotidie lego: ac si librum ante oculos haberem: textum & glosas memoriter pronuncio vt nec etiam minimam syllabam omittere videar. In locis autem meis quę collocauerim hic scribere statui & quæ locis tradidi perpetuo teneo: in decem & nouem litteris alphabeti vigintamilia allegationum Iuris vtriusq; posui & eodem ordine sacrorum librorũ septem milia: mille Ouidii carmina quę ab eo sapienter dicta continent: ducentas Ciceronis auctoritates: trecenta philosophorũ dicta: magnam Valerii Maximi partem: naturas fere omnium animalium bipedum & quadrupedum quarum auctoritatum singula verba collocaui & quando vires artificiosæ memorię experiri

cupio

cupio peto vt mihi vna ex litteris illis alphabeti proponatur: super qua proposita allegationes profero: & vt clare intelligar exemplum habe: proposita est mihi nunc littera.a.in magno doctorum uirorum cōuentu & statim a iure principium faciēs mille allegationes & plures proferam de alimentis de alienatione de absentia de arbitris de appellationibus & de similibus quæ in iure nostro habentur Incipientibus a dicta littera.a.deinde in sacra scriptura de Antichristo de adulatione & multas allegationes sacrę scripturæ ab illa littera incipientes pronunciabo carmina Ouidii auctoritates Ciceronis & Valerii: non omittam de Asino de Aquila de Agno de Accipitre de Apro de Ariete auctoritates allegabo & quæcunq; dixero ab ultimis incipiens uelociter repetam & hanc memoriæ demonstrationem pulcherrimam esse puto cui me obligaui semper & ad semper interrogetur reuerendissimus nunc uicem gerēs Bononiæ cum consumatissimo Iurisconsulto domino Ioanne de Sala quid super littera.m. mihi proposita allegauerim: interrogetur uniuersitas Bononiæ quid super littera.p.de dei potentia & potestate Papæ pronunciauerim: & hunc legendi modum a rerum multitudine chaos appello quādo deo optimo maximoq; placuerit hoc tantum opus Italiæ ac toti orbi tradam.Hæc etiam in Iure canonico tantum

locis tradidi tria milia allegationum decreti: duo milia decretalium: totum sextum & eius mille glosas: Clementinas & earum mille glosas: & quando de glosis decretalium Sexti & Clemētinarum uerbum facio dictiones in quibus sunt positæ profero Mille etiam singulariter dicta in Iure ciuili memorię tradidi nec fabula narratur: in hiis enim quotidie periculū facio omnia mea mecum portare uolui maiora tamen cupere ab hiis disco: naturalia enim desideria insaciabilia sunt ut ait Seneca ad Lucillum: Non omitto etiam Illustrem Principē Marchum de Piis qui me audiens obstupuit: & ex hoc me absentē sepissime nominat. Dominus Bartholomeus Pigafetus Vincentinus uir quidem sapientissimus dicere audet dominum Thomam Reatinum qui omnium ætatis suæ memoriosissimus fuit noui & sibi magna amicitia coniunctus fui: sed te superiorem esse iudico.

Hic liber est qui nunc præbebit lumina cęcis
Pręceptis poterunt dicere multa meis
Innumerosq; dabunt uobis hæc secula ciros
Excidet & tanti gloria magna uiri
Te tamen ut Petri dantis pręcepta precamur
Sis memor & dicas petre magister eras.

Die.iii.Ianuarii.M.ccccxci.

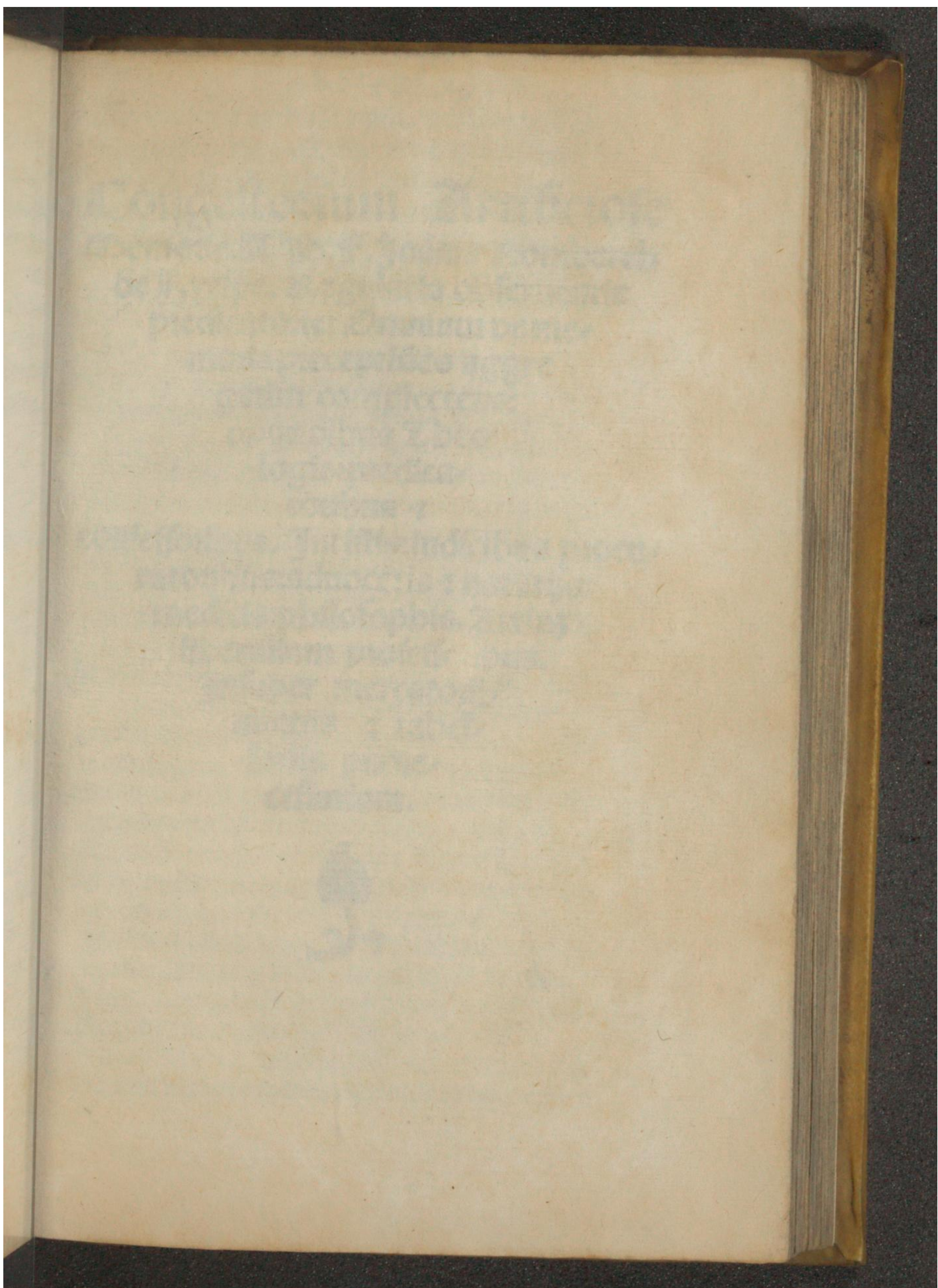
Adiens præsentiam Serenissimi Principis & Illustrissimi Dominii, Egregius Iure Consultus, Dominus Petrus de Rauenna nuncupatus A Memoria Legens Ius Canonicum in Gymnasio Patauino Reuerenter exposuit se toto tempore eius uitæ multis uigiliis & laboribus insudauisse, ut artem Memoriæ adipisceretur, quemadmodum Deo optimo maximo opitulante adeptus est, Composuisseq; in arte ipsa quoddã opusculum nuncupatum Fœnix: quod cum decreuerit impresentiarum ad vniuersalem commoditatem & beneficium edere humiliter supplicauit detur modus ne alieni colligant fructus laborum & vigiliarum suarum: Cui quidem æque ac conuenienti peti tioni annuentes Infrascripti Domini Consilia rii: Sic consulente Collegio terminantes decre uerunt, decernuntq;, & iubent, q nemo audeat

in hac vrbe Venetiarum,& in tota ditione Illustrissimi Dominii nostri Imprimere,seu impressa vendere voluminna dicti operis, nuncupati Fœnix,sub pœna amittendi illa, & insuper libras vigintiquinque pro quolibet volumine: Et huic met pœnę subiaceanr illi,qui huiusce modi libros alibi impressos vendere pręsumerent in ditione prędicti Illustrissimi Dominii: Excepto duntaxat illo Impressore, quem præfatus doctor præelegerit.

Serenissimus Princeps,In Collegio.

Domin icus Maurocenus Consili arius
Nicolaus Leono Consiliarius
Thomas Mocenigo Consiliarius
Marcus Fusculo Consiliarius
Nicolaus Triuisanus Consiliarius
Leonardus Lauredanus Consiliarius

Georgius Nigro Secretarius Ducalis.

Congestorium Artificiose Memorie. V. P. F. Joãnis Romberch de Kyrspe. Regularis obseruantie predicatorie: Omnium de memoria preceptiões aggregatim complectens: opus oĩbus Theologis: predicatoribus ꝛ confessoribus: Juristis: iudicibus procuratoribus: aduocatis ꝛ notarijs: medicis: philosophis. Artiuz liberalium professoribus. Insuper mercatoribꝰ nuntijs ꝛ tabellarijs pernecessarium.

¶ Ingenij liberalium Artium Cultoris Fran
cisci Angeli domini Augustini Pisau-
rensis filij ad lectorem Endecas.

Num miraberis o diserte lector?
Quum perlegeris hunc nouum Libellum
Nulla cui similem vedere Secla
Habendum magis Onice & Smaragdo.
Nam quum labilis & nimis caduca
Mens ad instar Aque fluentis extet.
Tot erroribus hic Opem rependit
Per breues Methodos iuuando mentem
Quem si callueris/tenebis omnem
Quam voles facili modo Mineruam
Emas hoc igitur sacrum Volumen
Kyrspensis vigili Manu expolitum.

¶ Hieronymus de alijs Artium & Medi
cine doctor ad lectorem.

Qui memorē q̄ris multorum reddere mentem.
Quorum nature vis meminisse negat
Hūc eme q methodo mōstrat tibi cūcta libellū
Per que letheas tu superabis aquas
Quid locus & menti qd prestet imago tenaci
Hic docet/vt condas pectore queq3 tuo
Sed meritas Rōberch debes psoluere grates
Aedidit egregium qui tibi lector opus.

¶ Jo. Aloysi9 Triui. mēorie cupido lectori. S.

Quo memor esse breui possis charissime lector
Hinc disces/cordi si tibi cura/modum
Est reminiscendi vis rerum maxima custos
Qua disciplina est multa paranda tibi
Hac sine qd profit studium? longiq3 labores?
Dēpta hac nil studium: nil iuuat ingeniū:
Si memor esse velis igiť: que munera danť
Sume: quibus discas cūcta tenere locis.

¶ Reverendissimo in Christo patri ac domino Do. Dominico Grimano Episcopo Portuen. S. Ro. E. Cardi. S. Marci ac Patriarche Aquilegie: frater Joan. Romberch de Kyrspe Professionis predicatorie: perpetuam felicitatem atq; memoriam eternam.

Ubtigit Reverendissime Domine Quinto Fabio Maximo singularis laus: q ingenti quadam fuerit noticia atq; memoria vetustatis. Et immensus fertur Lucij honor incredibili eum memoria preditum. Julij Cesaris memoria qua tam tenaci vigebat q nihil preter iniurias obliuisceret ex priscoꝝ Cronicis ingẽti laude resumitur. Quid Lucij Anei Senece preclarius meminisse q̃ vberrimã memoriã: q̃ facile duo millia nõiuz recitata eodẽ ordine: artificiose reddidit. Atq; ducentorum discipulorum quos singuli dixere singulos versus ordine retrogrado recitauit. Luculus Lucius Imperator & amplissimus philosophꝰ ea rerum memoria mirum immodum pollebat: que precipuis debeatur laudum titulis: In ea quam verborum aiunt Hortẽsius vnus omnium plus viguit. Legimus Cyneam legatum a Pyrrho dum Romam mitteretur: postea ingressionis die Senatus patres: singulos ppriis nominibus salutasse: Sic Mitridatem duaꝝ & vigĩti gẽtiũ impij sui diuersas nouisse liguas aiunt: adeo quidem vt cuiq; petenti iura patrio redderet sermone. Cyrus deniq; persaꝝ rex exercitus sui (quanq̃ magni) singuloꝝ mi

lirum nomina meminisse pro eius gloria apud veteres diuulgatur. Carneades in grecia: que/uis sibi oblata volumina in moré legentis memoriter recitauit diuina quadam memorie fecunditate. Aneus Seneca fert Latroné Por/tium memoria pro libris semper vsum: uã que semel didicisset perpetuo hesitura illi perma/nebant. Atqui id eis duntaxat vel perpaucis aliis peculiare erat: Caducea siquidez multis passionibus subiecta: et vndequaqz desectibi/lis hominuz generi innascitur memoria: Que nisi arte fuerit adiuta mox perexigua defati/scit in pauculis: Quare ipsam pleriqz medicinis et nonnullis ex Symonidis inuentione lo/cis et imaginibꝰ reuelare moliti diuersa diuer/sis ingeniis media excogitarunt. Inter q̃s Se/neca/Tullius/Quintilianus/ Stephanus de Lauro/Franciscus Petrarcha/ Mateolꝰ Ve/ronensis/Jacobus Publicius/ Insuper/ Pe/trus Rauennas legum doctor/Joannes Sur/gant/Joan. Roechlin/Georgius Resch/ Ge/orgius Sibuti precipui sunt quos viderim et q̃zplures aliorum libros de hac arte impressos legerim. Sunt quoqz nõnulli qui tam et si per/petua vigerent memoria et eius cõfirmande ꝑ/ceptiones in editiunculis suis absque nomine suo tradiderint: Qui et si perhennem neglexe/re memoriam nominis sui immemores: Nõ ꝑ/pterea salubrem eorum aspernatus eruditioné quicquid consentaneum huic rei excogitarũt simul tum aliorum preceptionibus: pro impor/tuna amicissimi mei. Do. Joan. Greuẽbroch artium philosophie ac medicinarum expertis/

simi doctoris solicitatione dum adolescentior esset in vnum congessi libellum: qui inde Congestorium artificiose memoratiue nomen sortitus est. Interposita itaqz per me appellatione cum deuolueretur ad S. Apostolicam causa Jacobi hochstrassen inquisitoris contra Speculum oculare: tibiqz inter cardinei cetus viro preclarissimo committeretur/veluti iuriscõsultissimo: ⁊ quod precipuum erat: quia inter Theologicum agmen facile primatum tibi vẽdicas: vt vix alter eque actu (absqz iniuria dixerim) quid nam fidei arthodoxee consentaneum: quidue dissonum internosceret. Cumque igitur reuerendissime pater e procuratore quẽ gessi apud Episcopum Spyreñ. factus apud Reuerendiss. Domi. tuam solicitator contra capnioneas illas opinationes absque iustitiam (ad quam vltroneus videbare) efflagitandam indies vel rectius horatim edes tuas frequentarem: duo potissimum erant que longe more molestiam nonnihil alleuiarent: Imprimis quidem locorum arte Symonidis comparatio oportuna in tam amplo spacioso perpolito cum differentijs ad rem ipsam necessarijs exornatissimo palatio. Ne modo vt Ciceronis est preceptio centum inibi concederentur loca: verum pene infinita que Joan. Michaelis ⁊ Petrus rauẽnas atqz alij suadent facillimũ illic constituere licuerit. Si quippe religiosorum domus Theologorum: Juristarum/Medicorum/Philosophorum: ⁊ id genus hominum mãsiones ingredi libeat quatenus inibi nobis loca vendicemus a Palatio tuo discessus nulla ra

tio erat. Sed ⁊ aulas tuas omnium veterũ hy-
storijs exornatissimas: Bibliothecam: graioꝝ
⁊ hebreorum libris refertissimam: vt lingue la-
tie infinita illic recondita volumina subticea-
mus: Que vel nusq̃ꝫ vel rariter alibi habẽtur:
non immerito latine grece ⁊ hebraice linguaꝝ
tibi notissimarum argumentum existentium
si mecum repeto: Capellam Sacellumue quo
modo ingrediar quatenus ecclesiastica q̄ Epi-
scopum decent contempler paramenta. Came
re/cellaria/cisterne/cubicula: tot illuc vidẽda
erant vt non modo vnico complecteremur.
Alphabetho sed nec alphabeti litterarum nu
mero alphabetis. Sed illic loca desumere for/
san illis non expediret qui vacua ea constituẽ
da persuasum habent: quandoquidem ibi tam
rara ⁊ singularia rerum natura constituit:
ingenium excogitauit: ⁊ ars fabrifecit: vt in-
uisa ad oculum cernantur: Deus: Ange-
lus: demones: ⁊ anime: visa nusq̃ꝫ perfectiora.
Nisi non taras plantas rariores arbores: raris
sima contuitus essem animantia: Sed nec hic
sumendus erat laudis apex: Ubi quod lauda-
tissimum est non aliunde q̃ꝫ a familia tua oiuꝫ
disciplinarum: omnium deniqꝫ ꝟtutis sancti-
monie: ⁊ probitatis morum: idee/imagines/ et
exemplaria forent vendicanda. Quandoqui-
dem in cunctis edium tuarum angulis tantos
talesqꝫ contẽplaremur homines quibus meri-
to in stuporem verteremur. Et hoc in ecclesia-
stice hyerarchie quasi monarcha magis appro
bandum erat: q̃ꝫ fallaces vidisse diuitias: petu
lantes lasciuasqꝫ (que a domibus tuis lõge ab-

sunt)puellas:⁊ inanes secularesqꝫ pompas:q̄s fastus tu vnus vnice abÿcis:in omnium disci/plinaꝝ genere potius non modo obuersat⁹:sed penitus absorptus videare: adeo quidem vt si etiā R. D. tuā altiori musa canendā huc non attulero:me latet quā virtutis imaginē vel sci entie ideā:aut officioꝝ species ab aulicis tuis non desumerem. Dominus Antonius Sancij Jur. d. Hispanus auditor causarū auditoris vi cē dilligentissimi tenebit. Quis cui secretior q̄ꝫ Jacobus Skera Arch. Saunie Dominico. Et notarium vnde occulatiorē Laurentio Sa ger citabo vt taceam reliquos id generis viros ad probitatem virtutem equitatem ⁊ iustitiā officiosissimos:inter quos tu alter Apollo et phebus alter vt matutinum coruscas astrum cunctorum memorandorum perspicacissimo ingenio collustrator:adeo vt queqꝫ intellecta sensibusqꝫ percepta penes memorem recōdens mentem:tu ipsamet cēseare memoria. Quam/obrem memorie memor memorantium patreꝫ non meminisse:immemoris nephas perpetua memoria memoraretur. Me proinde memor memorie culper memoris immemor te memo ria pre omnibus memorantibus preditum q̄ꝫ/tum his chartis fortuna fauet in memoranti/um omnium memoria figam. Eroqꝫ memor nominis tui:quoad memoriam faciat mirabi/lium suorum miserator dominus donec in me moria eterna sit iustus. Interea ne sis memorā tium pater immemor filioli. Seruuliqꝫ tui cu ius Congestorium artificiose memoratiue no/mini tuo sacratum:in pignus atqꝫ perpetue.

memorie monimentum munusculi qualiscūqȝ
loco: Hylari si exceperis vultu: nunquam
in arduioribꝰ tui immemor ero cum lucē exce
perint q̄ indies molimur edere. Vale.

F. Joan. Romberch de Kyrspe Regularis ob
seruantie in cetu Agrippino Coloniēsi Ordi/
nis p̄dicatorꝫ D. Dn̄ici ꝓfessor: Reuerēdissi/
mo in Chr̄o p̄ri: magistro Garsie de Loaysa exi
mio Artiū ph̄ie ac sacre Theologie ꝓfessori: to
tiusqȝ Ordinis p̄dicatoꝝ meritissimo Gn̄ali
mgr̄o humilē obediētiā: ⁊ ꝑpetuā felicitatem.

Omposui olim Reuerēdissime p̄r
ex diuersis authoribus libellū par
uum sed ꝑfecto/ni fallar/ pluribꝰ
plurimū ad suffragandū defectui
naturali memoratiue conducens.
Quē Rome an̄ q̄ttuor annos his tribꝰ Bono/
nie ac supiori Venetijs multoꝝ pulsus p̄cibus
p̄lo cōmittendū recusaui hactenus. Nisi modo
quasi vim passus: a nōnullis nobilibꝰ amicis
p̄cipuis Venetis: magnifico dn̄o Maurino Sa
nuto reꝝ gestaꝝ p̄clarissimo hystoriographo. ⁊
oīum disciplinaꝝ cupidissimo vt ipe mōstrant
q̄ttuor milia voluminū penes se in ꝑpetue me
morie thesauꝝ oī auro p̄cioso chariorē seruata
in q̄bus sepe raras ⁊ nusq̄ȝ alibi cōpertas vidi
⁊ legi disciplinas. Et dn̄o Nicolao Mocenico
viro impēse docto ꝯsultissimis apud senatum
Venetū viris reipublice. Et magnificis domi/
nis Petro donato ⁊ germano eiꝰ Laurētio vi
ris me hercle integerrimis ⁊ multaꝝ discipli/
naꝝ nō vulgariū pariter doctis. Et vt taceam
moꝝ ꝓbitatē hoꝝ oīum/ ingenuā libertatē/ p̄/

claꝝ sanguinē/ꝛ alta ſtemata:q̄bus iure vendi carint ſiq̄d inſeruire ↄcederetur : adeo me di/ gnati ſunt:tantis affecere bn̄uolētijs ꝛ tam co pioſe accumulare bn̄ficijs ſepe polliciri ſunt:q̄/ rum aliqua recuſaui humiliter aliqua gratan ter quātum noſtre obſeruantie regularis pau/ pertas pati poterit excepi . Reliqua vtpote gradus ꝛ promotiones in tuā duntaxat reue/ rendiſſime pater detuli manum:Unum quidē hoc mihi reſeruaui vt rerer ingratiſſimi ani/ mi eſſe viris de me tā bn̄ meritis in honeſta q̄/ dem petitione non acquieſcere. Quamobrem ↄgeſtoriū e manus mee Archytipo paſſus ſum in quingentos exemplari:arte impreſſoria Ge orgij de Ruſconibus. Non tamen ſine conſilio ꝛ aſſenſu quin potius ſuaſu ꝛ exhortatione re/ uerendorum patrū magiſtri Damiani lori Ue neti in conuentu p̄dicatorum:ſanctoꝝ.ſ.Jo.ꝛ Pauli de Uenetijs regentis meritiſſimi:ꝛ ma giſtri Thome oī bono celeberrimi eiuſdē con/ uētus ſacre theologie ꝓfeſſoris. Inſuper eximi orum ph̄ie ꝛ medicine doctorum. D. Antonij de fantis:p̄clariſſimi apud inclitos Uenetos: logice ꝛ ph̄ie lectoris: Cuius inſtantia effica/ ciſſima ad libelli emiſſionem perſuaſit tum ꝓ/ pter plurima eius in me bn̄ficia tū propter in/ genuos eius auditores pro quibus id poſtula/ bat. Inter quos. D. Angelꝰ ceno domini Uin centij filius:ꝛ.d.Franciſcus Angelus:dn̄i Au guſtini piſaurenſis p̄clariſſimi artium ꝛ medi cine doctoris filius:artium cultores amiciſſi/ mi mei ex publicis priuatiſq; diſputationibꝰ quibus ſepius interfui tam p̄clarum oſtendere

ingeniū q̄ cui si ars memorādiq̄ꝫ facilitas ac/
cesserit breui futurꝫ erit q̄siq̄ꝫ ꝯpares facile sup/
ent:eo libēti⁹ opusculū dedi:q̄ id tantorꝫ virorꝫ
instātia postulabat. Cui nō defuit dn̄s Hiero.
de Alis physic⁹ exptissim⁹:q parit̄ in eā sniam
coiuit:His deniq̄ꝫ Cōgestoriū ꝯcessi vt ipsis iu/
dicib⁹ vł domi delitesceret vł tuo noī dicatū i/
uulgaret:aut cuiuis alteri cui id tu potissimū
velis. Qn̄quidē sine te possim nihil ⁊ debeā ni
hil:tū q̄ꝛ moderamini tuo abstrict⁹ sim:tū etiā
q̄ gradib⁹ ⁊ honorib⁹ seruulū tuū paucis ela/
psis dieb⁹ accumulare fauorabilit̄ dignat⁹ sis:
baccalaureatū i sacra theologia g̃rose ꝯcedēs.
Tuo itaq̄ꝫ noīe p̄r obs̄uādissime illō opusculū
vnaq̄ꝫ tecū R. D. Dn̄ico Grimāo Car. dedicā
dū cēsui. Opusculū ꝑfecto nr̄m iō nr̄uꝫ:q̄ꝛ ex oī
b⁹ his artis ꝓfessorib⁹ mea opa ꝯgestū:⁊ quātū
vires suppetebāt:⁊ ocio ꝯcessuꝫ ē Colonie Vl/
me/Rome/Bononie/⁊ vbi me reppererim vsu
ꝯprobatū. Qd̄ si a sua Reuerēdiss. atq̄ꝫ tua p̄r/
nitate approbatū iri itellexero:i altiorib⁹ vt
nuꝑ cepi in diui Thome cōmētarijs sup ep̄las
b. Pauli q̄ꝛ recognitionē tibi nūcupaui:⁊ Al
berti opib⁹ atq̄ꝫ alijs q̄ꝫpluribꝰ:q̄ erroribus e/
limaui nomē tuū/ꝑ tua dignitate/imortalita/
ti donabo:atq̄ꝫ indelebili nota imemorijs hoīꝫ
ꝯsignabo:put hoc ip̄m egregia tua facinora:sa
lubris doctrine ⁊ qd̄ ꝑcipuū ē ꝟtutis ⁊ sancti/
monie exēpla lōge lateq̄ꝫ diffuderint. Uale re/
uerēdissime moderator ⁊ inter ceteros sub tuo
gubernaculo christi famulos ne tuis paternis
negligas visceribus Joan. tuū amplecti. Ex
Uenetijs ad Kalend. Maius. 1520.

Finis.

¶ Frater Joan. Romberch de kyrspe: Conuentus fratrum predicatorum in Colonia professor Joanni Greuēbroch bonarum Artiū & philosophie magistro: Ac medicinarū Alme vniuersitatis Colonien. baccalaureo: suo dn̄o & amico. S. P.

Uāq̄z diuina pene vigeas memoria mi Joannes dulcissime qua tanta naturaliter predit⁹ es: vt que facili comparaueris ingenio: mox indelebili nota fixisse videaris. Expostulasti nihilominus: (vt omnium disciplinarum es auidissim⁹) artificium quo in subitaneis pregnantibusq̧z vti consueuimus negotijs: tibi in perpetuum nr̄e amicitie memoriam: relinquere monumentū. Id profecto primum ex diuersis comparauim⁹ authorum libris: quorum Canones & regulas in vnum congessimus ad instar notariorū prothocollum diuersarum causarum & negotiorum litis perscribentium: vnde memorentur quid quisq̧z apud se questionis deposuerit annotandum. Cui proinde Cōgestorium artificiose memoratiue nomen imponimus. Deinde quātū vires suppetunt. & ocio conceditur artē praxi comprobare conamur. Tuarum itaq̧z precum compos accipe quod longis extorsisti importunitatibus. Sicq̧z te exercita quaten⁹ addiscas tui Joannis nunq̄ obliuisci. Uale tui tuorūq̧z memor ex kyrdorp. die martis intra octauas sancti Martini Anno. 1513.

¶Congestoriū Artificiose Memoratiue. Frater Joan. Rōberch de Kyrspe professionis predicatorie Regularis apud Cetum Agrippinensem.

¶De Possibilitate:necessitate:⁊ vtilitate:Artis memoratiue. Cap. I.

Eminiscēdi atq3 memorandi artē: q̈ naturalis iuuet memoria: Priscorū quidē concessit auctoritas: quā nō minus necessariā fore / quā retinendis plurimū conducat: preclarissimi quiq3 virorū omniphariā exercitatissimi q̈tidiana deuicti experiētia absq3 alioꝝ auctoritate: sua spōte profitentur. De quo nihil hesitantes cōstanter asserunt eam et nature commoda retinere et scientie nihilominus rationem amplificare. Cuius profecto fundamentum facillime quisque assequi poterit: quanquam multipharijs idolis/simulachris/imaginibus: et figuris constituatur. Infime siquidem conditionis homines litterarum nescij: Imbecillimis sibi memorandorum sepenumero simulachris: notisque retinenda figentibus comparant memoriam: vt et apud alios legi: ⁊ itidem plerunq3 in diuersis expertus sum. Fratri cuidam idiote

Exēplū

quendam ex Psalterio versum proposui: quē vbi per me sibi fabricatis imaginibus in loca monstrata deposuisset: absque vlla titubatione resumpsit ordine retrogrado. Insuper iuuenis alter artis huius penitus ignarus: figurulas in parietibus quasdā inanes depinxit: qua

rum intuitu fauste auctoritatum Aristotelis de Auditu physco seriem recensuit: tam et si hec eius simulachra nil penitus symboli gererent cum materia illa: fuere nihilominus recordandi adiuuamen. Si tam exilia iuuande memorie conducunt: quid queso non adminiculabitur memorandi fundamentum si vsu et exercitio extruatur? ¶ Cum autem Seneca authore: Memoria sit res ex omnibus maxime anime partib⁹ delicata: fragilis/multisq; subiecta defectibus. Et vt exemplis vtar sicuti mechanice artes corporis opitulantur necessitati ita retentiuam oportere artificio fulciri: non tam mea assertione quam aliorum astipulatio ne liquet. Cui alludit Cicero ad Herennium inquiens memoria non solum a natura perficitur: sed etiã habet plurimum auxilij. Cui⁹ S. Thomas scd̃a scd̃e quest. 49. articu. 1. assignans rationem notat intentiones simplices et spirituales ex anima facilius elabi: nisi quibusdam quasi corporalibus alligentur similitudinib⁹. Quam adinuente scripture vnam nouimus causam: vt q̃ hũana neq; ɔseruare mẽoria: apõ se reposita a solis hausta vocib⁹: saltem ex chartis depositum relegens singulorum recordetur. Prisci itaque philosophi: siue Symonides ante omnes: siue Metrodorus aut quisquis alius primo: huic humane fragilitati suffragatum iri cupientes: vt tã opaca nauan de discipline vmbracula defugerent: Memorãdi hoc mun⁹ ĩ posteros largiti sũt. Quo ĩ oĩ scia (vt Tullio placet) maxĩe op⁹ ẽ. Quid enĩ uero ꝓderit q̃q; doctissimoꝝ scripta exactissi-

Necessitas Artis Seneca

Cicero

Sanct. Th. 2. 2. questi. 49. ar. 1

Inuentio memoratiue.

Tulli⁹.

me lustrasse:artesqz sectari vniuersas:si qñ opz
Utili/ eas ad manũ nõ habeam⁹:neqz meminisse pote
tas ar/ rim⁹ q̄ docẽda forẽt qbusue vti placuit. ¶Hoc
tis. ipʒ sum ope nemo dubitat vtile q̊d necessariũ
quis autumant. ¶Memoriam autez ait Cicero
Cicero labilem arte iuuari:ꝛ naturalem quoqz egregi
Oibus am magis confortari. Quid queso vtilius ve/
necessa loci proloquendorum memoria:apprehensione
ria est firmiore:ꝛ pronunciatione securiore? Eiusmo/
memo/ di hec ars indubie administrat. Et proinde o/
ria. mni statui/sexui:ꝛ singulorum conditionibus
competit. Religiosis vtpote ꝛ prophanis: ac
quibuslibet artificibus philosophis/ Juristis/
Theologis/predicatoribus:ꝛ confessorib⁹. Cui
libet siquidem horum opus est: eorum memi/
nisse que sua inter sunt:ad suum spectant offi/
cium:ꝛ que suo conducunt proposito.

¶De refutatiõe detractionum artis: ꝛ com/
mendatione eius. Capitulum secunduz.

Refu/ Ignaui plerunqz insectantur ingenuas
tatio disciplinas:quas assequi posse desperãt.
blate/ Ut iuxta vetus prouerbium:Scientia non ha
ronum beat inimicum nisi ignorantem. Sicqz igit in
sulsus quispiam Zoilus: ꝛ blacterãs detrectorꝛ
Arist. idolorum huius negotij varietate attonitus:
hanc artem plus oneris q̃z frugis aut honoris
cumulare conuicians despiciat:veluti mentis
destructiuam:ꝛ que hebetes atqz fantasticos
sui emulatores efficiat:huiusmodi veluti hebe
tem ꝛ ad bonas disciplinas ineptum posthabe
Abus⁹ to. Tuqz firmiter teneto hanc artem eiuscemo
artis di reddere fantasticos qualem vult Aristote/
nocet. les lib. 3. de anima intelligentem:quem necesse

est fantasmata speculari. Unde eruditus quisque efficitur literarum gnarus: cum nostra cognitio a sensatis maxime nobis vendicanda sit. Nequaquam tamen fantasticos generat: fatuos insanos/delyros/syncopatos mente: vel ingenio obscuriores. Ni forsan id propter abusum vt in quibuslibet aliis contingere nouimus accidat. Alioquin Aristoteles/ Seneca/ Tullius et id genus: plerique alii priscorum: (Ut Neothericos viros literatissimos eo munere taceam) stolidi: insipientes: et fatui: venirent insimulandi. Quod si absonum sibi videatur: digito labellum premat: quisquis talis est detrector: sueque deputet ineptiei: crassitudini: et Segnitiei: quod ipse tanti sit muneris exors: quo egregios quosque egro fert animo preclaros eminere. ¶ Et defleat tam alienum a se hoc prediuinum beneficium: inter literatos maxime precipuos exercitatissimum: arcana licet forsan mente repositum. Cuius vim hi duntaxat nouere: qui perpaucis conquisitum canonibus: iugi meditatione/exercitatione: et sedulo vsu facilem quendam habitum memorandi generarunt: quem nec leuiter amittere possent. Hinc vana eorum concertatio est: qui propterea nullius momenti esse contendunt: quod in longos iam annos inter abditissima priuatim delituerit. Eadem nanque ratione viderentur aspernenda: que indies humana industria ex secretissimis eximit latebris. Et quis nescit veteres plura suis etiam amicissimis abscondisse? Quamobrem nostro euo congratulandum est: vbi passim quique moliuntur in lucem quippiam grati edere: vnde et oblectari possit auidissima studiosorum mens: et

Commendatio Artis.

Occultatio diurna artis.

Prima ratio. fruge largioris muneris potiri: vbi tot tantiqꝫ viri florent: qui sua boniuolentia deuincti: hac ceterasqꝫ q̄ꝫplures indies impartiũtur Romano eloquio editiunculas: non tamen hoc vnicũ duntaxat. Sed magis tota oĩno sapientia ab orientalibus ad occasum hesperiasqꝫ defluxa partes: refluere cernatur. Atqꝫ estimem in breui futurum: Sacra doctrina: vt ceptum est: tũ hebreo tum greco eloquijs palam prodetur apud nos. Verũ sunt pleriqꝫ priusq̄ꝫ statuti cursus metham attingant: turpiter defatigati: brauio frustrantur. Ceteriqꝫ grauioribus prepediuntur negotijs: quod ꝛ mihi (vt non ignoras) contigit: qui nec alijs cõferre queunt: quod vsu ꝛ exercitio non firmiter radicauerunt. Multi vero floccipendentes: cuius fructum nõdum experti sunt quod maxime laudãdum erat vituperio afficiunt. Ediuerso qui ostentationis gratia cuncta peragunt inanis glorie viri elaborant: hoc artificio audita omnia: ꝛ lecta q̄qꝫ coram ceteris recitare queant: ꝛ hi quod alijs in bonum noscitur collatum in abusum ptrahunt. Veluti multi difficillimas in logica enodare tentantes intricationes: sese inaniter torquẽt. Et in Rhetorica aerem verbis verberãt. In philosophia inscrutabilia rimant: in Theosophia altiora se querentes opprimuntur a gloria: vt qui se sapientes autumant stulti fiant. Non mirum proinde si hac industria plerique abutuntur. Cuius taꝫ copiosus est fructus: his qui in Ecclesie dei edificationem: ꝛ orthodoxorum instructionem: predicationes Euangelij: Epistolarum: de virtutibus ꝛ vicijs: moralium

Bone li rere viginti.

Scđa rõ

Tert. rõ

Qart. rõ

Vana gloria memorantiũ.

informationem: historias 7 Sanctorum vitas in dei laudem 7 eorum preconia: ad animarū salutem recolligūt q3 citissime hac arte: firmi ter tenent: 7 cum fiducia efferunt. Quod alio/ quin longo tempore debiliteret 7 cum formidi/ ne fieret cum intermissione nonnunq3 vel ma/ ioris vel saltem equalis boni.

¶Quibus ars memorie conueniat 7 quando ea vtendum sit. Capitulum tertium.

QUamq3 igitur omnibus plurimum con/ ducat: magis tamen oportuna est his q iuribus 7 legibus: siue causas agendo siue docē do studium 7 laborem impendunt. Et diuini verbi declamatoribus: tum quia hi plurimu3 sepe recordari habent: tum etiam quia materias difficiles quemadmodum sine hac arte nec rite capescūt: ita neq3 retinere queunt. In his deniq3 monstrorum facilior est fabricatio: que ex rebus magis quam vocibus resultat. ¶In quottidiano attamen studio 7 qualibet facul/ tate non frequentādū volumus. Nisi enim qs ignotarum dictionum simulchra imaginandi facilitate potiatur: non tam artibus conducet q3 iuristis medicis 7 Theologis. Egregias ali/ quis artium lector nil in adiutorium preter ar tificiose memorata referre mihi rettulit quod tñ nec imitandū cōsulo nisi diu exercitatis. Ne q3 is mihi est modus. Sed in arduis q̄ subito efferenda sunt: 7 ad q̄ naturalis mēoria absq3 artis suffragio nō suppetit: hoc bñficio fungor: vt leui⁹ capiā qd maiori fidutia rite ꝓnūciatu r⁹sim. Et itidē diuturniore hereat tpe. Queād modū pt̄ hebdōadales ꝯtiōes: semꝉ de Chr̄i pas

Quib⁹ potissi/ mū ars ꝯueniat

Exéplū.

Vbi vtē dū sit ar te.

Nota bñ

sione sermonē locis mancipaui: vnde sat est mihi annuatim semel dūtaxat loca repetere: sicqȝ iam octo vicibus eundē apud populū declamaui. Sic quoqȝ in natali intemerate ꝟginis Marie de nobili eius secundū carnis propagationē prosapia. Ab Adā exorsus/singulas vsqȝ ad hunc Euangelij a Mattheo descripti passum. De qua natus est Jesus qui vocatur Christus: dinumeraui generationes: absqȝ vlla difficultate. Sic quoqȝ in natali dominico. Jn cena vltima Christi ꝛ alijs tēporibus: ex subitanea preuentus obediētia: mox didici quod firmiter (vt testes sunt qui affuere) eloquerer. Hecce ne putes abs me iactari: quin potius vt discas q̄ȝ mirabilia atque alijs stupentibus videntur impossibilia: facile sit hac arte operari. Sicut accidit vt in auditorij mei admirationem omnes iuris pontificij titulos ordine ꝛ recto ꝛ preposter o eque faciliter recenserē. Quā tibi cōmunicaturi artē: hinc demū ad instar veterꝝ postulamus diuinū pro eius aggressu presidiū a summo omniū opifice: qui memoriā fecit mirabiliū suoꝝ misericors ꝛ miserator dominus omniū scientiaꝝ fons ꝛ origo: Jn quo sunt omnes thesauri sapientie ꝛ scientie reconditi.

Modestia authoris.

Suffragij periculo.

¶ De descriptione memorie ꝛ eius diuisione. Capitulum quartum.

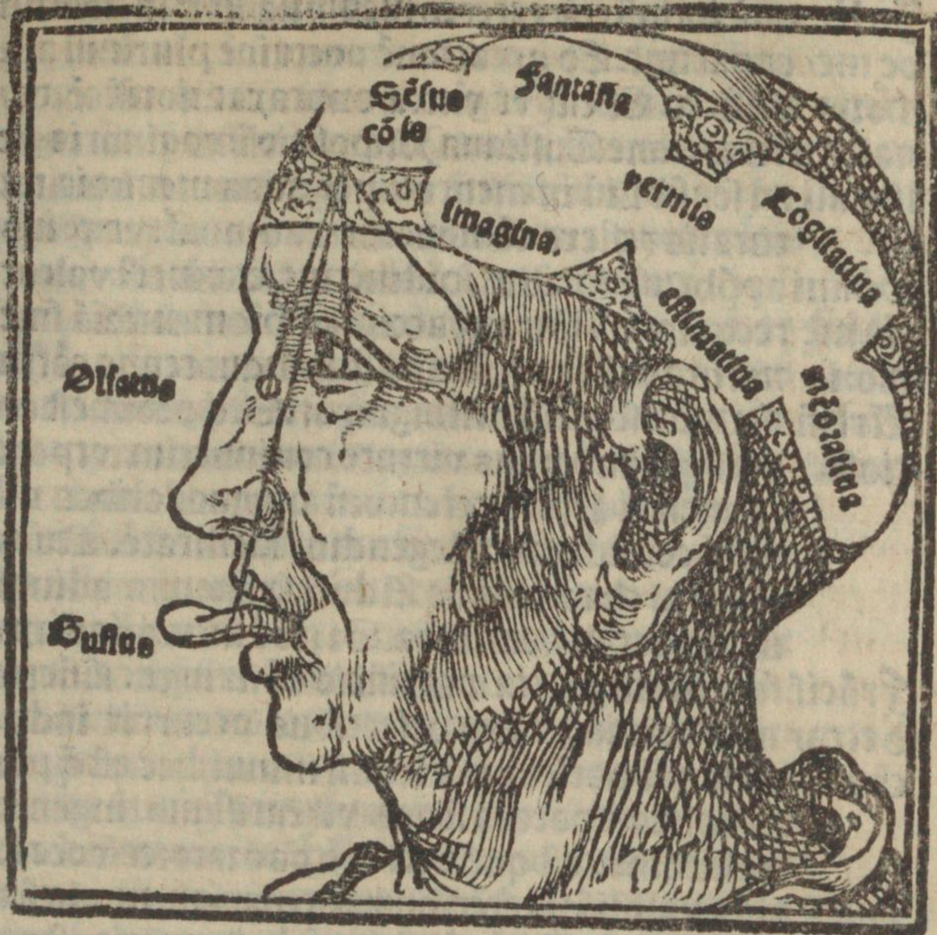
Diffinitio mēorie

Vetustū est adagiū. Nisi nomen rei scieris cognitio rerum perit. Jn qualibet proinde scientia inter precognitiones. Quid nominis saltē connumeratur. Ne itaqȝ absre q̄ȝ plures attulisse videar cōmendationes regularum atqȝ canonum nescientibus vnde hec pro

ficiscantur: aut in quem vergant periodū. A
nomine tandē exordiar retētionis fundamētū
positurus. Instituti igitur nostri opus a suis p
fessoribus nuncupari consueuit. Memorandi/
Reminiscendi/ Recordandi/ aut ue meditan/ Ars me
di artificiū. Nec etenim immerito: Ars memo morati
ratiua dicitur: quandoquidē ingenij bonitas ua.
sepe imitatur artē: Ars vero nature cōmoda
confirmat ⁊ auget. Hinc non sibi vendicat me
moratiue nomen ac ipsa memoriā constituat in
esse: verū quia naturali adminiculatur virtu/
ti: quo facilius atq; firmius suos expleat act⁹. Rō ex
Et ob id nostre huic Editiuncule Congestoriū positi
Artis memoratiue nomen imposuimus. Non nois.
quia de naturali memoria ad istar philosopho
rū/ diffiniendo/ diuidendo: proprietates inesse
suas demonstrando: aut quouis alio docendi
genere preterq̄ʒ proposito deseruit tractaturi
simus. Sed quia ob tuā piā molestā tū infesta/ Rō su/
tionē mihi Joannes dulcissime persuasum erat scepti
modū ⁊ artē quibus in studio ⁊ lector℞ memo/ laboris.
ratione cū oportuerit vtor: quo familiarius: et
succintius fieri poterit: pro nostra mutua ami
citia tibi cōpendiolo perscribere vt hisce simi/
libus ad grauiora exciteris. ¶ Quatenus igit̄
ad rē loquar memoriā diffiniturus. Cū multi Diuisio
plex partiendū sit priusq̄ʒ diffiniatur quo mul mēorie
tiplicata diuisa ⁊ in minutissimas discreta por
tiunculas limpidius perspici queant. Vitātes
confusionē: Memoria quatenus ad presens at/
tinet equiuocū est pro naturali vi anime speci
erū cōseruatiua: ⁊ ad artificiū quo vis ipsa cor/
roboratur: vtpote quia vel naturalis memorie

vigore tm̄ vł artis suffragio singulorꝫ q̄ memi-
nisse libuerit recordamur: duplicē ꝓinde in pn̄
tia ꝑleuiori stilo tágem⁹ memoriá. Est aūt natu-
ralis mēoria q̄ ais nr̄is insita ē vł simul cū cogi-
tatiōe nata. Et ē ꝟt⁹ aie p q̄ꝫ retractat p̄terita
vt ex eis metiaꝛ futura. Et autore Dyomede:
ē velox ai ⁊ firma ꝑceptio cui⁹ facultatē fouet
exercitatio lectiōis narratiōis intētio: stili cu-
ra: redditio solicita: ⁊ diligens iterō. De natu-
rali itē mēoria q̄druplex ⁊ q̄ q̄lisue potentia aie
apō b. Tho. in p̄ma pte Sūme theologice. q.
77. art. 8. ad q̄rtū ⁊ q. 79. ar. 7. ⁊ q. 78. ar. 4. ⁊ in
varijs locis dispiciēdū relinq̄. Uenerabilis dn̄s
Albert⁹ in cāpedio naturalis negotij triplicez
astruit in hoīe repiri memoriá. Quarꝫ p̄ma est
ꝯseruatiua sensibiliū ꝓprietatū ⁊ intentionuꝫ:
q̄s appbendit estimatiua ⁊ hec ē fm partē sen-
sibilē ⁊ sequiꝛ estimatiuá. Alia est cōseruatiua
intelligibiliū specierꝫ: ⁊ hec sequiꝛ rōnem: ⁊ est
in posteriore parte cerebri ⁊ has duas videꝛ tá-
gere Damascen⁹ cū dicit memoria ē; phātasia
derelicta ab aliq̄: ⁊ ꝯseruatio sensus ⁊ intelligē-
tie. Credo tn̄ q̄ p̄ma in hoīe nō sit alia ab ima-
ginatione. Tertia est memoria in superiori pte
rōnis: ⁊ dꝛ retentio vł ꝯseruatio essentialis sili-
tudinis veri ⁊ boni: hec ille ibi. Diu⁹ aūt Tho-
mas duplicē asserit esse memoriá naturalē vná
que est in parte intellectiue: potentia pure co-
gnoscitiua ⁊ conseruatiua tantū specierꝫ. Aliá
que est in parte sensitiua que est thesaurus spe-
cierꝫ intentionaliū siue intentionū sensibilium
cū sensu acceptarꝫ cuius organū est in extrema
parte capitis: vt ex hac figura patere pōt.

Descriptio memorie naturalis.
Dyomedes.
S. Th. 1. q. 77. art. 8 et alibi.
Alber. magn⁹.
Memoria ē. 3.
Dama.
S. Th.

Et quoniā hec pars si humidior sit q̄ȝ oporteat
male retinet acceptas species: hinc est q̄ pleri-
qȝ huic defectui mederi intendentes: diuersis
modis vnctionū hanc partē exciccare moliun In mō
tur: de quo alibi locus opportunus: diuersi di- studēdi
uersa sentiunt: caute autē adhiberi remedium In no-
consultius mihi persuasum habeo: tu vel nřani ma ocū
de hoc habeto intentionē vel que ipse apđ ex- lrarū
pertiores legeris medicos tene. Quod ad hūc
locū attinet naturali memorie non medicinis
sed locis ⁊ imaginibus suffragandū censuimus

In li. de memoria naturali: ⁊ alibi.

quã industriã veteres memoriã Artificialẽ nũcuparunt. Eo ꝙ rationẽ doctrine plurimũ amplificet. Et est (vt vnica duntaxat notificẽ de natura scriptione Tulliana) dispositio imaginaria reꝛũ sensibiliũ in mente super quas memoria naturalis reflexa cõmouetur ⁊ adiuuatur: vt prius apphensa: facilius/distinctius/et diuti⁹ valeat recordari. Nõ itaqꝫ accipias hic memoriã siue naturalẽ: siue artificio adiutã: quatenus cõtra Reminiscentiã distinguitur. Sed prout est ab vtraqꝫ exuberans virtute coniunctim vtpote retinendi artẽ: ⁊ retentorũ quomodolibet ad nutũ considerandi legendiue facilitatẽ. Quaꝫ Petrarcha in lib. de Aduersa fortuna adiutã iri suadet in hec verba. Si tibi memoria fluxa fuerit: diligentia ⁊ artificio eã stringe. Cũctis memorie ingeniijqꝫ defectibus occurrit industria: nil patitur perire nil minui: hec est q̃ philosophos ⁊ poetas senes: virentissimo ingenio ac stilo: hec est que decrepitos oratores voce solida validisqꝫ lateribus ac tenaci memoria seruare potest. Unde si tibi infida memoria est noli illi fidere: sepe calculũ secum pone: quicquid credideris statim exige hec ille.

Diffinitio memorie Artificiose.

Frãcis. Petrarcha.

¶ Hoc autẽ inter memoriã ⁊ reminiscentiã inter est: ꝙ mẽoria discrete ⁊ distincte reuertitur ad res: componendo intentiones distinctas cũ imaginib⁹. Reminiscentia vero siue Recordatio est mot⁹ interceptus ⁊ abscissus per obliuionẽ: ⁊ est temporis ⁊ loci cũ collatione ordinis ⁊ reminiscibiliũ dependentie. Et quando ex vno simili in aliud prouehimur vel ex contrario in contrariũ aut ex ꝓprietate in subiectũ deducimur. Sed

Cõparatio memorie ad reminiscẽtiã.

Reminiscendi media.

memoria ex locis & imaginibus proficiscit Artificialis vt anima per memoriā mediantibus sensatis rebus in ipas prodire res sensibiles extra animā existentes queat: adijciemus itaque quibus memoria iuuetur sensibilibus.

¶ De Memorandi fundamento & documētis memoriā saluantibus. Cap. Quintū.

Ex his perspicuū est Retētiuā aie vim artificio roborari posse. Et hoc locis & rerū memorandarū imaginatis formis siue speciebus: quas diximus imagines siue literarū siue dictionū: aut orationū tā simpliciū q̄ cōplexarū: nūerose vel solute effectarū: sepius atq3 sepius dū locis donate sunt resumptas atq3 freq̄nter meditatas in quo totius negocij omnis pene vis consistit. Hec quippe traditio per paucis imbibitur preceptionibus: atqui longiori opus habet practica & exercitatione. Et ob id velim quisq3 primū ꝓprias experiretur vires: & ad eā idoneitatē q̄ sese huic intentioni destinaret. Memoria enimuero & si ab arte perficiatur habet tamen a natura principiū: q̄propter Thales Athenienſis teste Laertio hunc recte felicē censuit qui sanus corpore: animo copiosus & natura docilis est. Frustra nanq3 indocilis doceretur. Quandoquidē indispositus abijcit artē: vt in tritis vulgaribusq3 dicitur carminibus. Sunt hominū septē genera non artibus apta. Sunt mali dispositi primi: tardique secundi. Tertij sunt vagi: non constantesq3 q̄rti. Quinti gulosi: sexti sunt luxuriosi. Sūt egro tantes septimi siue dolentes. ¶ Si cui proinde est memorie cupido: ex tribus eius valorē colli

Fūdamentū mēorationis.

Tales phus.

Inepti ad lrās

Documētū iuuande mēorie.

Fräcis. Petrarcha. gat necessum est. Corpore bona Anime (cuius memoria pars est) dispositione. bona item corporis (qd viribus sensitiuis aie subseruit) qualitate: & bona deniqz corporis ad aiam cõnexione. Quibus tria potissimũ vt Petrarche est auctoritas: quam Neotheriti acceptant suffragatur vacatio mansuetudo & sobrietas. Ne externis occupationibus mens a studio auocet atqz distrahatur in quolibet etenim ocio litterario non modo scientie cupiditas experitur & Acumen ingenij: verum animi opus est tranquillitate. Ipse siquidem sciendi ardor a natura cuilibet innascitur. Arist. 2. metaphi. autore. Acumẽ si igenij natura negauit: opaciori destinatus amplioribus eget studijs. Et vt magis veluti Cleobolus phus ꝯsuluit sapientiã & scientiam diligat. Et ad Boetij consilium sedulitate vincat fugetqz ingenij nebulas: Habeo profecto hinc mihi persuasum propterea sanctaruz scripturarum voluptatem allegoricis inuolutã tegminibus vt desideret ardentius: & iocundius denudetur. Tranquillitas deniqz anime ad hoc sane ꝯducit ne per iram vel impatientiam suffocet concupiscibilis: Frenandis igitur anime passionibus ante omnia intendendum est: non in omnibus siquidem studium eque valet: quod excedens leticia vel tristicia seu ira & queuis alia passio plurimum prepedit aut penitus tollit. Unde conuincitur mansuetudinẽ studioso summ opere suffragari. Hãc summam existimo sobrietatem viris litterarum percupidis opportunam: vt quatenus Cleobolus recte ꝯsulit corp⁹ bñ exerceãt in somno & vigilijs: in

Vacatio necessaria

Boeti⁹

Mãsuetudo expetẽda.

Sobrietas vtil'

Cleobolus

repletiõe ⁊ inanitiõe. ⁊ in ceteris quis phisici
vocât res nõ naturales a nobis alibi sepiꝰ repe
titas. ¶ De impedimẽtis mẽorie. Ca. vi.

Obrietatẽ ñ gratis qsqꝫ doctrinãdus ser
uabit qñ qdẽ p continuã ⁊ longã ebrieta
tẽ mens anihilaꝛ vt barbaro placet Hierony- Impe-
mo: vbi ait Quoniã saturati succedit obliuio dimen-
tam diu nescitura quid cupiat q̃zdiu reuoca- tum me
ret memoriã esuries. Cõtra aũt Petrarcha in moratio
quit Tenuitas victꝰ podagrã pellet tuis e fini nis.
bus: dolorem capitis aufert cerebriqꝫ vertigi- Petrar
nẽ: vomitũqꝫ ⁊ ructũ ⁊ nauseã ⁊ sudorẽ tediũ- cha.
qꝫ ⁊ fastidiũ tuijpsius pallorẽ alternũ ac rubo-
rẽ/odorẽ q̃qꝫ ⁊ oris ⁊ corporis tibi atqꝫ alijs im
portunũ sistet. Preterea pedes instabiles: ma-
nus tremulas nutans caput: quodqꝫ est opti-
mum animũ ipsius moderabitur frenabitque
Epylogo deniqꝫ recensenda velim cuiqꝫ stu- Studio
dioso opportuna scientie cupiditatẽ Acumen so neces
ingenij: valitudinem bonam: victum ⁊ vestitũ: saria
facultatẽ mediocrẽ: loci opportunitatẽ: tempo
ris ocium: animi tranquillitatem: Studij ordi
nem modum ⁊ formam ⁊ perseuerantiam. Et
vt addam piam intentionem deuotionem hu-
militatem ⁊ communicationem de quibus ali
bi in libello de modo studendi copiosius disse-
ruimus vt nosti at quia hec deus natura ⁊ for-
tuna non eque nec omnibus pariter admini-
strant nõ singula quisqꝫ facile assequitur: ideo-
qꝫ ꝑraros ꝯperimꝰedoctos vndeq̈qꝫ potissimũ
qm pleriqꝫ sibi a deo naturaqꝫ vel arte colla- Franc.
tis abutuꝛ vt illis Petrarcha impropat ingẽs Petra
Que deꝰ ⁊ natura vł ars aliqñ ad obsequũ dedit cha.

in vestrũ dedecus dãnumqʒ conuertitis. Potũ cibũqʒ ad ebrietatẽ ⁊ crapulã: ociũ ⁊ quietẽ ad somnolentiã: valitudinẽ ⁊ robur ad iniurias: ingeniũ ad fraudes: scientiã ad superbiam eloquentiã ad discrimen: domiciliũ ac vestitũ ad põpam inanẽqʒ iactantiã: opes ad auaritiam ⁊ luxũ. Cũqʒ itaqʒ de bonis mala faciendo demerentur propter abusum ⁊ habitis priuari ⁊ ob ingratitudinẽ non recipere donanda iuste nobis obtingit. Quid mirũ inter modernos si tot rudes hebetes insulsos ⁊ indoctos conspicias qui nature munera atqʒ fortune tã varijs deprauarũt incõmodis? Et vt q̄ ingenio obsunt atqʒ in bonas lr̄as affectũ in externa deflectũt silentio preterea in pn̄tiarũ. Nosti q̄ʒ grauiter

Vitãda studiosis memoriã molestãt ⁊ sepe corrũpunt nimia repletio ebrietas ⁊ cibus dure digestionis cuiusmodi sunt carnes boũ: oua dura ⁊ his similia q̄ vel malos humores generant vel caput noxijs replent vaporibus. Insuper longus somnꝰ: nimia vigilia: excessiuus calor: ⁊ intensum frigꝰ atqʒ omnia extrema vt passiones excessiue: coitus ⁊ id genus que recensui alibi plerunque. Quoꝝ causas tibi tuisqʒ cõplicibus medicis relinquo: simul cũ cata plasmatibus ⁊ inunctionibus que memorie perhibentur cõferre. Ex quibus attamen non tã iuuari duos conspexi q̄ʒ sincopari mente: non propterea hecce penitus dissuadens quandoquidẽ pleriqʒ medicorũ expertissimi ea nõ abhorreant vt apd̄ Marsiliũ de triplici vita. Et Joannẽ Michael: in libro de oĩbus ingenijs augende memorie ligdo constat. At in presentiaꝝ inde calamũ restrin

go. Ver si que de modo forma loco ꝛ tēpore ac studij continuitate videbuntur opportuna his inferius post imaginū tractatū locus dabit̃ ne arbitreris locoꝝ ꝛ imaginū suffecisse conditiones: ꝛ non deditā ipsoꝝ coexigi connexionez: reliquis que ad memoriā attinent atqꝫ conducunt rite obseruatis.

¶De locoꝝ ꝛ imaginū necessitate/ ꝛ vtilitate. Capitulum septimum.

Cum ex proximo capite concedatur mē/rie artificiū ex locis ꝛ imaginibus debi/te ordinatis constare: ea esse de essentia artis ꝑ spicuū est: cōsiderantibus ꝙ anima per res sensibiles in mēoriā extraneaꝝ deducit̃: vt enim/ uero confusionē ordinis memorandaꝝ quisqꝫ deuitet atqꝫ alia id genus incōmoda: quatu/ or potissimū expetuntur. Primo nanqꝫ natu/ ralis potentia specieꝝ imaginataꝝ susceptiua exigitur ꝛ hanc superius diximus esse mēoriaz naturalem. Secundo res ipsa cuius memoriaz cupimus habere necessaria est. Et hec non quidē corpaliter sese intellectui ingerit aut apud memoriam recondit̃: Sed vt Arist. li. 3. de aīa attestatur lapis non est in anima sed spēs la/ pidis: per fantasiam scilicet abstracta: que si ꝑ simulachrum aliquod nostra imaginatione ef/ fictum in loco aliquo corporali fuerit reposita fixius memorie adherebit: quod presentis intē/ tionis est quapropter loca ꝛ imagines ad hanc industriam summe necessaria ac partes essen/ tiales dicimus. Tertium autem quod exigitur

Necessitas locorū ꝛ imaginum.

Ex ꝗttuor ꝓficit̃ mēorati/ ua.

Aristo.

est destinata rei cuiusqз in numero mensura ⁊ debita proportione dispositio: cui quartum accedit iugis locatorum cum sedibus suis repetitio ne per negligentiam obfuscentur. ¶ Tulliana proinde vtentes Metaphora dicimus necessaria eē loca ⁊ imagines necessarias: vt illa papyri gerant officium he vero scripturarum: q̃tenꝰ cupiēs alicuius meminisse eius imagines locis in debita dispositione ordine ⁊ collatiōe coaptet. Quod anime operationes ordine quodam sese alternantes indicat: quandoquidem: quod sensus percipit imaginatio representat: cognitio format: ingenium inuestigat: Ratio iudicat: memoria seruat: intelligentia apphendit ⁊ ad contemplationem adducit. Per imagines itaqз locis impressas in locatoꝝ deuenimus cognitionem: quibus adiuta memoria rite exoluit officiū. Quare tūc (Secundū magistrum Joannem de Sancto Geminiano) memoria est bene disposita cū est larga per capacitatem (In quo tamen mihi consultius videtur eā ñ multis pariter simulqз onustandā) longa per diuturnitatē ⁊ diuersis fulta adminiculis per studiositatē. Cui plurimū teste philosopho conducunt memorandorum (vt prelibauimꝰ) bona ordinatio. Et ad ipsa affectus inclinatio insuper similitudinū disuetaꝝ ac mirabiliū adaptatio: ⁊ postremo meditandi sedulitas ac frequentatio. Et hec eius sententia conuincit̃ ex memorie descriptione qua inquit. Memoria ē positio sub ordine ⁊ frequens meditatio mēoriā saluās in reminiscēdo/ qd̓ exponit̃ species frequent̃ intueri i phantasia reseruatas auget

Vtilitas locorū ⁊ imaginū

Ordo cognitioni.

Joā. de s. Gem.

Aristo.

In li. d̓ memo. ⁊ remis.

Cicero.

memoriam. Cui alludit Cicero dicens Memoria artificialis constat ex locis & imaginibus. Quod nanque Aristoteles dixit posito sub ordine: hoc Tullius ex locis appellat: & Tullius ait secundo. Ex imaginibus itidem phus: frequens meditatio nuncupauit ne quidem in initia discrepent. Est quippe meditari ad se imagines & intellectum materie cape. Quamobrem Joannes vbi supra comparat memoriam vtero mulieris quemadmodum nanque in vtero concipitur fetus carnis: ita & in memoria: hoc est ex specie in memoria seruata concipitur verbum mentis: quod est quasi proles eius. Et proinde tibi consultum habe hoc carmen. Si cupis esse memor bis quattuor accipe claues. Esto vacans intus: sis sobrius atque benignus / ordo sic & numerus tibi constituatur imago. Et quod concipit tua mens meditare frequenter. Artificiosa nanque memoria si hisce adiuta fuerit (teste Cicerone ad Herennium lib. 3.) fieri potest vt que accepimus quasi legentes reddamus: neque multum intersit an a vertice an a calce incipiamus.

Coparatio memorie ad alta.

Obseruanda diligenter

Cicero

Tractatus Secundus de locorum natura & fabricatione.

De Agendorum ordine & locorum de scriptione. Capitulum Primum.

Ordo agendorum.

Loca imagines & ordinem in hoc exigi opificio non tam priscorum acceptatur auctoritate quam conuicitur praxi quotidiana: quatenus memorandorum imagines simulachra idola siue ideas locis nostra phantasia: depictas recta figurarum dispo-

sitiõe firmit͛ fixe clare ac facilit͛ recto ꝑpostero/
ue ordine cũ libuerit resumptas pronunciem⁹
eorum significata. Atq3 illis depositum fideli/
ter reddentibus prodigium ac mirum quid ef/
fecisse censeamur: quandoquidem omni timo/
re abacto recensemus pene infinita collocata
promptissime: quod ceteris huius negotij igna
ris superhumanum videatur. Atq3 tandẽ pro
pius ad rem accedamus. In primis omniũ lo
corum finitionem/partitionem/inuentionem/
numerum qualitatem/ et ordinem indagantes.
Postmodum manu nostra imagines absolue/
Multiplex acceptio. mus/ et que cetera series expostulat. Et quod
ad primũ attinet locus quidem a philosopho
varie in diuersis locis consideratur vtpote q̈/
tenus dicibile est de genere quantitatis cum
mensurat locatum secundum oẽs eius partes:
vel dicibile de genere relationis penes respe/
ctum ad locatum: et ad aliquid secundum dici
est: vel de genere qualitatis prout generatiõis
est principium simul et conseruationis secundũ
Diffinitio loci qualitates actiuas et passiuas que sunt in loco.
¶ Sed hec missa facientes locum accipimus ab
Aristo. 4. philo. Quod videlicet est terminus
corporis continentis immobilis primum. Est
nanq3 secundum bea. Thomam. 2. distin. 12. q.
S. Th. 2. dist. 2 q. 5. ar. 1 5. art. 1. locus idem per essentiam quod superfi
cies corporis locantis. Quod autem diu⁹ Tho
mas dicit. Superficies: id a philosopho termi/
nus nuncupatum erat. Terminus enim conca
ua est superficies siquidem interior ea est corpo
ris continentis et vltima: vltra illam nempe il/
lius corporis non est alia interior: et proinde dr̃
locus

locus ꝛ ẜm eam vnuz corpus ꝯtinet alterꝝ. Corporis aũt exterior supficies cõuexa cuiusmodi est terre aquã tangẽtis ꝛ aque extremã aeris. Extrema ãt aeris ignẽ ꝯtingentis : ꝛ id genus reliquorꝝ: nõ est locus non equidẽ penes ipsam corpus est locus qn potius locatꝰ: qꝛ nõ cõtinet sed magis ꝯtinetur ab altero. Relinquitꝰ hinc locũ esse terminũ siue supficiem ꝯcauam corporis alterũ ꝯtinentis: vt supficies dolij liquorez ꝯtinentis est locus liquoris illius. Et pariformiter in hoc nr̃o opificio dicimus locũ esse superficiem alicuius rei natura vel arte operave fabrili siue mechanica : aut nr̃a imaginatione effectã: quatenus in ea sola imaginaria virtute: siĩitudinẽ/siue idolũ/aut simulachrum/vel imaginẽ effingamus que debito ordine memoranda representet cũ exigere libuerit. Quẽadmodũ nẽpe locus est corpori locato terminus extrinsecus: qꝫ non sit in ipso locato veluti ps eiꝰ aut accñs: ita pariformiter spẽs rerꝝ p fantasiam nr̃am ab ipsis abstracte locisqꝫ imaginatione dũtaxat mãcipate pñt obliterari ꝛ deleri: locis ipsis pro alijs postea reponẽdis pmanẽtibus ad instar dolij effusa aqua: ad vinũ apti. Et qua rõne corpus locatũ denoĩatione saltez extrinseca in loco asseritꝰ esse: eadem ꝛ spẽs ipse hoc est imagines rerꝝ memorãdarꝝ ĩ loco eẽ ꝯcedunꝰ tãquã corpora saltẽ fictitia locũ replẽtia. Locꝰ artis quis sit.

¶De Diuisione siue multiplicitate locorum. Capitulum secundum.

PReter eas diffinitionis partes quas phs ponit ppter mãle videlꝫ supficies corporis ꝯtinentis: ꝛ ppter formale vtpote ĩmobile

primū: rectius adiecit: primum: ad dīam loci cōis. Nā ⁊ cōis aliqs loc⁹ est multa qdē ptinēs qbus īmediatus nō sit vt Cōcauū celi supmi si ue vltime sphere: locus qdem Ignis/est aeris/ aque/ ⁊ terre: sed cōis: qm̄ multa itermediant cuiusmodi sūt Celū lune ⁊ reliquaꝝ spheraꝝ: veluti eni aqua terrā circūdat ita aer aquaꝫ ⁊ ignis aerem ⁊ sphera lune ignē: ita quoqꝫ Ve neris celū cōplectit lunā: ⁊ Mercurij Venerē ⁊ Mercurius aūt a Solis circūdat sphera: ⁊ ita deinceps: vt vniuersi figura demōstrat. Sed p prius locus est (quē pticularem aiunt) termi nus corporis ptinētis locato īmediatus: vt cō cauū sphere aque terrā ptinētis īmediatū ter re ptente: q nihil iter ea itermediet. Ita ⁊ nos in pn̄tiaꝝ accipimus locos pprios siue parti culares: illos qbus īmediate rem imaginatam inscribimus: q̄les sūt parietes fenestre colūne ī cameris/estuarijs/cenaculis domoꝝ: arte me chanica cōparatū vł arbores plāte petre. A ia lia leo capra ⁊ id genus alia in vallibus flumi nibus/mōtib⁹/hortis ⁊ pascuis capte dū rem visibilē tractam⁹. Aut si īuisa discrimus nā lia loca. s. in celo ⁊ Hyerarchias ⁊ in his ange licos choros ⁊ ī illis beatoꝝ Sedes: vt hic Pa triarche: ibi pphete/Apostoli/⁊ Martyres/Cō fessores/Virgines: Innocētes/Vidue/Cōiuga ti situant accipimus. In qbus imaginamur dīas Januaꝝ parietū ⁊ reliquoꝝ q̄ nouimus ad cuiuslibet statū ptinere ⁊ ob id hmōi loca poterūt comētitia siue fictitia nūcupari tam ⁊ si qdem realia existāt nobis attn̄ inuisa atqꝫ īcognita. Pariformiter de Paradiso cēsendū

Locus cōis.

Locus pprius.

Loci pti culares visibiles nobis.

Loci vi si.

erit vt inibi quattuor illa ꝓcedamus flumina quoꝝ sacra scriptura geneseos ꝑ capite meminit: ⁊ oē Arboꝝ genus pomiferꝝ ⁊ pomoꝝ: ⁊ piroꝝ/nucū/castaneaꝝ/auelanaꝝ/glādiū: ⁊ q̄ nobis notissima sūt. Atq3 itidē in alijs cāpis de diuersis segetib⁹ vt hic Siligo crescat: illic triticū: ibi ordeū ⁊ alibi auena/spelta: ⁊ id genus plura. Itidē quoq3 iudiciū de arbustis/frutici bus/spinetis/dumetis: atq3 alijs sil'r. Et hortulanus suas varias ꝯsideraret herbas ⁊ plātas: q̄ten⁹ hic rosas imaginaret̄ illic lilia Ruthā/Saluiā/buglossam/scolipēdriā/ysopū/spinaciū/bletā/caules/rapas/Raphanuz/ceterasq3 varias humi nascētes herbas ⁊ olera. Et hac q dē varia distinctiōe tūc visa tūc inꝑspecta realia aut fictitia qs sibi poterit loca cōparare vt inferius magis ꝑspicuū euadit. Nāq3 ⁊ īfernū domosq3 herebas secare licet in patrū lymbū: pueroꝝ sine batisimate decedētiū receptaculū in purgatorium ⁊ stygem horroris ꝑpetui lacū ⁊ in his quidem varias mansiones que cōmunia adhuc nihilominus ⁊ mediata sint loca in quibus particularium inscriptionū sedes desumant̄: ad qd̄ Sextus Eneidos Vergilij liber nōnihil conducet: vt exinde plutonica domus d̄ describat̄: vbi inqt. Respicit Eneas subito ⁊ sub rupe sinistra. Menia lata vidit triplici circūdata muro. Quē rapidus flāmis ambit torrētibus amnis. Tartareus phlegeton torquet sonātia saxa. Porta aduersa ingens solidoq3 adamante colūne ⁊c. Et item stat ferrea turris ad auras Thysiphoneq3 sedēs palla succincta cruēta: vestibulū īsomnis seruat ⁊c. Quātū

Genesis ꝑ cap' po.

Vergil. iferno

deniqȝ orthodoxa tenet religio pro qualitate criminis erit ⁊ pena delicti inde: hic supbos cruciari (vt qbusdaȝ placet) illic gulosos/auaros/iracūdos/accidiosos/inuidos istic vero luxuriosos: ⁊ qdeȝ sulphure igne pice ⁊ id genus penaꝝ instrīs. Ex quibus tādem relinquit locoꝝ hic esse cōia: illa vero ꝓpria ⁊ vtraqȝ aut a natura vel ab arte ꝑficiscētia vel nostra cogitatione efficta: qñquidem ad instar realiū icognita iuisa videlȝ ⁊ nunq̄ȝ audita: vtpote que nōdū fuere: modo nusq̄ȝ existūt: nec vlibi vnq̄ȝ erunt extra nr̄am imaginationem fingimus loca. Id ꝑfecto facillimū fore arguit artificum industria que ad solius referētis vocem ppolita: ⁊ qdem mirāda erigunt edificia: quoꝝ nūq̄ȝ similia viderunt. Insup alioꝝ exēplificatione facillimū ꝓceditur: sicuti Sibutus scripturaꝝ testimonio: ⁊ multipharijs exēplis facilitatē huiusmodi astruit. Cōmēticijs aūt vti locis necessitas plerūqȝ cogit: qñ natura reqsita nō administrat atq hisce dūtaxat vti piculosum penitus est: q̄re magis ꝯsulo vel realibus tantū: vel necessitate vrgēte permixtis cū ipsis vti: q̄tenus deinceps liquebit. Uera aūt extra nr̄am phātasiam vel arte vel natura dicimus ꝯstituta per naturā qdem vt iaȝ pauloante recēsuimus/rupes/mōtes/colles/fluuios/prata/siluas/horūqȝ similia cuȝ suis partibus effecta ꝯspicimus. Sed inuisa sūt celū paradisus ⁊ infernus. Ars aūt fabrifecit domos/edes/Theatra/basilicas/tēpla/monasteria/Abbatias: ⁊ ita reliquoꝝ. Siqȝ pro inde mediata atqȝ cōmunia partiamur. Erūt ꝑfecto loca maxima

Loca fictitia faciliter fiunt.

Ubi conueniat fictitioꝝ vsus.

Loca naturalia.

Locà artificiosa

maiora ⁊ magna que ab alijs nominant̄ neces
saria:habilia ⁊ artificiosa:sed quōcūq̄ bapti/
zent̄ nō est nobis de nomine ꝯcertatio. Parie/
tes siqdem/⁊ fenestras/colūnas/Altaria/siue
huiusmodi interstitia in qbus inscriptionē fie
ri diximus magna appellamus Angulis attñ
nil cōmittēdum placet ne angusta imaginum
cōpressio ⁊ obscuritas discretionē ꝑpediat. Vñ Refuta/
vana hoꝝ est opinio qui ī maiore quotoquoq̄ tio opi/
loco qnq̄ supputāt vtpote quattuor angulos nionis
vel parietes ⁊ ianuā aut camere cētruz qñ nec
ars vel natura taliter queq̄ ministret. In cō/
mēticijs forsan haud multū incōueniret qñq̄/
dē cogitatio libera est. Hoꝝ aut ꝯtinacula cu/
iusmodi sunt domoꝝ camere/Aule/Stuphe/
estuaria/cenacula/dormitoria ⁊ reliq̄ in qbus
particularia cōstituunt̄ maiora dici assolent a
nōnullis:que alij habilia nūcupant. Maxima
aūt ⁊ cōmunissima sunt vrbes ciuitates oppi/
da municipia castella castra:⁊ in his monaste/
ria/cenobia/Albatie/Collegia/Ecclesie/Tē/
pla/capelle/sacella. Theatra arces ⁊ domus ⁊
si qua plura Quoꝝ aliquot accōmodatiꝰ ma/
xima appellant̄ qñ denariū excedunt domoꝝ:
aliogn improprie. Et huiusmodi vocant loca
necessaria: q̄ tñ mihi inepta videt̄ nā ⁊ parti/
culares qbus inscriptio fit necessarij sunt:simi
liter ⁊ quos habiles dicūt. Vt enimuero loca/
tio fiat opus est ꝑprio determinatoq̄ loco qui
īmediate imagines recipiat cuiusmodi nō pa/
rietes colūnas altaria ⁊ id genus iaz diximus
sed huiusmodi si esse debeant opz necessariūq̄
est domos cameras ⁊ cetera quoꝝ partes sunt

esse insup vt ciuitates monasteria ⁊ huiusmo/
di, sint exiguntur domus eorum constitutiua
non igitur ratio istius nominis plurimū con/
ducit sed hec missa faciētes rēdamus ad alia.
¶ De locoꝝ nūero ⁊ figuratiōe. Capl'm tertiū.

Numerositas locoꝝ.

Quoniā Cōmēticia ſm qd̄ realia nouim⁹ effingere opȝ: taliū noticia ex quātitate/ qualitate/ ordine ⁊ ceteris gn̄ibus accidentiū: que plurimū ad cognoscēdū qd̄quid est rei cō ducūt vendicāda est. Cū itaqȝ in hoc negotio qcquid speculamur ad opus tēdat ⁊ vtilitatē: loca que hactenus partiti sumus: eorum sub/ stantie numeri atqȝ ordinis icorporatione mē tali studiosissime cōparemus necessum est. Qd̄ aūt ad quātitatem attinet priuuaȝ in magna maiora ⁊ maxima secauimus: pprioruȝ aūt ad locata ꝑportionē mox in posteꝝ subnectemus

Quamplurib⁹ locis opus est.

caplo ꝑximo. De numero itaqȝ nō secus q̄ȝ ce teri neothericoꝝ qui recte sentiūt nō modo cē tena ducēta vel qngēta aut alio certo quodaȝ numero īstituēda velim: sed multa esse oporte re vt cū multa meminisse libeat ī multis mul/ tas imagines reponamus: ad instar scriptorū q dū plura exarare velint ampliori vtātur Ta

Exēplū a Señ.

bella/ cera: aut papyro opȝ. Et qui plura lecti tār diuersa volumina versent necesse est: hecce ꝑfecto in Seneca cōprobanī. Qui duo millia versuū recēsere nequisset (vt de se ⁊ Portio la trone in ꝑlogo declamationū refert) nisi loco rū fuisset multitudine adiutus: ipossibile eqdē ūbi absqȝ locis fuisse testaī. Et proinde Diuus Aqnas multos bn̄dos ꝯsulit locos. 2. 2. q. 49. ar. 1. Quē nostri eui magis idonei oēs in hoc

sequunt: pcipue Frã. Petrarcha/ Petr⁹ Ra/ S.Th.
uẽnas Joãnes michaelis/ Metheolus veronẽ 2.2.que.
sis alias perusinus (vt qbusdã placet) Sybu/ 49.ar.x.
tus: & Chiri⁹ pleriqꝫ alij in hoc Ciceronẽ qui
centũ dũtaxat sufficere autumauit relinquen
tes: hinc inqt Joã. Michaelis mihi vero facil/
limũ videt nõ mõ centũ sed ꝑpemodũ ĩfinitos
locos effingere: cũ nemĩnẽ lateat Sit⁹ ciuita/
tis originalis. Vex id pnecessariũ est vt ĩnciã
tes artẽ ad instar pueroꝝ q parua tabella lras
addiscũt: ꝑ paucis ꝯtẽremur locis quoad pꝛõ/
ptiores vsu & exercitio aggeneremur: Est nãqꝫ
firmũ artis decretũ. Ne supfluis reb⁹ memoria
onustet. Quapropter regulas Publicij de lo/ Contra
coꝝ multiplicatione nõ nisi exercitatis ꝯcesse/ Jo.pu/
riꝫ & potissimũ qñ illic ĩcidẽs mã cõpullerit no blicum.
ua ꝯfingere reminiscẽdoꝝ receptacula: qd acci
dit qñ iã locatã mãm vel auctoritatib⁹ ꝯfirmã
dã vł partitionib⁹ ampliãdã vrget necessitas.
Sed cõmodius ĩter locãdũ pncipaliora pũcta
pro auctoritatib⁹ allegationib⁹: & subdiuisio/
nib⁹ vacuos relinqremus locos. Ea ãt est snĩa
Jacobi quã his verbis ĩsinuat vt q sine labore Jacobi
loca multiplicare voluerit. Cẽtũ ꝯficta aĩalia publi.
lraꝝ & Alphabeti ordĩe exqrat ac vnicuiqꝫ fi/ snĩa.
gure qnqꝫ maxĩa & difformĩa aĩalia accõmoda
bit: vel res aliqs aĩalib⁹ cõmiscere poterit: vt
diuersitate hac firmi⁹ memorie ĩpressa ĩhereãt.
Quib⁹ ꝑ eoꝝ magnitudine plĩmas: ad diuer/
sas imaginũ sedes pro snĩa nr̃a statuere poteri
mus hec ille: de his ãt latius in cõmẽtarijs. Si
q tñ tantã locoꝝ multitudinẽ adhorreãt opus
est si plura meminisse velint vel plures in eodẽ

loco vel priores inde exim re de quo ĩfra vlti/ mo huius tractatus caplo ex proposito latius.

Signa/ tio locu/ torum.

¶ Sũt nõnulli q pro maximis locis mãsiones decẽ sumendas iussere: ⁊ in singulis q̃ttuor vel qnq3 cameras pro maiorib⁹: in qbus imaginũ sedes statuerũt q̃ttuor angulos ⁊ ianuã vel q̃t tuor parietes ⁊ centrũ: vt supra plibauimus: q̃tenus taliter ad Ciceronis pceptionẽ p faci liori supputatione qntũ quẽq3 signent. Sed is modus ĩ ficticijs qdẽ obseruari poterit: in rea libus tñ pdurius cẽseo q̃3 vtile: Cum cẽtesima vix dom⁹ hoc pacto extructa cõperiat̃: voluit nihilominus Cic. qntũ quẽq3 notari locũ: sed manu vel Aurea vel argẽta fiendũ suasit: quẽ in hoc Rauẽnas ĩuitat̃ ⁊ eo⁊ emulatores. Et h̃ mihi ꝯsultissimũ est ita tñ q numeri Articu laris nota decimũ quẽlibet signemus ⁊ qnariũ ĩtermediũ Ciceronis nota: vtpote. Cum loca cõparatura mens ciuitatẽ ingredit̃: sese ad di/ uersas regiones secat: ꝯsiderat vias amico⁊ũq3 domos. Edes deo⁊: pretoria publica/repetit/ miram inde loco⁊ quantitatẽ assequutus: ita qntũq3 quẽq3 notat vt in primario qnto ma/ num auream effingat: ⁊ decimus cruce signet̃ aut denarij figura: in qntodecimo argenteam vel aureã depingat manũ: vigesimo aũt huiu/ sce numeri caracter addat̃: in vigesimoquinto ite⁊ manus: ⁊ trigesimo ei⁹ numeri nota ⁊ ita deiceps vt ĩferius lucidi⁹ euadet. tract. 2. c. 8.

Cicero Petrus rauẽnas

De exẽplificatione ĩ figura pticulariũ loco⁊.

¶ De Cõquisitione loco⁊. Caplm quartum.

Conquirendis aũt realibus locis que vi/ deri poterũt lõgos continuasse digressus

Georgio ꝓbante plurimū cōducet: q̄propter Sibut⁹.
a diuo Hieronymo plurimos cōmemorat lau-
datos sue pegrinationis. Rauēnas quoq3 hu- Petrus
ius gratia sese p tres itegros annos ꝓtestatur Rauen.
pagrasse ꝓuincias: ⁊ regna in qbus vrbiu3/ci-
uitatū/oppidoꝝ. Et in illis domos reliquaue
plustraret edificia. Qđ si cui id nō expediat il
le alioꝝ relatu vel narratione atq3 p̄claris de
scriptionibus absentia ante oculos mētis ꝯsti-
tuat. Cui etiā plurimū sacre scripture ⁊ histo- Loca ex
riaꝝ lectio adminiculat̄. Insuper cosmogra historijs
phoꝝ Ptholomei/Strabonis/Plinij: ac alio cōparan
rū editio de Situ orbis: ⁊ ciuitatū siue regnoꝝ da.
descriptionibus cōfert. Iuuabitq3 Mappam
mūdi ⁊ si qua id gen⁹ figuraꝝ depicta sint cō-
tueri: quatenus inde Situs ⁊ dispositio ꝓuin-
ciaꝝ ⁊ terraꝝ imbibat̄: nō modo regni vnius
sed totius pene orbis. Cuius habitata pars in
Aphricā Asia3 ⁊ Europā partit̄ ⁊ haꝝ queq3
in alias diuidit̄. Que ex margarita ph̄ica huc
afferēda duximus quatenus locoꝝ fictoꝝ atq3
uisoꝝ nobis cognitio nō maneat penitus alie
na. Ne pigeat queso ad maiorē dictoꝝ intelli-
gentiā terre habitabiles marisq3 figurationē
in plano describere. Ma. Pars terrene molis:
que ad dn̄i impium aquis ꝯgregat̄ in locū vnū
apparuit arida cosmographis p̄ter diuisiones
in çonas ⁊ climata supra memorata trifariam
partit̄. In Europā. s. Aphricā ⁊ Asiam: quas
pres aqua circūfluens ⁊ interlabens generali
noīe mare appellat̄. Ab oris aūt ⁊ terre ꝓuin-
cijs alijs de causis diuersa noīa accepit: ⁊ sinus Diuus
ipsius diuersa maria dicunt̄: vt Diu⁹ Ambro- Ambro.

Pōponius Mella. sius testatur lib.3. hexameron cap.3. Europaȝ ab Aphrica diuidit mare mediterraneū quod ab occidental. Oceano circa Gades īsulā ꝛ columnas herculeas nō amplius decē millibꝰ passuum patens: terras apit atqȝ intrat. ait Pōponis Mella Aphricam ab Asia disterminat Nilus q a meridie in Ethiopiam diffundit: ꝛ Egyptū ꝑlabens atqȝ mirabili fecūditate irrigans oris nō minꝰ septē mari īfundit. Asiā ab Europa diuidit Tanais fluuius a septētrione in mediā fere paludē Meoridē defluēs cū ponto reliquū Asie ab Europa separat. patēt hec in hic affixa mappule mūdi descriptione. Di. Perlucide: sed qd īterpositis noībꝰ alijs designare ꝑtendis. Ma. Principaliores vniuscuiusqȝ terre regiones seu ꝓuincias. Di. Cōmodissima ad historiaꝝ ītellectū saniorē haꝝ videtur esse cognitio. Ma. Has enumerādo magis quā describēdo ꝑcurrere libet breuitatis grā. Nomina quoqȝ ꝛ regionū limites non intēdo hic limare ꝛ ꝫm ꝑcisionem discurrere: nā in talibꝰ inuenies ēt claros Geographos digladiari. Di. Ad ꝑmū describas Europā: in qua nos ꝯstitutos iādudū relatione multoꝝ didici.

¶Satrape Europe nominatim enumerant.

Europa ab occidēte claudit mari Athlātico: a septētrione Oceano Britannico: ab oriēte Tanati Meotide Palude ꝛ pōto a meridie mari mediterraneo. In ea sunt regiones ꝛ populi plurimi ob aeris tēperieȝ. Ab occasu versus ortum ꝓuincie magis noīate sunt Hispania: que Hiberia ꝛ Hesperia nonnunqȝ nominat. Cuius ptes sunt Betica siue regnuȝ

Granate qđ nr̃o euo rex Hispanie Ferdinan-dus Sarracenis decẽnali obsidione ⁊ bello ab stulit: christianitatiq; adiecit Lusitania seu portugalia. Tarraconẽsis seu Catilonia he par tes p̃ncipales hispanie: in qua ⁊ alia regna sūt. Inter que regnū Galatie lõge lateq; vulgat̃ p̃pter vetem peregrinationẽ ad sanctū apostolū Jacobū Copostellanū. Regnū isup castelle ⁊ le gionis astronomis memorabile reddidit Al-fonsus rex prudẽtissimus: q̃ tabulas motuū cor poꝝ celestiū miro ĩgenio compilauit. Hic iuri suo qđ ex electione habuit ad ĩperiū ĩtuitū pa cis volũtarie cessit. Hispaniã seq̃t Gallia me-dio mõte Pyrreneo. Partes Gallie sūt aqta nia Lugdunẽsis narbonẽsis seu Delphinat⁹ si ue p̃uicia ⁊ Belgica fere ad Rheni fluẽta vsq; p̃tẽsa. Partiales p̃uicias gallie si distinguere voluerim⁹: occurrūt ecce Frãcia normãdia Britãnia Turonia picardia Flãdria brabãtia gelria holãdia scelãdia burgũdia lothoringia lu celburgia heluetia siue alsatia: q̃ tñ germanie poti⁹ ẽ ꝯiũgẽda. Galliã ãt seq̃t germania ma-gna ad Sarmatiã vsq; extẽsa ĩter Rhenū flu-uiū ab occidẽte mare a septẽtriõe ⁊ Danubiū a p̃te meridionali. Partiales regiões germa nie sūt Frãconia siue frãcia oriẽtalis. Questua lia frisia Saxõia Thuringia hassia marchia brã dẽburgeñ. misia ilesia boemia morauia Cĩbri-ca chersonesus q̃ nũc dacia vulgo Denmarck ad septẽtrionẽ. Nã alia est datia: quã Uuala-chiã nũc noĩant. de qua paulo ĩfra. Post cim bricam Chersonesus Norwegia Suetia in ma ri. Inter Danubiū ⁊ alpes reticas: p̃maz reti-

Portu-gal. Catelo. gallicia castella.

Gallia.

Ger-man. magna.

cam ponūt: que ⁊ suevia q̄zuis vltra Danubiū ꝑtensa sit. Post hāc videlicia seu bauaria: cu/ius siḱr ps nō modica vltra Danubiū extēdit. Noricia cui nōnulli Stiriā ⁊ charintiam ascribūt. Pānonia supior nūc Austria. Pānonia inferior que ⁊ Vngaria a mari Hadriatico histria Jllyris. Liburnia quā dicūt croatiā Dalmatia: que ⁊ Sclauonia! Jtalia est ab alpibus ad mare mediterraneū. Jn ea regiones nō pauce lōbardia Tuscia ethruria cāpania marchia aprucia calabria apulia: ⁊ sic de alijs vngariaȝ seqtur misia: aut verius mesia supior: q̄ seruia siue rosciana: ⁊ partim bosna dr: Mesia iferior que ꝑtinet Bosinenses ⁊ Valaccos. Bassos ⁊ nūc bulgaria Dacia que ⁊ Vualachia Thra/cia in qua Cōstātinopolis quondā ciuitas imperialis grecie. Chersonesus Epirus seu Ro/mania Dedania molossa chaonia. Pelopones/sus seu morea achaia. ibi corinthus. Arcadia ipsa est Sicionia a Sicione rege: a quo regnuȝ Sicionoꝝ quod inter quattuor cōputatur ab Augustino libro de ciuitate dei: Macedonia thessalōica ellados seu attica: vbi athenis boetia: vbi thebe ciuitates nomiatissime. Grecia ecce q̄ȝ lata: hodie heu heu aspurcissimo inimico crucis Christi Turco ferme tota deuastata A Germania vsqȝ ad Scithiam Sarmatia est regio latissima: cuius partes vt aiunt polonia: Massouia prussia lithuania. Samethia. Liuonia russia ⁊c. Scithia ⁊ que nominate sūt sarmacie regiones barbaria dicebatur a feri/tate gentium. Dimissa particulari haꝝ descriptione ad asie ꝑuincias transeundum est.

¶ Asie regiones nominatim ponuntur.

Asie regiones que sunt? Ma. Enumerã das asie prouincias non oẽs: sed magis apud nostros nominatas: ipsaȝ ad latitudinẽ in duas partes diuisam intelligamus: septentrionalem. s. ꝛ meridionalem. Primo septentrionalẽ: de hinc meridionalem describamus. Di. Ocyus: ne occiduus sol lucem ante cõplementũ auferat. Me. Tertia orbis pars q̃ȝuis asia appellatur generali nomine: pars tñ eius minor asia nominat̃: hñs ꝓuincias ꝛ regiones multas precipuis ecclesijs ornatas: qbus quondam p̃erat sanctus Joannes euãgelista: nunc autẽ nr̃is exigentibus demeritis: ab inimicis crucis Christi dirutas ac fedatas cognouim⁹. Hic ob spacij angustiam pro noibus regionuȝ litteras posui. vbi est pontus: hic est ꝛ Bithinia littera/f/signata. Galatia/g/ Paphlagonia: pisidia/h/Capadocia/i/caria/a/litia/b/ Pamphilia/c/Lidia/d/Circa hãc in mari est insula Melera. in actibus apostoloꝝ Mitilene nominata (q̃ȝuis erronee) in qua mira operatus est Paulus apostolus Phrigia prouincia asie minoris signatur per e. Circa hanc iuenies insulam Tenedos. Cicilia. Armenia minor. Armenia maior. Colchis: vñ Jason Medee magis istructus aureũ vellus abstulisse fabulat̃: q2 torrẽtes illius aurũ deferũt: qd̕ lanosis pellibus accole excipiunt. Taurus mons a Pãphilia exorit̃ ꝛ ad Jndos vsqȝ ꝓtendit̃. A Tanai amne Scithia seu Sarmatia asiatica lõgo tractu versus ortum ꝓgreditur. Altera extra Jmaum mõtem/altera intra Jmauȝ cõ

Declaratio mappule.

Asie minoris.

tinetur. Mare quod ibidem cõspicis: Caspiũ
Hircanum ꝛ Scithium ab omnib⁹ nominari
solet: ꝛ a septentrionali occeano latẽter q̈si flu/
uius intrat. In hoc insula est Talge sine cultu
semp fertilis: regiones hic multe sunt: videlꝫ
hircania Hiberia/Albania/Bactria/Mar//
giana/Aria/Sogdiana/Sachaꝝ regio: Seri/
ca in q̈ vt aiũt sericũ arborib⁹ in modũ lanugi
nis adheret. gens illa plena scribit iustitie ꝛ cõ
mercij Alteri⁹ medietatis asie regiones sũt a
mari rubro arabia triplex: videlꝫ arabia deser
ta: arabia petrea vbi metropolis Petra. de q̈
Isaias Emitte agnũ dñe dñatorẽ terre de Pe
tra deserti ad montẽ filie Sion. ꝛ arabia felix:
vñ: thus venit ꝛ: ob id: thurifera dr̃. Siria silr
triplex est: Palestina Phoenitia ꝛ Syria eur
ua. Qẽm aũt terram a Damasco vsqꝫ ad Ga/
çam terrã Canaan ꝛ terram ꝓmissionis sacre
historie vocitant (In qua ꝓuincie singulares
sunt Damascena/Galilea/Samaria/Judea/
Palestina ꝛ Idumea) Mesopotania/caldea.
vbi Babilon. Assyria/Susiana/media/persi/
dis/parithia. Carmania deserta. Carmania al
tera. Drãgiana/gedrosia/arachosia/paraponi
sus. India intra gangem: India extra Gan/
gem. Sinarũ regio. ꝛ in pelago indico Tapro
bana insignis insula regiones site vltra meri/
dianũ vltimum a Ptolomeo descriptũ ferme
ad. 40. gradus. Silr ꝛ particularem eaꝝ que
noiatim cõmemorate sunt: descriptionẽ quã/
tũ ad sitũ/fertilitatem/ꝯtinentiã: accolaꝝ pro
prietates ꝛ mores ex Plinio Strabone Pto
lomeo perquirere poteris. Dis. De Aphri/

ca autem quid fiet? nunquid indiuisam eam & silentio transibis?

¶ Aphrice regiones enumerātur.

Aphrica ab occidente mari athlantico: a meridie oceano Aethyopico: a septentrione mari mediterraneo: & ab ortu Nilo finitur. eisdem tamen que vltra Nilum sunt ad mare Rubeum regiones hic addite sunt. Ab occasu mōtem habet Athlantem: quem ob altitudinem celum sustētare dixere. Regio prima Mauritania tingitana: secūda Mauritania cesariensis. tertia libia interior. quarta est Numida q̄z & mappaliam nonnulli dixerunt. qnta Aphrica minor: in qua illa magna Carthago stadiorum. 360. olim Romani imperij pertinax emula. sexta est Cireneica: quam et Penthapolim vocāt a numero ciuitatū: quarum Cyrene vna est regioni nomen accommodans. septima Marmarica est. octaua Libia. quo nomine etiā tota Aphrica appellatur. nona Ethiopia interior. decima. Egyptus inferior. in q̄ olim filij Israel sub Pharaone post durā seruitutem mirabilia viderunt: que dominus opabat̄ per Mosen in cāpo Thaneos. Est autē Thanis ciuitas Egypti insignis tunc regali presidentia decorata. In egypto sunt alexādria/ Damiata/ & Soldani sedes amplissima ciuitas Chayrus: quam & Alkyr nominant. Supremo hanc egyptum alia egyptus est Thebais. s. monachorum & anachoritarū: olim celibi cōuersatione decora. In hac Thebais ciuitas quam centum portas totidemq̄z aulas & principes habuisse astruunt: e quibus

Mirabilia aphrice

sanctus Mauritius cū gloriosa legione venisse traditˀ. Suꝑmo hanc ethyopia est mediterra/nee gētes multe ac mirabiles: Troglodite que vescunˀ serpētibus stridēt magis q̄ȝ loquanˀ. Garamātes: q̄ruȝ vxores cōes sunt. Augiles: Blēmes siue Blēmij capitibus carent: vultus hn̄t in pectore. Satyri: q̄lē sanctus Antonius vidit: vt legēda edocet. Athalātes/Getuli: ꝛ alie multe q̄ꝝ d̄scriptiones p̄memorati cosmo gra. ꝓsequunˀ. Insulas paucas in descriptio/ne hac inuenies. quaꝝ noīa Gades: que ꝛ Be tice adiacet. Corsica/Sardinia/ꝛ Sicilia cir/ca italiā. Corcyra ī hadriatico mari. Euboea que ꝛ Nigropōt Boetie opposita est creta siue cādia. Rhodus ꝛ ciprus. In septentrionali pe lago sūt. Hibernia anglia: q̄ albion ꝛ olim Bri tania dicta est cuius pars Schotia thile irlan dia in vltimo mari. Orchades. 30. numero ꝛ Scandia memorabilis. Hec circa terre infime partis elementalis mūdi descriptionē cōmo/nuisse magis q̄ȝ tractasse me cognoueris: ne ali q̄n perutile cosmographie sciam abhorrescas: siue qua nec gentiliū nec sacraꝝ lr̄aꝝ historias plene intelliges. Di. Introductione ista edo/ctus cū vacuerit alioꝝ scripta diligēti⁹ lustra/bo. interiȝ que supsunt de astronomia ꝓsequa mur. Ma. Singulas ꝛ celestis ꝛ elemētis regio nis partes: sicq̄ȝ totius mundi habitudines ea qua potuimus breuitate descripsimus: nec reli ctum videˀ qđ necessario explicādū exposcas. Di. hec ille. Quāq̄ȝ hecce longiore sermone q̄ȝ hui⁹ opusculi rō expostulet/nō absre tn̄/id acti tatum arbitreris cū potissimū memoriā insti/

tuamus vt plurimum cõducit locoꝝ vendica-tio: Cum nãqȝ in terraꝝ regnoꝝ ꝛ ꝓuinciaꝝ descriptionibus abũdauerim promptiores erimus ad imaginum fabricationẽ que fit penes insignia regnoꝝ ꝓuinciaꝝ terraꝝ ad ciuitatũ insup ꝛ proprietate gentiũ ꝛ pploꝛ: sumemus imagines ꝓut latius ĩfra in applicatione ita quoqȝ pticulares loci in his cõmodius fabri-fiũt. Ceteꝝ varij varijs cõpararũt sibi tũ cões: tuȝ ꝓprios locos. Metrodorus etenim ille grecus in duodecim signis oblĩq circuli videlicet Metro-dorus. Ariete/Thauro/Gemini/Cãcro/Leone/Virgine/Libra/Scorpione/Capricorno/Sagittario/Aquario: ꝛ Piscibus trecẽtos ꝛ sexagenos ꝯstituit locos: q: totidem gradibus iste Zodiac⁹ circulus apud astrologos metiri soleat. Veꝝ authore Quintiliano in .xi. institutionũ lib. vanitas hec fuit phi plus gloriantis in ar-te q̃ȝ nãli memoria: ceu velit denotasse hmõi loca reb⁹ locãdis nõ ꝓportionata: qð tñ neces-sum est vt pho placet in q̃rto de auditu physi-co. Quãq̃ȝ etenim ꝑ grãdia sint ea astra sicuti Iginius in poetica astronomoꝝ perdocet. mi-nime tñ imaginibus hoĩum viuis competebat tãtus numerus ni tã grãdia effingerent vt fi-guras aĩalium apud nos quoꝝ typũ gerant in immensum sup̃grediãtur ꝛ tũc fictitijs deputaremus. Et ꝑinde Ioã. Michaelis floccipendit põnem locorũ pr̃is sui Guidonis. Qui ex aĩalibus cepit locos suos: eorũdẽ ordinẽ alphabeto latino deducẽs: vt a singula lr̃a vni⁹ aĩa-lis nomẽ inchoaret: perinde inq̃t Ioãnes ac si noĩa hec sint Asinus/Basiliscus canis/draco/

Quint. ꝯ Met.

Arist. 4 phy.

Ioã. mi chaelis.

elephas/faunus/gryphus/hircus/iuuēca/leo/mulus/Noctua/Ouis/Pāthera/Qualea/Ry noceron/Symea/Taurus/Tygris/Ursus/xi/stus/philosophus/icana/çacheus: hec singula in quinqꝫ locos particulares siue proprios di/uidebat: vtpote in caput pedes anteriores in ventrem ⁊ posteriores pedes ac caudaꝫ. Cūqꝫ eum ordinem natura porrexerit non facile in ipsis enumerandis ingenium cōfunditur. Sic itaqꝫ centum ⁊ quindecim locos particulares nactus in eis rerum memorabilium imagines sculpebat. Sed inconueniens quodāmodo is

Contra Guido.

mihi modus videtur si viue imagines (quod nostri post Rauēnatem est instituti ⁊ eoꝝ qui inter neothericos magis rem sapiunt) in ipsis describi debeant: vt si eam ꝓpositionem. Sortes scribit: in capite canis vel ouis locandam censuero nō sorti scribēti ipsum ꝓportionat: nisi fm phantasiā quorūdam illi maxime: qui nouit itegros hoīes in digitis suis locare: sicuti qdā doctor memoraturus quorūdā ꝓpōnuꝫ dixit mihi ecce in sedib⁹ notaꝝ musices vꝫ G maut A re b mi ⁊c. ꝯstituto loca. Et i G maut imaginat⁹ est quēdam suū amicū (cui angelus nomē) crucem in humeris gestantē ⁊ ita dein/ceps: sed in eo laudarim potius bonā imaginatiuā: qm̄ artis nr̄e regula est q̄ exigūt loca locā/dis ꝓportionabilia debere esse: q̄tenus abstra/ctio a mālitate ab vtrisqꝫ eque fiat. Nō tn̄ infi cior hmōi aīalia nō nihil ꝯferre in Cōmēticijs locis serie q̄dā fabricādis: poterūt quoqꝫ ꝯsti/tuta iā vel nā vel arte ipsis descerni ⁊ in hoc ꝑ fecto numerus alphabeticus prōptitudineꝫ ⁊

celeritatē aliquaȝ pstaret. Unde nō absre quidam ↄstitutas fabrifactasqȝ domos pro cōib⁹ locis: sumētes in his cameras pro particularibus ex ordine alphabetico rerū ⁊ aialiuȝ distinguūt. Cuiusmodi i his dictionib⁹ cōplectunt.

Alabrum	Aluearīū	Aries	Arbor	Auca
Babatuȝ	Belua	Bipēnis	Botrus	Buso
Catta	Ceruus	Cignus	Coclear	Cuna
Dalmatica	Deca	Dyadema	Dolabrū	Dux
Estanea	Elephas	Ensis	Egtorus	Edus
Falx	Fenestra	Fistula	Follis	Furca
Galea	Gerula	Gigas	Gomor	Grus
Harpa	Herodius	Hilla	Horologiū	Humerale
Imago	Impator	Idria	Idolum	Insula
Kaldare	Klepsedra	Kyrios	Korũus	Kussiuus
Lampas	Lepus	Liber	Lorica	Lucerna
Manus	Mensa	Miluus	Mors	Muscipula
Nauis	Neretrix	Nisus	Nola	Nuces
Organū	Ocrea	Ouile	Onecraral⁹	Ortus
Pauo	Pennale	Piscis	Ponja	Puer
Quadriga	Quercus	Quiscula	Quocus	Quotgeber
Rallum	Rex	Rinocerō	Rota	Ruta
Saccus	Serra	Symea	Sotular	Sudariuȝ
Tabella	Tela	Tympanū	Toga	Tuba
Urna	Uter	Urnale	Uxor	Upupa.

Si quidem ꝑpe ianuā intra aliquam domuȝ ponas Alabrū: ⁊ dehinc in qnqȝ pedum distātia aluearīū fingas: ⁊ post in cōsimili distantia arietem: itaqȝ deinceps facile loca notabis q̄ȝ plurima. Et in huiusmodi positione cuiusqȝ loci quotatio leuiter ↄspiciet. Naȝ/A/qnqȝ administrabit: ⁊/b/qnqȝ: ⁊ itē/c/quinqȝ ⁊ ita ceterarum queqȝ litterarū. Et q̄ȝuis in fictitijs

Contra Georgium Reisch.

locis hec distinctio oportuna sit vt infra patebit. Nõ ꝑpterea modus Georgij Resch quem in margarita sua phica tradit conueniens est quare nec illum afferendũ volui ceu imprimẽdis imaginibus conducat: qñquidem ſm materie quã eloquuturi sumus ordinate: memorãda collocari oporteat exigentiã ⁊ ordinem. Si tñ imagines qppiam circa hmõi animalia agere fingamus qđ intẽtã ꝑpositionẽ declaret facile ꝯcedemus. Insup si inscriptio in artub⁹ eoꝝ fiat infra docemus: tract. 4. cap. 6. vñ Regulas mox subnectemus locorum.

¶ De Regulis conditiones locoꝝ ꝑtinẽtibus. Capitulum quintum.

Cõmendatio. COpia Rerum ⁊ verboꝝ: accõmodata locoꝝ multitudini per figurarũ multiformitatem ꝓbet quandam vt sepius reperamus facillimã recitãdi vehementiã: dummodo recto ordine situant̃ loca atq3 distãtia debita: ⁊ eam nãciscant̃ amplitudinem / altitudinẽ / luciditatẽ / ⁊ reliquas conditiones sibi cõgruas.

Prima regula Cicero. Id igit̃ in primis precipimus: vt in debita ordinataq3 dispositione tibi loca vendices. Est qppe memorãtis (veluti Cicero astruit) vt locos qua facilitate a frõte incipiens recensere poterit: eadem nãli adiutus industria a calce reperens valeat ordine ꝓpostero enumerare.

Frãcisc. Petrarcha. Et hoc sicut Frãciscus docet ne qñ ꝑturbatio ne ordinis ĩpediamur. Et quanq3 ordiri poterimus dextrãdo / sinistrãdo / ascẽdendo: aut vẽ descendẽdo ⁊ quotolibuerit ordine: a sinistra tamen sumendus est: vt proximo enodabimus capite. tract. secundo capitulo. 6. de qualitate

fabricationis. Et Rauēnatis preceptione qui in ediculis nr̄is templis delubris ⁊ ecclesijs ex ordine locos iuxta situm structurarū: ⁊ in his rerꝝ compertarꝝ serie quadam sumendos suadet. Cuius profecto ea est vtilitas vt veluti in codicibus materia in paginis cōtinua relegit ex ordine: pariformiter Artista ex locis depositum repetat. Nam vt inqt Frācis cus si in ordine stātes notos q̄z plurimos viderimus nihil nostra intersit vtrum a summo vel medio nomina eorꝝ dicere velimus: Ita ⁊ in locis ex ordine collocatis ꝯuenit vt in quālibet partē quoto quoqꝫ loco imaginibusqꝫ libebit cōmoniti dicere poterimus id qđ locis mandauerimus. Et itidem experimento quibusdam nōnunq̄z patefeci: eandem materiā audientibus recensens nunc illinc intentās exordiū: nunc hinc nūc ex medio finem repetēs: nunc quidē caput ⁊ frōtem: facile qppe est ex locis ordine collocatis materiam imaginatā ordinate ⁊ sapienter ꝓnunciare: certitudinaliter de vno in alterꝝ ꝓcedendo ordine recto ⁊ reflexo atqꝫ ꝑpostero. Sicqꝫ igitur cōes locos habeas segregatim q̄zplures pro vna attamen mā̄ vtpote hic monasterium: illic Theatrū: alibi vero delubrū siue tēplum ac huiusmodi reliqua vt donium lanificis: edem pistoris/aut barbitonsoris vel alterius ⁊ quod in his ars fabrilis non effecit aut natura: cogitatione nostra saltē incōtiguitatis ordinem redigamus. Et itidem in proprijs obseruetur: quatenus si meminisse velim. Hoc est ꝑceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Et hanc propositionē:

Petrus rauēnas

Ordinis cōmodū Frācis. Petr.

Experimentū.

Cōtiguitas locorum sit imaginatiōe.

Maiorem charitatem nemo habet vt animaꝫ suam ponat quis pro amicis suis: non in primo loco qui forsan prope ianuam est prior ponatur propositio: ⁊ altera in quinto aut sexto sed potius in secundo qui mox primum sequitur alioquin confusio ordinis mihi obtigerit.

Secūda regula. ¶Congrua quoqꝫ locorum expetitur distantia vt inter locum ⁊ locum quincupedalis intercapedo sit: interualla autem voluit Cicero esse mediocria vt paulo plus vel minus pedum tricenum. Sed quinqꝫ vel sex pedibus distare iubet Rauennas: quod opportunissimum experti sumus. Si nanqꝫ nimis procul remoueantur: cogitatio minus valebit: nimia si quidem distantia efficitur nimis vaga: quēadmodum visus recolligendo nimis seiuncta magis dispergitur q̄ꝫ obiecta aggreget: Nimia quoqꝫ vicinitas imagines commixtione confunderet ne discrete cernantur: quemadmodum littere in charta/vel tabella/vel cera nimium proximantes cum difficultate leguntur discretim. Attamen cum Angulus loca secat aliudue insigne: duobus saltem pedibus loca distare sat esse experimento noui. Id quoqꝫ semper curandum statui: aliquid inter locum ⁊ locum mediet: aut ipsummet in ordine notatu dignum locus fiat.

Cicero

Petrus rauēnas

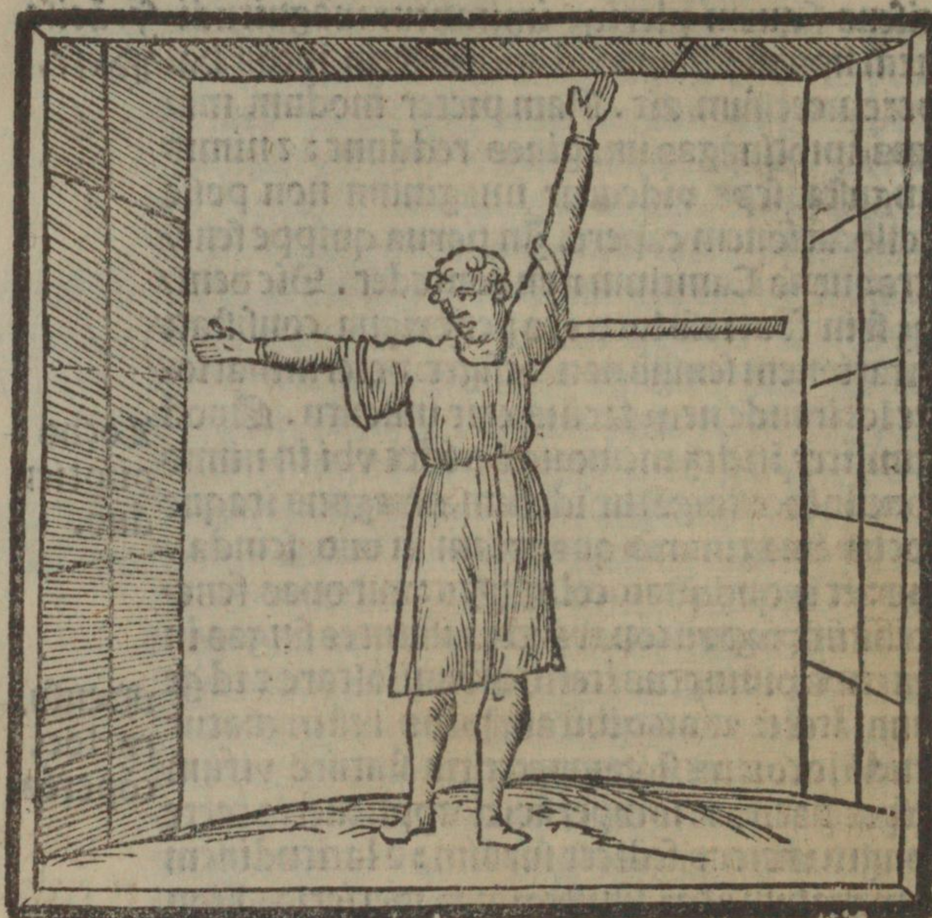
Tertia regula. ¶Ea quoqꝫ continua erit locorum quantitas ne sit nimis arcta vel alta: imagines siquidem latitudinis superficiei ⁊ longitudinis proportionem exigunt: quemadmodum namqꝫ pictor pro effingendis simulachris captat parietis spatium: quod sufficit ita ⁊ artista faciat oportet. Hinc Fran-

ciscus (quem pleriqz imitantur magnitudi/nem non modicum sed mediocrem locos ha/bere necessum ait. Nam preter modum ma/gna ampliuagas imagines reddunt: τ nimis angusta sepe videntur imaginum non posse collocationem capere. In parua quippe fene/stra: mens Camelum non concedet. Sic deni/qz si in spacioso loco res per exigua consistat: citationem sensus non defiget determinatio/ne loci: vnde neqz facilis erit inuentu. Quod similiter itidez memorie accidet vbi in nimis amplo loco fingatur idolum. Magnus itaque locus imaginario quoppiam in duo scinda/tur: vt inter binas columnas: aut duas fene/stras improportionabiliter distantes fingas in pariete: promptuarium/Aram/altare τ id ge/nus simile: vt ad debitam locus restinguatur mensuram: vt si competentis stature virum expansis lacertis superficiei applicueris recte longitudinem scilicet sursum: τ latitudinem dextrorsum atqz sinistrorsum metieris. Non enim altior erit locus q̃z in pauimento sistens manu contingere valeat: neque amplior erit statura me/diocris viri: hecce nihilo minus experientia moderabitur: hec atta men figura quantitatem loci edocet.

Frãcisc. Petr.

Locus disptiendus.

Mensu/ra loci cõpetẽs.

Quarta regula

¶ Ea deniqȝ locis interit q̄litas ne vel nimis obscura sint vel lucida nimis: aut figura vel forma ꝯsimili vel ēt sphęrica: Excellens qppe obiectum corrūpit sensum: ⁊ hinc nō ꝓportionatum minus a potētia suscipit̄. Nō enim noctua lumē ꝯtuetur solare: ⁊ exuperantia cādoris ꝯturbat visum ne obiecta discernat: ita ⁊ in nimia claritate locoꝝ ꝯcepta: reuerberationē patitur phātasia vt quodāmodo imaginatio ꝯturbet̄. Accedit insup ꝙ mens in perpulchro (cuiusmodi est claritas) oblectata minus

Luciditas nocet.

aduertat nõ tãto decore perspicuũ: Vñ non vi
ridia prata: ⁊ Amenos cãpos seu iucunda flu
mina vel nemora delectabilia vbi varius est
auiũ ↄcẽtus pro studij locis selegenda Petrar Frãcis.
cha voluit ne cogitatio his affecta ab ĩtẽtione Petr.
auocet. Ubi autẽ loca minis opaca obscura ⁊
tenebrosa fuerint imagines nõ quãtum sat est
relucescẽt. Ueluti optima queq; idola in pa-
rietibꝰ efficta: visui in caliginosa nõ patẽt no-
cte. Nr̃a etiã imaginatio ⁊ phãtasia seq̃t plu-
rimũ apphensionẽ exteriorꝝ sensuũ: qδ ⁊ aliorꝝ
doctrina ex de Sensu ⁊ sensato: ex scδo de aĩa:
ex lib. de memoria ac reminiscẽtia teneo: ⁊ ex-
periẽtia quoq; didici. ¶ Propterea aũt locos
dissimili figure cõparandos statuere ferme oẽs
q̃tenus distinctus ĩterluceãt. Sit itaq; ⁊ loco
rum ĩter se ⁊ imaginũ ab ipsis disparitas. Siĩi Locorũ
tudo locorꝝ pre oĩbus maxime vitet̃ ipsa siq̃dẽ siĩitudo
est ex paritate mentis turbatiua. Cũ enim qs ĩpedit.
multa intercolũnia sumat similitudine locorꝝ Expimẽ
ↄturbabit̃. Quẽadmodũ mihi ↄtigit dũ ordi ti exem-
nem librorꝝ biblie ⁊ materiarꝝ eius gñaliũ; : in plum.
Cenobio quodam reposui: nõ hñte cellarꝝ dor-
mitorij quante sufficiebant dĩas. Jd aũt mihi
euenit qm̃ nullo pceptore artem didici: sed ex
solis scripturis q̃s ad plenũ nõ intellexeram:
q̃tenus latẽtia eruere; integumẽta misteriorꝝ
artis nõ vndequaq; explicita vt postmodum
exercitatioꝝ pro modulo ĩgenij cõpertũ habui.
Sunt nãq; plurima sepenumero secreta lr̃is
ꝓpter indignos nõ cõmittenda: sed verbatim
q̃bus ea fauemus cõicanda: nec ꝓpterea etia;
mireris si huc nõ oĩa retulimus q̃ verbo tenus

accipis hec nāq₃ pro introductione: ⁊ quantū alij cōicandum voluere sufficiāt: tu aūt penetralia ⁊ pectoris arcana corā (non ex chartis) frueberis vt cepisti: Nam amicorū sunt cōia q̄ non (vt adagium est) añ porcos spargēde sunt magarite: ceteri laborent ⁊ hac nr̄a manuductione sibi per expientiam latitāria vendicabunt de obstrusis rex latibulis. Qñ nāq₃ ipse prouectior fuerim in arte multa cōperi q̄ pus alienissima videbant̄. Vñ ⁊ didici qm̄ locoru₃ diuersitas alia alterius rei prebebit accessum: vt determinate noscatur in quo loco res queli
Quibus medijs silitudo vitetur.
bet deposita fuerit. Sed eam locoꝝ ꝯfusionem quā in cellaꝝ assimulatione passus: sum: aliqs in sua collectura ꝓhibēs inqt loca nō fiant in cellis fratꝝ. Ast dū iridē cuidā auditoꝝ meoꝝ ꝑceperim is ꝯstāter obiecit. Nihil sibi ianuaꝝ similitudinē officeret: qñquidem hūc fratrē in hac habitare cum officio suo ꝯsideret ⁊ illū in ista: ⁊ sic deinceps Quoꝝ quoniā diuersa sunt officicia oportet aliter aliterq₃ ꝯsiderentur: penes instrumēta potissimum qbus opam suam exercent: vt hic curā sacrarij gerens: vtat̄ instrumētis ad hanc ꝯducentibus. Et is publice legens: versare codices sue lectionis ꝯsideret̄ ⁊ ita reliquoꝝ. Et eo qdem libērius hac ꝯuincebar argumentatione quo ⁊ discipulu₃ ꝓficere didici: qñ hec consideratio sibi cōferat: ⁊ nouī nō penitus inanem meā eruditionē. Quoniā nostra ꝑceptio est coloꝝ varietate aut reꝝ materialium illic fictaꝝ dissimiles reddātur loci multiplicitate. Unde in singula cuiusq₃ celle ianua siue forib⁹ eius qppia₃ effingendū erat:

quo forinsecus internoscerentur: abintra aūt que a discipulo recēsuimus allegata. Sepius nāq₃ euitatur etiam similitudo cū adiectione manus humane: lignee auree aut alterius rei lapidū ꝯgerie/arboribus/tumulis/aris/monumētis direbimus/astris insulis nauib⁹ pontibus ꝓcliuibus altitudine ꝛ ꝓfunditate: si non nā vel arte fuerit ꝯstitutum. Et item varijs officioꝝ instrumentis illuc collocatis: quatenus in pmo loco imaginemur incudem fabri in altero alterius artificis. Tū demum alijs differētialibus medijs itidē efficiemus: vtpote diuersos colores illic imaginemur q̄tenus hic locus sit alb⁹: ille niger: hic ligneus ille auro text⁹: ceterisq₃ pncipaliorib⁹ depingat locus coloribus vt rubedine/viriditate: ꝛ id genus reliqs. Loca quoq₃ ab imaginib⁹ eē disparia ꝛ dissimilia voluit dn̄s Arnoldus Tūgris pceptor nr̄ vt loca sint difformia imaginib⁹: hoꝝ siqdē icidētia tm̄ ꝯferret memorie: quātū visui lr̄e creta siue albo colore ī papyro ꝛ chartis albis descripte. Opposita āt iuxta sese collocata magis internoscunt. ¶ Quoniā āt circularitas ꝛ rotunditas nō satis discretiua est principij aut finis ꝓpterea locoꝝ sphericitas ꝓhibet qd̄ nā q₃ pmo enunciandā venit in principio collocet op₃: ꝛ qd̄ deinde: in medio aut calce. Ceteꝝ qd locus reliquoꝝ pter que applicauimus pdicamētoꝝ sumat: haud magni facim⁹ nisi forsan de. Quādo: vt prudētis fore dixerim sese ad certamen accingere ne pugna mox instante inermis prodire cogatur ꝛ inertiam monstrat propugnatoris ante inuasionem non preminuisse

Imagines a locis dissimiles eē debent.

Sexta regula

Loca nō sint sphe rica.

Loca sē ꝓ predisposita erunt.

fortalitiuz. Negligentis quoqz esset scriptoris tunc primū comparare chartas cū mox in pre cincto scribere oporteat. Erūt tibi itaqz semp loca ad manū ↄstituta ⁊ ea qdem meditatissi- ma: qbus in non pspecto tpe occurrētia inscri bantur. Quod aūt plerisqz in solitarijs edicu- lis: ⁊ in sitibus terre nō frequētatis visum est loca esse ↄstituenda: nos ipsa experientia refel lim⁹: post Rauēnatis auctoritatē: qua sufficit ea edificia in qbus sumpturi sumus locos vel semel vacua ab hominum frequentia vidisse.

Cōfuta- tio opio nis.

Septia regula.

¶ Est quoqz nonnulloꝝ pceptio ꝙ locos: quos manu ppria ↄstituimus in ediculis nr̄is fixos esse volunt: pter firmā imaginū impressionez ⁊ promptā recitationis facilitatē in reipsa co- piosa ⁊ multimoda: hinc in ratib⁹ ⁊ nauib⁹ ve tant qdam ↄstitutionem localem: aut fingere esse fixas. Sufficit aūt mihi eam vidisse nauem quā ibidem pmansuram imaginor: ꝙ si tn̄ con tigerit illuc redire vbi cōstituta erat: ⁊ modo abesse ppendero: nōnihil conturbabit: nisi nō aliud cogitemus: q̄z si in nr̄a imaginatione p- seuerauerit fixa. Itidem de quouis fluxibili lo co: quos aliqui clauis affigendos suaserunt: qȯ iterpretor sola imaginatione fixos ↄcedere ne cessum esse.

Qūo lo- ca sint firmāda

¶ Qua in re summopere elaboran dū est vt pfecte/ firmiter ⁊ fixe/ ac ordinate lo- ca nobis ppetuo hereant: ideo qdem ne vnus aliqs pterfluat: alioquin eius mām amittere- mus: quē siqdem nō retigerimus reminiscētia is minime depositum redderet: ⁊ qui penitus fuerit abolitus a memoria totaliter ab inten- tione frustrabit. Quamobrem expedit ea fre-

Exhor- tatio.

Loca se- pius re- petenda sunt.

quenter p phantasiam transcurrere etiam va
cua: quatenus cum oporteat vti sint nobis me
ditatissima. Si nanqz forent loca querenda
quando eis inscribere voluerimus: haud mi/
nus fastidiosum erit q̄z chartam facere dum
scribere debemus. Terqz quaterqz proinde
mensiliter loca repetas. Meditationes enim
vero (vt phs inqt) memoriā saluant: qd supra/
trac. pmo cap. 7. de vtilitate locoꝝ in fine expo
suimus: per hoc memoriam augeri: qꝛ frequen Aristo.
ter intuimur species locorum ⁊ imaginum in
phantasia repostas.

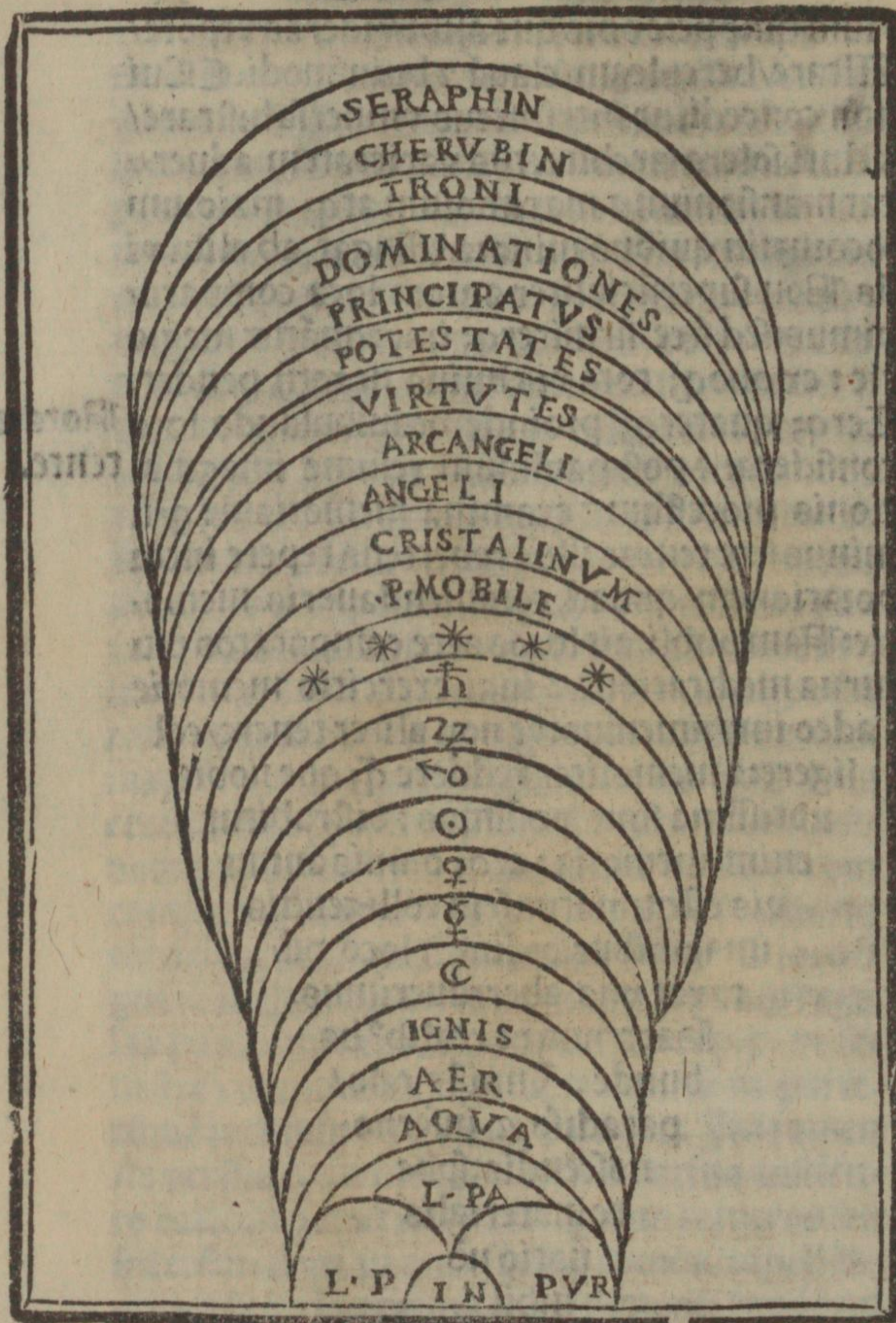
¶ De Fabricationis locorum varietate/qua/
litate: ⁊ habilitate. Capitulum sextum.

Ex pertractata quātitatis ⁊ q̄litatis ⁊ or/ Varie/
dinis ac alioꝝ que locis accidunt notifi/ tas fabri
catione: facilior erit ea fabricandi modus/ni cationis
forsan varias a varijs formas eē traditas quē Cicero.
pturbet: vtpote qꝛ Cicero iubet vel regionē ac
cipere in ea pstituere loca aut nos ipsos Regio
nē imaginari. Cōmentatione aūt cuiusdā vo/
luisse or tres modos loca fabricādi esse: prim⁹:
Seruare celi seu etiā totius vniuersi ordinez.
Secundus: accipe diuersa aīalia quoꝝ organi
ca mēbra in hac arte poterūt esse loca: ⁊ q̄ren⁹
locoꝝ habeat ordinē: penes lr̄aꝝ. Alphabeti se
riem hmōi aīalia ex noibus in ordinē redigūt:
vt supra meminimus trac. 2. cap. 4. ⁊ statim in
fictitijs magis ample explicabimus tract. 2. Quali/
cap 7. ar. 1. Tertius autem q̄zq̄z grossius videat tas fabri
familiarior plerisqz tamen est: facilis quoqz cationis

⁊ vtilis ⁊ artem incipientibus magis accom/
modus vt a leuiorib⁹ ad arduiora facilior fiat
aditus. ¶ In comparandis autem realibus
locis natura: vel arte fabrili constitutus vt se
pius reperamus ciuitates / monasteria / do//
mos/aut quid his simile desumendum est: in
quibus Petri Rauennatis modum insequa/
mur: vt a sinistra manu ad solis decursuz dex/
trando progrediamur: cōstituentes recto tra/
mite loca ordine videlicet quo latini chartis
inscribunt litteras: qui omnium accommoda
tissimus est. In qua re non satis eruditus ab
initio: aliquādiu ad instar cancri retrorsuz ser
pebam: vel vt potiori loquar similitudine: ad
instar hebreorum legendi scribendive ordinez
litterarum qui a latinis obseruatur preposte/
raui: ab ipso autem errore experientia rerum.
magistra reuocauit. Fabricaturus itaqz loca
ciuitatem oppidum/monasterium/ecclesiam/
domum/ingredere. ⁊ quicquid ad sinistram
comperies in muro vel pariete accuratius no
tato deqz hinc quid secundo offenderis loco si
gna: ⁊ itidem de tertio ac reliquis penes regu
las paulo ante traditas/tracta.2.cap.5. vt fe/
nestre columne: aliaqz intersecantia in parie/
tibus locorum discrimen prestent. Ita tamen
ne versus centrum tendas: sed potius institu/
to calle in parietibus ad singulas cameras seu
interstitia: vel in ecclesijs ad choros/capellas/
armarium/sacrarium/⁊ huiusmodi: tandē ad
egressum reuertaris ianue per quaz introijsti.
Si autem ars aut natura illic non constituit
quo sufficienter loca internoscantur: imagina

rium quippe: ex his que alibi videras vtpote/ Altare/herculeam/clauā ꝛ huiusmodi. ¶ Cui non conceditur intrinsecus vniuersa lustrare/ veluti solers architectus varietatem aduer// tat mansionum ꝛ maximorum atq; maiorum locoruz: in quibus minora effingat ab alibi vi sis. Non superficialiter autem loca compara/ bimus: sed fixe firmiterq; imprimātur memo rie: ex quoq; tota vis huius negotij pendet. Terq; quaterq; proinde deambulando loca considera: ꝛ post paululum resume imagina tionis processum ꝛ examina memoriam: q; si minus fixe teneas illuc reuertens repete incor porationem quoad commendaueris memo/ rie: Nam publi. ait locos arte comparatos diu turna meditatione ꝛ iugi exercitio memorie adeo imprimemus: vt non aliter tenere/col ligere: ꝛ memoriter reddere q̄z que nobis notissima sunt possimus: distrahitur enim memoria: atq; omnis animi vis effeminatur si in colligendis imaginibus ordine ꝛ loco dū/ taxat vno aberrauerimus. Hactenus de realib⁹ ha bunde. Inuisis celo/ paradiso ꝛ inferno noscendis: sphe re materialis notio nō nihil confert ꝛ vniuersi figura.

Nota at tente.

SERAPHIN
CHERVBIN
TRONI
DOMINATIONES
PRINCIPATVS
POTESTATES
VIRTVTES
ARCANGELI
ANGELI
CRISTALINVM
.P.MOBILE
IGNIS
AER
AQVA
L·PA
L·P
IN
PVR

¶ De locorum

¶ De locorum fictorum fabricatione.
Capitulum septimum.

QUa facilitate imagines atq3 simulachra effingimus locis imprimēda realibus arte vel nā ꝯstitutis: poterimus īgenij ꝑspicacitate excogitare alia loca ab his que hacten⁹ descripsimus: vtpote ficta ꝛ cōmētitia nullā in rerū nā extra phātasiā nr̄am hn̄tia realē exn̄tiā: nisi forsan in suis partib⁹ sil̄itudinē habeāt: quēadmodū hinc aureū imaginamur mōtē: ꝙ aliqn̄ ꝛ aur̄ vidimus ꝛ mōtē: ita quoq3 chymerā ex ptib⁹ aīaliū q̄ apud nos familiaria sunt cōponim⁹. Sic ꝛ loca ad istar eor̄: q̄ vidimus effingere licet. In q̄ re plurimū ꝑstimonij affert: si penes ordinē alphabeti iūgamus vocalibus ꝯsonantes: vn̄ q̄si millenarius excrescet numerus locor̄. Siue penes hmōi seriem aīalia pro locis ꝯstituam⁹ vtpote que supra cap. 4. trac. 2. recēsuimus vel alia iuxta lr̄arum cōpositionem sumamus vel huiusmodi accipe videl3.

Asinus	Bos	Ceruus	Delphin	Equus
Fiber	Grypho	Hircus	Ispurges	Leo
Miluus	Noctua	Ouis	Pardus	Quoler
Renocerō	Sus	Taurus	Ursus	Xarta
y	ç	ꝛ	ꝯ	ꝝ

Simil̄r ꝛ alia accipi possent ꝛ tā grādia fingi ꝙ ammiratiōe magis magisq3 memoria3 excitarēt: quō, v3 ī hmōi cōpetētia fieri poterūt loca cū alioqn sint pua aīalia cuiusmōi sūt hec. s.

Auca	Buffo	Coruus	Draco	Eritius
Falco	Graculus	Harpia	Ibis	Lagos
Monedula	Noctycorax	Olor	Pica	Quisqlia
Regulus	Strutio	Turtur	Upupa	Xischen.

Que inferius pro lrīs alphabeti accipimus cap.10.trac.3. Verū si magis iuxta ordinē Alphabeti accipere lubeat aīalia celestia cuiusmodi Iginius in poetica sua describit itidē approbamus: si tñ in ordinē aliquē qui in hac arte summopere experitur sint redacta. Iuxta alphabeti seriem seu quolz aliter & imaginemur ea simul in aliquo spacioso loco ↄsistere. Et vt añ oculos cūcta collocent̄ ex eius libello nōnihil ↄferret ea huc figuratim trāstulisse tali ordie.

Joan. Iginius

¶ Andromeda	Cepheus	Hydra	Perseus
Aquila	Cygnus	Juppiter	Phyllirides
Ara	Circul⁹ lact⁹	Leo	Pisces
Aries	Corona	Lepus	Piscis
Aurige	Cetus	Lybra	Saturnus
Aquarius	¶ Delphin	Lyra	Sagitta
¶ Boetes	Draco	Luna	Sagittari⁹
¶ Capricon⁹	¶ Eridanus	Mars	Serpētari⁹
Cancer	Equus	Mercuri⁹	Scorpius
Cassiopeia	¶ Gemini	Nauis	Sol
Canis	Hercules	Orion	Thaurus
			Triangulus

Sūptio fictorū locorum ex arte mechanica.

Familiarius aūt penes alphabeti ordinem ex arte fabrili loca nobis vēdicabimus: vt primū maxima q̄dam & in his alia in qbus inferiora imaginum receptacula constituamus. Quasi exordiendo ciuitatem vel vrbē aut oppidum sumamus: & penes alphabeti seriē in illa edes casas siue domus per artificū mansiones accipere opportunū videt̄. Quod is dūtaxat difficile erit q neqz mūdū pagrarunt: neqz relatu aliorū p exempla noticiā rerū nancisci queūt: vt ad officia queqz qd spectet dicideriнt. Suf-

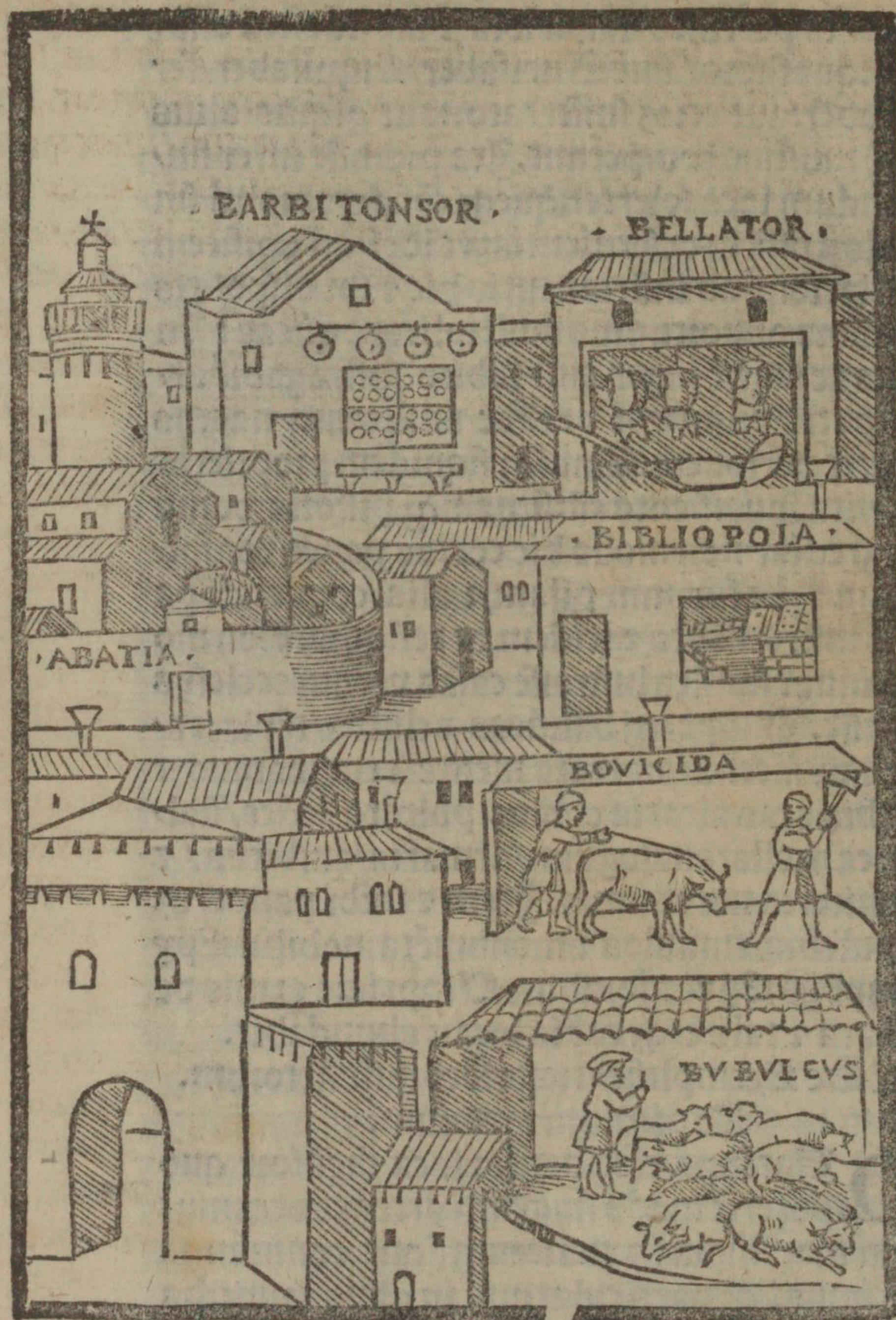
ficit nãqȝ imaginari ciuitatẽ in cuius itroitu porte primum a leua introeũtis siue a dextris exeuntis: ita ꝙ fiat processus a sinistris ad dextrã ptem ad instar motus firmamenti constituamus locum ac si realis foret manu hoīum effectus: cuiusmodi sunt fenestre columne ⁊ id genus reliqua: Et si ad alphabetũ aspicias primum eius elementũ A mox Abbatiaȝ pferet: quã illuc ꝯstituentes dispiciendum erit: qd ad loca religiosum spectet in Monasterijs Cenobijs ⁊ Claustris: ⁊ qcquid suggerit iuxta lr̃arũ ordinem pro loco maiori sumamus: vtpote iterum A respicientes: imaginabimur faciliter Armentarium in quo armenta siue boues stabulantur: deinde. B. balneum ⁊ plura: penes huius ꝯsonantes cum vocalibus combinationem vt belluariũ in quo Abbas pro sua dignitate feras ꝯseruet: bibliothecã/bouicidariuȝ ⁊ sic deinceps poteris hãc lr̃aꝝ copulationẽ facere iuxta formã quadrati quod inferius trac. 3. cap. 12. ex Publicio applicabimus Cum ãt ꝑ totũ monastriũ trãscurrimus: prioris Alphabeti subsequens lr̃a videlȝ B nobis barbitonsoris bellatoris bibliopole bouicide: ⁊ bubulci domos monstrabit. Ita quoqȝ C cum quinqȝ vocalibꝰ iuncta: ⁊ D. ac relique deinceps que q̇sqȝ pro suo libitu effingere poterit. Sed maxime obseruandum censeo ⁊ huiusmodi vrbem/ ciuitatem/oppidũ castellum/villam/pagum/ municipiũ/vel castrũ: pro maximis sumamus locis: ⁊ casas/domos/edes/delubra/tẽpla/ac reliqua eius genero pro maioribus locis itus ⁊ extra quantã ꝓcedit scrutemur imaginatio-

ne in huiusmodi fictis sicuti in realibus singu
la notamus: vt qualia menia: quales parietes:
qbus vestibulis/ianuis/anticis/atqz posticis/
deforis secernantur: vtruz atria habeāt edes:
vel vnico ostio: vel humili ianua platee pateat
introitus case. Ast siue corporaliter siue fanta
stice (vt in proposito) interiorem scrutemur
domus qualitatem sumopere notādas velim
dealbaturas picturas tabulaturas: columnarꝫ
intersectiones atqz pilaria. Trabes gradus: di
uersarum camerarum ianuas: camerarum va
rietates ⁊ exornationes: vt scilicet aliud cena/
culo aliud cubili Thalamoqꝫ locetur: q̄z in co
quina Aula vel stupha. Quis etenim prudēs
in coquina iuxta ignez. Stratus/Camas/Ba
bata/Cunabula/reponet ⁊ non magis culina
instrumenta: Sartagines/ollas/patellas/cra/
ticulas/artanos/⁊ id genꝰ reliqua: Quisquis
horuz gnarus fuerit ex Architecturis rerūqz
notionibus: quas vel doctrina de his scriben/
tium vel experientia ⁊ practica atque contui/
tu familiari adeptus sit vt singulis artificibus
singula applicet instrumēta facile profecto pe
ne infinitos finget locos sibi opportunissimos:
quibus tamen (vt sepius repetam) solis non
vtendum suadeo: nisi vbi forsan realia ad ma/
num non suppetant. Quisqz autem sagax ope
rator accommodatioribus suo officio vtitur
instrumentis non tamen omnibus idē modus
est alijs nāqz hic alijsqz iste. Non enim requi/
rit barbator incudem fornacem/folles/tenel/
las/malleos/limas/scalpra/hisqz similia q̄ ad
fabrum attinent: sed potius Rallum siue no/

uacula pectines lauariola ⁊ suo idonea offi//
cio:que fabro (siue Aurifaber/Cuprifaber/fer
rifaber:aut etiaꝫ sufferrator:aut q̄squis alius
sit) minime competunt. Ita proinde inter fin/
gendum loca solerter queq3 cōsiderabis ad sin
gulorū officia deseruientia: vt loci ad opificem
collatione ab instrumentis hic ⁊ ibi dispositis
minora opportunius multiplicare queas: In
qua re sagax ingenium subito suffragabit ar/
ti: potissimum vbi artifex multorum nactus
fuerit notionem. Cuiusq3 siquidem proprietas
agnita iuuamento est: si namq3 pistoris domū
ingrediar non modo hic coctos panes conspi/
ciam sed ⁊ furnum pilam, ⁊ alia coquendi pa
nis instrumenta ⁊ itidem de reliquis. Non mo
do iuuat similes lustrasse casas verum ecclesijs
adesse. Insuperq3 balisicas delubra/tēpla/ca/
pellas/sacella/oratoria mente reuoluamus ⁊
in his aras altaria choros pulpita sedes/stal/
la/cancella/analogium/armaria/ambitus / ⁊
cimiteria notabimus. Item ⁊ inibi pauperuꝫ
sepulchra/tumulos ⁊ monumēta nobiliū Epy
thaphijs Epycedonibus/Clippeis: ⁊ armis de
corata ⁊ taliterq3 copia locorū abundabit.

¶ De Exemplificatione locorum fictorum.
Capitulum octauum.

Quatenus cōmentitia loca faciliori quo
poterit modo fingendi artem doceamus
tam maximoruꝫ ⁊ maiorum (que communia
diximus) q̄3 particularium in q̄bus immedia
te locatio fit formas duximus subijciendas vn
de exemplariter contueri possit precepitio re/
gularum sequitur itaq3 figura ⁊c.

BARBITONSOR
BELLATOR
BIBLIOPOLA
ABATIA
BOVICIDA
BVBVLCVS

Exhiſce potiſſimum luce clarius patet quonā modo tā vera realia (ſiue nālia ſint ſiue manu nr̄a abſoluta) q̄ʒ ēt cōmentitia maioꝛa ⁊ maxima effingere opoꝛteat. Et ad inſtar hui⁹ ciuitatis nō modo vna verum quotquot neceſſarias habueris effingere facile quiueris: in quo tn̄ obſeruanduʒ eſt vt pꝛo vna eademqʒ mā̄ vt ſepius iam p̄cepimus loca maxima ⁊ maioꝛa reddas ingenij ꝯceſſione cōtigua. Et in ipſis minoꝛa ⁊ particularia loca cū̄ ſuis interſignijs ⁊ notis ꝯſiderato. Ita vt pꝛimo cū̄ mente efficiam ingrederis ciuitatem: qđ pꝛimitus ibideʒ cōpereris regulis nr̄is pꝛioꝛibus confoꝛme id tibi pꝛimus ſit locus: deinde Abbatiam accipias pꝛo maioꝛe loco ⁊ in ea Arenariū̄: deinde balneū̄. Et reliqua hui⁹ generis loca penes ſeriem lr̄arū̄ alphabeti: ſm̄ diuerſas combinationes ſillabicas ſumēs in ipſis particulares locos ⁊ ꝓpꝛios qbus inſcriptio ſit ꝯtinuabis ita qdem vt ſupꝛa in realib⁹ edocuimus de conditionibus locoꝝ. Et quatenus p̄ceptionem nr̄am clarius ītuearis foꝛmulā ſubiecimus: que indicat qūo eligere loca opoꝛteat in quali diſtantia: ⁊ in eius qd notabile dr̄ias nobis locoꝛuʒ afferat: inſuper numerum adiecimus quo pateat in qnto quoqʒ loco manum ad Ciceronis p̄ceptionē deſignaſſet ⁊ quod Rauēnas ac alij vol[..]nt pꝛo decimo crucē ⁊.20.30.eoꝝ ſigna depoſuiſſe. Atqʒ igit̄ pꝛóptioꝛ euadas ad typum ⁊ modū̄ huius ſubiecte foꝛmule cū̄ ſuis interſticijs ſigniſqʒ quinti cuiuſqʒ loci numeꝝ locoꝛum explebis quemadmodum ſupꝛa tractatu ſecundo cap. tertio p̄cepimus. Et taliter effectis locis ad Ciceronis Quintiliani ⁊ moderno ꝝ regulas: nō eris abſqʒ copia locoꝛū̄ potiſſimum ſi in eis/quas alij cuſtodes locoꝝ vocant cōſtitues in quoꝝ mēbꝛis munitiſſima ſcriptuꝛaꝝ repoſitoꝛia vt mox adijciemus. Verū̄ vt oculariter rem ꝯtem pleris iuuamento eſt hec ſubiecta foꝛmula.

A		V				L			A
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	I	B	L	I	O	T	E	C	A
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C		A	P		E		L	L	A
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

Sūt pleriq; singulos locos notātes vt pote,in pͦ Rosaria/in.2.caules/in.3.caseū/i.4. panē/i 5.pisces/in.6.aleum:⁊ ita⁹ deinceps: ceteri ve/ro in quolibet angulo camere hoīem pro custo de loci deputādo:in ꝯficritijs nō penitus refu/tarē si tñ hoc ipso memoria adiuuetur. In rea libus satis est qd̄ hoīum manu ꝯstitutum cōpe rio:tñ pro differentijs locoꝝ talia qñq; fingi mus. Penes iam tradita locis in Abbatia fa brefactis:sup est ex ordine alphabeti domum primam scilicet barbitōsoris accipere ⁊ pari/formiter eam locis replere qd̄ absq; difficulta/te fiet ex modo mōstratis. Ordo tñ describi po terit vt penes alphabetū in abbatia sumam⁹ pro maioribus locis Aulam bibliothecam ca/pellam siue coquinam dormitorium/estuariū/fabrilem/domum/granareū/horreū/infirma/riā/lauatorium/molendinam/numulatoriū/oleariū/pistoriū/refectoriū/stuphā/ tonsoriū/vinariū. Et in his penes ꝑdicta substituere lo/cos minores cuiusmodi sunt. Parietes colum ne altaria ⁊ id genus reliq̄ in qbus si ꝯstitueri mus hoīes nobis notissimos:⁊ in eoꝝ artubus loca effingamus eo qdem ordine vt pͥmus dex terue pes primo nobis sit loco:femur q; pro se/cūdo manus dextra pro tertio:humerus dein de quartus sit locus:caput quintus: humerus item sinister sextus:leua septimus: femur aūt octauus:⁊ pes sinister nonus:infinitos pene lo cos facillime ꝯstituemus:ꝑ inscriptione saltē q̄ lrīs realibus mālib⁹ cōmode fieri poterit vt infra latius explicabimus: quos tñ locos exer citatis ⁊ dū necessitas cogat ꝓcedim⁹ dūtaxat

vbi singula quis verba locare voluerit alicuiꝰ textus: imagines autem viuas ⁊ loca minoꝛa cuiuſmodi diximus parietes columnas ac reliqua talia incipientium esse volumus. Quibus etiam vocales consonantibus diuersimode iuncte copiā locoꝝ subministrabūt vt postmodū ex q̄drato deducere poterimus ⁊ figura circulari: hic aūt modum vnū explicandi gr̄a adiecimus: quo variādi def itellectꝰ A siq̄dē ꝯsonantibus anteposita faciet Ab ac ad aff ag ab al am an aq ar as at au ax ⁊c. Ita ⁊ sil̄r Eb ec ed ⁊c. itidē quoqꝫ de i ⁊ o atqꝫ v: sed bꝛeuitati studentes posthūda duximꝰ: cū itelligētes ex paucis facile plurima ꝯiectēt: ⁊ stolidis vix vnq̄ꝫ satis dici queat. Insup ꝯsona queqꝫ vocalē sibi assumere poterit vnde ⁊ locoꝛum varietas resultabit vt in hac palam ıyt figura.

Oꝛdo in cōmenticijs locis ꝯstituēdus.

1 Barbitósoꝛ	5 Dux	4 Hospes	2 Necromā/
2 Bellatoꝛ	1 ¶ Faber	5 Hudmeker	ticus
3 Bibliopola	2 Feneratoꝛ	1 ¶ Lanifex	3 Nisifer
4 Bouicida	3 Figulus	2 Lebifusoꝛ	4 Notarius
5 Bubulcus	4 Foꝛnarius	3 Ligatoꝛ li/	5 Nunciua
1 ¶ Calopi/	5 Fumifex	bꝛoꝛum	1 ¶ Pastoꝛ
fex	1 ¶ Gardianꝰ	4 Lotrix	2 Pellifex
2 Cerdo	2 Geometra	5 Lutifigulus	3 Pictoꝛ
3 Cingulatoꝛ	3 Gigēmechr	1 ¶ Macella	4 Poeta
4 Colonus	4 Gocheler	rius	5 pugillatoꝛ
5 Cupꝛifaber	5 Gubernatoꝛ	2 Medicus	1 ¶ Rasoꝛ
1 ¶ Dapifer	1 ¶ Hastilusoꝛ	3 Mules	2 Rhotiariꝰ
2 Decanus	2 Herbarius	4 Molitoꝛ	3 Rishauer
3 Dispēsatoꝛ	3 Histoꝛiogra	5 Mulio	4 rubꝛicatoꝛ
4 Doleatoꝛ	phus	1 ¶ Nauta	1 ¶ Sartoꝛ

2 Serrator	1 Tabula	4 Tonsor	3 Vigil
3 Signifer	rius	5 Tubicina	4 Vogeler
4 Soliferrea	2 Theolōgari⁹	1 Vasifex	5 Vulgaris
5 Sutor	3 Tinctor	2 Vector	domus.

Has dictiones desumpsimus q̄tenus facile occurrat ordo domorum in quib⁹ locis p̄ticulares constituere placet. Ex primis itaq₃ sillabis tu alias excogita sicuti placet vt ē̄t de imaginib⁹ īfra. Nec te pturbet eadē noīa reperiri p̄ imaginib⁹ cap. 11. tertij trac. ibi siqdē p̄sone noībus imagines sūt: hic āt in eaꝝ mā̄sionib⁹ loca desumimus. Qui tam rudis fuerit vt penes has sillabas officialiū domos imaginari nequeat indicium p̄fecto foret eas minus aptū nr̄o isti tuto. Neq₃ enī posset penes eas imagines (vt nostra inferius est preceptio) fabricare quare tota spe huius nostre eruditionis frustraret: verū tū est plurima vsu venire q̄ natura mox nō pcessit. Nec itaq₃ de locis notitia tibi sufficiet cuius p̄ceptiones fabricādiq₃ artem vlteriorem ⁊ si quid aliud hoꝝ vim gerens vel cōmodius officium absoluens penes nos lateat verbotenus intelliges. Nosti siqdem quedā p̄cepta a deo iudeis p̄scripta tradita que vulgus ligarent: alia aūt per Cabalam quā receptionē aiūt sola traditione digniorū auribus indita. Et vt Christi verbum est non eadem apostolis nō eadem irē discipulis ⁊ nō eadem vulgaribus: eoꝝ siqdem erat nosse misteriū regni dei. Siq₃ tu hec insequutus fueris ⁊ plurima p̄prio ingenio cōperies / ⁊ secretiora forsan ab amicis mereberis: Nosti forsan Rauennatis puerbiū. Qui bene soluit bonus artista eua-

Nota v̄ba ⁊ signa misteria.

dit. Si tñ pecunijs quisq3 disciplinas mercari poterit Cresi diuitie cum Salomonis ꝯtenderét sapientia. Beatus qui itelligit ⁊ qué deus erudierit magis. Ad alia stilũ vertamus nostĩ q3 libeat nõnunq3 libero tecũ ꝯfabulari ioco.

¶ De euacuatione locoꝝ per deletionem imaginum. Capitulum nonum.

Hactenus quoad ꝑmissum nouimus loca in infinitum multiplicari pro augenda memoria posse nõ abnuentes alioꝝ sñia deduximus. Verꝝ qñquidé id nõ oĩbus eque gratum haud ignoremus potissimũ his q Tullius imitantes centũ dũtaxat loca cẽsent habẽda. Quatenus itaq3 hi locoꝝ vitent copiam: duo potissimum ꝯducunt vtpote vel ꝙ in vno loco plures imagines ordinét: vel iá positas quoq3 modo deleant ⁊ obliterét. Plura qdem simul
Petrus Rauen. cõnecti posse Rauẽnas nõ abnuit: qd quõ fiat apte posterius capite tertio tractatus tertij videbit. Sed quantũ huc attinet. Queadmodũ animus noster raris/inusitatis/pulchris/ꝑciosis/mirabilib⁹/terribilib⁹/aut quolibet aliter singularib⁹/primũ excitat: si qdem hmõi quippiam agere/tractare/laborare/destruere/renouare ꝯsideret: ita per oppositũ auersione mẽtis ab his eoꝝ memoria obliterat adeo quidez vt ipsis/abiectis/extricatisq3 e locis alia reponi
Jaco. publi. queant. Id aũt publitius in hec verba docet. Ne diuturno iugiq3 labore/locorum indagine nouoꝝ menté aiumq3 ꝯficiamus ꝯfertis iá notis: nouaꝝ reꝝ adiũctione ꝯfundemus vt inde memorie hinc obliuioni succurrere possimus. Tẽpoꝝ interdũ curriculis priora queq3 obscu

rari debilitari ⁊ refringi sinemus: aut veluti e sedibus ꝑcella etiam aduersa tẽpestate eiecta vacuas iam domus mentẽ inducam⁹: hec ille: Varios diuersosq; alios alij modos hñt: his si qdẽ placet vt fingamus cortinã viridẽ priores imagines occultare. Illis autẽ vt loca palleis repleta estimemus: ceteris vero vt pretermissa imaginũ ꝯsideratione siuamus eas obliuione euanescere. Tam diuersi varijq; de hac re sunt modi atq; opiones quot sunt ferme huius negotij authores. Sunt nãq; q velint vt imagi nentur ac quispiaz veniat priores repositasq; imagines ꝑsternens: verꝫ id mihi difficillimuz adapparet ⁊ eo ipso imaginum recordari quo obliuisci velimus. Sed cõsultius visum est: pro reb⁹ lectionibusq; quottidianis/ ꝑdicatiõib⁹/ causis ⁊ negotijs: quoruz indies reminisci opz vnũ monasterium aut ve aliũ quẽdam locũ maximum deligere: in quo mille ꝯstituamus loca. Et quoniã singulas dictiones ponere non opz sed saltez sñias ipsas reꝝ summatim pro quib⁹ sufficient ad magis centũ loca. Si ꝑinde quottidie lecturus sis/ lectionẽ/ ꝑdicationẽ/ causaz/ vel negotiũ/ prima diei in primo cẽtenario/ posterioris aũt in scdo: ⁊ ita deinceps quousq; millesimũ attigeris decima die cuz decima lectione. Et si interea nõ reperieris prores imagines ꝓcedentium dieꝝ ꝓculdubio (etiam si noluisses) obliterate erunt. Qñquidẽ iugiter reperẽda erant cũ locis si ꝑpetuo retinere placuisset: taliter itaq; locis euacuatis obliuiõe. Ab initio ordiri poteris in ꝑmo cẽtenario vndecimi diei lectionẽ seu actionem siue negociũ colla/

Cõfutatio opionis.

cando. Reliqua vero perpetim retinenda sunt proprium firmum solidumqz ac sepius repetitum expetunt locum: ita qdem vt qui multa diuqz retinere velit multos sibi cōparet locos necessarium est: vt Rauēnas testatur addens qp sibi cētum milia locorum cōparauerit: qbus postmodum decē milia superaddidit: et postea inqt nec cesso tm̄ loca fabricare. Insup ait. Hoc suadeo vt in ecclesia et monasterio habeant loca: solū pro reponēdis rebus quas quottidie ꝯuenit recitare: vt sunt argumēta/rōnes/fabule/historie/et ꝑdicationes/que in quadragesima fiunt: et hoc officiū illis locis tm̄ deputetur. Ut igitur itidez sepius repetamus locos mensatim terqz quaterqz et vacuos et cum imaginibus qn̄ deposite fuerint repetēdos sūmopere suademus. Si qp pe pene infinitos cōparauissemus fm omnia accidentia opportunissimos: vbi nō reuideremus sepius: eorum memoria nobis deperiret atqz tota spe nostra frustraremur.

Tractatus tertius. De imaginibus.

De Imaginum diffinitione: et diuersa appellatione. Capitulum primum.

POst longā de locis quatenus hec nr̄a traditio exigit determinationez: supest que deinceps ad essentiam huius artis spectant: seriosius absoluamus. Cū igitur ꝓpter vsum locus sit et vt in eo aliqd contineatur sup est imagines in ꝑsentiarum respectu quarum loca fecimus in ipsis depingendas omnipharia ꝯsideremus alioqn frustra elaborauerimus hactenus: frustra siquidem papyruz chartamue laboriosius efficeremus si nīl lr̄arum eis inscriberemus: et ima

nia in hac arte forent loca nisi in meliorē vsuz verterent: Hinc de idolis simulachris seu imaginibus rerū memorandarum diffinitionem/diuisionem/cōditiones/formationes et deniqz applicationē atqz vsum huc afferremus. ¶ Et qđ ad primum attinet hmōi figure variam habent denominationem vtqz Species/idoluz/simulachruz/similitudo/figura/forma/idea/et imago/sepe nominentur ac alterz pro altero dicat: vñ et si reipsa hoc ipsum quo lrāz loco vtimur vnū sit diuersa tñ diuersis respectib⁹ sortitur noīa. Dicit enī Cic. lib. 3. noue Rhetorice ad Herēniū imagines sūt forme q̄dam et note et simulachra eius rei quā meminisse volumus. Qđ gen⁹ equi leonis aqle memoriā si volem⁹ hēre imagines eoz certis ī locis collocare nos oportebit. Et eū imitādo Quintilianus in vndecimo institutionum inqt: opus est ergo locis que vel fingunt vel sumunt: imaginibus vel simulachris q̄ vtiqz fingenda sunt: imagines note sunt qbus ea q̄ ediscēda sunt notam⁹ vt quō Cicero dicit locis p cera: simulachris pro lrīs vtamur hec ille. Dicit aūt spēs nam si meminisse velim alicuius rei nō ipsam penes substātiā mālē in aīa repono: sed tm̄modo spēm ei⁹: nō eni (vt supra/ex Ar. 3. de aīa allegauimus) lapis est in anima sed species lapidis: hinc. S. Thomas prima parte Sūme articulo. 9. q. 13 duplicem ait spēm esse vnam que sit natura cōmunicabilis pluribus idiuiduis īmediate fm nomen et rationē equaliter participataz vt homo. Aliā vero intentionē que in aīa quiescat: vt species in aīa vt enī sibi placet ibidē. q. 85.

Cicero

Quint.

Spēs.

S. Tho. 1. q. 13. arti. 9.

in dilutione. 2. obie. primi arti. Mens abstra/hit spẽs a materia sensibili itelligibili cõi ꝛ individuali. Et in scda solone primi arti. q. 84. asserit aiam corpora aliasue res nõ ꝑ essentiaȝ sed eaꝝ spẽs intelligere: ꝛ addit ibidem articulis tertio ꝛ q̃rto quoniã nihil ꝑ infusas sed tantũmodo ꝑ eas que a reb⁹ sensibilib⁹ abstrahuntur: ꝛ in illis eũ statuit ordinẽ scda scde. q. 173. in corpore. 2. arti. primũ spẽs sensui p̃sentetur: scdo imaginationi dehinc si fieri abstractio debeat speciei intelligibilis intellectui possibili offeraẽ qui phantasmatũ specieb⁹ immutatur ẽm illustrationem intellect⁹ agentis. Sed ad memoriã (quoniã memoria specieꝝ ab aĩa ꝑceptaꝝ est thesaurus ꝛ retinaculuȝ) quattuor cõcurrunt mot⁹ primus spirituũ a cogitatiua siue imaginatione figuras ipsas ad memoratiuam transferens. Alter est in affixione earum in ipsa memoria. Tertius vero qñ ad cogitatiuam reportantur: postremus dum cogitatiua

Idolum

eas recognoscit: qd̃ ꝓprie memorari est. Ex q/bus liquido ꝯstat quõ similitudo illius rei quã memorari iubet si ad ipsaȝ aĩam ꝛ modũ quo abstrahiẽ a re memorãda rectius cõpareẽ nuncupabiẽ spẽs. Sed idolũ dr̃ si nil p̃ter seipsam denotet vt enim Cicero est auctor lib. 1. de finibus bo. ꝛ ma. idola sunt imagines inanes: possumus ꝑinde illas figuras que nil p̃ter seipsas nobis significant nũcupare idola vtq; si togaȝ

Simulachrum.

pro toga collocauero. Simulachruȝ aũt ꝓprie ficta alicuius dr̃ imago vt recte pro vorace lu/pum imaginatũ Heluonis dicã simulachrum.

Similitudo.

Similitudo superius q̄dem ad imaginem est.

Nam

Nam Cicero in tertio noue rhetorice. Quom re- rum similitudines: imagines esse opz: ex o ibus verbis nosmet: notas nobis siltitudines eligere debemus. Et recte qdem/ pceptio eni intelle- ctus similitudo est rei intellecte vt.b. Tho. hēt in fine corporis scōi articuli. 27. q. pme partis summe. Est nāqz aliqua similitudo repsenta- tionis inter cognoscens ⁊ ipm qd sub notitia est. Et quēadmodū dicit. q. 35. in dilutiōe pme obiec. articuli primi. Siltitudo quedā est vt pn cipium ⁊ hec exēplar nuncupāda est. Alia aut vt principiatū que rectius imago dicet. Sicqz pariformiter spēs rei memorāde ad rem vn ab stracta est si pferat ei⁹ siltitudo venit noianda. Neqz semp opus est oimodam esse similitudi- nē quatenus pposito deseruit: quom pportio- nalitas plerūqz sufficiat maxime iter corpora- lia ⁊ spiritualia si qppe pro deo Solē locauero satis cōmouebit memoriā pportionalitas qua in hoc hos pfero: qp veluti de⁹ cūcta gubernās pest solus oibus. Ita ⁊ vnicus phebus pceteris qbusqz stellis vel siderib⁹ magis orbem collu- strat vniuersum: qnquidem ⁊ ab ipso alij pla- nete ⁊ sydera lumē participant. Figura ⁊ for- ma pene idem esse vel pinqua noscunt ex.b. Tho. Figura āt a fingo dicta est: que dat quan titati terminationē. 1. pte. q. 7. arti. 1. Sed for- ma dat esse specificum artificiato: poterit pin de abstracta rei spēs in loco imaginata: siltitu- dinarie: vel figura vel forma dici sʒ qd hoc aut ue illo modo qualificatā pcipimus. Ideas iux- ta.b. Augusti. lib. 80. q. latine possum⁹ vel for- mas vel spēs dicere vt verbū e verbo trāsferre

Similitudo.

Figura.

Forma.

videamur dr̄ etenim idea ab εἶδος grece: qđ est spēs & forma. Et est ſm doctorē Angelicuȝ.q.15.p̄me partis: forma exēplaris: qua res fiūt & cognoſcunt q̄ est in mēte artificis: iuxta hāc ātē sniaȝ ipm exēplar faciēdi imagines rei memorande: idea diceret: ſed pmixtim his terminis vtimur vſitatiori attn̄ vocabulo imagines dicimus vt est apud Ciceronē & Quintilianum ac Neothericos ferme oēs. Est aūt ppꝛie imago ſm.S.Tho.q.35.p̄me ptis ar.1.qđ procedit ad ſilitudinē alterius & igit ibidē arti.2.dupli cem ingt imaginē eſſe: vnā q̄ in alio est pfecte id est in eadeȝ nā vt filius est imago pr̄is: & ad eius rōnē tria potiſſimū reqri aſſerit prime ad Coꝛ.ij.lec.ſcđa vȝ ſilitudinē oꝛiginē & eq̄litatē. Alia aūt est impfecta.i.in aliena nā vt statua quā Ceſaris imaginē vocamus: & ea nobis amplius conuenit: non eteni ppꝛia ſemp licet vti: Et pinde oē id cuius notitia ſeruamus nobis memoꝛiā alterius rei ex locis relictaȝ dicimus imaginē vt veluti eā ſimilitudinē q̄ Regis notitiam affert pleriſqȝ placuit imaginē eius dici: ita quo alterius recoꝛdamus id eius dicimꝰ imaginem. Quia imago est ſilitudo & ſignatio rei quā volumus locis tradere. Nihil eni p̄ter materie itellectū auctoꝛe Tullio imagines ſūt. Et recte itellectus materie: nā vt Tūgris ſup Ariſ.de memoꝛia & Reminiſcētia: inquit: Sicuti figura Annuli vel ſigilli derelinquit in cera p impreſſionē ſine mā ſigilli. Ita quoqȝ memoꝛia in ſe ſuſcipit a ſenſibili ſilitudinē ſeu picturā eius abſqȝ mā: hinc memoꝛia circa imaginē non negociat vt circa rem ſed circa ſimi-

litudinē eius. Quare optime fiet memoria ꝓ/
prijs reꝝ imaginibus vt similes sint rerum.

¶ De Diuisione multiplici imaginum.
Capitulum secundum.

PReter hoc ꝙ imaginum hec pfecte ⁊ cla/
rius: illa vero impfecte ⁊ obscurius ima/
ginatū representat: qꝫ plures alie ipsaꝝ sumun
tur ptitiones vel respectu materie eoꝝ quorū
sunt vel respectu modi quo formant̄: quantuꝫ
eqdeꝫ ad memorabile attinet duplices inquit
Cicero similitudines esse debēt: vne reꝝ altere
verboꝝ. Et quemadmodum extremas (quas
alij vocabuloꝝ seu dictionū vocāt) oratori nul
latenus psuadendas vult Siburus: ita rerum
(quas Quintilianus sniaruꝫ ⁊ pleriqꝫ alij ora
tionum aut ꝓpositionū appellant) rethoꝝ pro
prias asserit. Et hoc ea causa arbitor: qua Tul
lius ait tūc nos plus negotij suscipere magisqꝫ
ingeniū nr̄m exercere: cum seorsum cuiusqꝫ vo
cule memoriā expetimus. Quoniaꝫ hꝫ ⁊ idem
verboꝝ similitudines sunt cū sūmatim vnius/
cuiusqꝫ nois ⁊ vocabuli memoria imagine no
tat̄. Et eam nōnulli ita describunt. Vocabuli
imago est siłitudo termini in toto vel in parte
similis eidem pro illiꝰ memoria capta. Sed re
rū (ingt Cicero) imagines exprimunt̄ cū sum
matim ipsoꝝ negotioꝝ imagines cōparamus:
Ad hoc nōnunqꝫ vnico efficimus simulachro:
adinstar hoꝝ qui in corrigia vel pāniculo no/
dū dūtaxat nectunt quo negotij rei aut psone
autue alterius qd̄ libuerit intuitu reminiscan
tur. Est aūt imago rei: vt nonnulli volunt qua
nō tam orōnē p quā exprimeret̄ pensamus qꝫ

rem ipsam ea significatã: vtq3 amplius q̃rere videamur verboꝝ sñias q̃z dictiones qbus exprimũt. Hę itaq3 imagines diuersificant̃ prout varię sunt res memorabiles simplices.s.lr̃e syllabe dictiones: vel ẽt res/aut multipliciter cõposite. Quas si ad memorãtem referamus has optime seruat ĩpressas: illas vero debiliter. Cuius vt p̃iculũ vites: sumito imagines viuas s3 substantiã: aut qbus viue vtant̃ veluti instr̃is: aut aliqd circa easdẽ operent̃. Penes reꝝ causas q̃druplices si imagines partiri libeat q̃dripharia3 secent̃: Aut enimuero res memorare velim⁹ aut voces ipsaꝝ notas sicq3 iuxta obiectalem rõnem tanq̃3 materiam circa quam anterior est diuisio proximi capitis. Altera qde3 ab illarum sumit̃ formalitate vt bene circunstantionent̃: quatenus ad instar coloꝝ magis minusue obiectent potentiã: vt has plus illas vero minus ammirantes diuersimode ad significata cõmoueamur. Tertia abinde poterit desumi partitio q̃nquidem aliq3 laudabiliter cõsequutionem finis fixam/claram/atq3 distinctam efficiunt/⁊ debitã interlucentiũ specieꝝ in memoria cõseruationem operantur: eo potissimũ qꝫ firmiter impresse ⁊ imaginate: iuxta suas cõditiones officium bene exoluũt: Caducę vero debiliter aut ꝓpter prauam dispositionẽ: aut malã impressionem. Si postremo penes faciendi modos secernant̃: quasda3 ꝓprias nominabimus: quales per Similitudinẽ/colligãtiam/cathenam/⁊ artem dictionãdi fiunt: Reliquas vero metaphoricas prorsus nũcupabimus: vbi videlicet. Comparatio/figmentum/

Transumptio/ꝛ inscriptio aliiqꝫ id genus ac/cesserint modi: latius explicādi. Harum autē diuisionum prosequutio clarior erit in sequentibus. Quomodo siqdem materia memorāda varia sit ꝛ que cuiusqꝫ imago: formādi modus indicabit quem penes memorandoꝝ diuersitatem assignabimus diuersum. In presentiarum equidem quo facilior atqꝫ succinctior fiat eruditio: conditiones imaginum ad bonam dispositionem requisitas inuestigabimus.

¶ De Substantia ꝛ quantitate imaginum.
Capitulum tertium.

Cum huius nr̄i instituti sit cōmouere memoriam nālem ꝛ ad retinendū ꝛ ad recordandū reminiscēdumqꝫ: ꝛ id minime vsitatis frequentatis quottidianisqꝫ rebus fiat: prepediretqꝫ equiuocatio multitudo ociositas: ꝛ si que plures sunt hmōi male ꝯditiones summopere per contrarias explodende sunt: Viuas itaqꝫ substantialr̄ ꝓcedēte capite imagines eē iussimus q̄tenus operent̄ qppiam circa inanimata/ociose siqdem paꝝ cōmouent nisi qd circa ipsas fiat: Et ita reliq̄ vitabis picula si que accn̄tia imaginib⁹ accōmoda eis in esse cōcesseris. Quod aūt quātitatis est nō exiguas (vt de locis precepimus) esse opꝫ: minima enim nuero minus cōmouent: exilia qppe minus obtutui patēt: cuiusmodi sunt vetuste/athomi vel aliqd similium: que nāqꝫ adeo parua res est vt sensum vix aut debiliter moueat: neqꝫ phantasiam sufficienter cōmouebit ꝛ inde mala fiet impssio. Sꝫ hmōi minutissimaꝝ reꝝ Rauēnas copiā locari voluit: vt pro formica plures for/

Substā/tia.

Quanti tas.

micas arborē ascēdentes vel descendentes: pro pulice excutientē pulices. Et ppterea tñ nō excessiue molis sumenda erit imago: veluti nāqꝫ oculus ipꝛoportionatū solis cādorē nō fert: vt de noctua Aris. 2. meta. pbat: ita imaginatio nō cōprehēdit ipꝛoportionatā memorabilis similitudinē. Cuꝫ nō aliter res phātasiabilis sit qꝫ sensibilis. Et excellens obiectū corrūpat sensum. Numeralis imaginū reqritur cōpetētia: ne vel paucioribꝰ necessario vel abūdantius ipsis fluctuemus. Et ppterea nō plures in codeꝫ loco reponant que nō idē importāt: velut pro bello: poterimus duos aut plures decertantes collocare: Nō āt idē locus capiet iustitie castitatis tēperātie aut similiū imagines: Alioqn quā similitudo locoꝝ parit ꝯfusionem: ēt indistincta imaginuꝫ copulatio efficeret: Nihil attñ officeret nōnūqꝫ plures vniꝰ imagines partes collocare Rauennas quoqꝫ haud dubitabat diu memorandorum plures imagines vni loco cōmittere: qđ nō penitus ipꝛobarē vbi firma fortisqꝫ impꝛessio: ⁊ iugis repetitio accederet: ⁊ ea illaꝝ cōnexio foret ꝙ colligata qdam cooperationis cathena videantur. Respectus nāqꝫ figuraꝝ adinuicem plurimū reminiscentie ꝯfert: vtqꝫ si Petruꝫ cū Paulo opari cernaꝫ nō modo vnius sed vtriusqꝫ recorder opꝫ. Quamqꝫ vero pauca facilius memoremur qꝫ plurima: (⁊ ob id maxime vitanda sit inutilis reꝝ cōgeries) nō tñ diminute debēt esse imagines ꝙ officium exoluere nequeant: Supabundantiam aūt vitabimus: si imaginem operantem effingamus que sua operatione plurium

Quantitas discreta.

vices suppleat qñquidem totam sniam actio/
ne sua nobis īferat:imo ⁊ p̄ artem dictionādi
itidē vitiuȝ tollet vt infra patebit. Ne quoqȝ
ↄturbet multitudo:Colligātia (de qua īferi⁹)
⁊ accidentiū ↄsideratione in subiectis p̄cauet:
Insuper si vnum oppositoꝝ alterius agat pre
sentiam : vel si metaphora vtamur. Et quan/
do attributorum personalium rationes que p̄
metaphoram attribui possunt rei non corpora
li reperiatur ipsius ad rem corporalem habi/
tudo satis appropriabilis: tunc eandem rem
corporalē uel potius illius similitudinem su/
mimus ad notandā reȝ incorpalē. Hec quoqȝ
multitudo imaginuȝ superflua uitat sono uo/
cis:ut si pro his carminibus. In uerbis qd uis
in factis nihil habebis : ⁊ item : Littore quot
conche tot sunt in amore dolores : collocetur
puella quam noui hec suis procis semper re/
spōdere:hec tamen latius infra. Si tamen plu
res in eodem loco deponere uelis necessarium
est ut in eis ordinem consideres : quod fiet uel
eas in sursum ordinādo unā supra aliam ut si
Petꝝ in terra decūbentē imagineris cui Joā
nes insidens molestiam faciens ob id a paulo
percutiatur ⁊ hermānus eos diuidat: sicqȝ p̄/
ximior terre primū habebit locum ⁊ ita dein/
ceps. Itidem fiet in latū uel quatenus in prin
cipio loci Petrus ponat ⁊ ei adiūgat Joan. ⁊
illi paulus cui subseq̄tur hermānus. Poterit
quoqȝ fieri ut petrus locū ↄtingat stans muro
appodiatus:a añ illū Joānes resideat: paulus
uero genuflectat ⁊ hermānus iaceat . Insu//
per in loco Altare uel aram fingamus ⁊ iuxta

illa serie quadam aptemus in ordinē: vel men sam optime paratā in qua ordinati discūbāt.
¶De qualitate imaginu3 ⁊ effictione atq3 notatione. Capitulum quartum.

DE qualitate autē imaginum que memorantem excitare queat hec est Ciceronis snia: qua ingt. Docet nāq3 nā qd oporteat fieri: nā si quas res in vita videmus paruas vsitatas meminisse nō solemus: ꝓpterea ꝙ nulla nisi noua aut admirabili re commouet animus. At si qd videmus vel audimus egregie turpe aut honestū icredibile magnum ⁊ ridiculu3 id diu meminisse ꝯsueuimus. Quare ⁊ Sibutus raras ⁊ ridiculosas esse voluit imagines: veru3 Petrus Rauēnas nō modo raras sed ⁊ mirabiles / inusitatas / iocosas / horrēdas / egregias / turpes / ⁊ aliquid operantes esse cēsuit oportere. Quam sententiā Publicius pene seruat: iubens vt sint mirabiles / delectabiles / timorose / aliaue notabili⁹ passiōne affecte. Quib⁹ alij addunt vt ꝓprie cōstituantur ⁊ vniuoce: ⁊ tales que nālem tantūmodo memoriā excitent. Cuius siqdem gratia adiuenta est hec ars: qua qui sola semꝑ ⁊ in quottidianis potissimū studijs vti velit nō secus illi ꝯtingeret: q̄3 his qui corpus ꝯtinuis medicinis natura destituunt ⁊ tabefaciunt. Habeto itaq3 pro regula vt imago sit mirabilis / delectabilis / ridiculosa / vl crudelis / rara timorosa: mirabilis v3 gestus: trucis aut crudelis: vult⁹ stupētis: tristitie plena: aut aliter qūolibet singularis ꝙ si nā talem nobis nō ꝯcesserit: cogitatione salte3 nr̄a fiat: cui plurimū adminiculant. Effictio atq3 notatio.

Effictione sigdem corporis faciē certis descri/
bimus signis vt Publicius docet vt ꝑ Sene. Effictio
Tremulū/curuū gementē/labijs demissis ꝛ ca/
no mēte hoīez effingamus ac ꝑ oppositū ꝑ Ju
uene pulchro aut fedo ingrimus his signis for/
mā suā venustā:q̄ sunt colli lōgitudo/capilloꝝ
digitoꝝ ꝛ toti⁹ corporis ꝓceritas. Naris/oris/
auriū/mamillaꝝ/vētris/pedūq; breuitas:frō/
tis oculoꝝ pectorisq; amplitudo ꝛ his similia. Nota/tio.
Insup notatione q̄dam singulari ꝯsideramus
affect⁹ cuiusq; aīalis nāles im ꝓpria ei⁹: vtpo
te ꝙ sit lupus vorax/lepus timidus: Capra fu
gax:leta iuuent⁹:Tristis Senect⁹:ꝓdiga ado/
lescentia. Auara mulier:vir liberalis: pallida
fames:ꝛ pene īfinitas id genus q̄litates ex poe
tis qbus hec describere ꝓprijssimū videt̄ vena
ri poterimus. Alioqn sine ipsis solo relatu ex
historias narrantibus imbibere licet: Utpote
nesciā nisi ex auditu Enniū bibulū fuisse poe/
tā Homeꝝ vinosum:Delicatem Accorā ꝛ vo/
luptuosum Epycurum: Uirgilium sodomitā:
quorum imagines a qualitatibus similiū que
nouius depingere possemus.

¶ De Actione passione ꝛ vniuocatione ima/
ginum. Capitulum quintum.

QUoniā ꝑlibauimus imagines ociosas nō
cōmouere animū. Opȝ ꝓinde semetipsas
mouere aut aliunde cū insigni q̄dam nota pul
chritudinis turpitudinis:ridiculi autue alte/
rius ꝑcipui:sine qb⁹ vel paꝝ vel nihil pateret̄
imaginatio nr̄a. Collocemus ꝓinde semp ima
gines cū motu actiue aut gestu:crudeli ridicu
loso/pulchro/turpi/incōsueto/ꝛ īsolito ꝛ id ge

nus miratu dignis: que mētē aluīq3 excitēt: qd̓ res aīa carentes minime facerēt nisi in manu alicuius eas mouentis collocaremus ut ex motu illo memoria nālis cōmoueat. Quare si qd necessariȷ̈ nō parauit natura cogitatio nr̄a adiȷ̈ciat: q̄tenus ⁊ sensatas ⁊ egregie sese exercitantes admittamus imagines. Id aūt preci pue quoq3 obseruādū est: quatenus hmōi imago qppiam uel in loco ipso aut circa eū operet ⁊ potissimū si simplicē dūtaxat collocemus: Si qppe Joānes memorādus foret: Joānem aliquē cui uidelz hoc nomē sit tibi notum uel ob amicitiā aut inimicitiā itē aut ꝓpter uirtutē uel uitium seu q̄ulibet aliter insigni nota: et hunc in loco aliqd singulare operantē imaginari op3/ Uel si res inanimata fuerit quatenꝰ aliquid circa ipsam agat: ueluti si libri meminisse uelim ut in alicuius manu librū legentis fingam op3: Agere nāq3 imaginem autue pati necesse est. Ociosa quippe uel par uel penitꝰ nihil cōmouent. Et sepenumero gestu corporis pro dictione utamur ut pro bello bellātes: ita pro scriptura scribērē ⁊ ita deinceps: qd̓ facile obseruabimus: cuiq3 persone ꝓpria arma instrumēta ⁊ officia adaptantes: quatenus ei solita ⁊ cōsueta in operationis ⁊ auxiliȷ̈ suffragiū adiuncta imaginemur. Sua eteni unicuiusq3 arma instr̄a ⁊ officia (ut inquit Publicius) Authores distinguere poterunt. Aratr̄ enim rastrum ⁊ huiusmodi nō aurifici conducunt: sed ad rusticum spectāt: ita Galea torax lancea ensis ⁊ id genus instr̄a bellatoris sunt. Id deniq3 summopere cauendum est ne equo/

catio: que est mater (ut aiunt) ↄtingētie ꝛ erroris memoriā fallat: Ut illi accidit q̄ duȝ pro argumēti ꝓpositione maiore posuisset leonem ꝛ pro minori ursum respōsurus dixit nego leonem ꝛ ↄcedo ursum: uolens dicere nego maiorem ꝛ ↄcedo minorem: si plerūqȝ nō satis exercitati fallunt in perspicax ingeniū ꝛ memoria nālis suffragetur ut si uelim meminisse huius dictionis lapidis: ponāqȝ lapidem realem pro imagine accidet forsan ut ꝓnunciaȝ petra uel silex hec siquidem imago ad ista synonima hȝ similitudinē ꝓportionē analogiā siue equocationē. Insup pono imaginē que exprimat hāc dictionem canis nisi aliud adiecero erit imago equoca ad canē latrabilē/piscem marinum ꝛ Sydus celeste veluti ꝛ hec dictio est: quamobrē sūme enitaris ꝓprias summere imagines. Quare ꝛ in transumptionibus congrua vtendū est similitudine ꝛ ꝓportione: ꝛ debita Ethymologia si qua placet necessaria erit. Et recta īterpretatio atqȝ ꝓportionata vocis co[illegible]nitio. Hic copiose imaginū accepisti naturā. Id duntaxat sup ꝛ vt habitas ꝛ firmiter memorie cōmendes atqȝ sepius iteratisqȝ vicibꝰ tecum repetas. Imagines ꝓinde alphabeti seu noīa demōstrantia litteras bñ memoria teneantur vt sepius reputantur qūo aūt huiusmodi imagines fiant inferius cap. nono edocebimus.

¶ De Varia sumptione imaginū. Cap. sextū.

SI tecū repetes q̄ supra recēsuimus. Imagines sunt sīlitudines siue reꝝ siue verborū: Reꝝ aūt imagines facimus effingentes negocioꝝ similitudines q̄bus nobis sūmatim re-

presentent. Verboꝝ autem sumimus cuiuslibet nois et vocabuli seorsum memoriā aliqua specia li nota figētes. Et hic qdē modus variat penes verboꝝ varietatē. Sunt qppe similitudines eoꝝ vel note vel penitus incognite. Notaꝝ aut he aiate: ille vero absq3 aia: Inter aiatas aūt nō/ nulle cōes et aliq3 ꝓprie: ꝓpriaꝝ uero sūt aliq3 simplices et alie duplices uel multiplices. Ita pariformiter cōium ille simplices alie autē ex plurib9 ꝯstituunt partib9 quemadmodū poste rius liquebit: Imaginū itaq3 has ꝓprias: illas vo' iꝓprias intelligis: q̄ siqdem p similitudi/ nē colligātiā3 cathenā atq3 artem dictionādi fabrificamus accōmode ac ꝓprie esse pn̄t. Cō/ paratione āt figmēto transumptione et inscri/ ptione: lic3 ꝓprias ꝯstituere possimus pro me/ taphoricis tn̄ potissimum hmōi ab authoribus adinuēti sūt. Qn̄ nāq3 ꝓpria rei imago nobis ad manū nō est mox similitudinē q̄dam effin/ gimus aliqd pro ipsa: utpote corporis q̄litate3 diuersimode describētes. Itē notamus ꝓprie/ tates rei uel interp̄tamur nomē illius aut eius uerbi cognitionem a sono accipimus qd cōmo dius locari neqt. Insup ab effectu cām accipi mus: et rursus effectū a cā. Arma quoq3 et istra suos nobis indicāt possessores et artifices. Sic mot9 corpis sua h3 signāta. Unū quoq3 opposi toꝝ p alteꝝ cognoscit atq3 memorie in remini scēdo suffragat. Accidētia silr suis isunt subie ctis: sicuti et ꝓpria q̄ p ipsa memoramur: et rur/ sus hec p illa Insignia deniq3 psonaꝝ locoꝝ si/ ue reꝝ nobis sunt imagines pro suis signatis: Hoꝝ lōga apud Publiciū est exemplificatio:

qua inferius utemur. Quid nāq3 sit/silitudo/ colligātia/cathena/ars dictionādi. Item com paratio/figmentum/transumptio/inscriptio: ꝛ si qui alij formandarum imaginū modi sint suum excipient statim locum.

Ꞓ De Signatione imaginū. Caplm septimū.

Cum aūt solas puras reꝝ imagines/simplices/cōmēdare/memorie placuerit cuiusmodi sunt/terra/aqua/aer/ignis/ lapides/ arbores/dom⁹/pisces/bruta: ꝛ hmōi q̄ suā afferūt ex se imaginē ꝛ nil vltra rē ipsaz signant ꝛ ꝓprijssima sunt. Atq vbi nota tales venari liceat: quas accepimus metaphoricas aliud a re quā ꝓpria signant ex istituto repsentare opz: vbi eniuero ex risu Socratis designare velim prati floritionē: aliud qdē risus signabit: vtpote Socratis seu hois ꝓpriā passionem: aliudq3 repntabit v3 floritionē atq3 iucūditatē prati. Ceteꝝ voces: qnq3 ex reb⁹ ꝛ noie mixtas cōponimus signantes imagines. Vn̄ triplices resultāt imagines v3 Reales vocales ꝛ mixte. Vocalis qppe est qn̄ eā sumimus cui⁹ cū re memorāda saltē ꝯsonātia est: quantū ad nomen attinet: vt dū ꝑ paulo aliū cui id nomē sit: vl saltē ad solā vocē/silitudinē imꝑfecta imagie locauero: vt palā ꝑ paulo ꝛ ꝑ petro petrā. Alia āt realis dr̄ cū nō interest symbolū vocis tam ꝛ si re nōnihil ꝯueniāt: ceu ꝑ Paulo egregiū quēpiā ꝛ moribus ac scitate ꝑspicuū ꝛ ꝑbelle eruditū ꝯstituero: is eni cū brō apl'o Paulo reipsa ꝯueniet lic3 al o noie vocitet. tertia āt mixta ē cū ꝛ noie ꝛ re ipsa paulo similē imaginor. Dis itaq3 imago nois rez signabit siue repsentabit

aut vocem: materia quippe memorabilis aut res est aut vox aut signa rerum vocũve: cuius/modi sunt signa nũerorꝫ. Et ꝑinde penes En/tis diuisionem multiplicãtur imagines. Siue nãqꝫ reale sit ens siue rõnis hoc est cuiuscũqꝫ sit intentionis suam vel ꝓpriã vel saltim me taphoricam expetit imaginem vt penes hanc nostram eruditionem hereat memorie.

¶ De Genera'i appropriatione imaginuꝫ ad res memorabiles. Capitulum octauum.

Quomodo aũt cuiusqꝫ tam substantie q̃ꝫ accidẽtis siue ẽt dictionis vel oꝛonis imago ꝓpria fiat post hac declarabimus. Hic sum/marie libuit tetigisse ea quoꝝ memoriam expe timus. Dium enimuero memorandoꝝ imagi/nes atqꝫ similitudines biphariam sumuntur: aut enim a re ipsa aut voce ipsam significante. Ex parte quidem rei vel quatenus in se ꝛ pro/prie cõsideratur: vel ꝓut accipimus eam in re/spectu ad officium. Quod si primo modo eam desumamus ipsamet res in sua ꝓpria natura/liqꝫ forma nobis cõmoda erit imago in rebus potissimum notis que visui patent. Si qdeꝫ ex officio imaginẽ capiamus vel ab opatione vel instrõ actionis id maxime intelligibilibus con uenit. Inuisibiles intelligibilesqꝫ res substan/tiales cuiusmodi sunt Deus Angelus/spũs si/ue demones/ꝛ aĩe/quoniam sub sensu minime cadunt ab ipsis nulla fit abstractio forme neqꝫ cũparatio ad simile vt eaꝝ habeamus ꝓprias imagines: q̃ꝫobreꝫ necesse vel pictura vel fictio ne vel infrascriptione vel lr̃aꝝ syllabaꝝ cõposi tione: autue aliјs modis collocare: vt inferius

liquebit. Accidētia quoqȝ spiritualia cuiusmodi sunt habitus intellectuales ⁊ morales eisdēȝ ferme modis figurabimus vel suis subiectis. Sensibilia āt accidentia: vel a subiecto vel silitudine ⁊ plerisqȝ aliĳs modĳs posterius deducēdis ꝯstituunt. Res memorabilis.

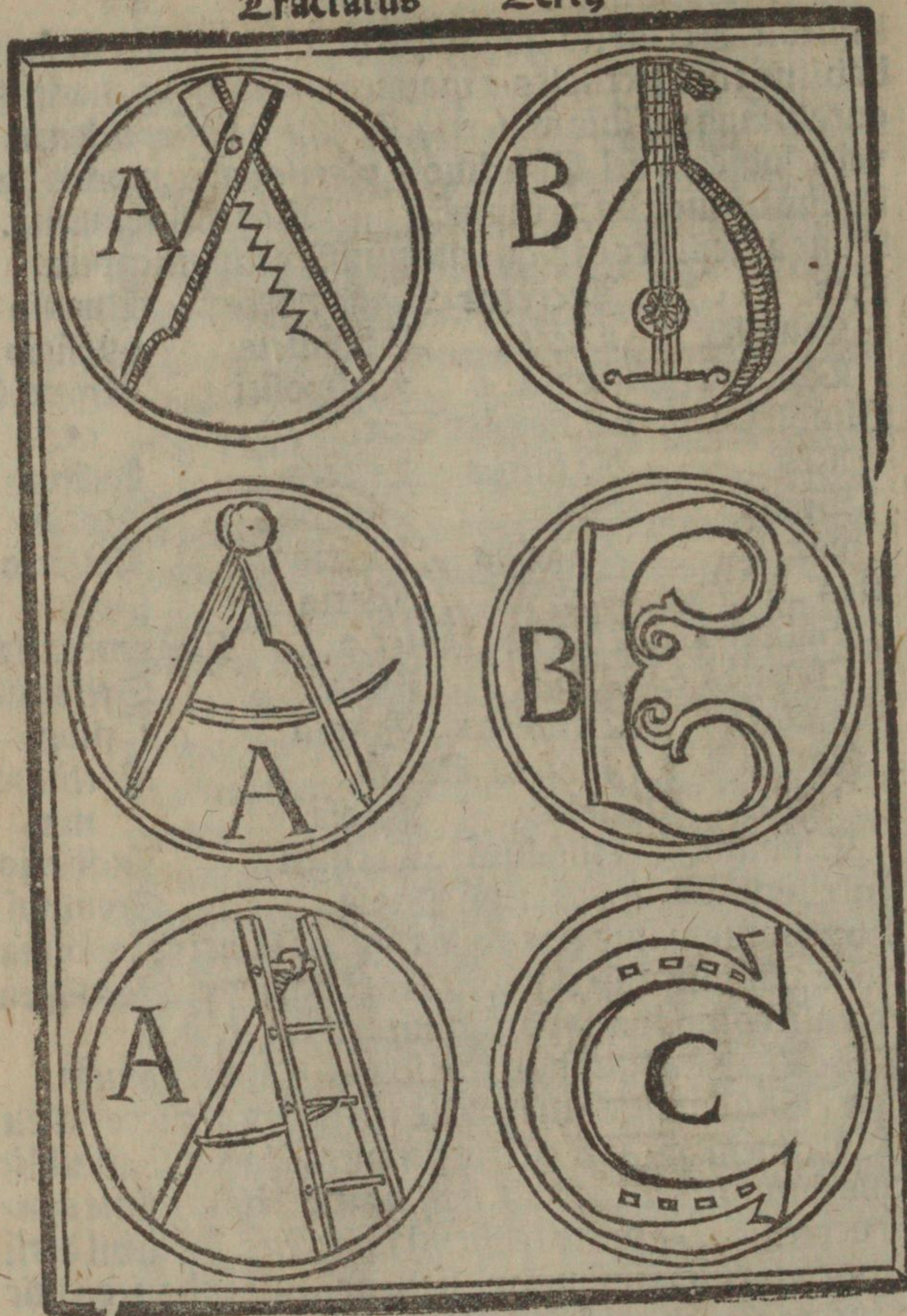
Sunt autem hec eaꝝ que meminisse velimus capita.

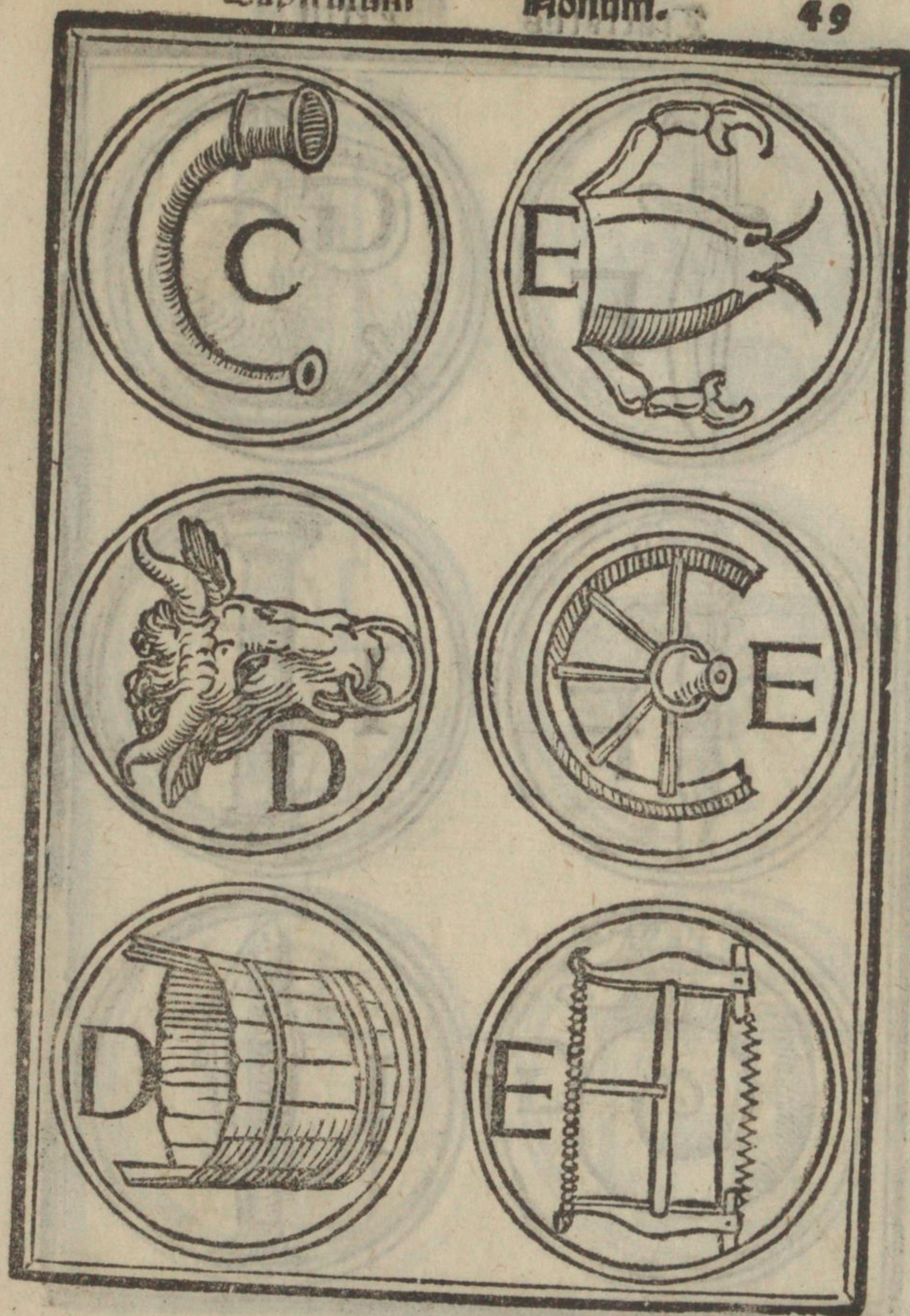
Res	Increata	Signa nūeroꝝ	Questio
Simplex	Creata	Simplicis	ꝓpositio
Cōposita	Increata	Compositi	Argumē
Simplex	deꝰ simplex	Vox	tatio
Res	Trinitas	Littera	Historia
Signa	Creata	Sillaba	Lectio
vox	Angelus	Dictio	Collatio
Res	Demon	Oratio	Sermo
Subertia	Anima	Dictio	Argumētatio
Accidēs	Sensibili	Nota	Syllogismus
Substātia	Animata	Ignota	
Intelligibilis	Inaīata	Oratio	Enthimema
	Accidens	Prosa	
Sēsibilis	Absolutū	Carmen	Inductio
Intelligibilis	respectiuū	Prosa	Exemplū

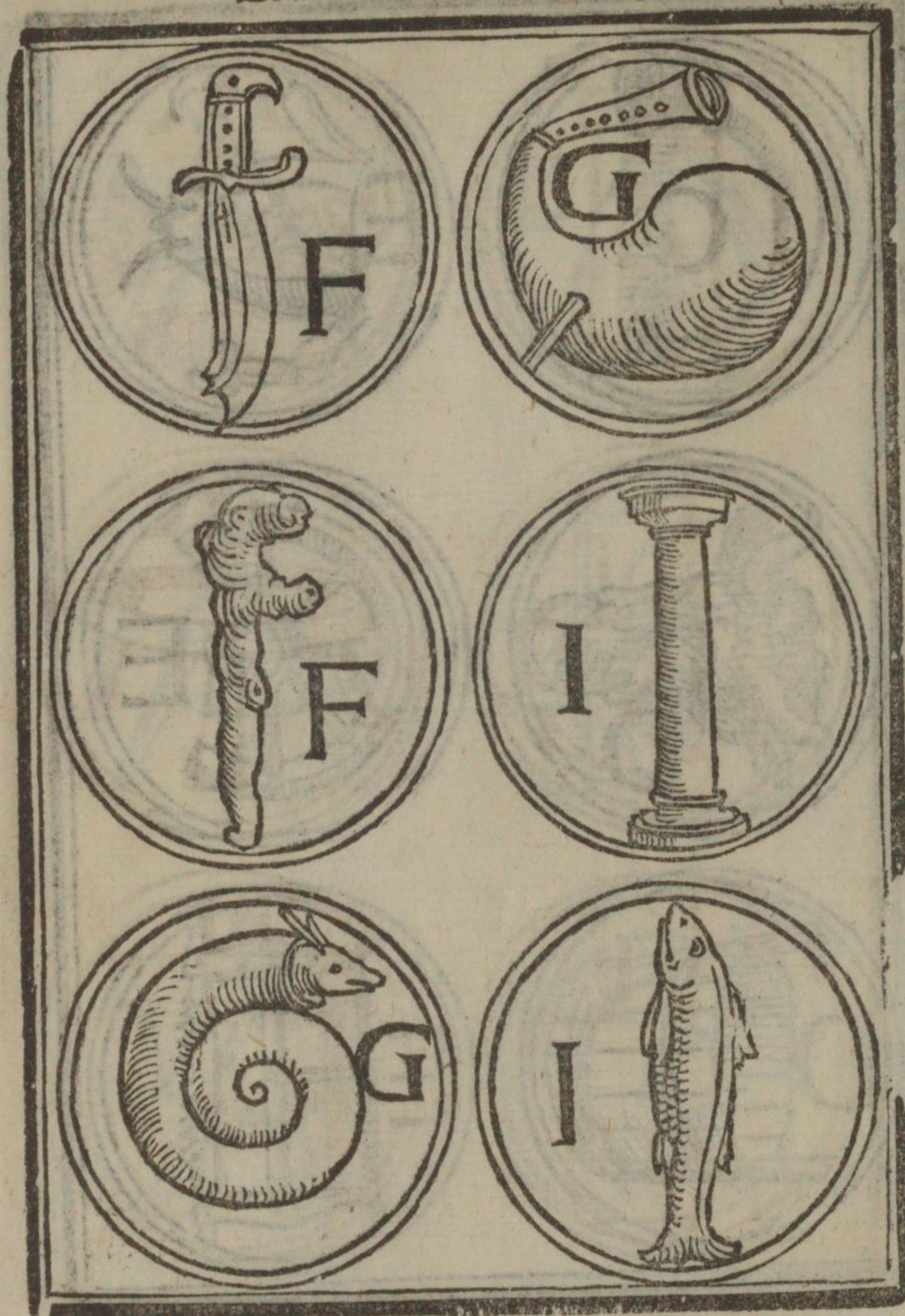
Hoꝝ omnium imagines diuersimode fiunt: vt in formatione ⁊ applicatiōe patebit. Ante qđ tn̄ diuersos supra recensitos modos opportunum erit explicare.

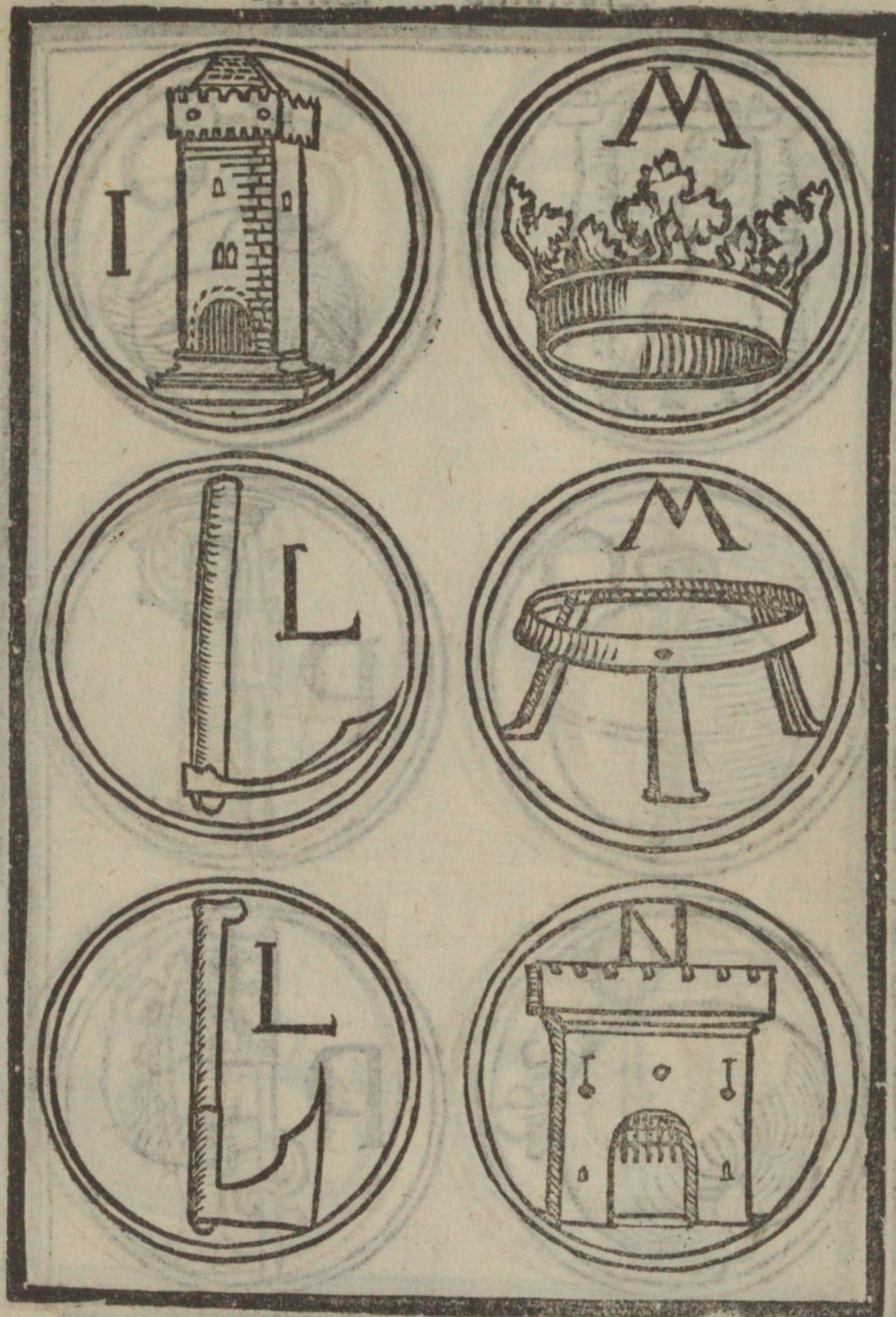
¶ De Lr̄aꝝ imaginibus māl ibus. Capl̄m nonum.

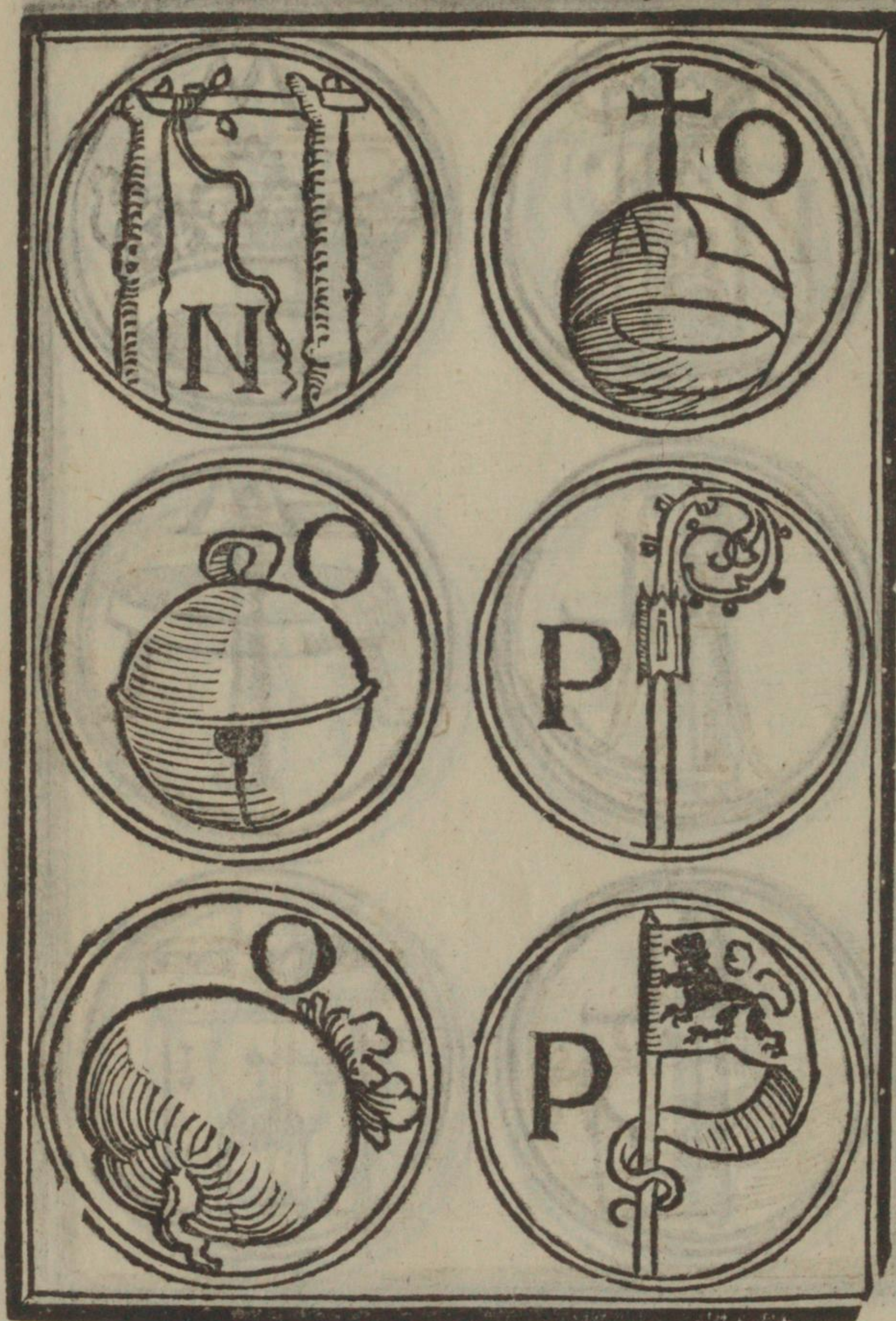
Res nonnullas materiales in figura depicta silitudinem dūtaxat cū lr̄is gerentes Jacobus Publicius sumpsit: q̄ȝq̄ȝ earum significatio lr̄is minime congrueret: neqȝ ēt vocis symbolū haberent. Nōnihil attn̄ fabricādis imaginibus que ꝑ modos metaphoricos fiūt ꝯducere cōprobatū hēmus/ veluti in scriptura siue iscriptione ifra edocebimꝰ: ⁊ in eiꝰ q̄drati explicatione liquidius patebit: ob id eas huc ꝯsignauimꝰ sub his formulis.

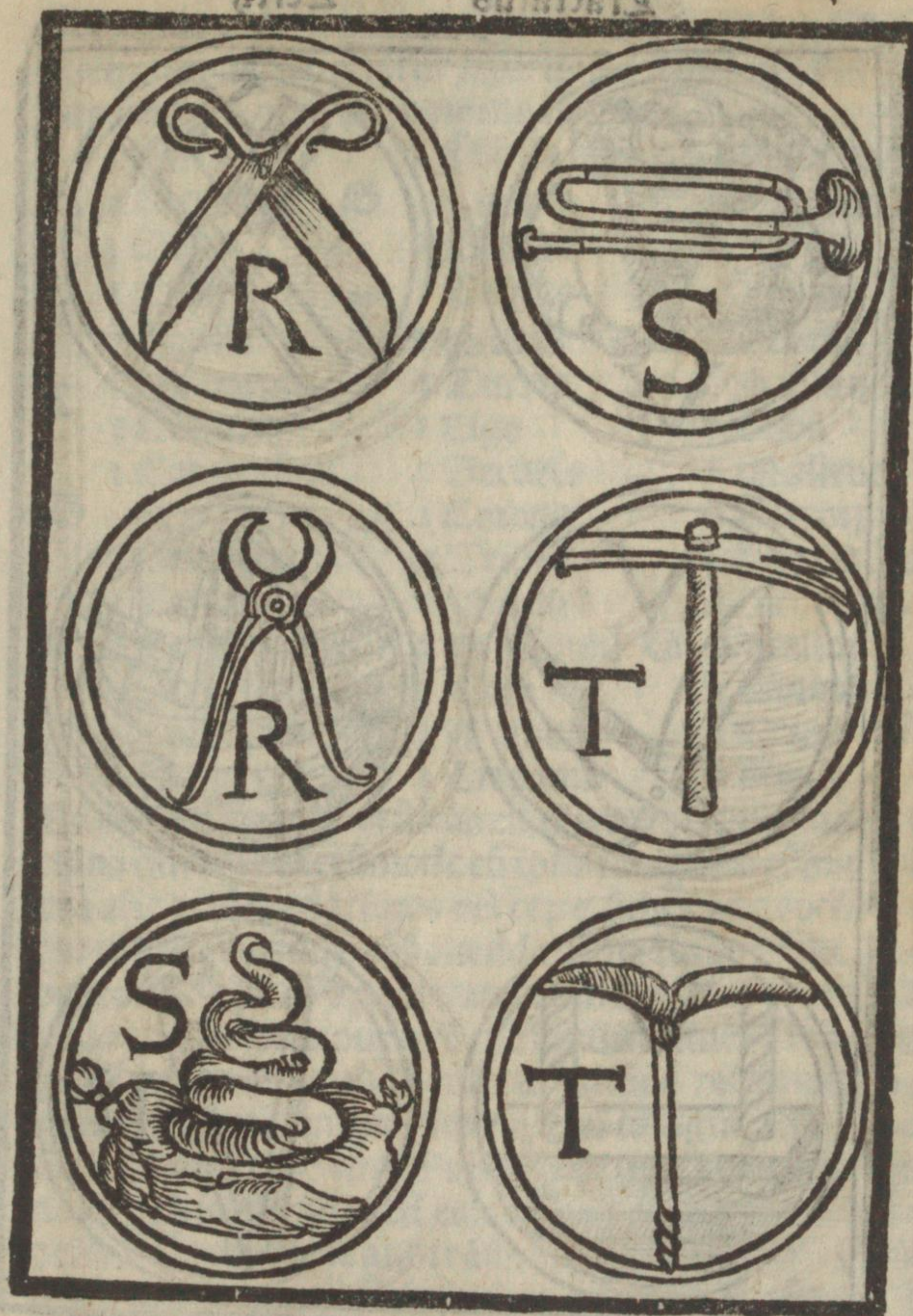

A
B
A
B
A
A
C

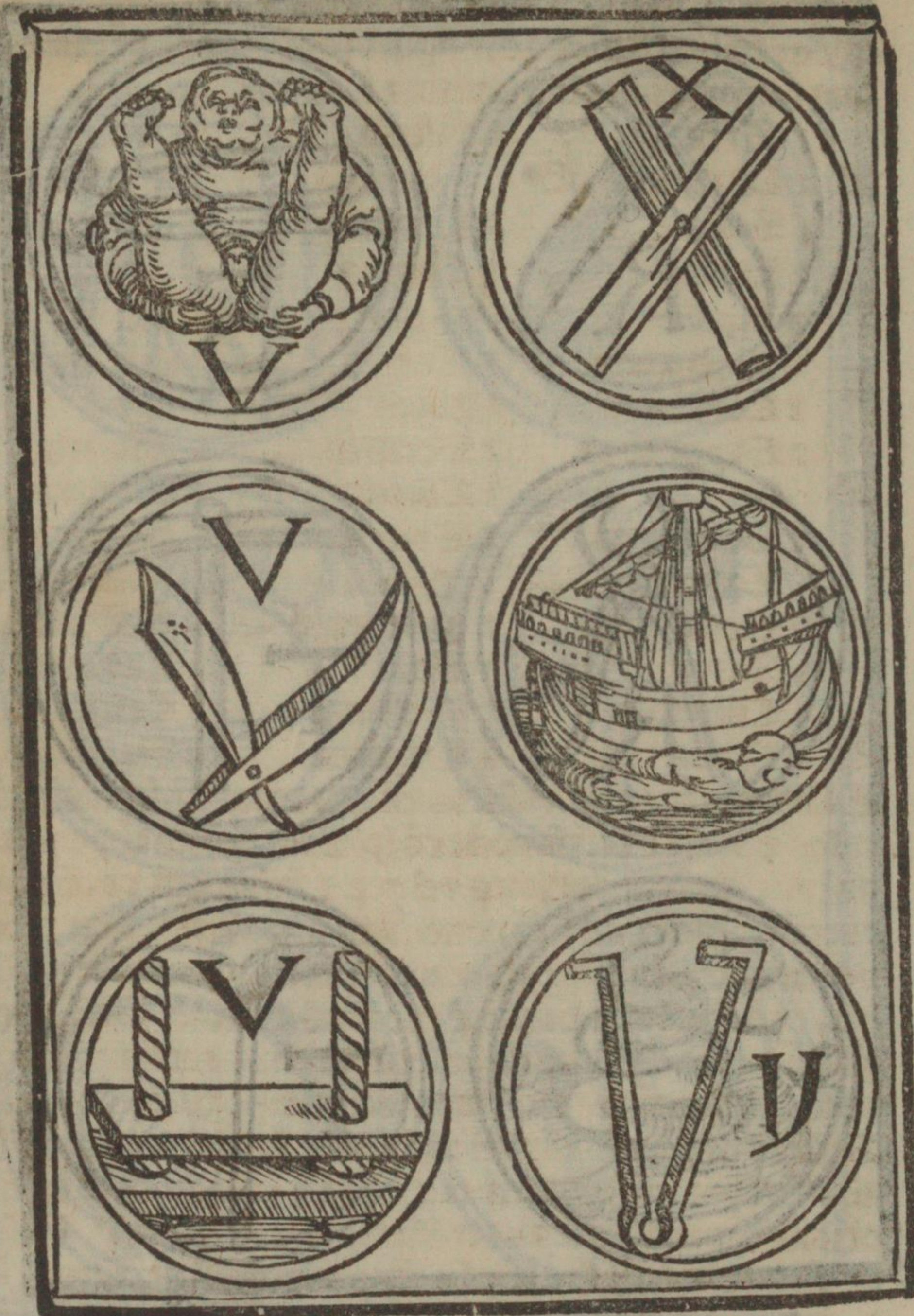

C
E
D
E
D
E

F
G
F
I
G
I

I
M
L
M
L
N

N
O
O
P
O
P

R
S
R
T
S
T

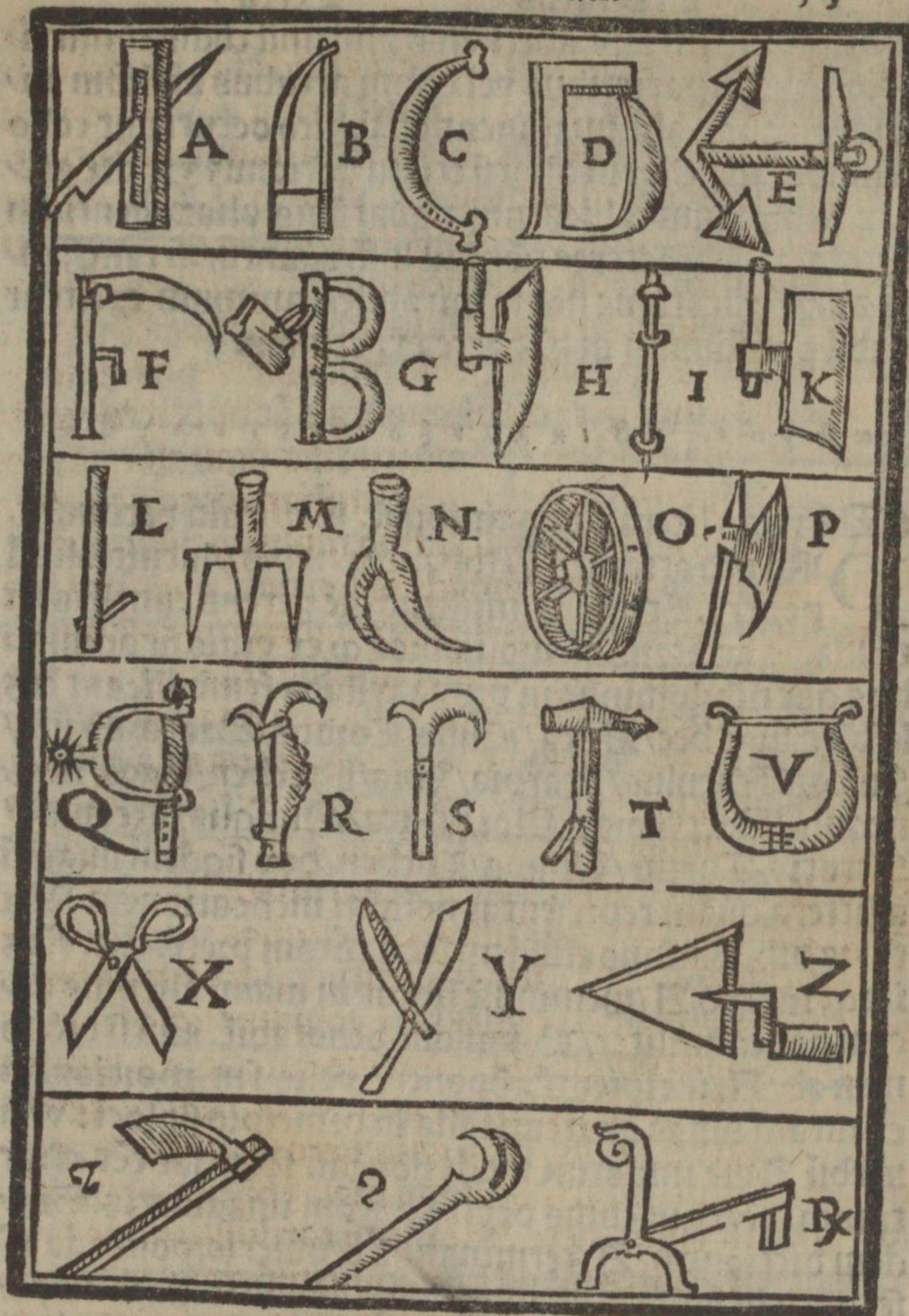

V
X
V
V
v

Quatenus rem clarius intuearis aduerte ꝙ uocalis queq3 tribus designatur figuris: sed ꝯsona queuis dua/bus tantum quarum nomina sunt hec.

	1 Arta		1 Fistula opi/	P	1 baculus ep̄a
A	2 Circinus	G	lionis		2 Uexillum
	3 Scala		2 Limaca		1 Forpex sar/
	1 Lutina		1 Colũna	R	toris
B	2 Ignile	I	2 Piscis		2 Tenella
C	1 Sabatum		3 Turris		1 Puluinar
	2 Cornu		1 Ligo	S	2 Tuba
	1 Caput thau		2 Securis		1 Malleus
D	ri		1 Corona	T	2 Terebrum
	2 Scaphium	M	2 Tripes		1 Uir extẽsis
	1 Cancer		1 Porta		cruribus
E	2 Rotamedia	N	2 Patibulũ	V	2 Rallum
	3 Serra		1 Mola		3 Torcular
F	1 Cultellus	O	2 Pomum		1 Crux
	2 Claua		3 Trigonia	X	2 Nauis

Ea harum figuraꝝ vtilitas est quatenus inferius ꝑ cir/culos q̄drati diuersimode cũ ipsis imagines cõponam⁹: vbi alie accõmodatiores vel reꝝ ⁊ sniaꝝ aut vocũ nõ oc currũt: Uariȷ̈ nãq3 cõponendaꝝ imaginum sunt modi penes sĩlitudines ⁊ ꝓprietates: ⁊ metaphoras reruʒ. In qua re nõ ignores duplicẽ esse similitudinẽ. Unã q̄dem gñalẽ penes quã cuiusq3 dictionis siue rei simplicis ꝓ/priũ adequatũ sumim⁹ simulachrũ imaginẽ siue idolũ. Alia ãt de q̄ lati⁹ ĩfra. Substãtiaꝝ ãt abstractaꝝ ꝓpria nõ est nobis sĩlitudo: sed eaꝝ imagines figmento inscri/ptione cõparatione aut trãsumptiõe fabricam⁹. Uisibi les ãt corporeeq3 sibe seipsis suas afferũt sĩlitudines. Id tñ inter est ꝙ inanimatas tanq̄ instrũ imaginari op3 q̄tenus ꝑsona aliq̄d vel cũ ipsis aut circa ipsas operetur Si quoq3 aiata cõis sit vt hõ vel aial aliq̄d operari ima

ginet opz: Singulare aūt qđqz aut seipso ponit estqz ipsummet sua imago ⁊ silitudo: vel aliqd eius sile vel noie vel re ponat: vt pro petro ipmmet petrū aut aliud indiuiduū cui itidē nomen sit. Accidētia nōnunqz silitudine sua: in subiecto tn̄ ponunt: vt albedo in Niue: cigno creta ⁊ hmōi: Aliqñ per oppositū aut alio quouis fabricādi imagines modo. Uocales quoqz imagines tā lrāꝝ qz syllabaꝝ aut et dictionū suis imaginamur silitudinibus. De lr̄is itaqz primū: deīde syllabaꝝ ⁊ postremo dictionū imagines ptractabimus: lr̄aꝝ aūt duplices consignamus: q̄sdam qdem ex similitudine figurali quas hactenus depinximus Publicio familiares: pro qbus attn̄ effinximus alphabetū aliud: nō multum dissimile sed forsan instituto nostro cōmodius: vtpote quo faciliori vsu itidem faciemus vnicis lr̄aꝝ figuris: qđ ipse duplicibus constituit: vt infra cap. 12. huius tractatus in mobilib⁹ circulis mōstrabimus: Alias vō imagines sumit Rauēnas ex vocis resonātia: qten⁹ exprimaria cuiusqz hoīs lr̄a imaginē sumam⁹: qb⁹ in ordinē redactis alphabetū ꝯstituamus: vtpote Antoniū Albertū Aloysiū ⁊ hmōi p/A/accipias: p/B/Bernardū Bn̄dictū Bonifaciū Bonauēturā ⁊ istiusmodi reliquos veluti capl̄o pximo patebit. Sed q̄ztū in p̄sentiaꝝ intēdimus hmōi figuris lr̄as alphabeti rep̄sentari volumus: quo facilius res ipse aīum cōmoneant: ⁊ fortius intētiones spūales in memoria figant: vt supra cap. 1. trac. primi allegauimus ex beato Thoma. Non eniuero semp alie imagines in promptu sunt: potissimū malaꝫ hn̄tibus phantasiam: qui licꝫ loca mēte teneant tn̄ tardissimā hūc imaginatiuā ieptiores sūt ad hoc opificiū: p̄cipue in icorporādis auditis: his itaqz veluti vltimū remediū has lr̄as ꝯcedimus. Quibus aūt optima fingēdi potestas q̄ facili cōmodatiorib⁹ vtunt figuris si hāc nr̄am artē calleant.

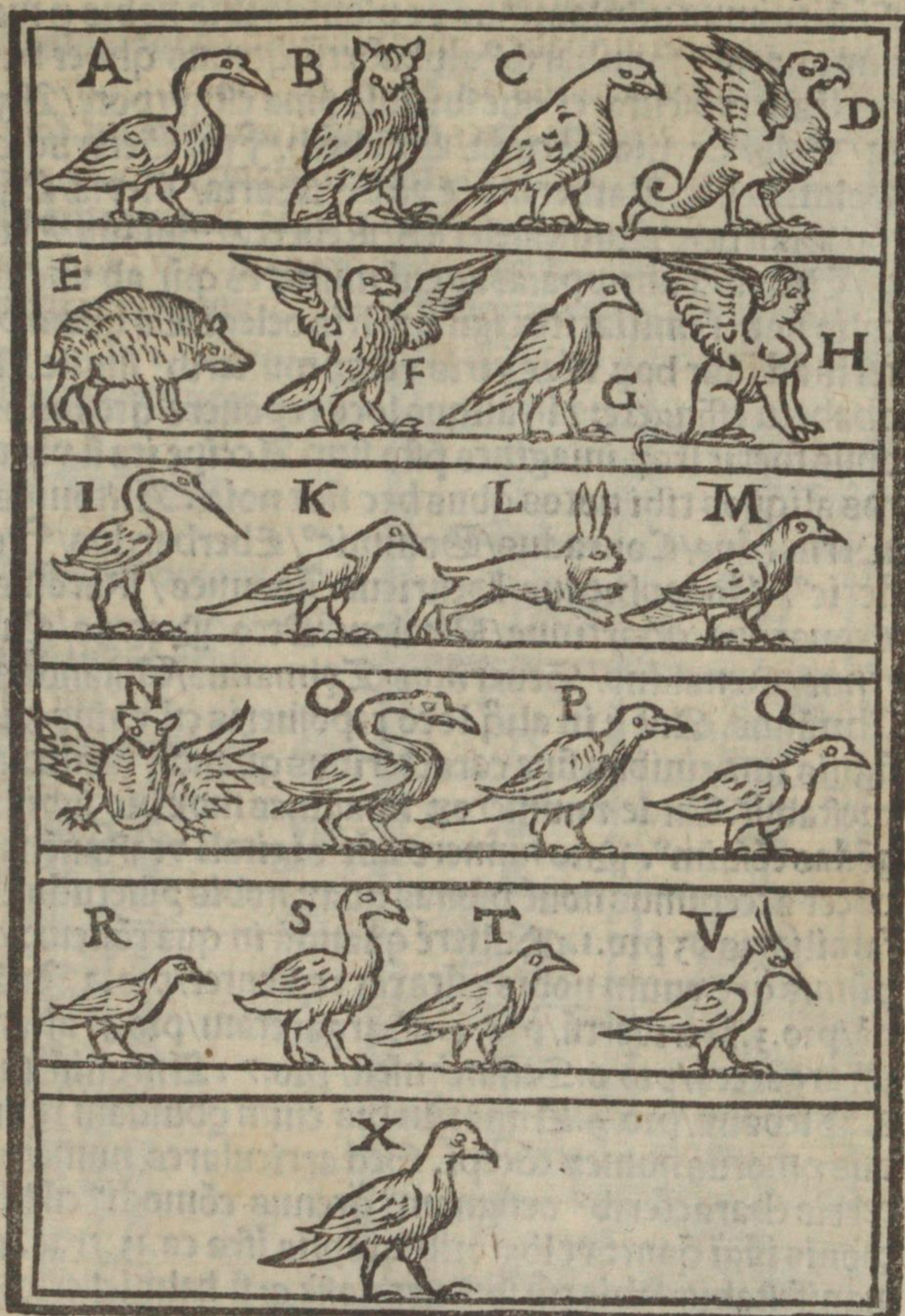

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X
Y
Z
ꝛ
ꝰ
℞

Huius quidem alphabeti vsus plurimũ cõducit inscri/
ptioni: vt in parietibus vel etiam artubus aialium di/
ctiones quaꝝ alie imagines non subito occurrunt collo
cemus. Cui defectui aliarũ etiam nationuꝫ vtpote gre/
caꝝ hebrearum caldearum ⁊ quarũuis aliaꝝ gentium
litterales characteres nõnihil suffragantur: si tanqꝫ ra/
re ⁊ sua figuratione nobis mirabiles animum excitent
quod potissimum in hac arte experimus.

α β γ δ ε ζ η ϑ ι κ λ μ ν ξ ο ϖ ϱ ς τ υ φ χ ψ ω

¶ De viuis literaꝝ imaginibus. Capitulũ decimum.

PRo isto attamen Alphabeto nobis placuit aliud
ponere. Et figura similitudinẽ gerens cum lr̃is: ⁊
tñ magis excitans memoriam: eo ꝙ ex viuis sit animali
bus que nihilominus in prima syllaba symbolicant cuꝫ
lr̃is vt sunt hec/ Auca/ Buffo Coruus/ Draco/ Ericiꝰ/
Falco/ Graculus/ Harpia/ Ibis/ Kuschen/ lagos/ Mo/
nedula/ Noctycorax/ Olor/ Pica/ Quisglia/ Regulus/
Strutio/ Turtur/ Upupa/ Xischen/ hoꝝ siqdem singulũ
a littera quam representat nois sui inchoationem sorti
tur: ⁊ nihilominus eiusdem lr̃e figuram pretendit. Cuꝫ
itaqꝫ littere/ A/ meminisse libeat in manu alicuius au/
cam pone: similiter/ B/ buffone denotabit. Qd̃ si dictio
nem ab/ A/ incipientẽ cõponere velis ſm ꝓportionem
ei aucam iunge quatenus illa in principio sit loci: vt si
uerbũ Ama imparatiui modi ponẽdũ foret sat eẽt Mar
tinum locare in cuius dextra aucam imagineris. Si q/
dem dictionem/ A/ terminandã censueris: ponenda es/
set auca in sinistra alicuius imaginis: ut si illum impe/
ratiuũ doma locasse uelis Dominicum aucam in leua
tenentẽ sufficiet imaginasse. Itidem de oibus obseruet
iuxta alphabetum subiecte formule ⁊c.

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X

Cóstituimus nihilominus ex psonis viuis nobis p maxime notis ꝛ familiarib⁹ alphabetū:qtenus qliber hoꝝ eaꝫ lrām repſentaret que ſui nois pma eſt:ꝫ vtpote/Agara/Bela/Cecilia/Druda/Eliſabeth/Fya/Gertrudis/Heluich/Jke/Katherina/Lyſchē/Maria/Neyſa/Odylia/Paſchen/Quinquelerſch/Rebecca/Suſāna/Truta/Urſula/Xantippa:Has eni mulieres qm̄ ab vnguiculis noui familiariter igit pro lris delegi.Tu qdem poteris ad iſtar hoꝝ vł ex viris vel ex mulierib⁹ ſimile Alphabetū effingere:ꝛ in aliquo loco reponere qtenus dū opus fuerit lraꝝ imagines pſto ſint.Accipe ita ſiꝫ vis viros aliquos tibi notos qbus hec ſint noīa. Antonius/Bernardus/Conradus/Dominic⁹/Eberhardus/Frederic⁹/Godophredus/Henricus/Joannes/Karolus/Leonardus/Martinus/Nicolaus/Otto/Petrus/Quirinus/Renaldus/Seuerinus/Tylmanus/Uigandus/Xhriānus.Que ſi in aliq loco repoſueris cū vniuocorū ſignis imaginibus ſiue caracteribus quandā facilitatē preſtabūt.Unde ꝛ numeroꝝ imagines mox hic ſubiungēdas cēſuim⁹. Pro numero aūt digitali vt Rauēnas docet accepimus nouē pſonas quaꝝ nobis ꝯſuetudo eſt familiaris vꝫ pro.1.Mulierē quandā in qua rōnem ꝯcepimus qre vnum nobis dūtaxat repſentet/pro.2. Joānē/pro.3.Heribertū/pro.4.Margaretam/pro.5. aliam Margaretā/pro 6.Seſſinchuſen/pro.7. Antoniū/pro 8.Plebanū/pro/9.Annā:Jn his enim qbuſdam rōnibus pmotus numeꝝ cōcepi. Sed articulares numeros certis characterib⁹ deſignam⁹ qtenus cōmodi⁹ cū his pſonis iūgi qant: vt lōgiorib⁹ exēplis ifra ca.13.trac.4. manifeſtabim⁹:hic tm̄ ſufficiet noſſe q ſi kalmickerſche crucē teneat ſimplicē i manu ſigbit.11.ſiue vo crucē duplicē.20. vbi āt.12. locare voluerim⁹ in manu Joā.blechē fingemus crucē ſimplicē:q ſi crucē duplicem teneat 22.repñtabit p qꝝ notitia hāc figurā excogitauimus. De numero

1 Kalmickersch

2 Joã. blecken 10

3 Herbertus 20

4 margare: heyn.

5 margare: puter 30

6 Sessinchusen 40

7 Antoni⁹ decan:

50

8 pleban⁹ i bachẽ

9 Anna eckẽhagẽ 60

70

80

90

100

1000

Cum his personis replicantur nume-
ri vt kalmickersche: cum ✠ facit vn/
decim & sic alij similiter suo modo.

Tabula Alphabetorum ꝛ numerorum huius artis.

1	KALM.	A	Auca	Agatha	Antonius
2	IO.BLE	B	Buffo	bela	bernardus
3	HERB̃	C	Coruus	cecilia	conradus
4	GRE.HE	D	Draco	druda	dominicus
5	GRE.PV.	E	Eritius	elisabeth	eberhardꝰ
6	SESSĨCV	F	Falco	ffya	fredericus
7	ANTO.D.	G	Graculꝰ	gertrud.	godofredꝰ
8	PLE.BA.	H	Harpia	heluich	hẽricus
9	AÑA.EC	I	Ibis	ike	ioannes
10	✠	K	Kuschẽ	katherina	karolus
11	✠ KAL	L	Lagos	lyschen	leonardus

12	+ IOÃ.	M	monedula	maria	martinus
13	+ HER.	N	noctycorax	neyſa	nicolaus
14	+ GRE.	O	Olor	odylia	otto
15	+ G.PV.	P	Pica	paſchen	petrus
16	+ SESS.	Q	quiſglia	qncq̃lerſch	quirinꝰ
17	+ ANT.	R	Regulus	rebecca	renaldus
18	+ PLE.	S	Strutio	ſuſanna	ſeuerinus
19	+ AÑA	T	Turtur	truta	tylmánuſ
20	‡	V	Upupa	vrſula	vuygãduſ
21	‡ KAL.	X	xiſchen	xãrippa	xpianus
22	‡ IOA.	Y			

De Imaginibus syllabarum naturalibus. Capitulum vndecimum.

Syllabaꝝ quoqꝫ imagines bipharia similitudine cõparare poterimus. Aut enĩ lr̃as ↄiungemus in supiori Alphabeto recẽsitas: aut imagines proprias sumemus officioꝝ noib⁹ designatas: vt cuiuslibet nois prima syllaba eã nobis dũtaxat repñsentet quã voluerimus vtpote pro hac syllaba Ab ↄiungere potero/A/ꝛ/B/ꝛ buffonẽ/vel/A/ꝛ belã vel/A/ꝛ Bernardũ/vel ẽt/A/ꝛ aliquã haꝝ imaginũ q̃s pro/b/locauim⁹: Et huic ꝓpriũ quadrangulũ ↄstituit Publicius: Id tñ hic obseruãdũ est vt in cõbinatione hm̃oĩ syllabaꝝ ea que prima est in ordine: priorẽ sortiaᷓ loci partez: si qppe hec syllaba me. cõponenda foret/Matheus/Marcus/Martinus: aut alius cuius nomẽ ab/m/ĩcipit collocãdus est: vt locũ tãgat: cui ↄiungaᷓ Bernardus: vel habeat lr̃am/E/in manu aut signũ reale qḋ pro/E/accepimus: vel loquaᷓ cuꝫ Elisabeth: vel ludat cum Eritio: q̄ꝛ si hm̃oĩ in loco ponãtur ꝛ Matheus vel Marcus aliqd circa ea agere ↄcedatur nõ qdem me sed em representaret. Qḋ siqdem prius in ordine est: loco vicinius accõmodabimus: qḋ quõ fiat supra tractatus hui⁹ tertij capite tertio docuimus. Sed qḋ mihi opportunius visuꝫ est pro hac syllaba Ab/Accipiatur Abbas ex ordine Alphabetico Syllabaruꝫ: ꝛ prima nois sui syllaba nobis. Ab. designabit: Poteris ↄinde excogitare ex hoibus tibi cognitis alphabetũ syllabaꝝ. Adinstar huius qḋ hic descripsimus.

Abbas	akerman	argentarius	sor
Accolitus	alchimista	astrologus	Begina
aduocatus	ambasiator	attramẽtarius	Bibulus
affricanus	ancilla	aurifaber	Bõbarius
aggaso	apothecarius	axifex	Bubulcus
abenarius	aquarius	Barbiton/	Causidi
			Cellerarius

Cellerarius
Chyrurgicus
Coquus
Custos
¶ Dapifer
Decanus
Discipulus
Doctor
Dux
¶ Ebdomodarius
Eckenhauer
Edilis
Effigiator
Egēmeker
Eb
Ek
Elimosinariꝰ
Emplastrator
Endiuiarius
Episcopus
Eques
Erucarius
Escarius
Ethicus
Exorcista
¶ Faber
Fenerator
Figulus
Fossator
Funifex
¶ Guardianus

Geometer
Gigēmeker
Goucheter
Gubernator
¶ Hastilusor
Helmsleger
Hydriarius
Hospes
Hudmeker
¶ Ianitor
Ib
Iconus
Idropicus
Ieniculator
Iff
Ignominiosus
Iber
Ik
Illuminator
Imaginator
Institor
Ioculator
Ip
Ir
Is
Ir
Iudex
Ir
¶ Kanēgeysser
Ketelmeker
kyrsemeker

Koller
Kussenmeker
¶ Lapicida
Legatus
Lictor
Lotrix
Lusor
¶ Mactator
Medicus
Miles
Molitor
Musicus
¶ Nauta
Necromāticus
Nisifer
Notarius
Nuncius
¶ Obstetrix
Occisor
Odiosus
Offerman
Og
Ob
Ok
Olysleger
Om
On
Oppressor
Oq
Ortulanus
Ostiarius

Ot
¶ Pastor
Pellifex
Pictor
Poeta
Pugillator
¶ Quadrigarius
Questuarius
Qui
q̃tblebetariꝰ
Quu
¶ Raptor
Regina
Rixosus
Rotarius
Rubricator
¶ Sartor
Serrator
Sittularius
Solitarius
Sutor
¶ Tabernarius
Testator
Tibicina
Torneator
Tubicina
¶ Vasarius
Venator
Vigil
Vogeler
Vurer

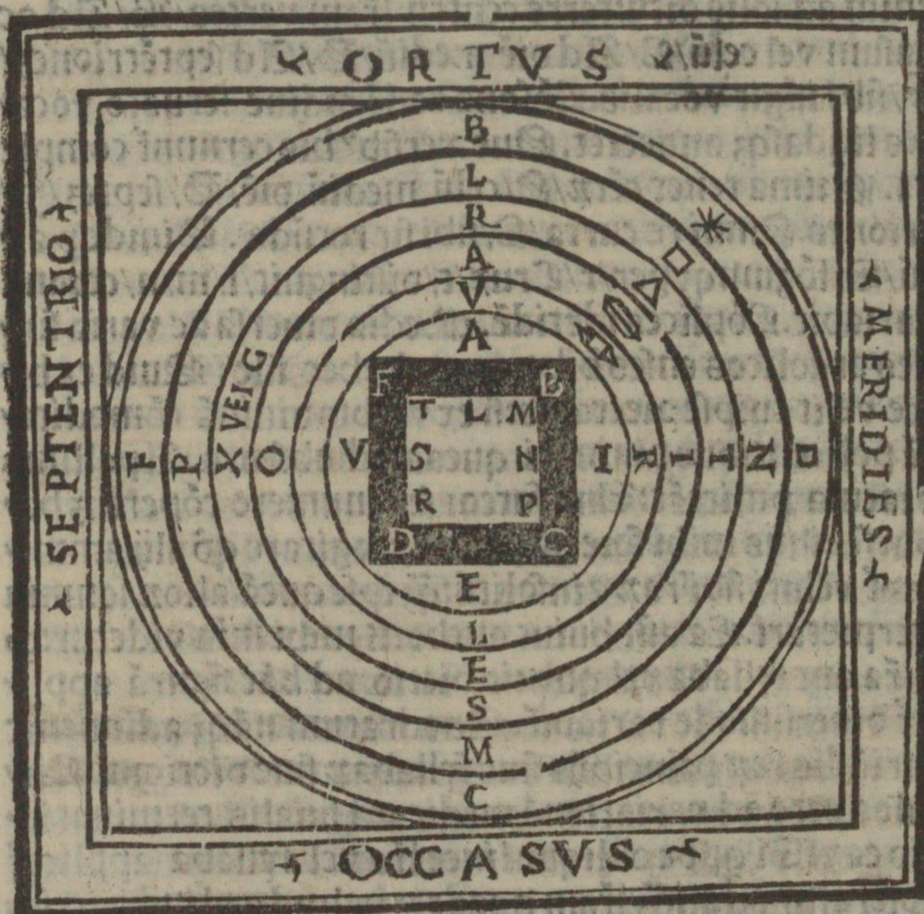
Hec nomina partim latina partim vulgaria accepim⁹ put cõmoditas ꝯsuasit: non tñ oíum syllabaꝝ cógeriem cóplexi sumus. Qḋ si haꝝ syllabaruꝫ dũtaxat imagines semꝑ ad manũ habueris: nó erit difficile quãqꝫ rem locare. vbi noueris eis adiũgere vel litteras: vel alias syllabas: quibus expetita dictio integret: cui plurimũ códucit lrarum realium varia adiectio quam Publicius diuinã pene vim asserit hr̃e. Nolo tñ hic pretereũdum. ꝙ si syllabas trium lrarum cóponere velimus ex alphabeto nr̃o superiore ⁊ lr̃is realibus ꝙ tũc vel ꝛ vocalis est in pn̄cipio illius syllabe aut in medio aut in fine. Si quidem vocalis sit in pn̄cipio tũc imago pm̄e lr̃e.s. A/e/i/o/vel/v/in loco ponet vtpote Antonius Eberhardus Joã.otto vel Vlricus: ⁊ ei qppiam iungat quo relique due lr̃e representet. Si vero vocalis fuerit in medio: accipiatur imago vltime lr̃e cui apponat res reliquas significans: At vbi vocalis in fine extiterit imaginẽ prime lr̃e accipiemus que sese exerceat cũ re p̄cedẽtes lr̃as significante. Exempla ex se clara sunt. Sũmopere itaqꝫ elaborandũ est quatenus habeas aliqḋ simile alphabetũ syllabaꝝ in prõptu: vt faciliorẽ nanciscaris imaginãdi modum: vbi magis ꝓprie non succurrunt imagines. Nó tñ opus est itidẽ autue huic per oía simile ꝯstituere qn potius: quo tu magis exciteris: hic siqdem vt in oíbus artem edocemus vniuersalem quã quisqꝫ ad particularia suo modo contrahet ꝑut expedire viderit.

De Compositione Syllabaꝝ ex figuris realibus litterarum. Capitulum duodecimum.

Componendis dictionibus ex reꝝ ⁊ lr̃aꝝ adiũctione publicius diuinã pene vim inesse voluit iuuande memorie. Et id qdaꝫ ꝑ quadratũ in qnqꝫ circulis cõstituit. Et qm̃ ex oíum huius artis p̄ceptionibus qcqd obscurũ ⁊ rarum ad cõmoditatem tuã enucleare spera/

uerim nisus sum reddere peruiũ. Et ob id in p̄sentiarꝫ Publicij verba huc formalr retuli: sensum quẽ inde venari poterã explicãs. Ait itaqꝫ magnã nobis imensaꝫ ꝛ pene diuinã cõmoditatẽ: reꝝ ꝛ lraꝝ adiunctionẽ afferre piculo iaꝫ cõpertũ est: Caput nãqꝫ rei cuiuslibet obliqua linea circũductũ variabimus figura q̃drati. Cum vo imago i hoie: aut obliqua linea sensim ducta: aut lra pro orbis cardinibus versa nouas p̄mis adijciet figuras: vel cũ res integre tractim ducte cõminuteqꝫ pscribendaꝝ partiũ additamentũ nobis suppeditabũt. Sagaci enim exq̄sitaqꝫ arte/verse/diuise/tracte/ꝛ adiũcte/lras lris cõnectent: exitũ reꝝ apient atqꝫ significabunt. Si enim ad solis ortũ: terre centrũ lram vertes/B/Ad occasum vel celũ/C/Ad diẽ mediũ/D/Ad septẽtrioneꝫ/F/sibi iũgit vocalis. Cõsona eodẽ ordine seruato vocales ligdasqꝫ annectet. Que versibꝰ his cernunt cõplexa. Prima tenet cẽtꝝ/O/celũ mediũ diẽ/D/septeꝫ/F/triones. Omni re curta/Q/sibi fit rotũda. Diuide p altũ/S/lõgumqꝫ per/r/Crux/t/distinguit/l/m/n/corona variabit. Cõplices idẽtidẽ. Media diuersa ac varia finges argolicos enses hiberaqꝫ tela: hec ille. Quid ex hisce velit tuipse piectabis: si ex verbis diuinã cõmoditatẽ policentibus diuinari queas qd obscura Apollinis oracula pmittãt: Unũ fateor sepenumero cõpertuꝫ habui facilius mihi fore qppiam excogitare qđ alij ammirent veluti sibiˀraꝝ ꝛ insolitũ: q̃ʒ ipse queã alioꝝ somnia iterpretari. Ea aũt huius authoris mihi snia videtur: q si lra aut syllaba vel queuis dictio ad hãc figurã applicet diuersimode variabit. Quadratum nãqꝫ adinuenit variãdis reꝝ principijs siue syllabaꝝ siue dictionũ: Circulos vero ad variationẽ medie vel finalis terminationis eaꝝ: Si qppe oblique linee lra vel syllaba applicet ꝛ pferatur ad aliq̃ʒ lram quadrati: aliud ꝛ aliud dictio-

nis/principium faciet. Si nāq3/A/p obliquaz lineā circunducat̄ iunctū/B/faciet. Ab/iunctum/C/Ac/ꝛ ita deinceps. Et vbi illā syllabam taliter ex quadrato ꝓſectam ad circulos referas pro alia ꝛ alia applicationem diuersimode terminauit dictione. Versus enim ortum faciet. Aba vel Abu: versus vero meridiez Abi: Ad occasum autē Abel. In septentrione quoq3 Abo: Pariformiter omnes mūdi dictiones ex rebus superioribus litteras alphabeti significantibus ꝛ ex huius figure litteris componi possunt. Est proinde notatu dignū Publicū alphabetum figure huic deseruire.

Vocalium in superiori alphabeto triplices sūt figure: A enim asciscit sibi Artá/Circinū/& Scalá. E vero Cancrū/Rotá mediá & Serrá/ I qdem Colūná/piscem/& turrim/O Nola pomo & trigoma significat: Et simil'r/V/Viro extensis cruribus: Rallo & torculari. Et pro his triplicibus signis tres sunt circuli vtpote supremus in quo ptinent/B/ad ortū/D/ad meridiem: &/C/versus occasum: atq3/F/in septētrione deseruit pro Arta/cancro/colūna/trigoma/& viro: ita q huiusmodi signa sibi asciscūt dūtaxat/b/c/d/&/f/Et arta faciet cū illis: Ab/ad/ac/et/af/Cācer vero cōstituit: Eb/ec/ed/et/ef/ita de reliqs. Alter āt circulus conti nēs/l/m/n/p/accōmodatur Circino: medie rote/pisci/Nole & Rallo. Et Circino cōponitur/ Al/am/an/& ap. Rota media vo. El/em/en/ ep/Ita deinceps: Tertius quoq3 circulus siue medius cōplectēs/R/T/S/&/x/siue/G/deseruit Scale/Serre/turri/trigome/& torculari. Et Scala faciet/ar/as/at/& ax/siue ag/Itidē per analogiá de ceteris. Insup cōsona & liqda queq3 dua hēt signa: qbus duo īferiores circuli correspondent: Ita q prima queq3 res cōsonantem designās correspōdeat circulo in quo ptinent/a/e/i/&/v/Et scda infimo q cōplectit/ V/R/L/cū qb' dictionē diuersimode variāt: Hor oium ex iá dictis facile fabricant exēpla. Ceter hmōi cōbinatione qdem ꝯstituuntur dictionū imagines: vt aūt integrar partes sumamus sufficiet eas tractim ducere atq3 cōminuere/Prout eqdem vertunt/diuidunt/trahuntur/& adiungunt: vnam lram alteri cōnectūt.

Circulus primus.

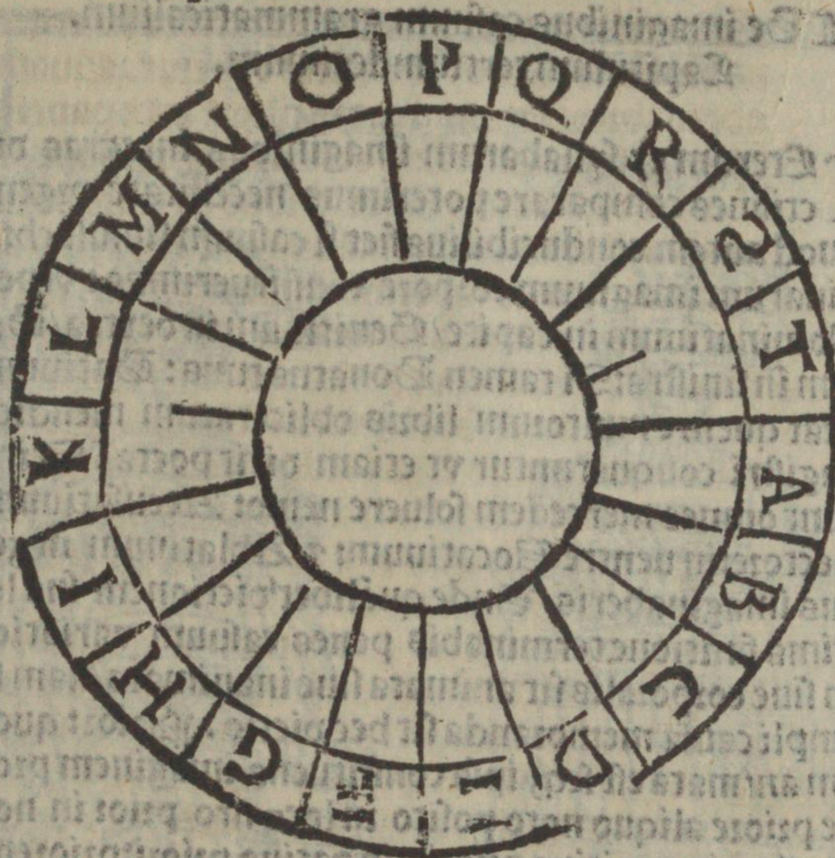
Circul' secūdus

Circul' tertius.

Circul' quartus

Circul' qntus.

Que reliq̄ in textu latent secretiora tu erues. ne verbosior sim q̄ʒ sententia expetat. Quamobrem breuitati studens faciliori arte paucioribusqʒ figuris:itidem conducibilius posse fieri mihi videbatur. Si ex tribus circulis huiusmodi syllabas componamus: vt res litteras significantes in supremo constituamus: litteras autem vsitatas in medior ꝛ vocales in infimo. Ita quidem vt penes variam reuolutionem varie mox fabricemus syllabas: Possumus equidem litteras medij circuli omnes cū vna supremi conuertere vt/b/medij sub/a/ supremi:similiter/c/cum/a/ꝛ/d/cum/a/ꝛ ita deinceps: Atqʒ post hoc omnes litteras medij cum/b/supremi: Nec excogitabitur syllaba vlla:que ex his componi nequeat:vt patet reuoluenti hos circulos. In prima enim reuolutione habebis/Ab/ac/ad/ae/af/ag/ah/ai/ak/ꝛcetera: vel Ba/ca/da/ea/fa/ga/ha/ia/ka / ꝛ itidem de reliquis. Nec obstat si quadratum iniciandis dictionibus non applicemus siue equidem voluātur circuli pro capite dictionis fabricande:siue pro calce itidē perinde est Maluimus attamen pro principio siue prima syllaba viuam imaginem que operetur quippiā: vnde reliquum dictionis integretur . Sed inscriptioni hec reuolutionis ars comodatissima est:vt ignotas dictiones per signorum ꝛ litterarum connectiones: vel in locis vel quod magis laudo in viuarum imaginum artubus inscribamus:quemadmodum cap.16. tracta. 3. patebit.

Non autem hanc figuram fecimus vt in ea memoriam constituamus. Sed quatenus diuersa litterarum eius combinatione faciliter syllabarum imagines comperiamus quas habitas ad suum applicemus locum vbi materia exigit. Quando autem ex imagine viua ꝛ litteris materialibus syllabam efficere libuerit id obseruandum volumus: vt littera que prior erit in syllaba in dextra imaginis viue cõstituatur que vero sequitur in sinistra vtpote ex Circino ꝛ bela syllabam compono Ab si Circinum in dextra bele consignauerimus alioquin in sinistra ba faciet itidem de reliquis per ordinem obseruetur.

¶De imaginibus casuum grammaticalium. Capitulum tertiumdecimum.

CEterum ex syllabarum imaginibus integras di/ctiones comparare poterimus necessitate vrgen/te:quod autem conducibilius fiet si casuum simulachra in viuarum imaginum corpore constituerimus: vtpo/te Nominatiuum in capite/Genitiuum in dextra/Da tiuum in sinistra:Si tamen Donatus tuus: Datiuum habeat quem e multorum libris obliteratum mendici ꝛ magistri conqueruntur vt etiam dicit poeta. Scire volunt omnes mercedem soluere nemo: Accusatiuum in pectore:in uentre Uocatiuum: ꝛ Ablatiuum in ge/nibus imaginaberis. Unde quálibet dictionem sua le/gittima finitione terminabis penes casuum variatio/nem siue corporalis sit animata siue inanimata/nam si exempli causa memoranda sit hec dictio. Prior: quo/niam animata est seqꝫ ipsa constituens imaginem pro/inde priore aliquo noto posito in loco nr̃o prior in no/minatiuo:in genitiuo prioris:in datiuo priori:priorem in accusatiuo:in uocatiuo prior:ꝛ in ablatiuo priore fa/cile figurabo si egregiam aliquam notaꝫ in casus sede/ effinxeris. Ut autem discretio numeri horum ca/suum ipsa eadem imagine habeatur obseruā/dum est quod Rauēnas docet/quatenus nudus homo singularem denotet: ꝛ optime uestitus plura/lem ut iste picture indicant.

Si itaq ponere velim faber in singulari nominatiuo considera cuidam fabro nudo quippiam in capite fieri si quidem fabri in genitiuo imaginor ipm in dextra lesum. Ita de reliquis casibus. Si vero fabris in datiuo plurali locandum foret: sat erit fabrum optime vestitu imaginari: qui in sinistra aliqd rari ostendat. itidem de

aliis obseruandum est. Si tñ rem aliquaz (siue aíata sit siue exors aíe) variare placeat penes hmõi casus: imagi noꝛ eam talibus applicatam artubus hoís vel nudi vel vestiti pꝛout numerus exigit: vt si lapis dicere velim in capite alicuius psone nude lapidem ipm collocauero: si aũt lapidis in genitiuo: nudus aliqs lapidem in dextra gestiat necessum erit: pꝛo lapidibus quoqz in ablatiuo plurali ponerẽ paulũ lapide genua petri optime vesti/ti verberare: itidem de reliqs. De dictionũ itaqz imagi nibus vt penes gradus entiũ alphabeta in pꝛomptu ha beamus perpulchꝛum hic adijciendum foꝛet.

De imaginibus simplicium dictionuz: penes gradus entium Elementatiuum/ Sensitiuũ/ ꝛ Intellectiuũ. Capitulum quartumdecimum.

Quamplurimũ conducit vt Rauẽnas docuit noti tiam hꝛe entiũ: Jtaqz accñtiũ imagines ad alium relegamus locũ: atqz substantiaꝝ abstractaꝝ q̃ sensu mi nime pcipiunt: in tribus gradibus entiũ alphabeta cõ/stituere: eaqz in pꝛõptu hꝛe diuina mehercle in hac arte res est: Que nõ modo pꝛõptitudinem (que vsu ꝛ exerci tio aggeneratur maxima quadam locandi celeritate) veꝝ ꝛ vniuersalẽ rerum noticiam nobis vẽdicat: vt in/ter pħos nõ postremũ locũ merito soꝛtiamur. Quid sic dem pclarius q̃z totã pꝛimi gradus nãm in quodam al phabeti oꝛdine penes nos seruare? Ut quotiens sermo de Elementatiua que q̃ttuoꝛ simplicia coꝛpoꝛa ꝛ oĩa ex illis cõposita: vita ꝛ sensu carentia cõplectitur incidat: ex oꝛdine alphabeti recẽsere possimus: q̃cũqz in illis pfe cta sunt: cuiusmodi sunt argentũ auꝝ ꝛ id genus reliq̃: ꝛ que impfecta veluti plũbũ ꝛ hmõi. Et qm̃ inhuiusmo/di q̃ttuoꝛ elementis seruant q̃dam in terra veluti lapi/des ꝛ metalla: lapides q̃dem ꝛ pciosi ꝛ nõ pciosi metalla aũt: Auꝝ argentũ aes auriculũ cupꝛum, electrum stan/

nũ plumbũ:q̃dam in aqua:q̃dam vero in aere:vt ipres/
siones celestes de qbus Aristoteles in libris metheoroꝝ
ꝛ Albertus ibidẽ diffusius de niuibus/grandinibus/ro
re/pruina/nebula/cometis ꝛ id genus aliis. Oĩa proin/
de lapidum p̃ciosoꝝ noĩa in vnũ alphabeti ordinẽ redi/
gere:ꝛ coꝝ nãm ingrere laudatissimũ erit: Insup septẽ
geneꝝ metalli ꝛ q̃cunqꝫ ad illuꝫ gradum spectant vt in
partitione entis diffusius notabimus: His siqdem tali
ter nobis cognitis de elemẽtoꝝ gradibus q sunt simpli/
citas/compositio/mixtio/ꝛ digestio: insup de eorũdem
actione/passione/quiete ꝛ motu:ac aliis si que sunt acci
dẽtia disserere poterimus. Fac itaqꝫ tibi vnuꝫ alphabe
tũ de noĩbus margaritaꝝ ꝛ lapiduꝫ p̃ciosoꝝ: de noĩbus
aquaꝝ fluuioꝝ mariuꝫ: Insup de noĩbus ventoꝝ. Et de
his que in regione aeris generant̃ suprema:vt assub ap/
parẽs: Assub ascendens/cãdela/accẽsa/cãdela accẽdẽs
cãdelam/Colũna pyramidalis/cometas/draco volans/
lãcea: Stella cadẽs:vel velut stella accẽsa/velut stuppa
accẽsa/velut scintille de fornace: Itẽ in regione media
cuiusmodi sunt coruscationes/fulgura/granula/fulmi/
na/tonitrua. Siĺr ĩ ĩfima vt nubes/pluuia/pruina/ros/
nebula/nymbus/nix/ꝛ huiusmodi. Et horuꝫ imagines
hr̃e p̲ducet. Secundus aũt gradus est eoꝝ que aĩam ve/
getatiuã dũtaxat sortita sunt:cuiusmodi gramina/her/
be/flores/segetes/lucus/arbusta/arbores/ꝛ eoꝝ fructus
sunt. Que si speciatim in alphabetũ collegeris cognita
eoꝝ natura:nõ erit difficile in phia nãli imagines habe
re:ꝛ cũ oporteat de ipsis nõnihil in mediũ afferre: q̃ꝫq̃ꝫ
enimuero nõ vt alter Salomon possis exactissime dispu
tare de Cedro libani vsqꝫ ad ysopum parietis:vt sibi sa
cra scriptura. 4. Regũ. 3. attestat̃:poteris tñ ꝛ nosse ꝛ di
cere. Quoniã hec arbor est abies illa alnus ista Cedrus
ꝛ Cipressus. Ita quoqꝫ herbarum plurimas recitabis

vt qualis queq3 herbarum ſit nõ ignorare videaris. Horum enimuero exemplar ex ſubiuncta monſtrabit forma vt ex ea aliud excogites.

Abſintheum	Centaurea	Gentiana	Paritaria
Acorus	Cingloſſa	Granũ ſolis	Petroſilinũ
Affodillus	Coriãdrum	Hermodatu	Pionia
Agnuſcaſtus	Cuſcute	Ireos (clo	Portulaca
Altea	Daucoreticũ	Iſopus	Raffanus
Ambroſiana	Diptamus	Iuſqanus	Ribes
ſiue ameos	Ebulus	Lactuca	Roſemarinꝰ
Anetum	Edera	Leuiſticum	Rubea titura
Apium	Eleborus	Lilium	Satrione
arthemeſia	Enula cam/	Lupulus	Scabioſa
aſſarabaccha	pana	Malua	Scalopẽdria
Baſelicon	Epatica	Menta	Serpẽtaria
Bethonica	Eſula minor	Millefoliũ	Sinapum
Borago	Eucupatoriũ	Morabacci	Spinachia
Bugloſſa	Feniculus	Naſturcium	Squinanto
Bleta	Fragaria	Nenufer	Ualeriana
Brionia	Fumuſterre	Nigella	Uiola
Calamentũ	Galletucum	Origano	Urtica

Inſuper quenam planta ſit fecunda q̃ue ſterilis: Et an hec domeſtica ſit an ſilueſtris. Ita quoq3 que citius excreſcat que tardius: et pariformiter de q̃3pluribus alijs eorum naturis. Utpote que res hoiũ vſui pueniat/aut q̃ noxia ſit: vt ſi arti nr̃e pſinia recitemus que abijcienda ſint veluti cõtraria que abhorrẽda nobis ſuadentur: cuiuſmodi ſunt ſtipticorum. Abſinthiũ/acetum/aqua roſacea/auellana/faba/cappares/caſtanee/caules/coriandrũ/crocus/lentes/lupini/oleum ſilueſtrium oliuaru3/oliue imature/perſica ſicca imatura/pira oia domeſtica et ſilueſtria/porri: portulace/pruna agreſtia cruda/Reubarbarum/rita/ſaluia: et hmõi que alij collegerũt. Si/

militer ex ordine colligere poterimus augentia intelle/
ctum ingeniū rónem ꝛ sensus: hoc alphabeto Aloes/am
bra anachardus/anacardinū: Berillus lapis/cāphora/
ciperi/confectio anacardina/cōfectio achabas/ꝯfectio
phoꝝ cōfectio selse/ꝯfectio hedera/diaromaticū/dyam
bra. Electuariū baiadari emblici kebuli ꝯditi Mitrida
tū mirabulani Nasturtium Oleū rosaꝝ olibanuz Peu/
codanū pillule stomatiche Raphanus/Salgēma/sam/
buci/sinapis/Tiriaca/turtur / Uinuz/Xiloaloes/hyera
hypocratis. Similiter cōfortantiū caput ꝛ cerebrū si al
phabetū congerere velis. Non deerunt forsam qui pene
infinita offerent cuiusmodi sunt Ambra amigdale ap/
pollonia/ferisiaca/confectio/aromaticū/rosaceū/bucor
marim/camedreos/camomilla/cardamomū / cassia/li/
gnea/cepe/cinamomū/cōfectio/anacardina/cubebe/cō
fectio/dyambre/electuariū/latoꝝ emblici/flores amig/
dalaꝝ/Galanga/gallia / alefangine / gariophyles/her/
modactyli/lignū aloes/macis/maiorana/myrrha/mu/
scus/narciscus/nux/muscata/oleū/myrtinū/ oleum/ro
saceum/pillule stomatiche/pomoꝝ odor/pliris/rose/ro
smarinus/sene/sinapis/sticardos/tyriaca/hysopꝰ: ꝛ ho/
rum similia. Uerum vbi substātie gradus penes esse vi
uere ꝛ intelligere partiremur: tres solum essent gradus
primus de quo prius iam diximus: ꝛ secundus subdiui/
dendus veniret ꝑut vita in vegetatiuā sensitiuā moti/
uam ſm locū/ꝛ intellectiuaȝ diuidit: Itaqȝ in hoc scđo
gradu nō modo vegetatiua forent collocanda: verūetiā
sensitiua: siue solū sensum habeant vt impfecta conche/
ostree/ꝛ id genus: siue etiam imaginationē qualia sunt
aīalia perfecta. Et sic tertiū gradū facerent: cōpotes rō
nis: vtpote homo: Anima ꝛ angelos: Sed qꝛ hic dumta
xat de tribus gradibus substātie sensibilis que nec sen/
sum excedit mentionē facimus: igitur hmōi distinctio/

nem in alium locuz reseruantes: loquimur de sola men-
titatem habentibus primi gradus: et vitá dũtaxat vege
tatiuam esse secundi gradus: Et in tertio ordine collo-
camus sensu vigẽtia et imaginatione. Tertius itaqz gra
dus est sensitiuuz quo intelligo animalia tam pfecta qz
impfecta vt nihil intersit: an sensuz tantũmodo habeát
an imaginatiua sint pdita: vt in hoc ordine collocem9/
vermes/talpas in terra: sup terram et in aere muscas in
sup volucres celi boues et hoies: in aqua pisciũ diuersa
genera. Adeo vt oium aialium noia tam in terra qz ex-
tra terrá siue in aqua/aere vel igne/huc i ordine alpha
betico forent ridigẽda: que sunt hoium memorie vim p-
stantia. In terrestribus vnicũ huc placuit afferre exem
plar adinstar cuius que tibi placét in ordinez redigas:
Aper/asinus/aries/bos/camelus/canis/capra/ catus/
ceruus/draco/dromedarius/elephas/equus/gemetari9
hircus/iumentuz/leo/leopardus/lupus/mulus / mula/
onager/porcus/renoceron/simea/tassus/tigris/vnicor-
nis/vulpes. In volucrib9 facile venaberis nisi ignores/
aquilam/ardeas/anseres/aucas/bufones/et coruos / ci-
gnos/et id genus volatilia. In igne paucos cóperies ni-
si forsan salmádrá et si que similia. Piscator: alosas/an-
guillas/balenas/cácros/carpones/delphines/et his simi
les cognoscit pisces/Gradientiũ atqz serpentinũ sup fa
ciem terre tantus est numerus: nó habeas de paucitate
conqueri. Tam magne aũt quátitatis imagines esse vo
lumus vt non modo corpus pturbent atqz molestent cu
iusmodi sunt culices et pulices: sed et magis menté exci-
tent vt supra meminemus Cetere si hoium alphabetuz
huc pstituere libuerit id penes eorum officia faciundũ sua-
serim: siue terrestriũ quales sunt Agricole metellarij: si
ue aquaticorum videlicet nautarum et piscatoruz: pariformi-
ter de cuiusqz hois officio facile consideretur. Nõ si oia

officia dignitates hoīum ⁊ status in vnū aliquem ordi/
nē redigerimus videlicet ecclesiasticam fabricātes hye/
rarchiā: A summo pōtifice per patriarchas cardinales
archiepiscopos ⁊ ceteros ad infimū vsqꝫ descendentes.
Et ita in seculari ab imꝑatore regna principatus ⁊ du/
catos ac alios recēsentes in militari ordine. Et oēs me/
chanicos/architectores/agricolas/fabros/lanifices/me
dicos/nautas in suo ordine facile corpori inseruientes
enumerabis/Aliptas/alipilos/argularios/balnearios/
ciniflones/coronarios/cosmetas/designatores/funera/
rios/libidinarios/māgones/mediastinos pellicrepos/
ꝑficas/ꝑpoles/pigmētarias/tonsores. Ita quoqꝫ cōpe/
ries victui iseruiētes/boberarios/caupones/ cetarios/
cōdimētarios/cupedinarios/crustularios/dardarios/fi
citores/bamiotas/berbarios/hospites/holitores/lacta/
rios/macellarios/medicamētarios/obsonatores/pisca/
tores/pistinarios/pistores/popinarios/ salsamētarios/
saginarios/sitones/seplasiarios/ stabularios / taberna/
rios/vinarios: ⁊ id genus plures. Sic quoqꝫ si lanificiū
respicies nō erit difficile inuenire artifices. Cuiusmodi
sūt Braccarij/caligarij/carminatores/cerdones/flāmea
rij funiculari/īfectores/iterpolatores/lanipēdie/libura
rij/litones/manilarij/molochinarij/netrices/ palliones
panicularij/phrygiones/plumarij polimitarij/reticula
rij/sagarij/sarcinatores/semiçonarij/sericarij/textores.
Sic i arte fabrili iuenimus aerarios athenarios/argēta
rios aurifices: bractearios/caldeatores/calcarios/carpē
tarios/carbōarios/cemētarios/cultrarios: ferrarios/for
nacarios/figulos/fibularios/gēmarios/ībricarios/iaura
tores/lapicidas/laternarios/lapidarios/loricarios/mā
rios/mōetales/musiuarios/pegiarios/serrarios/sulphu
rarios/tectores/tignarios thomatores/vascularios/ve
bicularios/vitrearios. Noīa ꝑꝑa tñ vbi q̄fieri nō deerūt

Alanus/alexander/antonius / agatha/agnes/ bernar/
dus/boetius/bonifaci⁹/ cornelius/cōradus/detmarus/
degenhardus/dominicus / eberardus/eua/ fredericus/
georgius/godophredus/gilbertus/gerardus / harman/
dus/hermānus/hinricus/honorius/humbertus/ huper
tus/iacobus/heremias/iosephus/ioannes/iudocus/ ke/
rolus/katherina/lābertus/leonardus/ludouicus/mar/
tinus/mamertus/natanael/neysa/otto/odilia/paulus/
petrus/quirinus/rotgerus/seuerinus/ suederus/suiber
tus/tilmānus/vlrincus/vilhelmus/xp̄oferus/isaiae/ça
charias. Ceterꝝ si qs frequēs fuerit vocabularioꝝ cornu
copie calapini gēme gēmaꝝ. Insup vocabularij rerū: di
ctionarij libri de partibus ediū: ꝛ reliquoꝝ huius gn̄is
lector infinita pene hoīum officia cōperiet: q̄ nō huc af/
ferenda cēsuimus: quatenus nō tam memorādi normas
edocere videamur: q̄ꝫ terminos congerere. Quid nāqꝫ
huc latebit qui reꝝ noticias hꝫ: vbi siqdem qspiā apud
me scripture nomē attulerit: mox repetam/ Bibliopo/
las/calculatores/carthularios/ capsarios/cōmentarien
ses: Exceptores librarios/notarios/pragmaticos / scri/
bas/scrinarios/ ꝛ hmōi. Sique igitur huius gn̄is alpha
beta ꝯgregares nō tibi difficile foret de quouis elemēto
rū gn̄e imagines facere: ꝛ de Petris silicibus margari/
tis: ac qbuscūqꝫ lapidibus p̄ciosis: Insup herbaꝝ plan/
taꝝ ꝛ arboꝝ: atqꝫ aīalium vermiū. s. serpentiū gradien/
tium volantiū: ꝛ quorūcūqꝫ taliū memoriā facere: ꝛ in
hoīum officijs ꝓ̄prissimus erit: Celoꝝ aūt vtpote oīuꝫ
spheraꝝ lune/mercurij/veneris/solis/martis/ iouis/sa/
turni: insup firmamēti: celi aquari: ꝛ primi mobilis nō
ꝓprium ꝯstituimus alphabetum: sed illoꝝ imagines fa
bricamus. Similitudine lr̄arum: syllabarūue compōne:
vel inscriptione/fictione/notatione/etymologia/tran/
sumptione: ꝛ q̄uolibet aliter vt īfra patebit. Sic quoqꝫ
ad angelos

ad angelos beatos transcendētes notabimus ternas eo
rū hyerarchias: ⁊ cuiuslibet hyerarchie ternos choros:
eo ordine q ab ĩfima incipientes enūmeremus angelos
archāgelos virtutes īfime hyerarchie: medie āt potesta-
tes pncipatus ⁊ dominationes: Supme vero thronos/
seraphin/ ⁊ cherubin: quoꝝ noīum imagines p hanc di-
ctionem: ductaspa memorāda docemus cap.13. in prin-
cipio. Posset nihilominus aliter fieri. Indiuiduorum
etiam vtpote Gabrielis raphaelis ⁊ similium imagines
infra docentur. Et pinde in elementatiuis sensitiuis ⁊
hominū officiis alphabeta esse nobis meditatissima di-
uinam habet vim in hac arte.

¶ De arte dictionandi ⁊ colligantia dictionum.

Capitulum decimumquintum.

Dictionū imagines faciendi modus pprius est: vt
vel simplicis rei aut dictionis siltudinē in se ꝯside
ratā accipiamus: si eā absolue ꝯsiderare velim: alioqn
vbi imaginum vitare placeat copiā: in notis potissimū
vnā cōponemus dictionē: q̄ plures vel singulis lr̄is vel
syllabis cōplecteṫ. Insup q̄tenus vna imago in alterius
reminiscentiā deducat eas adinuicē colligare q̄si cathe
na q̄dam cōducet q̄ꝫ maxime. De arte itaqꝫ dictionan-
di id obseruari pōt: vt vnā dictionē excogitemus cuius
queqꝫ lr̄a alicui⁹ dictionis caput indicet: vt si nolimus
has dictiones videlicet/ dominationes/ virtutes/ cheru
bin/ thronos/ archangelos/ seraphin/ potestates/ princi-
patus/ ⁊ angelus/ seorsum locare imaginabimur hāc di-
ctionem/ ductaspa: quā vnica imagine ponētes vtpote
ducem qui panem in pera gestet: oīum nouē dictionum
ex vna recordabimur: hac vsus videṫ arte qui ait. Intel
lectiuas virtutes dat tibi/ sispa. i. sapiētia: intellectus/
scientia/ prudētia/ ⁊ ars: Itē alter: vt tibi sit vita semp
saligia vita: Saligia. i. supbiam/ auaritiam/ luxuriam/

iram gulam/inuidiam/ꝛ accidiam. Hac quoqꝫ Alexã‑
der gallus vsus: inquit. Dant tibi quinqꝫ limus que si‑
gnat dictio: fagus: vt facilis/agilis/gracilis/humilis/si‑
milis. Ad instar horũ pene infinita ducemus exempla:
in rebus potissimum notis ꝛ familiarib⁹: que nouimus
preter ordinis contextum: Atqꝫ etiam in carminibus
ꝛ meritis: quorum q̃ꝫprimum audierimus siue recorda‑
remur que prima cuiusqꝫ dictio sit vel etiam quãdo lit‑
tera: facile reliquum enunciabimus. Possumus nihilo
minus dictiones effingere: quarum queqꝫ syllaba: aliã
dictionem cuius ipsa principium est insinuet: sicqꝫ inte‑
gras ꝓpositiones vnice dictionis imagine depingemus:
vt pro hac oratione Antonius brachium amputauit:
ponatᷣ tantũ Abraam. Item pro ea: carissimis patribus
dono cignum album: collocarem quo mox capadocia si‑
gnificaretur. Cui rei ethymologiçatio nonnihil condu‑
cit vt deus. i. dans eternam vitam suis. Qui itaqꝫ bre‑
uitati studere velit opportunissimum est hanc artem si‑
bi accommodare: ꝛ in singulis verborũ litteris dictionẽ
aliquam deponere. Sunt etiam nõnulli qui ex plurib⁹
integris dictionibus vnam cõstituant: que res sensum
reddit ambiguum ꝛ illud ꝓpriũ est is qui paralogizare
tentant: vt qdam magister theologie in p̃sentia mea ar‑
gumentabatur cuidam bacca laureo eiusdem faculta‑
tis in hec verba: Mus rodit caseum: Sed mus est sylla‑
ba: ergo syllaba rodit caseũ: Et quia hic apud me erat
ridiculus mus: ꝛ argumentum tantos viros dignum:
Mox ꝓpterea incidit mihi is versiculus. Furfur edit
pannũ: panẽ sustineamus. Ecce diuide hoc ꝟbum susti‑
neamus ꝛ patebit q꜖ nec mus animal nec mus syllaba
caseum comedit. Sed sus furfur/tinea pannum: ꝛ mus
panem vide q̃ꝫ pulchrũ argumentum: ꝛ qualis solutio
pulchrior. ¶ Quãdo autem eorũ que naturali quodam

ordine iter se colligata sunt meminisse libeat: hanc cōnexionem vocamus colligantiā: Pro/pter cōtiguitatem enimuero intellectus alte/rum alteri ꝑpositum facile cōcedit: vtpote ter ram aqua circundari ⁊ hāc aere: quem ignis ambit. Ita quo post ignis spherā: planetarum orbes naturali quodam ordine sese circuncin/gentes videlicꝫ Lune/Mercurij/Veneris/So lis/Martis/Iouis/⁊ Saturni: Supra quos firmamentū/celū aqueum/⁊ demuꝫ primi mo bilis/spheras sese nāli quodam ordine ꝯsequē/tes admittat. Idem ⁊ in reliquis nālibus quo rum certus ordo est: Cui negotio scala nature vtillima est/quatenus facile ab infimo ad sum mum scandamus ⁊ abinde ima repetere. Que si in certa arte nostra ingeniosius effecta/loca ex ordine retulerimus: facilius recensebimus: ⁊ diutius inherebūt memorie: Et huiusmodi locatio a nobis colligantia est nūcupata: eo ꝙ quasi per respectum ad loca: imaginuꝫ queqꝫ cuꝫ altera ligat: absqꝫ locis tn̄ efficte caducio/res sunt: ⁊ cathenā dicimus. Ubi vero est nālis non fuerit coherētia eam arte efficimus: vnaꝫ imaginantes cum altera exercitari vt vel ali/que vel oēs imagines mutua actione ⁊ passio/ne adinuicem colligant. Qđ sepe ꝑ necessariū est vt vna imago que sola aboleret: per alterā in memoria ꝑseueret. In sentētiaꝝ aut imagi/nibus vbi sese taliter exercent facile sui remi/niscentiam faciunt: vt hoc exēplo clarius eua/det. Vim vi repellere licet: pono nāqꝫ aliqueꝫ cui Vynandus nomen sit ⁊ alter Victor no/mine ei violentiā inferre conet quem fortiter

abijcit atq3 repellit. Exemplu3 aūt vbi huius/modi snie non sit colligantia: sed dūtaxat noīa quedam recitanda vtpote/ Petrus/ Katherina/ equus/ puer/ pater/ abbas ꝛc. imaginabimur Petrum aliquē notū qui velit katherinā equo īponere sed equus refugiēs ↄculcat puerū: q̄re pater ꝑcussurus petrum: ledit abbatē a tergis stantem ita de alijs pene infinita exempla fabricabimus exercitatiores vsu ꝛ arte.

¶ De modo faciendi imagines metaphorico penes/ inscriptionem/ fictionem ꝛ etymol.

Capitulum sextumdecimum.

Accidit sepenumero q̄ rei memorāde nō inuenimus facil͛r imaginē: neq3 ꝑ intellectum rei neq3 ꝑ sonū vocis: neq3 ꝑ capita dictionū: in quo casu ꝑsuasum habeo vt l͞ris aut syllabis q̄s supra recēsuimus cōpositā imaginē loco īscriptā ↄtrario eius colore effingamus: vt si locus ater sit nitro l͞re ↄscribant͛ si vero albꝰ fuerit atramēto depictas l͞ras effingere licet. Hec q̄dem īscriptio alphabeto reali l͞rarū aut syllabaꝝ cōmodius fiet: vel ꝑ grecaꝝ l͞raꝝ figuras vt supra docuimus cap. 12. huius tract. Si qua t͞n lōga fuerit dictio ea ꝑ sectionē partienda foret (vt īfra cap. 19. huius trac.) quatenus syllabas eius sequestratim imaginemur vt vbi çerobabel hac arte ponēdū foret in primo loco imaginabimur per l͞ras reales creta siue nitro scriptū çoro: tali mō ZORO Posteriori āt loco babel vel alijs characteribus vel alijs coloribus. s. ita BABEL vel colore diuerso q̄tenꝰ dictio clarius adappariat. Ut āt breuius ꝛ t͞n clarius hec fiāt hm̄oi inscriptiones in corpore

Descriptione

alicuius hoīs fiant vt supra cap.12.hui⁹ tract. plibauimus: ⁊ īfra larius repetemus. Ceterū sunt plereqꝫ dictiones extranee cuiusmodi sūt grece ⁊ hebraice ac qñqꝫ latine potissimum in theologia: metaphysica: sciētijsqꝫ alijs speculatiuis: ⁊ maxime in logica: ⁊ artibus q sunt de secūdis intētionibus ⁊ ipositionibus: ꝓpriam aptamqꝫ ex ꝯuenienti sīitudine nō admittentes imaginē: in qbus collocādis sūme necessariū est alphabetū ⁊ reꝝ copia: a syllabis icipiētes. In qua re ꝓducet tñ fictio plurimū: vt magis idonea lr̄aruꝫ syllabaꝝ atqꝫ dictionū simulachra effingamus ex supiorib⁹ alphabetis: vt pro lr̄is hoies quoꝝ noīa ab illis incipiant: ⁊ ꝑ syllabis: ex primis syllabis noīum cōponimus imaginē: veluti ꝑ hac dictione sorobabel imaginaremur sororē rotā voluere: ⁊ barbarā hoc ipsum bñdictio idicare: Et si dictio ignota fuerit soluꝫ monasyllaba: fiet auctore Stephano de lauro bipharīa utpote pro ignota dictione notā accipiēdo q̄ cū ipsa ī pncipio symbalizet: Itidem quoqꝫ faciemus hmōi rei itersectione siue ptitione ut ꝑ Cri. dictiōe imaginabimur cribꝝ gladio scissuꝫ. Dictiones postremo ignotas reb⁹ mālibus in uoce sīitudinē hñtibus locabimus hac fictione: ut si pro hac dictione pala locemus instr̄m palā: ⁊ pro ꝟbo cano: h̄ aīal uidelicet canē. Itidē tñ cōmodius fieret imagine syllabaꝝ q̄tenus psona ioparet cū aliquo instr̄o cuius pma syllaba ꝯsonaret scd̄e syllabe dictionis locāde: vt ꝑ palā ponēdo paulū qui lāpadē accēdat: ⁊ pro cano: katherinaꝫ notulā manu plicantem. Et varij tales sunt fictionis

Fictio

modi qui practicādi vsu ueniūt. In q̄ re summopere tñ cauēdū est ne faciliter variemus: sʒ qđ sese p̄mū ꝑ imagine obtulerit id ꝑtinus acceptemus ne forsan alioqn in reiteratione error obringat. Q̄ñ facile erit. Effictione cuiusli bet rei faciē certis describere signis: vel nāles affectus notare: aut ab ethymologia imaginē sumere: uel sono vocis. Aut ēt cuiqʒ corpis pri suā tribuēres ꝑprietatē: quā dū ad mētē reuocauerim⁹ sit nobis ꝑ q̄sito apta sīitudine imago. Ita quoqʒ cuiusqʒ rei ꝑsone vel loci īsignia ꝑ ipsismet reb⁹ ꝑsonis uel locis collocare opportunū cēsemus. Hoꝝ uaria sūt apud Publiciū exēpla: Effictionis ut senex tremulus curuus gemēs labijs demissis cano mēte. Et iuuenis ꝑ oppositū: Notationis ut lupus uorax capra fugax: Timida dama leta iuuētus: Tristis senectus: ꝛ reliq̄ id gen⁹ ethymologia utimur ꝑ dictionib⁹ locādis imaginātes simulachruʒ hn̄s cōditionē q̄lē hm̄ói īterꝑtatione denotāt ut si oporteret imaginare Philippū ꝛ nullus hoc noīe nobis cognitus occurreret eius interpretatio locāda foret utpote alius equoꝝ amator: in q̄ re tñ necessum est memorie ꝑiodū ponere ne equocatione paralogizet. Sic etiam supplantator pro Iacobo: ꝑ sancta lege Hieronymum. Et pene infinitas eiusmodi ex Ethymologia Isidori poterimus uenari imagines.

Effictio

Notatio.

Ethymologia

¶ De imaginibus p trāsumptionē motus corporis ꝛ īsignia factis. Cap. decimūseptimū.

TRansumptione item unam rem alterius ex similitudine aut ꝑportione in ipsis cōperta facimus imaginem: ut sol deitatem ueri

tas duellum:os aureum/dolum: Ala aurea sapientiam:significent. Sicq3 noibus metallorum dies notamus ut auro dominica notetur dies: argento Lune: Martis ferro: Mercurij argento uiuo: Iouis stanno: Veneris ere et Saturni plumbo: Sicuti enimuero astronomi eo ordine singulos planetas singulis deputant dieb9. Ita alchimiste planetarum nominibus metalla noiat. Et reliquas sui artificij instrumentorum et rerum significationes obscurioribus qbusdam uocullis adeo obtenebrescut: ut uel raro eis sol et luna sua ueru3 emittant splendorem: quare et pene oes in tenebris ambulant. Et qa noctem uerterunt in diem. Et post tenebras sperat lucem: sola spe fouentur: q3q3 non ignorem artem ueraz esse. Est tn tempus breue experimentu fallax: ars uero difficilis: ut et ipse experiri ptuitus sum. Sed qd nri in psentiaru est instituti pprijs accomodisq3 uti op3 et transumptionibus et interpretationib9 ne arte fallamur. Cognitione uocis rerum et dictionu imagines faciemus: si pro ipsis ponamus quorum ppie sunt pro hynnitione equu/boue pro mugitu: et unuquodq3 talium pro sono quem facit. Inde et apud Publicium leges: Sic Ennius taratantara dixit: Equi hinnitus mugitusq3 boum: balantemq3 gregem. Strix nocturna et uespertilio strident: Bombitus apum: grus gruit: crastinat coruus: tu cornu uoce notatur Barritus a barro/ululant ulule/pipant accipitres. Et alia que plurima sunt: usu et psuetudine uocis sonitu imagines phebunt: hec ille. Insuper motus corporis hec habet exepla. Motus corporis

Articulos pedum velocitati	Ocio nates
Genua misericordie	Capilli diuitijs
Digitos pectine iũctos dolori	Ungues crudelitati
Caput inclinatum concessioni	Dentes discordie
In tergũ reiectũ caput negatiõi	Digitos minerue
In humeꝝ deiectũ hypocrisi	Frontem superbie
Terga fuge	Aures memorie.

Si quid hoꝝ pro imagine tali acceperis caueto ne in errorem incidas: ex eo ꝙ supra casus in corpore constituimus. Sed id vitabis notabilis alicuius note adiectione aut mentis concessione: In pluribus siquidem faciliter eruditi cuiusqȝ animus iuuatur. Insignia deniqȝ plurimuȝ cõperunt facili imaginationi vt exẽpli causa pro dignitate ꝑsonaꝝ ꝑcipua eoꝝ insignia capiamus vt

Pape: Tyara	ratum cum pellibus
Cardinalis pheniceus pileꝰ	Comitis
Episcopi mitra	Eqtis aurati: calcarea aurea
Prepositi	Judicis Ensis
Decani	Pretoris sceptrum
Canonici caputiũ foderatũ	Cõsulũ fasces ꝛ securis
Presbyteri: suppelliciũ aut	Medici ãnuli aurei vrina
Dyaconi stolas (calix	Notarij pugillare (le
Subdiaconi: manipulus	Aduocati statutoꝝ liber
Accoliti: Cereus	ꝓcuratoris charta comissiõis
Hostiarij claues ꝛ flagellũ	Doctor legũ caputiũ rubeũ
Imparatoris Trigoma	varro suffultum
Regis corona	Canoniste caputiũ nigruȝ
Ducis byretum	varro suffultum
Principis bacculus	Poeta laurea
Marchionis byretũ fode-	

Ita quoqȝ priuataꝝ personarum pro earum memoria seruare licet. Insuper quisqȝ locus habet vnde singulariter eius memoriaȝ ponamus vt si pro Impio Roma-

no accipiatur aquila pro regno Francie lilia:
Insuper q̄dlibet regnū q̄sq; ducatus. Et que/
uis diocesis vrbs ciuitas: ⁊ oppidū q̄dlibet suū
habet insigne: qđ si in quo loco ↄspiciamus co/
gnitum nō possumus non reminisci loci illius.
Quare nō incōueniret ea sibi familiaria hēre.
Ceteꝝ diuerse res suas hn̄t proprietates vnde
specialibus designent̄ notis: vt Justicia ense:
Equitas libra fortitudo claua: Circino Geo/
metria ⁊ astrologia astrolabio.

¶De fabricatione imaginū iuxta cōparatio/
nes diuersas cause ⁊ effectus oppositoꝝ ⁊ si/
miliū: atq; instꝛoꝝ. Capl̄m decimūoctauū.

Comprantes vnāquamq; rem ad alteraz Compa
penes mutuā eaꝝ habitudinē: Causa idi ratio
cabit suū effectū: ⁊ rursus per effectuz cause re/
miniscemur. Sic quoq; vnū oppositoꝝ per al/
teꝝ: Et simile a suo ↄsimili: Arma ⁊ instrā suū
mōstrabunt artificem: Actus insuper agentis
memoriā faciēt: ⁊ si qua alia sit norma remini/
scentie. Ut authore Aristotele qnq; sunt remi
niscētie p̄cepta q̄tenus videlicet res sese ex or/
dine ↄsequant̄ item vt vno simili in aliud p̄ue
hamur: ⁊ ab vno cōtrario in alteꝝ: quarto de/
niq; locus ⁊ t̄ps rei ptractate faciūt recordari
e postremo vt a ꝓprietate res reperiat̄. De cā q
dē hoc famosuz est vt veluti artificē ↄspiciētes Causa
artificiati recordamur. Tunicā eni sartor: cal/
ceū sutor ⁊ pilleū ei⁹ auctor mōstrabit. Ita vbi
posuerimus diuersas causas earum recordabi
mur effectuū: siue intrinsice sint cause siue ex/
tranee: Nāles vel artificiales: mudane vel ce/
lestes: vt si prime cause quā deū benedictū no/

uimus imaginem posuerimus recordantes quoniaz vniuersalis sit causa mox inferemus. Igitur taz spiritualia: q̄z corporalia iuxta sua genera species produxit: cui si adiecero nature scalam: Angelos demones corpora celestia: q̄tuor elementa ⁊ q̄cquid vniuersi ambitu ɔtinetur cónectere possem: Ita ⁊ mathematici singulis astris suā tribuūt influentiā vt solem sapientie faciant actorē: Venerē felicitatis: ⁊ ita deinceps: vbi igiꝰ sol reluceret nobis possemus
Effectꝰ. ⁊ sapientie recordari. Effectus suā prodit cām siue ea sit nālis siue a ꝑposito agēs: vt q̄dlibet factum siue secundum esse substantiale/siue accidentale sui reminisci faciat actoris: vt flores ⁊ frondes maij sint insignia eiusq̄z memoriam agant: domus recordari faciat fabri lignarij: ⁊ pictor ab imaginibꝰ insinueꝰ. Scientia quoq̄z ⁊ doctrina attesteꝰ doctorē sciētifico potiri habitu. Sic Publicius de mēsibꝰ exēplificat: vt Martius bello/Aprilis aptione: Maius floribus: Juniꝰ herbis Juliꝰ Segetibus: Augustus fructꝰ accrescētia: Septēber vuis: October nespulis: Nouēber baccis olee: Decēber mactatione: Januarius bifronte: ꝑterita futuraq̄z respiciente: Et Februarius a februo floreum ver reuocante designentur. Quamq̄z autem opposita ex iuxta positione magis illucescant: quod tn̄ ad memoriam attinet ex vno alterius recordabimur: vt albedinē ex nigredine visa intelligere possumus: ita hec illiꝰ nobis ꝑstat memoriam. In qua re ironia plurimū iuuat vt pro iusto iniquū/ꝑ albo nigrū: pro virtuoso discolum accipiamus/pro sobrio gulosum ac q̄cūq̄z

sese hñt opposito modo: ⁊ oīa per ironiā dicta. Simile ob id ꝯsimilis memoriā facit ꝙ in aliquo ꝯueniant vt si Juuenalis meminero mox Persij/Horatij ⁊ alioꝝ reminiscar poetarum qui in Satyrico scribūt gñe. Quotiens equidem audiero Satyricū quépiam: Incidit/inter ꝓcipuos satyraꝝ compositorēs Persius/⁊ Flaccus ⁊ Juuenalis erant. Si aūt Homeruz audiero recordabor Virgilij. Nam qḋ hic īter Romanos hoc iste apud grecos sibi glorie vendicabit. Et ita vbi de Joanne fuerit sermo: facile Matthei Marci et Luce recordabimur quandoquidem omnes in euangelio perscribendo conueniant. Instrumenta quoqꝫ tam naturalia q̄ꝫ artificialia in eos nos deducunt: qui cum ipsis operantur: vt tunc simus actoris memores quando de suis instrumentis memoriam facimus. Videntes quippe aratrum/rastrum/equum/non de doctore vel nauta propterea cogitabimus: quin potius Agricolam indicabunt: Similiter galea / torax / lancea/ensis/bellatoris sunt vt nouimus: Insuper viso circino sphera vel astrolabio quis non potius astronomi q̄ꝫ alterius recordabitur? Ita per vrinale medicus: per maleum faber cognoscet. Sic grāmatica ī Nicolai Perotti Seruij aut Prisciani ⁊ alioꝝ in ea excellētiū nos memoriā īducit: ⁊ itidē de reliqs habitibus intellectualibus: ⁊ moral'ib⁹. Actus deniqꝫ cuiuslibet agētis ꝓprius ipm̄ prodit: vt Arare agricolā: bellare militē: Scribere notarium: Quicūqꝫ gestus ꝓprij vt lactare nutricē indicat: ⁊ ita de q̄ꝫpluribus alijs. Et vt cōpēdio agā oēs

relationes mutuo sese in nra collocant memoria: vt si prem posuerimus filius censebit positus. Si dnm seruus & quecunq; aliquaz hnt adinuicem habitudinez: penes quascunq; compara tionis spes: Principij eniuero ad finem & medij ad vtrunq; respect⁹ est. Ita maioritatis ad minoritate: & equalitatis que vtraq; excludit: quoz oia longu esset afferre exepla: que ex traditis facile pspectabis. Acciis quoq; & ppium in suo notabimus sbcto: vt in mauro nigredine: fuscedine in Arabis: Rubedine in dalmaris: in gallicis albedinem & ita deinceps. Et q homo sit risibilis/hinibilis equus: barritus in elephate: & pariformiter qualibet pprietate & passione suo tribuemus subiecto: vt infra trac. 4.cap.2.latius replicamus. In qua re summope re notandu: vnuquodq; nome substantia significans: duo maxime significare: & substantiam ipsam & acciis eius: veluti lupus qdem primo aial & deinde voracitatem eius. Et huioi noia adinstar adiectiuoz coparatione variant in significato secudario: siue ppriu sit: vt hic ganimedior est ganimedo: hoc est: supbior: siue coe vt Petrus e bellus belluior: Asino asininior: Pro hisce itaq; & que ab ipsis trahuntur tam adiectiua qz etiam verba vel participia sufficiet primitiuum posuisse: Natura quippe primitiui virtualiter vim relatiui coplectitur.

Acciis ppium

¶ De formatione imaginum penes earum diuisionem in vocales/reales/& mixtas.

Capitulum decimunonum.

Quoniam & ppio & metaphorico modis/ imagines fieri lraz syllabaru & dictionu

hactenus edocuimus:hic adijciendū erat qua via effingam⁹ gñaliter vocales reales atqꝫ cópositas imagines:postmodū particularius ad ptes subiectiuas modū applicantes: Vocales aūt imagines dicimus notas quasdā ⁊ cognitaꝝ ⁊ ignotaꝝ (siue ex greco hebraico aut barbaro idiomate) lraꝝ/syllabaꝝ/dictionūꝫ/vel orationū/quolibet facere potentes: siue significatiue sint:siue absqꝫ significato prorsus. Nō significatiuaꝝ imagines inscriptione/fictione/aut comparatione/fieri poterunt. Quantū át ad cóem oium formationé de qua hic intendimus spectat:ea similitudo vocis que est imaginis ad imaginatū si oimoda sit nil patit̄ difficultatis:vt pro Joáne memorādo aliaꝫ eiusdē nois collocabimus/Sed dū talis non sit cócordária. Aut q̄dam vnica dumtaxat lr̄a symbalizent vt Joánes ⁊ Jacob vel Judocus: ⁊ tunc additione alterius dictionis supplebit̄: vt si ꝓ Joáne posuero Jacobū qui oua porrigat gallo vrticas ore teneti:nihil siqdem interest an syllabis latinis an ve alterius idiomatis expleaꝫ qꝺ defuit. Cū v̊o res ⁊ imago eius:in p̄ma coincidant syllaba vt Joánes ⁊ Job itidem:(sed q dem facilius) supplebit̄ adiectione: vt si Job alicui cui nomē Hānes (vt pene oib⁹ Sueuis) sit colloquentē posuerim⁹. Jta pro Dauid:dacū vel Danielē vel Damascenū in manu vitē gestantē aut qcq̄ꝫ agentem Et ita euenit vt q̄ꝫ facillime cóperiant̄ imagines. Si rei memorāde p̄ma syllaba cum imagine coincidat:⁊ reliquum qꝺ deest adiectione alterius imaginis q̄ sua p̄ma sylla ꝓsonet cópleat̄: Per inscriptio-

Vocalis imago quomodo fiat.

Additio.

Subtra nem quoqȝ ⁊ alios modos huiusmodi adie/
ctio. ctiones faciemus. Accidit plerūqȝ imaginem
qdem cum re in syllabis qbusdam conuenire:
sed alique nihilominus supabundant: In qua
re subtractione opus est vt vel sola nostra sal/
tem cogitatione superfluū dirimat: vt si memi
nisse velim huius dictionis Jud (que Judeus
in vulgari exposita est) pono Judocū quēpiaȝ
mihi notum admittendo in phātasia mea hāc
syllabam ab ea dictione sublatā remanebit qȝ
Jud dūtaxat: Vel si re notare velimus eā sub/
tractionem imaginabimur Judocum a pedi/
bus ad nates pene denudatum. q̄ si ab hume/
ris illucusqȝ vestibus spoliatū cōspexerimus:
non qdem Jud sed ocus ꝑtinus incidet: eo si/
qdem intelligeremus ꝑ̄ncipium allatum. Po
teris nihilominus adijcere qppiaȝ quo huius/
modi ablatio notificaret: vt si Judocuȝ in sac
co stare videris ex inferioris partis obductio/
ne: facile recordaberis huic dictioni vltimam
ptem detractā: Qđ si caput in sacco habuerit
nō qdē: Jud: sed ocus leges: Simile alij interse
ctione fienduȝ statuere: ut si ense Judocū ima
gineris partitū. In qua re pars legenda/foret
ꝑ̄ncipio loci applicāda: Nā lecturus Jud ap/
plicabit caput cū reliq̄ corporis pte supiore in
loci ꝑ̄ncipio: si v̄o ocus pedes ⁊ crura. Sic q̄qȝ
pro castus a/um/sufficiet arborem castaneam
incisam imaginari: sublatis enimuero tribus
ultimis litteris remanebit casta ut aliqs ait:
Arbor inest siluis que scribit octo figuris: siue
tribus dēptis uix unam in mille uidebis. Cui
astipulatur poeta dicens. Casta est quaȝ nemo

rogauit: Castanee siquidem sunt pdurus cib⁹ nō nisi corpus macerātib⁹ sapidus. Et in hac ꝯsideratione nōnulli mām fluxibilem (q̄les sunt liquores aquei) subtractioni subdunt in eius receptaculis: vt si de dictione vinū: Syllabam vi: hīc velis imaginato cantrū vini īferi⁹ coop tum: q̄ si syllabā: non occulta supiorem ptem: vel cantrū ptire vt de Judoco diximus. Et id quoq; in minutissimus reb⁹ que seipsis nō affe runt imaginē idoneā/obseruet: vt p pulice lo dix pulicib⁹ plena ad instar dictoꝝ exēploꝝ collocata vel pu vel lis p̄rēdit. Poterit, ⁊ nr̄a cogitatio plerunq; ad placitu excogitare vel lr̄as vel syllabas trāspositas vt si hec dictio veniat ponēda. Aue pōat mulier Eua noie ⁊/e/ pro/a/trāsponit in lr̄is: Syllabis quoq; pariformiter vt p kerspe pekers id est pistorē ponē do: Sit quidam ait neterdebla quas syllabas si verteris dicet Albedreten: cui saxo quispiā respondit: hoc Epulum comede: que verba si mutaueris habebis/ed/mecom/vlupe. Ad q̄ respondit quidā ex alimania superiori Rim/ se reg/ossa: que verba si vertas habebis Also getes mir. Similiter littera in litterā: ⁊ in syllabam syllaba potest imaginari transmutata: vt pro corpus ponēdo coruus vbi/v/in/p/versa reddit corpus. Et id quidem vt vna lr̄a in vnam vel plures in plures. Similiter de syllabis vt pro frater factor. Sed hec bene exercitatis relinquenda sunt: qui facillima quadam notula memoriam iuuant. Possunt quoq; vocum imagines libera cogitatione fieri non quidem consonantia quadam sed representa/ Representatio

tione quam voluntas ex proprietate aliqua in ipsis constituit: vt dum tympanū pro certami ne ponat: eo q milites ipso ad pugnam excitā tur: gladius pro iustitia qꝛ eius exercende in strumentū sit. Et in his natura plurimū suffra gatur: repñtatione cām pro effectu ꝛ rursus effectum pro causa sumens: vt de quolibet cau sarum genere superius dictū est ꝛ exempli causa de efficiente. Architectū pro domo: ꝛ effectū pro causa vt glatiē pro frigore ponamus. Itē sartorem pro tunica ꝛ tunicā pro sartore. Sed he norme sunt faciendarum realium imaginū: cō mixtim qppe eadem rōne dictionū significati uarum: ꝛ rerum per eas significatarum imagines sunt Uoces eteni sūt signa rerum: qre si rerum imagines hēmus illa qq sint vocū opꝛ: alioqn cōceptā rē per imaginē qꝫ in sede sua collocatam exprime nō possemus. Si nāqꝫ imaginē domus posue ro nihil iterest an pro dictiōe q̄ est dom⁹: an p re existente ex lapidib⁹ ꝛ lignis sumpsero: sec⁹ qdem in non significatiuis ꝛ sincathegorema tibus dictionib⁹ secundarum intētionū que alias

Reales imagines.

imagines expetunt. Sed ad reales nunc ex su perioꝛib⁹ aditus patet que nāqꝫ sola re conue niunt imagines cum imaginato ex transum ptione: corporis gestu loquela ꝛ alijs que supra recēsuimus modis: vel ꝓprijs vel metaphoricis fiunt: vt ēt infra specialius in applicatione re petemus. Et qm̄ practica ꝛ exemplis varijs in hac arte pficitur opus: vn̄ si transfaticie turtu rē pro muliere pudica: ꝛ vulpem p viro astuto locauerimus: licet in noīe nihil cōicent imago ꝛ res p eam repñtata: nihilominus memoriā

excitabit:

excitabit:ꝯsiderādo ꝙ veluti in turture est ca
stitas ita ⁊ in muliere: ⁊ ꝙ dolus vulpis in vi/
ro cōperiat. Et ob id vna eadēq3 res plurium
post esse imago: ꝑpter diuersas ꝓprietates eius
diuersis diuisim attributas: vt si leonem hic
ꝑ forte imaginer illic ꝑ crudeli. In qua re tñ
equocationis fallaria est vitāda Gestus corpo
ris supra exēpla possumus sitq3 sup additum
ac canis motu caude applausu3 indicet. ⁊ ma/
nuum gesticulatio diuersa diuersas res signifi
cet/vtpote in celum erectio orantis auxiliūq3
petētis: aīum: digiti extensione rē indicatā ac
cipimus: ⁊ ita diuersa mēbroꝝ opa solis signis
cognoscimus vt digiti ad labia admotio silen
tium: poeta inquit digito cōpesce labellū: ocu
lorum nutus suas, quoq3 habent significatio/
nes. Plura id genus que sua patria queq3 et
gens seruat. Si quoq3 aliqd a quoppia3 audi/
re frequēter soliti sumus ꝑ eo dicētē ponimꝰ:
vt ꝑ hac ꝓpositione: deo grās/sat mihi est me/
minisse cuiusdā Joānis qui hoc verbo semper
scōo vtebat. Insup noui quēdam licentiatum
theologie qui semper inqt ecce ecce quē ꝑ hac
dictione pono: Et qdam doctor semper ait ita
est ita intelligatis sic ita: vtq3 pene tot ita ha/
beat in ore quot secana pisces: ⁊ ob id nihil cō
modius pro itaq3: q3 ipsum pono/ Pariformi
ter si qd egregium rarum nouu3 vel qūolibet
ab aliquo audierimus suum authorē pro dicto
locasse licebit veluti. Quidā medicus ad egro
tantē aduocatus ⁊ is de remedio solicitus in/
quirebat dñe doctor quam medelam adhibe/
bitis qui ait: Suppositorium vel clistere: cui

Una res plura represenṫat.

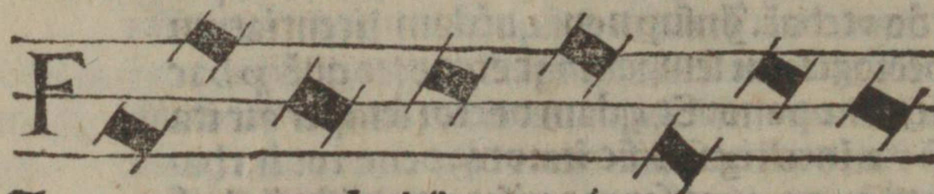
eger: nunquid illud a posterioribus applicatur: cui me dicus: vtiq3: ⁊ infirmus addit: dñe medice (vt ego tamē cum honestate loquar) in natibus non patior infirmitate: sed hic hic hic digito caput tāgens: quatenus capitis dolorem indicaret: qd pu'chrius q̄3 huius patientis pro hoc dicto meminisse: Insuper vt supra edocuimus si cōmode imagines desint res depingere poterimus q/bus pro dictionibus vtamur: vt hoc dictum ⊘ superbe: cur superbis: nam supernus spernit superbos: facile ex talibus lr̄is realibus aut grecis nr̄a imaginatione iuxtam inscriptionē de qua superius mentionem fecimus scriptis in pariete siue loco nr̄o tali forma.

⊘ cur nam sperni.
B bis nus bos

Et item pro ista viue lete, viuamus vt diu viuas: sufficit scripsisse sis.

E E a a as as
E lete a mus vt diu as
E E a a as as

Sicq3 comperi pro isto dicto: Amice laua comede bibe solaciare/solue vade/scriptum.

A ce comede bibe cia ue de

Ex his quoq3 perspicuū est/ q̄3 facile imagines que partim cū re voce ꝑsona ꝯueniāt: ptim reipsa fabricare possimus siue complexe sint/siue simplices: vt si pro asino posuero Antoniū qui ⁊ si morib⁹ asini difformis sit artū voce prime syllabe symbolicant: ⁊ nihilominus saltē aliqua proprietate: Complexorum est exemplu3: vt pro

hac oratione Joannes scribit: summatur aliqs scribens cui hoc nomen sit: ꝛ cõuenientia erit nois ꝛ gestus corporis ab actu sumpta. Et plures ꝓpositiones ab vna ꝑsona diuersos simul exercente actus summere poterimus: vt de illo dicitur qui ꝛ simul potum cibumqꝫ ingessit ꝛ egessit manu phelem propellens/ore ridens/ oculis conniuens pedibus ambulans: omnes siquidem iste ꝓpositiones: Joannes comedit: Joã. bibit: Joan. mingit: Joã. (salua honestate) merdat: Joã. catum percutit: Joan. ridet. Joã. oculis annuit ꝛ Joã. ambulat: vnica imagine representant: Joco accipias hanc imaginem: sicuti ꝛ simul missam audientis cunas infantis mouẽtis/debitũ matrimonij ꝑsoluẽtis: famulũqꝫ excitãtis: hec hactenus. Ex pluribꝰ actibus vna imago plures representare ꝓpositiones nobis vsitatissimum sit quatenus superfluitas vitet. Si qñ mi Joannes seria locis ꝑmisceamus nõ insimules huiuscemodi meã dedecere ꝓfessionem: cum omnia munda mundis: Et harpiarum colluuies non cuiusqꝫ desedẽt mẽsam. Ad alia stilum extendimus.

¶ Tractatus Quartus de applicatione artis ad partes subiectiuas eius.

¶ De applicatione locoꝝ ꝛ imaginum ad res nãles: artificiales ꝛ mixtas. Capl'm primũ.

Amplius dilucidãtes instituta: tũc arbitramur locos nr̃os optime applicatos: si penes ꝓceptionem superiorem fabricati: rite suo ordine ad memorabile referant: quatenus videlꝫ imagines siue reꝝ memorandaꝝ abstracte spẽs ipsis quo ꝓnũciãde veniũt res ordine:

cōmittant nr̄a cogitatione. Sed vt imagines quantū exigit applicentur: necessum est cuiqz niāe suas facere ipsasqz serie q̄dā locis cōmittere. Nam iter cetera que. b. Thomas memoriā adiuuātia cōmemorat/in dilutione sectide obiectionis p̄mi arti. q. 49. scd̄e scd̄e. primū est inqt vt eoꝝ que vult memorari q̄sdaꝫ similitudines assumat ꝯuenientes: Aduerte itaqꝫ duplices esse huius artis subiectiuas ptes. Materia siqdem imaginabilis aut simpliciū est aut cōplexoꝝ vt supra meminimus: Simplex autem qūlibet vel itellectu dūtaxat pceptibile cuiusmodi sunt sb̄e abstracte/Deus/angelus/demon. Aīa/spūsqꝫ beati: vel sensui pꝫ Inuisa ꝑprias nobis nō efferūt imagines: sed ꝯiectura q̄dam ⁊ libera cogitatione sumendū nobis est quo rep̄sentent. Dei qppe imaginē varie fabricamus: vt si aliquē nouerimus ac ꝓ diuino habitū: aut imaginabimur quēpiā corona regali: aut trigonia imꝑiali vel diademate coronatū: q dextera tridentem manuqꝫ leua spheraꝫ māle vniuersi figuraꝫ gestat: isqꝫ deū nobis rep̄sentabit. Insup iscriptione/fictione/trāsumptione/cōparatione/atqꝫ modis aliꝭs ei⁹ imaginē fingemus: sicut ⁊ ceteꝛ sb̄aꝛ separatarū. Possumus nihilominus hmōi iuisas sb̄as ponere ex laruatis illis hoīb⁹: quos eoꝝ figuras/gestus/⁊ actus/in ludis comicis/in tragedꝭs/ac theatris/⁊ qūolibet aliter cōspeximus rep̄sentare: Indiuidua attn̄ horum recte locauerimus: hoīes cū noībus eoꝝ symbaliçātes sumēdo: Ac ꝓ sctō Michaele aliquē eo noīe notum accepo: Ita p. b. Petro aliū cui Petrus no/

s. Thomas.

Imagines abstractaꝝ rerum.

men claues manu tenẽtem: ꝑ paulo paulũ gladio accinctũ ⁊ ita deinceps. Ubi ãt hmói abessent alias opꝫ substituere: vt ꝑ Sathã: sartorẽ manu dẽtem tenẽs ponaẽ. Sic ꝑ beelzebuc: belã noie mulierẽ q̃ pellicio hyrcũ iduat: vel scriptione fictione/aut trãsumptione. Sẽsiles ãt res q̃ vita funguntẽ specifica aliq̃ denoiatione locamus: vt ꝑ hoie: aliquez in quo nil penitus ꝑter nãm specificã nobis pñteẽ. Ita ꝑ viro virũ ꝑ muliere mulierẽ: sexũ dũtaxat discernẽs. Cões attñ hmói substãtie viue aliqd opantes imaginari opꝫ: Singulares autem res pñt p se imaginari: aut p siĺitudinẽ vt ꝑ petro petruz: aut p instr̃m vt petrus p clauẽ paulus p ensez p calicẽ Joã. Aut p isignia vt Joã. p Aqlam ⁊ Matthe⁹ p bouẽ/Mar. p leonẽ. Insup ex opatione vt aliqs petrã mouẽs pro petro locetur. Poterũt nihilominus tam cões q̃z singulares substãtie ⁊ viue ⁊ inaĩate/fictione/iscriptiõe/ l̃raꝝ ⁊ syllabaꝝ cõpõne: imagines accipe: qđ vltimũ est refugiũ vbi alie nõ suffraganẽ. Itidez p oĩa de qbuscũqꝫ aĩalium noĩbus tam in gñe q̃z in specie simul ⁊ singularibus obserueẽ: vt ꝑ hoc noie animal aliqd solius nãe ꝯsideratione afferens ponaẽ: Et pro equo equus ꝑ leone leo. Sed pro brunello grisello ⁊ hmói equũ vel asinũ illius noĩs aut iuxta normas iam ꝑlibatas. Entia autẽ pure mãlia: que a sola natura sint absoluta suis indiuiduis ꝓpriuni afferunt imaginem: Nam pro pyro sufficiet eam arborez loco adaptare: ⁊ ita reliquoꝝ que obtutui patent. Inuisa aũt vel ignota cuiusmodi sunt corpora celestia vtpote Saturnus / Jupiter/

Substãtie sensiles.

Mars/Sol/Mercurius/Venus/ꝛ Luna/ponant̃ p characteres qbꝰ ea designãt astronomi: vt ♄ ĩ manu hoĩs sigñat mihi Saturnũ/ ♃ Iouẽ/ ♂ Martẽ/ ☉ Solẽ/ ♀ Venerẽ/ ☿ Mercuriũ: ꝛ ☽ Lunã. Ita q̃q₃ ꝑ signis circuli çodiaci suos accipio characteres vt ꝑ Ariete /ꝑ thauro /Itẽ Gemini/ ♋ cãcer: /Leo/ Virgo/ Libra/ Scorpiꝰ: Sagittariꝰ Cap̃. Aq̃riꝰ: Pisces. Silr̃ pro aspectibꝰ celestibꝰ hos characteres: ꝯiunctio ✱ Sextilis/ trinus q̃rtus ☍ oppõ: Itẽ caput: cauda draconis itidẽ de pluribꝰ Vel imaginemur ea suis figuris q̃s pictores effingũt. Ars qppe pictoꝝ si nobis familiaris fuerit facilior erit fingẽdi libertas: vt annũciatio dñica eius effigiebus satis mihi repñtat̃: ante nãq₃ aliquot annos ꝑdicaturus in Molbez hoc euãgeliũ Luce ꝑ̃ Missus est angelus gabriel a deo ꝛc. visus sum pictura q̃dam mãli: quã vsq₃ mõ clare intueor in loco vbi illud euãgeliũ deposui: Itidẽ quoq₃ nonnũq̃₃ in ceteris nõ abhorreo: eaꝝ potissimũ figuraꝝ que ꝛ delectãt ꝛ exinde memoriã excitãt: huic rei ꝓducũt libri cũ effigiebꝰ q̃ũo ferme oẽs mõ ĩprimunt̃: Ita ẽt ex parietibꝰ dñice passiõis ꝛ scõꝝ historias desumere liceret: nõ tñ vt authoritas nimia pictoribꝰ tribuat̃: nisi q̃tenꝰ ꝯsonum veritati historie effinxerũt. Non q̃ũo plebanus ꝑdicãs passionẽ ex sola pictura inq̃t populo: Videte nõ opus est nobis libris ꝛ studio: vos ipse cernitis q̃ũo illũ miseꝝ Iesum vexant: solã picturã manu indicẽs. Sed velim si hmõi figure ꝯferre videant̃: eas pro representatis in locis ĩgenio nr̃o fabricatis penes nr̃am

artem collocemus: ꝛ hoc quidem quatenus ar te iuuemur: qñ nr̃am diligentiam adhibemus: ꝛ differẽtia dissimilitudo/ ꝛ interlucẽtia/ at reliqua locoꝝ debita qualitas memorie adminiculetur: qđ minime ꝯtingeret dum ex sola reali mãliqȝ pictura rem imbibere tentauerim⁹. Solẽnis enimuero qdam pictor magister Benedictus pro ꝯfirmatione artis nostre nonnullas effinxit imagines: quibus viginti carmina memoriter recitaret. Expimento didici hanc ei adminiculari industriam: vbi tñ charta madnisset obliuio versuũ oculos incusaret. Non enĩ ad loca deposuerat alia q̃ȝ in charta: sine qua nõ aliter deprõpsit q̃ȝ berta psalteriũ. Sȝ vt periodũ non transeam reuertor ad corpora celestia que per proprietates meminisse possumus: vt pro Saturno aliquem viꝝ/ senem malitiosum nobis notũ imaginemur: pro Marte bellicosum: pro Sole illustrẽ: pro Venere mulierem luxuriosam: pro luna instabilem: Pro his similibusqȝ librum fulgentij de ornatu mũdi legisse proderit: ꝛ eos qui naturas deoꝛuȝ describunt: Atqȝ recensentes qũo quibusue figuris veteres deos suos depingebant Joannes item Boccatius de natura deorum gentilium hmõi imaginum descriptionibus plenus est: Et qcunqȝ sit bonus poeta ꝛ qui pingẽdi calleret artem hoc munere leuius fungeretur: ob constituendi simulachra ꝛ memorãdorum effictionis ꝓ̃ptitudinem: Ceteꝝ ꝛ pro planetis ꝛ pro signis circuli obliqui potissimuȝ Joãnis Iginij ĩ poetice sua astronomica imagines aptissime sũt: si viuas ipas eẽ imaginemur: Po-

terimus quoqꝫ pro aialibus illis celestibꝰ acci
pere illoꝝ similia ex nobis ꝯsuetis: vt pro thau
ro thauꝝ: ⁊ ariete arietē: itaqꝫ deinceps. Ap
pellatiua itaqꝫ noia substantiaꝝ: vt iam dixi/
mus ponanẗ suis imaginibus q̄s secum ferūt:
vt pro pyro pyꝝ: pro pomo pomū: fructum vi/
delꝫ pro fructu/ ⁊ pro arbore arborē: qđ in oi/
bus obseruetẗ: nisi q̄ vel cū ipsis aliqd operemur:
aut qppiam circa ea fieri ꝑcedamus. Si qdem
maiores nā sint q̄ȝ nr̄is locis comperant: neqꝫ
ps poni valeat sicut in homogenijs cuiusmo/
di sunt terra/ aqua/ aer/ ignis (quoꝝ pars lo/
cata sufficit) adinstar substantiaꝝ nobis iuisa
rū imagines fiant: vt pro celo: aliquem q ꝯrem
pleẗ ipsum vt astronomus vel aliam ꝯgruentē
imaginē: aut inscriptione ⁊ ceteris modis me
taphoricis: qđ de oibus applicatiuis cōiter ob
seruandū est: Notas āt nationes ⁊ gēres p sua
arma ⁊ ꝑsonaꝝ insignia collocabimus: Igno/
tas aūt per infr̄a vt supius dictū est. Sicut ēt
hoies ignotos per īsignia: notoꝝ vero aliquē
pro pluribus vnū vt pro oibus coloniensibus
vnum dūtaxat ex colonia posuisse sat erit: Iti/
dē de patrijs regnis ⁊ locis: nota eni p infr̄a:
ignota vero p insignia collocanda sunt: Arti/
ficiales res si loco nō ꝓportionenẗ per eoꝝ arti
fices memorari poterūt: nam causa effectuꝫ re
fert ⁊ iridē effectus causaꝫ. Et ob id res mino/
res cuiusmodi sunt tunica toga pileus calceus
⁊ seipsis ⁊ cū artifice poni poterūt. ¶ De acci/
dētibus āt hoc tenēdū: qm̄ doctor noster cōis:
in de ente ⁊ essentia: inqt ea non hr̄e esse per se
absolutū a sb̄cto/ sicut ergo accn̄s nō ē ens sed

Substā/ tie. Commu nes.

Res ar/ tificiose

Accidē/ tia.

aliquid entis teste Arist. 7. metaphi. ꝛ nō pōt diffiniri nisi per additamentū: hoc est ꝑ sbctuȝ qđ est extrinsecum additati ipsius accn̄tis: ita quoqȝ eius memoriā ex arte nō possumus hr̄e: nisi in sbcto cōsiderati. Et hoc qdem sat erit si pro accidente quolibet subiectū in quo ꝑ excellentiā comperit accipiamus: eo nāqȝ memorato difficile foret accn̄s ignorare illi ꝓpriuȝ. Ut ergo libuerit. Simitatis meminisse ponat aliqs curui nasi: ꝛ ex diffinitiōe hoc accn̄s affert: ita pro crispitudine aliquē regirantes hn̄tem capillos ponamus. Et pro Sapiētia aliquem qui ea ꝑpoleat: pro albedine Cretā niuem Cignuȝ: nitrū: Item ꝑ nigredine coruū vel ethyopem picem carbonē pro magnitudine: gigantem. Siue nāqȝ accn̄tia in aīa sint: vt habitus intellectuales passiones potentie ꝛ virtutes: siue extra aīam cōsistant vt ceteroꝝ generꝝ/ per sua pn̄t subiecta in qbus potissimum reperiuntur locari: Possimus quoqȝ ex noībus eoꝝ accidētia memorare penes regulas hactenus expositas: vtpote pro albedine nō subiectum ponas si timeas equocationeȝ ac vnū pro reliquo locatū fuerit: scilicet subiectum nō pro accn̄te sed pro re ipsa: vtpote non cogitē de albedine/ niuem cōmemorans sed niuem ipsam absolute vt res est nō vt subiectum albedis: tunc siqdeȝ Juxta regulas imagū vocalium ꝛ etiā modos metaphoricos imaginanda forent accidentia. De positione siqdem accidentiū supra in cap. 18. trac. 3. de accn̄te ꝛ ꝓprio abūde diximus in fine: ꝛ voce loquela/ inscriptione/ fictione/ transumptione/ ceterisqȝ aliјs modis eaꝝ recorda/

mur. Uerum dignitates officia ⁊ si qua id ge/
nus accidentia instrīs insignijs ⁊ alijs modis
locabimus vt papa p Tyaram notarius p pu/
gillarē ⁊ ita deinceps vt supra. tract. 3. cap. 17.
Corpo/ra mix. Insuper passiones per notationē: p cāntifictio
nē: ⁊ corporis motus: ac pene īfinitis alijs mo/
dis suas nanciscunt imagines Hec de simplici
bus tam substantijs q̄z accidentibus. Uerum
si qppiam cōpositi mixtiue memorādūz fuerit
cuiusmodi sunit chymera hyrcocerus: si seipso
aut comoda similitudine poni nequeat saltem
resolutione partium ponatur.

¶De imaginū applicatione ad dictiones in/
tentionales ⁊ reales. Capitulū secundum.

QUoniam ex rebus facilius huius negotij
mōstra excrescūt: q̄z formari possint vocū
imagines p̄cipue secūdas ītētiones sign̄antiū:
⁊ ignotaꝝ: Igitur in sciētijs realibus leuior est
memorādi modus: Attn̄ qd̓ ad opis pfectionē
spectat sūmo re enitendū est: q̄tenus in vtrisq̄z
eque valeamus. Uoces aūt memorabiles: vel
lr̄e sūt vel syllabe vel simplices termini aut ex
ipsis cōplexe orationes. Pro lr̄is saltē latinis
supius alphabetum fabricauimus: sic̄r ⁊ p syl/
labis qd̓ mirum immoduz cōducet in incogni
tis/ ⁊ barbaris/ ⁊ nō significatiuis/ etiam si la/
tine sunt veluti sunt interiectiones ⁊ piunctio
nes. Incognitas siquidem voces ⁊ grecas he/
braicas ⁊ barbaras ex his' cōponimus vbi alie
imagines nō supperant vt supra p̄libauimus.
Si quippe hanc hebraicā dictionem patha po
suisse iuuat: imaginabimur paulum pro/ pa/ ⁊
tabulam in manu eius pro tha. Pōt quippe

eadem esse littera: ⁊ diuersa sententia: vt etiã si pro aduerbio illo/quõdam/posuero hoc verbum/condã/faciliter quoqȝ vt author est Publicius ⁊ experientia docet: lrarum adiunctione cõminutione ⁊ detractione memoria excitat. Cum itaqȝ oĩs dictio nobis ignota (cuius modi forsan sunt grece hebraice ⁊ queuis alie barbare) collocanda foret: quarum similia nõ habemus vt bosdrab zorobabel ⁊ id genus reliq: pro ipsis alias dictiones fabricabimus: aut per inscriptionem: aut inicia dictionũ: aut per dictiones syllabicis nr̃is imaginibus ↄflatas. Bipharia enim vero Stephanus de lauro ignotas cẽset locãdas vt vel per siĩitudinẽ aliquam in voce saltẽ earum imagines fabricemus: vel diuidentes ignotã in syllabas pro qualibet imago fiat cuius prima syllaba eã insinuet. Cognitas aũt dictiones ꝓprias per eas res ponimus q̃s significant vt pro dictione Petrus: hoĩem qui petrus vocetur: vel per insignia personarum vt pro petro clauẽ: pro paulo gladiũ: pro Ioã. calicem: Andrea crucẽ Jacobo galateraȝ: pro Katherina rotã: Barbara turrim ⁊ huiusmodi alijs: Appellatiua aũt noĩa ab officiosis hominibus accipimus: vt pro hac dictione papa imperator rex ⁊ huiusmodi eos hoĩes qui talibus funguntur dignitatibus vel officijs si noti sint: alioquin per ĩsignia aut instra: alijsue modis metaphoricis. Termini quoqȝ accidentales per sua nobis patescunt subiecta: vt de realibus diximus imaginibus: quatenus in his pene idem modus sit) vt rei ⁊ noĩs rem ipsam significãtis eadẽ ferme fit imago. Ita suplatiuus

Jacobo Publi.
Locatio dictio/nũ ignotarum.

ponitur per positiuum suum sufficienter ꝛ cõ/paratiuum: pro deriuatiuis deniqꝫ sat erit pri marius locasse: Uerba āt per imaginū opatio/nes exprimuntur: qꝛ si actus semper nõ cõmo/de ponat̄ vt cursus saltus ꝛ huiusmodi denote mur per subiecta: vt partes ꝛ mot⁹ hoīs. Insu per vt de notatione docuimus: Aduerbia aūt ꝑpositiones ꝯiunctiones ꝛ interiectiones vel sono vocis lr̄arum syllabarūue combinatione vel inscriptione ꝛ alijs modis q̄bus dictiones nõ significatiue memorant̄ collocande sunt de q̄bus omnibus diffusiora superius sunt exēpla q̄ꝫ hic noua exigant. ¶ Possumus nihilominus huc quedam adijcere vt res clarior fiat vt pro hoc ꝓnomine. Ego Stephanus ponit Egidiū ꝛ Godofredū: iridem est si in manu Geruasij aut Godophredi Ebur ponas: ¶ Pro tu Tade⁹ in manu vrticam hn̄s vel Tubicina tm̄ cuius ꝑma syllaba tu facit sus isopum comedens: vel vnicornu in dextera parte scobā in sinistra āt isopum hn̄s. Nos ex oliuerio in dextra nuces in sinistra scobam gerens: vos aūt si Oliuerius vel Ouidius vel Otto vitrū vel vrticaꝫ in vna in altera vero manu scutellam vel scopam te/neat: Mihi faciunt Michael ꝛ hilarius isopū tenens: ¶ Pro tibi Tyberiū aut Timotheuꝫ vel Tilmanū bilancē in manu portas. Ita pro sibi Simonem: Et his similibus similes dictiones locabis. Ceterum dictiones secundaruꝫ inten tionum ꝛ entis rationis/ꝑcipue logici ac tran scendentium: cuiusmodi sunt Intentio/tran/scendens/vniuersale/abstractum/concretum/predicamentū/ꝑdicabile/predicatū/subiectū/

Memoria sincathegorematum.

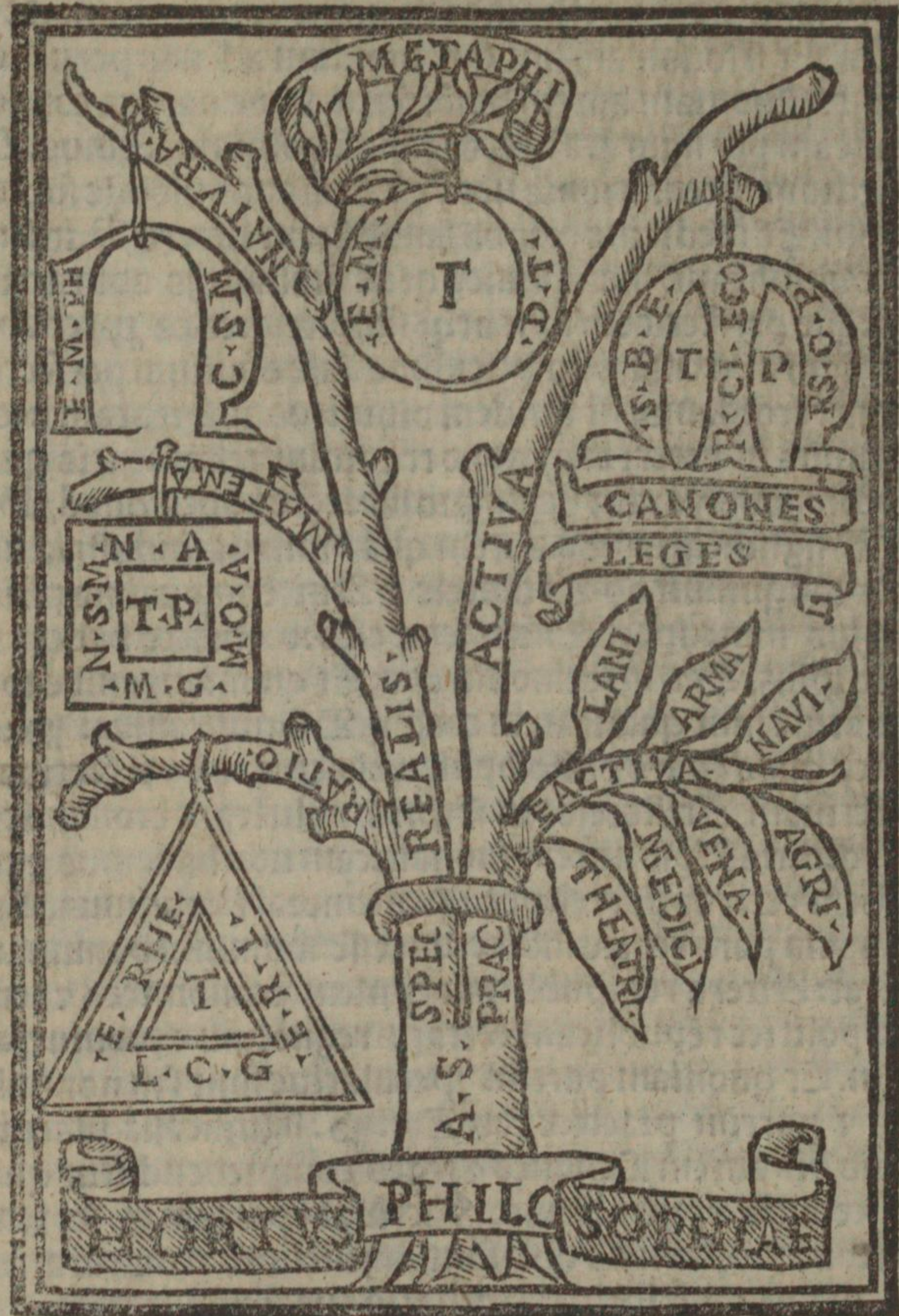
subiicibile/vniuocum/equiuocum/analogum/denomi/natiuum. Et item genus/species/differentia/proprium/⁊ accidens/suppositum/attributum/notio. Et item ora/tio/enunciatio/diffinitio/questio/ propositio/premissa/ cóclusio/argumentum/ sillogismus/inductio/enthime/ma: Item dici/per se/dici de omni/dici de nullo: Redu/plicatio: ponũtur per imagines factas ad instar dictio num ignotarũ. Itidem in terminis rhetoricalibus. Si tamen perfectus velis esse in arte ⁊ promptus atqꝫ ido neus in disputationibus ⁊ conferentiis: ⁊ ad audita fa/ciliter incorporanda nil códucibilius q̃ꝫ alphabetis lit terarum ⁊ syllabaꝝ que supra habes tertiũꝫ addere de principiis omnium scientiarũ ⁊ huiusmodi terminis se cunde impositionis ⁊ secundarum intétionuꝫ: ⁊ vt sum marie dicam. Si totum ens in sua latitudine partitus esses in reale ⁊ rationis: ⁊ vtrũqꝫ vsqꝫ ad athomas por/tiũculas: ⁊ cuilibet parti suam imaginem adhibueris: eamqꝫ in armario atqꝫ scrinio memorie reposueris lo/cis videlicet applicatam: quoscũqꝫ edepol in hac arte exercitatos vel superabis vel saltim q̃ꝫ facillime equa/bis copia reꝝ ⁊ imaginũ multitudine: ⁊ ad quecũqꝫ illi co incorporanda etiam audita pre dispositis tamen lo/cis eris proprissimus ⁊ ob id exempli cã moꝝ sbctoꝝ ⁊ entis ꝯsiderationes quantũ satis est adiicimus.

¶De subiectis principiis ⁊ fine omnium scientiarum. Capitulum tertium.

Quamq̃ꝫ diuersi authores phiam diuersimode par tiant: vt apud linconiensem in libro de ortu scien tiarum. Et copiose Angelus Politianus in tractatu cui pane pistemon nomen indidit eam insequãtur Hu/go in didascalon ⁊ alii in aliis locis. Insuper in Peri/archon scientiarum. Et circa phie atqꝫ logices exordia quisqꝫ pro suo arbitratu phie partes sumat. Multiqꝫ

de diuisione scientiarum tractatulos compilauerint in presentiarum attamen vnam e multis accipere libuit quaz exēpligratia quomodo memoriter retineri queat huc attulimus. Tota siquidem philosophiam bipharià scinditur. Aut enī Theorica est siue speculatiua: Aut practica speculatiuam autem dicimus rerum contemplatricem. Et hec quidem vel entis rationis est vel de reali trac. Rationalem autem in grammaticam logicā ꝛ rhetoricam secant: que de sermone congruo/vero ꝛ polito existentes: in vnum tendunt finem apte videlicet loquutionis: vnde ꝛ Triuij nomen sibi asciscūt: quā obrem eas triangulo complexi sumus: in cuius centro. T. eas theoricas esse notificat: inscriptionibus autez costarum subiecta significamus quatenus congrua loquutio: grammatices. Ens rationis logice: ꝛ eloquētia rhetorice sit. Pars autem phie realis rursus in mathematicam phisicam ꝛ metaphisicam partitur mathematica quoqz quadruuiū integrat: quare eas quadrangulo memorandas voluimus. Et quoniam partim speculatiue sunt partim autem ad opus tendunt: obid. T. ꝛ. P. quadrangulo inscripsimus pro earuz qualitatis memoria: Arithmetice subiectum nemo abnuit numerū esse simpliciter sumptum/musice autem si sonorus sit. Ceteruz magnitudo absoluta geometrie. Et circularis astronomie subiectum esse littere costis inscripte monstrant. Phisica quoqz siue naturalis sub quo medicina theorica continetur ab Aristotele in diuersis libris traditur vtpote de phisico auditu/de celo ꝛ mūdo/de generatione ꝛ corruptione: in libris metheororum mineralium/ ꝛ de elementis. Item de anima/de animalibus/ꝛ plantis: Sensu ꝛ sensato memoria ꝛ reminiscentia/Sonno ꝛ vigilia: Iuuentute ꝛ senectute. Insuper de respiratione ꝛ inspiratione. Et in libro de nutrimento ꝛ nutribi/

li/de sanitate ꝛ egritudine: de motu cordis/de morte ꝛ vita. Et si forsan alij sint qui nondum ad nos peruenerunt. Quoniam autem huiusmodi sciencia de natura cōsiderat eam per figurā. N. recordandā voluimus: cuius. T. medium speculationis nota est Ens autē mobile subiectum. Et medicine corpus sanabile: vt littere. N. inscripte significant/metaphisica q: de substantijs abstractis est: que perfectiores sunt atq3 simpliciores ea ꝓpter ab/ O/figura circulari simplicissima siue omnium perfectissima recordamur: si quidem diuinitus inspiratam accipiamus in veteri atq3 nouo traditam testamentis quā theologiam vocant deum pro subiecto habet quod/ D/ ꝛ. T/significatur/ Ea autem quā humana industria nobis conquisiuit ab Aristotele ꝛ Auicenna prima phia sepius nuncupata Ens vt ens est pro obiecto habet: ꝛ hoc ipsū/ E/ ꝛ/ m/ demonstrant: Et quoniam ambe speculatiue sunt qualitatem earum. T. significamus: Practica quoq3 pars philosophie vel actiua est vel factiua: Actiuam Aristoteles in Ethica/ politica/ ꝛ economica tradidit: ab ipso autem monasticam non habemus quā obrem ceteras partes per. M. memorari voluimus. Cuius vna pars ethice subiectum esse summum bonum indicat: Altera rempublicam ciuilem economice / ꝛ tertia politice rēpublicam cōitatis regnorum ꝛ prouinciarum. Et quoniam partim speculatiue sunt ſm nonnullos ꝛ partim practice eas. T. ꝛ. P. significasse placuit Sub his autem Canones ꝛ leges comprehendūtur quare scedulis appendimus. Factiuam partem ex septem artibus mechanicis que sunt lanificium/ armatura/ nauigatio/ agricultura/ venatio/ medicina/ ꝛ theatrica cōplemus in septem arboris folijs vt in subiecta patet figura.

METAPHI
NATVRA
E·M·PH
C·S·M
E·M·
T
D·T·
S·B·E
T
R·CI·ECO
P
RS·O·P
CANONES
LEGES
ACTIVA
MATEMA
N·A
N·S·M
T·P·
M·O·A
M·G
RATIO
REALIS
LANI
ARMA
NAVI
FACTIVA
THEATRI
MEDICI
VENA
AGRI
SPEC
PRAC
A·S·
E·RHE·
T
E·R·T·
L·C·G
HORTVS PHILO SOPHIAE

Huiusmodi phie partes qz pluribus aliis modis memorari poteris: vtpote loca tot particularia fingēdo in quibus eas iuxta pscriptas regulas colloces: vel pprijs modis vel metaphoricis. Expediret attñ pro theologia camerā vnam: pro metaphisica aliā. Et in his tot particulares locos sumere: vt in illis imagines notas collocemus: que vel p actus vel p inscriptionē notationē aut quōlibet aliter repsentet: Pro qlibet nihilominus particulari scīa arborē ad instar huius vniuersalis effingere oportunuz forsan esset: vt in radice sbctum: in ramis pncipia z finē in fructib⁹ collocemus: Qd quo facilius fiat subiecta/pncipia/z finē/cuiusqz sciētie qtenus in p sentiarꝫ occurrit subnectem⁹. Unde pro clariori exēplificatione notatu dignū est quālibet sciam eē habitū intellectualē: z pinde in rerꝫ natura extra intellectū nullā ppriam hr̄e imaginē. Sed veluti supius plibauimus ad instar alioꝝ accñtium vel penes modos metaphoricos collocabimus. Cum itaqz sint qnqz dūtaxat habit⁹ si fidē opinionem z errorē secludamus videlz/sapiētia/intellectus/sciētia/prudētia z ars/vnica per dictionandi artē ponemus imagine videlicet Sispa. imaginari itaqz possis hispanū cōmutata/h/in/s/vt supra dixim⁹ vel Simonem manu panē portare: vel Simonē paulo colloquere autue aliter sese exercitantē. Insup sumendus foret aliqs habitu quopiā notabili amictus cui inscribantur hec dictiones sapiētia/ ifimbria/ intellectus in dextra scientia in mitra capitis/prudētia in finistra/ z artē in altera pte fimbrie: Itē aliter depingas hoiem aliquē metaphisicū z is tibi pro sapientia sit: eo potissimū q vulgatissimū sit metaphisicā esse habitū sapiētialē. Et ipsi digito frontē tāgens sese rei cuiuspiā intellectū hr̄e mōstrabit: z ore aureā teneat massam/que scientie imago erit: insup in finistra fingas serpētē z ille pru/

dentiā notificabit:eius enī ꝓprietas est:deinde/ars/pul
chre locabis si Antoniū fingas causa serpentē velle sub/
trahere. Postmodū si cuiuslibet hoꝝ habituū:pticula/
lare. Artez diuidere in scientialē ꝛ mechanicā ꝛ cuiusli
bet ptes locare itidē facies his similibusqꝫ modis: Aut
imagine Antoniū aliquē siue artistā tibi aliq̄ insignia
nota familiariter cognitū : q hꝫ penes se tabula ad dex
trā in q̄ sint ꝑ agricultura vomer ꝑ venatione rhete/ꝑ
nauigatione remes ꝑ lanificio lana pro fabrili maleus ꝛ
tenella pro medicina instr̄a chyrurchici ꝑ architectura
quo significet̄. Insup possint hec instr̄a ordinari in dex/
tro latere hoīs illius vel ēt vt ordo seruet̄ vomerem in
terra ꝛ desup rhete sup qð remes ꝛ deinde lanā ac reli/
quā penes supponem imaginabit̄ : pro artibꝰ āt libera
libꝰ pariformiter ab alio latere tabellam alphabeti siue
donatū pro grāmatica/pro logica eiꝰ librū ꝑ rhetorica
titulū pro arithmetica ꝑiectiles siue tabulā calculato/
riā pro musica cantiones/ꝑ geometria circinū ꝑ astro/
nomia āt : Astrolabiū siue spherā mālem. Possent ni/
hilominus hac arte colligātie siue ꝑ cathenā authoribꝰ
siue specialibꝰ artiū hmōi sectatoribꝰ poni:vn̄ si intelle/
ctū aut sciētiā diuerso in intellectū grāmaticū logicum
rhetoricū arithmeticū musicū geometricū astronomicū
Ethicū economicū politicū physicū medicū metaphysi
cū ꝛ theologicū/siue in scientiā grāmaticā ꝛ ceteras eis
dē modis locabimus. Qð si deinde quēlibet habitū par
ticulariū per se cōsideremus . Et colligamus singulum
vel artificialē esse vel nālem aut vsualē vt si hāc grāma
tice ptitionē collocare velim sufficiet mihi pter modo
iam recensitos ponere gratianū vel mulierē grāmatice
doctam que in dextra/A/vel artam aut Circinum vel
scalā/vel aucaꝫ aut aliqð alioꝝ teneat que supra lr̄is de
putauimus. Et hoc ipso artificiale denotabit̄ in capite.

A/aut illius littere signa habeat ꝛ in sinistra/E/Insu/
per arte dictionandi fingas. Anu.i.mulierē antiquā ꝛ
eius littere videlꝫ/A/n/ꝛ/v/idem repſentabunt. Qđ si
postmodū descendas ad grāmaticā siue logicaꝫ aut ali/
quā aliarūꝫ ꝛ cōperias eam quadrupliciter accipi huiuſ
modiqꝫ diuisionis mēbra locare velis:imaginare tm̄.4.
imagines quattuor principalium dictionum.ſ. cogni/
tio deductio/ iudicatio/ꝛ loquutio: Et his imaginibus
visis mox incidet grāmatica artificialis pmo modo est
habitus euidēter cognoscendi conclusiones grāmatica
les p principia grāmaticalia/deinde ꝙ scđo modo acce
pta est habit⁹ deducēdi ꝯclusiones ex pncipijs grāmati/
calib⁹/ꝛ post hoc ꝙ tertio modo est habitus de vniuscu/
iusqꝫ ꝯgrue loquutionis rectitudine:Et postremo ꝙ q̄r
to mō accipit pro habitu prōpte ꝛ artificiose loquēdi ſꝫ
veras regulas grāmaticales:pro qbus oib⁹ sufficiet vnā
feminam grāmatice doctam aut ēt pceptorem aliqueꝫ
huius artis qui in dextra cornu aut Rabatuꝫ vel aliud
pro/c/littere teneat. In humero vero dextro siue etiam
in vlna illius bracchij caput thauri vel scaphiuꝫ vel lit/
tere/d/figuras: Pariformiter in alio humero piscem
turrim vel columnam portet. Insuper in sinistra manu
ligonem siue securim. Et ex his quattuor litteris vide/
licet/c/d/i/ꝛ/l/ per tales imagines in corpore gramma/
tice effictis cognitionis deductionis/iudicationis/ꝛ lo
quutionis facile recordaberis:ex quibus deinceps mox
in distinctionis membra deduceris. Si tamen ex sylla/
bis co/de/iu/ꝛ lo/hanc memorationeꝫ censueris statnē
dam eodē ferme modo ab ipsis litteris cōpones. Insup
totas illas dictiones ipsis inscribere posses. Itidem va/
rijs alijs modis. Et ad instar huius exēpli logice rethori
ce. Et cuiuslibet disciplinaꝝ mathematicaꝝ ac cuiusli/
bet partis phie tam moralis q̄ nālis insuper etiā theo/

logie simul cũ prima phie acceptiones varie per analogiam memorari poteris. Quelibet enim earum his quatuor modis accipitur: vt alibi disseruimus. Insuper quũ ois ars et vt gnalius loquar ois habitus intellectualis/ vel est actualis vel habitualis. Itẽ simplex vel compositus. Et cõpositus subpartitus in totalem pro quorum memoria operemur pariformiter ad typum deducti hactenus exemplis: vt si grammaticam recordari velim esse actualem/habitualem/simplicem actualem/vel simplicem habitualem. Item compositam actualem vel compositam habitualem/vel quoqꝫ compositam actualem partialem siue totalem: Siue tandem compositam habitualem partialem vel totalem pro omnibus his mẽbris sufficiet saltem meminisse hec nomina actus habitus/ simplex cõpositum/cõpositum partiale totale/que suis imaginibus in hois alicuius grãmaticã/logicã/rethoricã/arithmeticã/geometriã/astronomiam: aut quamlibet aliã phie partẽ representantis pro nr̃a intẽtione inscribãtur: iuxta proportionem memorationis. Si deniqꝫ de vnitate alicuius habitus itellectualis sermo inciderit: vtpote pcunctat quispiam nũ grãmatica sit sciẽtia vna. Et mox pro cõmoda responsione vnitatis acceptiones afferre velis: sufficiet imaginẽ vnitatis vtpote Kalmickersck in loco deposuisse: et ei iũgere harum dictionũ. Simpliciter/simplicitatis/qđ qd est/et ptinuitatis iungere imagines ab vno latere in altero aũt harum. Non simplr/ pncipans/locus/artificiũ/subiectum/inhesionis/et attributionis/itẽ genus/spẽs/et suppositum: que formande sunt/lr̃is/syllabis/aliisue modis supra recensitis. Et in prõptu habebit tota vnius partitio. Si deniqꝫ qsitũ fuerit de aliq scientia vtrũ cõis sit aut specialis. Et pro responsione/cõitatis modos: memorari velis sat erit ponere hos terminos/pdicatio/applicatio/continentia. Et

quēlibet eorum subdiuidere:vt in tali formula.

nois Continentia
p̄dicatio rei p̄dicatio Specialis
Cōis Applicatio nomine Applicatio
Cōtinētia Re subiecte

Et huius formule imagines poteris alijs lr̄is realibus cōponere in loco deputato. Qđ si aliquā scientiā specificare velis videlʒ exēpli causa. Utrum grāmatica cōmunis aut specialis ars siue scientia sit eius questionis plenum responsionem hac denotabis formula.

p̄dicatione nois
rei
non est nois est
Applicatione nois sb̄cti
Cōtinentia Specialis
Grāmatica noīe Grāmatica
Cōis p̄dicatione re sb̄cti
est rei non est
Applicatione rei sb̄cte

Quod si hanc formulā penes artem nostram memorie velis cōmendare:imaginaberis mulierē aliquā grāmaticaʒ/cuius dextrū latus negationē significet ⁊ sinistrū affirmatiuā ponas:itaqʒ dextris eius p̄dicationis applicationis ⁊ ꝯtinentie imagines:vtpote in genibꝰ pro p̄dicatione picaʒ que in ore teneat/N/⁊/R/siue in vna ale/n/in altera/r/In brachio aūt aquilam que in vna ala.n.in altera/n/⁊/s/In humero vero Cont.imago inscribatur lr̄is nostris. Ex his itaqʒ denotabitur grāmatica nullo istorum modoꝝ esse cōis. Et qꝛ vt edocuimus vnum oppositoꝝ notificat̄ per alteꝝ:⁊ si vnum nō inest alterū inest igit̄:quolibet istoꝝ est specialis ars siue sciētia grāmatica. In sinistro quoqʒ/predicatio ⁊ applicatio ponant̄ vt in hac figura monstratur.

NEGATIO.
AFFIRMATIO.
N.R.S.
GRAMATICA.

Et qd̄ de grāmatica tanquam prima oīum disciplinaꝝ dicimus de reliqs qbuslibet p analogiaꝫ itelligēdū erit: vt tu si q̄s hui⁹ gñis ꝯsideres ptitiones memorie. queas cōmēdare: Pariformiter cuiusqꝫ habit⁹ pncipia media ꝛ fines eē diuersos nō sūt q ambigāt vt grāmatice pnci/pia vel icōplexa ꝛ sūt aut itelligibilia ꝓpinqua siue itel lect⁹ grāmatici obiecta ꝓpinqua/aut remota cuiusmo/di sūt grāmaticaliū pncipioꝝ termini aut remotissima res ipīs terminis signāte vel cōplexa ꝛ sūt ꝓpōnes qbus ꝓprie passiones sbctis i esse demōstrant̄ que pncipia pri ma illi⁹ habit⁹ sciētifici dicunt̄ siue media pbāde ꝯclio/nis. Fines āt cognitio est sbcti illius scie. Et sūt ꝓpinq̄ obiecta. s. remota ꝛ remotissima ꝓpinqua qdē ꝯclones obiecta siue ꝯsiderata ꝓpinq̄ remota hoꝝ termini. Re/motissima res p hmōi terminos signāre. Sꝫ qm̄ hec alte rius speculationis sūt sat erit p hmōi memoria posuisse hos terminos ꝯclusio termin⁹ res vt pro itelligibili grā maticali ꝓpinquo remoto ꝛ remotissimo grāmaticaꝫ q̄ portet aureū pomū in dextra quo caput tāgat ꝛ in capi te habeat picē qua maculet hmōi pomū sinistra aūt for/cib⁹ tōdat capillos. Jta pro Scibili grāmaticali ponas in eius artub⁹. Cōclusio termin⁹ ꝛ res itidē de logica re thorica ꝛ reliqs mathematicis disciplinis ꝛ q̄libet phie parte intelligim⁹. Silr̄ vbi sbctū attributionis posuisse libeat poteris imaginare hoiem qui hmōi: sciam repre/sentet ꝛ sub pedib⁹ eius sbctū in capite finē at p corpo/ris mēbra pncipia illi⁹ scie vt pro theologia ꝯsumatum egregiūqꝫ aliquē theologū qui dei figurā pedib⁹ ꝯculcet hi capite āt cognitionis amationis ꝛ fruitionis imagi/nes gestiat penes pdicta fabricata. Jn mēbris aūt essen tia diuina vita attributa actus forma relatio articuli pcepta ꝛ sacramēta atqꝫ alia hmōi de qb⁹ inteologia: ꝛ itidē in reliqs disciplinis vt subiūcte figure mōstrant.

Theologia

deus

Essentia diuina
vita
attributa
actus cognitio
forma amatio fruitio
Relatio laudatio
articuli
precepta
Sacramenta

Metaphisica

Ens partes passio

Substantia
Accidens Aristoteles
vinum
multa

Sūmum bonum

Moralis

Ethica bonum humanum
politica virtus vitium
voluntarium
Economica inuoluntarium

forma
materia
ius generale
Conuenire
speciale
naturale pax
positiuum
canonicum
ciuile
consuetudinale
Theoricum
practicum
militare
comparatiuum
antiquum
nouum

Jus

Justitia

Deum diligere
honestate viuere
vnicuiqȝ ius suū tribuere

Capitulum Tertium

alimenta
complexiones
humores Nāles
membra
virtus
operatio
species

Etas
color
figura masculus
distantia inter
fruineum

Sanitas Res non nāles

cibus
aer
potus
somnus
vigilia
exercitum
actio
repletio opatio corpo
inanitio (ris sensati
accñtia aie

Cōtra nām

morbus
causa
accidens

Astro

sphera
circulus maior
minor
çodiacus
arcus
quātitas ptinua signum
mobilis
gradus
minutum
secundum
tertium

nomina

virtutum
cogitatio
motuum

Geometria

qua ꝯtinua
immobilis

punctus
linea
angul
figma longi
quantitas
centrũ cognitio lati corpoꝝ
capacitas
longitudo profu
latitudo
profunditas
planum
solidum

Arithmetica

numerus
absolu.

vnitas
numerus
par
impar

articulus
digitus
compositus

Species numeri

species numeri

numeratio
addditio
substractio
mediatio
duplicatio
multiplicatio
diuisio
progressio
radicum extractio

Sũmare
vnitates
quadrato
cubica

musica
altitudo
infinitas
mediocritas
longitudo
breuitas
grossitudo
melodia gracilitas
subtilitas
proportio vocaliū
accētus ꝯsonātiū

apothone
diesis
thonus
dithonus
diatesseron
diapēthe delectatio ī cātū
diapason ꝑ vocū ꝯcordiam
epitritus
emiolius
duplaris
triplaris
quadruplaris
epogdous

Rhetorica
pulchritudo forma
verboꝝ materia
finis

Partes
inuentio
dispositio
locutio motio volūtatis ad (finem
memoria
pronunciatio

Logica
Ens ratio

Terminus
cathegorema
sincathegorica discretio ve/(ritatis;
oratio
propositio

recta loquu/tio.

littera
syllaba
dictio nomē ꝓnomen recto (locutio
oratio
constructio

¶ De diuisione entis in suas ptes: Et de earūdem imaginibus atq; memoria. Capitulū quartum.

Universalē cōstituentes artem opus esse arbitrati sumus circa oīum vniversalissima vsqꝫ ad athomas spēs negotiari idqꝫ ita acritūdum vt totam entis latitudinem cōplexi cuiusqꝫ partis tā simplicis ꝛ incōplexi qꝫ compositi ꝛ cōplexi imagines fabricatas locis cōmittēdas paremus. In qua re non est ꝓpositi nr̄i disputare. Si quid prius sit enti vt nōnulli bonū putant aliȷ̄qꝫ vnū. Neqꝫ an primaria entis partitio sit in ens in actu vel potētia in ens per se ꝛ ꝑ accidens. In ens vnū ꝛ plura. Autue in alios diversos id generis modos. Sꝫ edocere assumpsimus cuiquis divisionis membris quo paucioribus fieri poterit imaginibus memorie cōmendare. Nō ꝓpterea anxȷ̄ sum num ens dividatur.

Ens
- in actu
- potentia

Ens
- vnum
- multum

Ens
- simplex
- compositum

Ens
- In anima
- Extra aīam

Ens
- Quiditativum
- non quiditativum

Id eodē ꝛ hmōi ꝯsiderationes ad intellectū īstituētes spectat. Nos āt in p̄sentiaꝝ solam memoriā roborandā curamus que brevitati gaudet. Siqꝫ igit̄ penes hāc ꝑtitionē entis ꝑtes meminisse velis. Sat erit locasse vnuꝫ anima actus/simplex/q̄dditas. Unū enimvero alterius oppositū indicat. facile igit̄ recordans vnū de multis ꝑ oppositum cogitabis. Et aīa indicabit aliqua in se esse ꝛ alia extra ipsam: Ita actus potētie facier reminisci. Et simplex cōpositi atqꝫ q̄ditas non q̄dditatis pro his quīqꝫ igit̄ dictionibus vnū/aīa/actus simplex/q̄ditas pone imaginē vnitatis. s. kalmickersche ꝛ representabit

vnum. Et in manu eius dextra pone aia p inscriptionē aut alios modos supius recensitos vel anisum: vel anetam/siue anserem que manducet māna/vel papauer/⁊ hmōi: In humero pro actu pone scalam in qua portes saccum thure plenum sed apertum quatenus internosci queat. In sinistro humero ponatur symboluz. Et in manu porcellus peram ore mordens tali modo

Sequitur figura.

Ceterū qui ens in absolutū ⁊ respectiuū / in vnū ⁊ multa/Item in finitum ⁊ in infinitū partiunt pariformiter per analogiā mēbra retinebunt. Si tn̄ cuiqz parti propriam imaginem adaptare velit seorsuz id faciet penes modos quos supra capitulis.14.16.⁊.17.trac.3. tradidimus. In qua re tn̄ sūme necessariū foret ordinem membroꝝ struere ne vel idem pluries frustra repetamus vel minus q̄z oporteat ponat. Poterimus ꝓinde in p̄sentiaꝝ exēpli causa Ens in partes secare hoc modo.

1 Ens
- Reale
- Rationis

2 Rale
- Transcendēs
- p̄dicamētale

3 Transcendes
- Deus
- Creatura
- Operatio
- Unum
- Verum
- Bonum
- Res
- Ad aliquid

4 Predicamentale
- Substantia
- Accidens

Has qppe ptes vel quattuor imaginib⁹ ponem⁹ iuxta normā antea traditā: vt si in primo loco Henricū siue Eberhardum ponamus in manu physice librū in sinistra āt logicā tenentē vel in dextra tenellā qua rotam mediaz voluat vel cācruz capite apprehēdat vel serrā acuet. Et in sinistra forficibus Circinum

diuidat. In scdo loco Regina Renoldus Reynhardus Rechardus siue Rebecca teneat añ pect⁹ physice librũ aptũ in cuius vna pagina sphera celestis sit depicta in altera aũt p inscriptionẽ pdicamẽtale notatũ aut pdicator aliqs ei librũ auferre conet. Ita in tertio loco Tylmanus scalam ascendẽs. Adoret crucifixum in vertice scale appensum creta scribens hec verba opus manum tuaꝝ sum dñe. Et kalmickersche liget ei pedes ad scalã cũ pennis strutionis ⁊ ipsa teneat in capite sportam fabis plenã ⁊ in humero dextro ligamina in sinistro autẽ aqlam lacerantem porcellũ albissimuʒ. In q̃rto deniqʒ loco pdicatorẽ egregiũ pone qui dextra offam ori porrigat ⁊ synistra muscas abigat: Ecce exẽpla ponimus vt addiscẽtes ĩtelligãt. Tu quoqʒ fac simile sic ars deludit arte. Oĩa hec vnica imagine ⁊ in eodem loco nõ est difficile reponere. Sat erit monstrasse viam. Quidam ens reale diuidunt penes hanc formulam.

Ens reale
per se
per accidens

ĩtelligẽtie se esse ⁊ eẽntia
fit vnum
forme

Per se
ẽm naturam suam
ẽm causalitatem

Forme
Substantiales
Accidentales

Scdm naturam
Simplex
Compositum

Compositum
Substantie incorporee
Substantie corporee

Simplex
Deus

Hi quoqʒ imagines applicabunt penes iam tradita.

Possunt nihilominus per artem dictionandi ⁊ colligantiaʒ de quibus supra cap. 13. trac. 3. huiusmodi imagines fieri: Et mille practicandi modis. Si autem prosequi placeat postrema entis membra videlʒ substantie

⁊ accidentis subiungetur hec figurula.

1 Substantia
Incorporea
Corporea
2 Incorporea
Intelligentia
Aia itellectiua
3 Intelligentia
Spirit⁹ beati
Demones
4 Spūs beati
Seraphini
Cherubini
Throni
Dominatiōes
Principatus
Potestates
Uirtutes
Archangeli
Angeli
5 Corporea
Incorruptibil'
Corruptibilis
6 Incorruptibilis
Celū empyreū
primū mobile
Firmamentū
Saturnus
Juppiter
Mars
Sol
Uenus
Mercurius
Luna
7 Corruptibilis
Elementum
Elementatum
8 Elementum
Ignis
Aer
Aqua
Terra
9 Elementatum
Imperfecta
Perfecta
10 Imperfecta
Impressiones
Ignee
Aeree
Aquee
Mixte
11 Aeree
In supma re/
gione
In media
In infima
12 In suprema
Cometes
Colūna pyra/
midalis
Lancea
Cādela accēsa
Assub ascen//
dens
Uel ut scitille
de fornace
Uelut stuppa
accensa
Uelut stella ca/
dens longa
Cādela accen/
dens cande/
lam
Lumē pcedens
in nocte sal/
tu quodam
Stella cadens
solum
Draco volans
Assub qñqȝ ap
parens qñqȝ
non
13 In media
Tonitrua
Fulgura
Coruscationes
Fulminis tela
Grando
Granula
14 In infima
Nubes
Pluuia
Nix
Pruina
Ros
Nebula
Nymbus

15 Terree
Metalla
Sulphur
argentum vi/
uum
lapides
16 Metalla
aurum
argentum
electrum
cuprum
auricalcum
aes
stannum
plumbum
17 Perfecta
vegetabilis
sensibilis
imaginatiua
rationalis
18 Uegetatiua
arbores
herbe
gramina
flores
semina
19 Sensitiua
vermes
musce
talpe
conche
ostree
20 Imaginatiua
terrestre
aquatice
volatilia
ignea
21 Terrestre
oues
boues
equi
leones
lupi
vulpes ⁊c.
22 Aquatice
sturiones
lucij
carpiones ⁊c.
23 Uolatilia
aquila
buffones
corui ⁊c.
24 Ignee
Salamandra.

Huc totam ferme partitionē substātie attulimus, quatenus vel singulaꝝ dictionum singulas imagines facile excogites: aut ꝑ capita .24. huiusmodi partitionis mēbra iuxta prescripta memorie cōmendes: quod vbi feceris diuinam quandam senties celeritatem huiꝰ nostre artis. In paucioribus collocandam locis minime subdubitarē vbi ex studio colligarem: non aūt ex relatione ita. Sed quatenus ad caput reuertamur: accidens proculdubio a plerisq; q̄zplures accepit diuisiones. Aliud eqdem separabile aliud inseparabile: Item aliud in potentia aliud in actu: aliud insup ꝓprium aliud appropriatum. Ut aut ad instituta nr̄a descēdamus cū accidentiū aliud predicabile sit aliud ꝑdicamētale: ⁊ postremuz ꝯtra substantiā opponat̄ tanq̄z ab ea primo diuersum/ Eius mēbris imagines applicanda sunt.

1 Accidens

1 Accidens in est substātie
per intrinsecum
per extrinsecum
2 Per intrinsecum
absolute
respectiue.i.relo.i.ad ali/
3 Absolute qd
per mām.i.quantitas
per formā.i.qualitas
4 Per extrinsecum
agētis ad patiēs.i.actio
patiētis ad agēs passio
mēsuratū ad mensuraz
hñs ad habitū.i.habit⁹
5 Mensura
fluens.i.tps.i.quando
manens.i.locus
6 Locus
absolute vbi
respectiue Situs

Hic numerus distinctio ꝛ sufficientia nouem generꝝ pre dicamentoꝝ accidentalium memorabit/ vel sex imagi/ nibus operatiuis vel singulis membris singulas imagi/ nes applicando ex cap.14.16.ꝛ.17.trac.3. Et quoniam mee imagines aliȷ̄ nō ꝯueniunt nisi forsan per accñs ob id sat erit hactenus exemplis abundasse:ad instar quo/ rū ex nostris ꝓceptis ꝓprias tua virtute excogitare:Nō enim qs curat vt Alberti est snīa in Ethicē ex medici/ ne ꝯtēplationib⁹:neqꝫ virtuosus ex sola virtutū specu/ latione quis efficit:sed quatenus studiosus fiat opus est virtutes praxi opatione ꝛ exercitio explere. Ita quoqꝫ ꝑpetuo ꝯtemplari artem memorandi artifex efficieris ni artē vsu cōpares. Ad singula attñ ꝑdicamēta descen dere forsan nōnihil cōducere vtpote quātitatis specie/ rū sufficiētiā. Similiter q̈litatis ꝛ alioꝝ enumerarem⁹. Sed qꝛ res in lōgū abiret sufficiet tibi ea ex aliȷ̄s nostris scriptis huc afferre si placet. Insuper Harmandus in terminis difficilibus eam rem latius ptractat. Similr Paulus pergulēsis de illis arbores plantauit que non/ dum tñ Ramos expanderunt ad extrema quēadmodū nos deduximus vt pene nihil sit quin sub vmbra earuz latitare fecerimus in medio estu diei. Si tñ exempli cau sa expetas saltem capita tetigisse sint hec.

Quantitas
continua
discreta
Continua
linea
superficies
Corpus
Tempus
Discreta
binarius
ternarius
quaternarius ⁊c.
Qualitas
habitus aut dispositio
nãlis potẽtia vel ipotentia
passio vel passibilis q̃litas
forma ⁊ circa hoc aliqd con/
stans figura.

In memorie scrinio reponunt ad instar hoꝝ que hacre/nus deduximus supuacaneum rati sumus athomas ha rũ species adducere in p̄sentiaꝝ. Ut nãq3 reliq̃ taceamꝰ tot sunt habituũ intellectualiũ moraliũ ⁊ theologicaliũ varietates si eorũ3 subiecta obiecta ⁊ opposita dispicia mus ne pugillo stringi valeant. Sed de his ⁊ similibus legito que ex p̄ma scd̃e ⁊ ex scd̃a scd̃e bti Thome iuxta artem nr̃am collegimus. Atq3 cõpendiũ Ethices eaq3 memorie cõmenda ex p̄ceptis que in his tradidimus. De erroribus etiam oibus ꝯ habitum theologicu3 tam christianoꝝ in hereses plapsoꝝ/q̃ ph̃oꝝ ⁊ grecoꝝ turco/rum saracenoꝝ iudeoꝝ ⁊ ethnicoꝝ collegimus libellum quendam. Oium sciaꝝ placet nobis pertractata cõpen dio strinxisse: que vbi tibi non placeant tu ipse tibi con forme colligas quo. Maxime opus est memoria siquidẽ breuitate gaude. Ens rationis vt ab exordio repetamus difficilius quidem locatu est q secunde intentionis ra3 proprias non habeant imagines q̃3 aliarum disciplina/rum partes: poteris ob id ipsu3 partiri hoc modo ⁊ ima gines idoneas applicare.

1 Ens rationis
Relatio
negatio
priuatio
2 Relatio
Cõsequens ap
prehẽdendi
modum
Excogitata
p intellectũ
3 Excogitata p
intellectũ

proprium
improprium
propriuz logicale
4 Improprium
grāmaticale
Rhetoricale
5 Logicale
Incōplexum
Cōplexum
6 Incōplexum
Transcendētiū
ꝛ p̄dicamen-
torum
p̄dicamentoꝝ
oium simul
p̄dicamentoꝝ
singulorum
7 Trāscēdētiū ꝛ p̄
dicamentoꝝ
Intentio
transcendens
vniuersale
abstractum
concretum
p̄dicamentum
predicabile
predicatum
subiectum
subijcibile
vniuocum
equiuocum
analogum

denoīatiuum
8 Predicamētoꝝ
oium simul
vniuersale re
spectu vl'is
Indifferētis
9 Vniu'le respectu
pticularis
Genus
Species
Differētia
10 Particulare re
spectu vl'is
ad nām cōem
pticulare
ad nām cōem
ꝛ accn̄s vel
ꝓprietates:
singulare ꝛ
indiuiduū
11 Indifferentis
Accidens
proprium
12 Predicamētoꝝ
singulariū
sb'rie.i.suppo-
situm
q̄litatis.i.at-
tributum
relationis.i.
notio
13 Complexum

cōditio com-
plexi
complexum
14 Complexum
sine discursu
cum discursu
15 Sine discursu
oratio
enunciatio
questio
p̄missa ↄclusio
16 Enunciatio
cathegorica
hypothetica
17 Cum discursu
perfectum
imperfectum
18 Perfectum
syllogismus
formalis
dyalecticus
sophisticus
necessarius
19 Imperfectum
enthimema
exemplum
inductio
20 Cōditio ↄplexi
dici per se
dici de omni
dici de nullo
reduplicatio

Hoꝝ imagines fac iuxta p̄determinata penes nūeroꝝ

capita ⁊ viginti cōplecteris: que vel in viginti locis vel in decē vel ēt in qnqꝫ locare poteris: vbi mente hereāt que vitatione multiplicitatis locoꝝ precepimus. Entis rhetoricalis simul ⁊ grammaticalis diuisiones si nostra opera inspexeris latissimas comperies.

¶ De applicatione artis ad sentētias diuersimode acceptas. Capitulum quintum.

Complexarū vocum imagines quas sniarum dicimus memoratiue magis apte sunt: id enim precepimus in supiorib⁹ ne ociosa sint simulachra. Siqꝫ igitur qppiam operenť aut repatianť ab altero: exacte integrā poterunt sniam representare: hmōi aūt absqꝫ difficultate ꝓculdubio excogitabimus qn̄quidem a simplicibus satis agnitis ad cōpositiora facilior sit aditus. Ex notis ꝑinde q̄ꝫplurib⁹ terminis veluti ocius oratio cōflatur: etiā ab imaginibus singularibus ꝓpositiones cōstituemus. Et ita qdem vt imago apte loco mancipata breuiuscule totam euacuet sniam. Cui plurimuꝫ adminiculantur colligantia cathena: Ars dictionandi ac ceteri quos supra recensuimus modi. Quāobrem cauendum ne supuacaneis exaggeremus idolis copiā inanē: vt singula nitamur verba reponere: qd̄ plus habet oneris q̄ꝫ frugis. In compositis siquidem virtus nālis magis memorie admiscetur: q̄ꝫ in simplicibus in qua ars iuuat retētionis notam: Atqui vt rem suo ordine aptius explicemus: memoria mercatur virtutem a nāli industria: Simplicium enimuero imago mox rem memorandam indicat: hinc fallunť mehercle arbitrantes hoc instituto meminisse queqꝫ absqꝫ nāli memoria posse: Qn̄quidem ars dumtaxat natura ministra eius fundamenta stabilit ⁊ illius deficientiaꝫ supplet. Cū itaqꝫ frugem assequemur huius industrie si theorica in praxim retracta fuerit atqꝫ ꝑceptiones vsu ⁊ exercitio cō-

probentur operepreciũ est vt in cópositis: generalia do/cumenta addantur singularibus que nosse cupimus vt de simplicibus copiose iam determinauimus ex qbus hecce clariora erunt. Omnis quippe oratio ex simplici/cibus cõstruitur: vnde qui terminoꝝ nouerit imagines optatius composita collocabit. In qua re particulariꝰ paululũ tetigisse iuuabit. Omnis autem Oratio aut so/luta est ꝛ prosa aut carmen metrum siue versus. Solu/tam aũt partiuntur in ꝓpositionez auctoritatem argu/mẽta historias ꝯtiones collationes vel sermones ad po/pulũ: Propositio vero ois vel questionis nota ponitur vel ex premissis deducta. Argumẽtatio ois syllogismo enthimemate inductione vel exẽplo perficietur.

¶ De memoria orationum siue propositionum.
Capitulum sextum.

OMnis aũt oratio ꝓpositio vel auctoritas qñ sim/plex est: quatenus huc attinet ex significatiuis cõ flatur terminis: quoꝝ vnio vnum aliqd totuz efficit si/gnificatũ: qd eiꝰ noiamus obiectũ. Et hoc ipm obiecta/le. s. principium orationis ꝓpositionis vel auctoritatis sat erit posuisse. Ex signato quippe signum noscet: ꝛ rur sus signo res signata mõstrat: sicut ꝛ reliqua que sua re latione sese mutuo indicant. In oi ꝓinde oratione aut simplici nudaqꝫ ꝓpositione que ex nomine ꝛ verbo sal/tem ꝯflatur si integra sit (qd dicunt ex subiecto ꝛ ꝑdi/cato) ponẽtes subiectũ ipsum aliqd agere vel pati aut circa se fieri mox illo actu ꝑdicatum ꝯstituet: taliqꝫ mo tu ꝑfecte absoluetur oratio vel ꝓpositio: preter determi nationez que per syncathegorematа fit: sed hec facile oc current huc relata. Si quippe pro hac oratione seu pro/positione: Joannes scribit bene: imaginer. Amicũ Joã nem qui scribit: ex ꝯsideratione scripture sue qualitas actus representabitur. Si quippe scripturam concesse/

ro bonam necesse est admittere hāc Joānes scribit bñ. In extēsis āt ꝓpōnibus opꝫ cetera que ad rem pncipa/lem de qua obiectaliter sunt referre vt in hac ꝓpōne. Itali dant bona verba: sed nec factis verba pbāt. Po/nas Thomā Italum qui abste petijt sūmis instātijs ar/tem memoratiuā edoceri: sꝫ nō erat soluendo: vñ argue re poteras: Qui leuiter spondet non multū soluere cu/rat: Cui si addas scire volūt oēs merdeꝫ soluere nemo: facile recogitabis hanc vlem. Itali dant bona verba sꝫ nec factis verba pbant: Que ꝓpositio satis exprimet si Thomā infidū multa pmittentem ex vacuo marsupio colloces in loco tuo cū lingua aurea: quā manu coinqui nata sed retracta atqꝫ adūca polluat. Poteris pene īfi nitis id genus modis eandē ꝓpōnem ponere: vt si duo ꝯstituant Itali in loco qui chartā in manu teneant in qua scriptū sit: p q̄sti sancta dei euangelia eo pmitto te darle: ⁊ hāc chartā alteri porrigāt: sed ille sit Theutoni cus sciens italo iurāti minus credēdū q̄ꝫ si nudo verbo pmittant: Ubi hmōi figuras inspexeris facile recorda/ris huius ꝓpōnis Itali dant bona ⁊c. Iteꝫ ponas duos italos qui polliceant multis psuasionibus ex luto aurū extrahere: ⁊ ponas añ eos instrā sua alchimica: ⁊ vbi sci ueris eos icassum laborare ⁊ sola spe viuere: videns bo/tiā cū Mercurio ad ignem eosqꝫ multū circa artē labo rare: mox dices itali isti aureos pmittūt montes sꝫ erit ridiculus mus. Quod si ex verbis hāc ꝓpōnem colloca re malueris pone Joānē italicū in manu dextera fabas hñtem quasi largiturus Vergilio quē eas recipientem leuat pcutiat: Eadeꝫ ꝓpositio īscriptione aliijsqꝫ modis collocari poterit: qui practicādi vsu facillimi erūt. In/scriptio āt poterit in artub⁹ viuaꝝ imaginū fieri: qua/tenus q̄dam imago in loco ꝯstituat in cuius dextra sit pma īscriptionis sedeciꝫ vlnis āt siue iūctura cubitali

scđa/in humero tertia/in capite quarta/in humero sinistro q̃nta/in cubito leue sexta/in manu vero sinistra septimã faciemus inscriptionẽ. Ut hec ꝑpositio itali q̃dat bona verba: sʒ nec factis verba ꝓbant: imaginabor Joãnẽ vel Jacobũ italũ siq̃s mihi talis sit notus alioq̃n alterius nõis vtpote Hieronymus Julius Jodocus Justinianus: qui in manu dextra teneat tabulã in qua scriptũ sit talit̃: fis realib⁹ in cubito vero: hoc verbũ dant: in humero: bona: in capite habeat pyrretuʒ vel coronã in qua sit scriptũ: verba: ⁊ ita deinceps. Sono vocis itidẽ fit vt in manu dextra habeat tabulã in qua sit lini: ⁊ abijciẽdo/m/habebis itali: mixtim in lr̃is ⁊ syllabis: in cubito pẽdentes multos dentes: dant eq̃dem ⁊ tant siue tçant ꝑ eodẽ habebit̃. Sufficiet nã qʒ exitũ vel ꝑncipiũ aut vtrũqʒ verbis simile exq̃rere vt publicius inq̃t ponẽdo inocẽtes pro ignoscẽtes: ⁊ id exꝑientia sepe ꝓbat̃. Insup in humero fabas: in capite pẽnas strutionis in sinistro humero çetas multas: in cubito ãt illius brachij: Conchas aliquas: in manu vero pẽnas in vẽtre quoqʒ panẽ: hisqʒ totũ repositũ erit: sed nõ sunt pisces pro lombardis. His alijsqʒ modis itidem diuersimode locare possumus: mixtum vel simpliciter.

¶ De memoria auctoritatũ ⁊ arte allegandi. Cap. 7.

Auctoritates quoqʒ siue orõnes sint breuissime siue lõge: eisdẽ ferme modis reponere licet ꝑter allegationes que speciales suas habebũt notas. Pro auctoribus enimuero amicoꝝ nõia accipiemus: dictũ vero iuxta iam traditos modos reponi poterit vt si. 4. regũ. ij. cap. aliq̃d ꝑcipuũ allegare placeat: pono imaginẽ que mihi significat q̃ttuor in manu coronã¹ tenere quã ei ablatura vnitatis imago cruce verbera minatur. Auctoritatem vero ipsaʒ penes prelibatos canones repono. In qua re plurimum ꝯducet quin potius necessa

rium foret oium librorum sacre Biblie doctorum sacre theologie: voluminum vtriusqz iuris ac precipuor autorum in metaphisica phia nāli in medicinis: Artibus liberalis ꝛ si que alie sint facultates habere imagines: pro quibus aliquos viros in his disciplinis nō vulgares pro imaginibus deligere opz. Ut pro biblia noui fratrē impense doctum in ea ꝛ quotiens virum cogito: biblie recordor: ꝛ ob id pro biblia ipsum mihi imaginē desumpsi. Uerum pro partialibus libris vtpote Geneseos Exodi ꝛ reliquis suas imagines ponemus vt in locando promptiores simus. Et itidem in oibus obseruari velim facultatibus. Ceterū quoniā quisqz liber suū habet titulum eo ipso denotari poterit arte inscriptionis. Sed in viuis magis oblector vtpote qui magis excitant memoriā: ꝛ que sua exercitatione ampliores absumunt sententias. Librorum autem mihi fabricaui alphabetum in facultatibus quas recensuimus. Sed id summopere denotandum est q veluti queqz disciplina suo vtitur stylo: suo eruditionis modo: Ita quoqz suis vtitur deniqz distinctionibus vt hic capitulis illic paragraphis: canonibus capitulis legibus ꝛ titulis opus sit habere imagines idoneas quibus citanda designētur. In sacra nāqz scriptura sunt libri. 2. quorū nonnulli capitula dūtaxat hñt cuiusmodi est Genesis Exodus. Alij vero in partiales diuiduntur veluti liber Regū: Paralipomenon ꝛ illi deinceps in capitula: In qbus allegamus Genesis pmo vel. 2. vel. 3. ꝛ subintelligitur caplo. In alijs vero sic primi regum pmo. 2. 3. ꝛ ita de reliquis: Pro genesis itaqz pmo ponerem gignentē vel mulierē que multos habebat filios: ꝛ p caplo imaginem vnitatis: de libris regum supra exemplū posuimus vz. 4. Regum. ij. Sunt nonnulle quoqz epistolarū opera pauli ꝛ aliorum apostolorum vbi allegationes fiunt tali modo pri

me ad Corinthios.3.7 q2 in talibus 7 nomen ep̄le 7 no/
men capituli non opus est exprimere: igit̄ sufficiet po/
nere imaginem quem vnū significat cortinnā in manu
tenentez quam ei imago que tria significat nitatur eri/
pere. Ponerē equidem ego kalmeckerschen que sportā
cum ligaminibus teneat manu quam Heribertus ei ex
plodat: Videbis attn̄ imagines meas librorum: Insup pro
libris quattuor euangeliorū sat erit vel quattuor viros
huiusmodi noīum videlicet Mattheus Marcus Joan
nes Lucas ponere vel aīalia quibus denotant̄ in sacra
scriptura vt: Angeluz siue iuuenem pro Mattheo: pro
Marco Leonem: pro Luca vitulum: 7 pro Joanne aqui
lam: Ceterum pro libro actuum Apostolorum accipies p/
prium imaginē. Capitulorum aūt alligationes: numerorum
imaginibus ad librorum idola applicatis locabuntur: In
libris āt phie Aristotelis.s. metaphisica physica: De ce
lo 7 mūdo de generatione 7 corruptione: Metheororū:
mineralium: de elemētis: de aīa: de animalibus: de sen/
su 7 sensato de memoria 7 reminiscentia: de somno 7 vi/
gilia: de iuuentute 7 senectute: de respiratione 7 inspi/
ratione: de nutrimento 7 nutribili: de sanitate 7 egritu
dine: de motu cordis: de morte 7 vita 7 si quos alios
fecit conueniens est speciales habere imagines simili/
ter in phia sua morali vtpote Ethica Politica Eco/
nomica 7 monastica: Silr̄ p logica suas imagines libro/
rū perihermenias p̄dicamentorum: priorum/posteriorum/topi
corum/7 elencorum: Similr̄ pro poetica sua: Sed id aduertē
dum est in aliqbus eorum diuisiones fieri per capitula
in alijs aut per textuum cōmenta que/scribūtur/t/7/c/
cum adiectione numeri Opz igitur notas habere p tex
tu 7 cōmenti que sint/T/C/ vel littere materiales vt si
hāc auctoritatē ex p̄mo posteriorum.t.c.p̄ nosce velim:
Ois doctrina 7 ois disciplina intellectiua ex p̄existente

sit cognitione: Imprimis collocabis quo rationes hoc modo vt ponas psonam qui librum posterioꝝ vel pfitea tur publice: vel in ea doctrina non triuialiter eruditus sit: ꝛ is habeat in manu dextra/T/ꝛ/C/sed imago vnitatis hmôi e manu eruere conet̃: vel imaginẽ vnitatis librũ cui titulo posterioꝝ iscriptũ in pectore teneat ꝛ/T/ manu dextra/C/vero sinistra depingat: Mille sunt id genus modi: Propositionẽ quoqꝫ penes normas ꝓpositionũ põres collocabit. In medicinis authores aliquos ꝑcipuos ꝛ egregios medicos quoꝝ noībus libri ītitulari sint accipiant̃ aut alijs regulis velut hacten⁹ edocuimus: hñt quoqꝫ modos allegationũ pro qbus specificas fingito imagines iuxta prelibata. In iure ât vtroqꝫ sũt libroꝝ tituli materiaꝝ tituli qui ĩ capitula canones in pontificio/in Cesareo in leges: ꝛ ille rursus in. §. i. para graphos pariunt̃ ꝛ necessariũ proinde olim cẽsuimus ꝛ libroꝝ ꝛ distinctionũ: insup cãꝝ: ꝛ penitẽtie atqꝫ ꝯsecrationis in decreto accipe imagines. In decretalibus aũt sexto ꝛ Clementinis: Titulos capl̃oꝝ ꝛ paragraphorũ. Excogita itaqꝫ speciales imagines q̃ tibi denotẽt libros ꝛ quãlibet eoꝝ ꝑtem vsqꝫ ad glosas ꝛ verba: vtpote.

Distinctio
Causa
Questio
Penitentia
Consecratio
Canon
Capitulum
·§·paragraphus·§·vel
glossa
Verbum
Libri Juris Canonici
Decretum
Decretales
Sextus
Clementine.

¶ In iure autem ciuili habeto imagines pro illis libris qui sunt hoc recensiti.

ff. ve. i: digestũ vetus num Volumen
ff. no. i. digestum no/ Infortiatũ Instituta

Auctéricum Auctentica Liber feudoꝝ

In qb⁹ allegant tituli leges·§· ⁊ glos. ⁊ verba vt exptis in iure notū est pro his tu sumito imagines. Exēplo salrem vnico rem faciemus clariorē vt si prima. q. i. vilissimus/cū sn̄ia illius capl̄i locanda foret sufficiēter ponerē p notam qua q̄stio sign̄atur in pectore imaginis vnum sign̄antis q̄ dextra illā teneat atq3 sinistra mōstret esse limo fedatā. Alijs q̄q3 modis itidē fieret. Insup si extra se Sū. trin. ⁊ fide. ca. firmiter·§. imaginari liceret altarē i quo tripes deposita sit sup quā resideat imago vnitatis: hn̄s i manu·§. tali signo reali cui firmiter alligauit fidē chordā quā catt⁹ detrahere conet. Poteris āt tali ordie vt cata sub tripede sedeat hn̄s fidē i ore ⁊ kalmeckersche sup tripedē respiciēs cattā comedē fidē tali mō.

Ad instar huius tu imaginaberis pene infinita exempla que practice relinquo. Si noueris distinctiones librorum ꝛ materiam in illis pertractatam facilis res erit alioquin laborioso habitum vsu ꝛ exercitio conquires. Colligas itaqꝫ summaria codicuꝫ in diuersis facultatibus quemadmodum in nostra polyphiria graphothesis fecimus: que vbi ad manum cuꝫ suis imaginibus habueris nil leuius esse poterit.

De conclusionum ꝛ questionum memoratione. Capitulum octauum.

Ceterum de conclusionibus non alia est solicitudo habenda q̄ꝫ in ꝓpositionum locatione. Neqꝫ iterū questionum cuꝫ omnis ꝓpositio sit dubitabilis questio. Sed nota questionis dumtaxat per eius imagineꝫ adijcienda est que sunt: vtrum si est an est: Quid est: de quo quare a quo gratia cuius: Quantum quale quādo vbi: quomodo ꝛ cum quo: quibus de qualibet re mundi possimus percunctari: nec vlla est propositio que si in dubium vertatur sub his notis non comprehendat̄. Siqꝫ igitur naturas earum noueris: facile factu earum imagines fabricare pro quo nota hanc formam.

Questio	De q̄ditate rei	cām materialis
Essentialis	quid est	de quo formalis
Accidentalis	Complexi	quare efficiens
Essentialis	De inherentia	a quo finalis gra
Incomplexi	subiecti ad pre	tia cuius
Complexi	dicatum.i.quia	Accidentalis
Incomplexi	est propterquā	Quantum
vtrū	causam predi	Quale
de eē rei Si ē	catum in sit	Quando
an ē	Propter quam	Vbi: de locali

tate	tum	eternum
Quo de modo	discretū: quot/	euiternum
rerum	tum	temporaneū
Cum quo de in	Quale	Temporale
strumentis	proprium	preterita
Quantum	appropriatum	presentia
continuū: quā/	Quando	futura

¶ De memoria syllogismorꝫ ꝛ aliarꝫ specierū Argumentationis. Capitulum nonū

Quantum ad incorporanda argumēta attinet hec cum sint orōnes ꝓpositionelue ad instar taliū per regulas superiores colloca/būtur: nisi ꝙ cum oīs argumentatio sit ꝓpositionū vnius ab altera illatio/que' fit vel syllo/gismo/inductione/enthimemate/vel exemplo conducibile sit habere imagines notarum illationis que sunt/igitur/ergo/ob/hoc/ ꝛ hmōi. Et causales in cōditionalibus vt si sortes currit mouet: reliquum aūt ponet modo ꝓpositionum. Juristis aut cōsuetudo est vel rōne argumentari vel textus inductione: Rationis quidem substantia ꝑcipuis eius verbis collocabitur. Et canones ac leges ꝑ ipsos allegatas pone ex regula quam supra cap. 7. huius quarti trac. statuimus: vbi vero textum arguentes induxerint per partes substantiales ponito: modis hystoriarꝫ sermonum collationum de quibus infra cap. 10. si longe fuerint: alioquin si breues ad instar pborum. At vbi bona fuerit consequentia Argutus phs eam facile ꝓcedet dūmodo ꝑncipale ꝯstitutum extiterit: qñquidem hoc nec facile factu putatur imagines cō ponantur: que totam mām euacuent opꝫ: vt si

Argumentationem memoratiuam

per inductionem ꝓbare velim hanc ꝯclusionem: oīs ho/
mo scribit imaginabor Petrū Joānem ac Socratē in
loco scribentes: ⁊ mox admiratione ꝓcedam oīs homo
scribit: q; vbi ea non ꝑtinus inferretur natura ipsa: in
proximo loco fuerit per se collocanda vel per similitudi
nē vel inscriptionē fictionē aut comparationeȝ seu quō
libet aliter iuxta ꝑlibata: Syllogismum autem ex solo
medio (in quo tota eius virtus est) memorare possu/
mus. Is enimuero formalis est ꝯsequētia que logico no
tissima ex medio: quare pro hoc syllogismo: oīs latro est
vltimo supplicio plectendus: Socrates est latro: igitur
Socrates ē vltimo supplicio plectēdus sufficiet posuis/
se latronē quēpiam cui caput amputetur ⁊ is Socratē
manu indicet: Item omnis medicus curat: Hierony/
mus est medicus: igit̃ Hieronymus curat. Sat erit Hie
ronymum circa infirmum solicitantem ponere: nisi for
san plus circa loculos q̄ȝ morbos. Opȝ qppe illationis
cām notare alioqn inanis fuerit hec doctrina. Agnita
aūt causa effectum ignorare nō possumus. Ob id elabo/
randum est quatenus mediū: qđ est ꝯclusionis causa vel
cōplexa vel incōplexa mēte teneamus. Accipito ob id
ꝓpositionis obiectum cum questionis nota ⁊ qđ rn̄den/
dum foret ⁊ quo responsum ꝓbaturus esses sit tibi cōpe
tens medium ad inferendā ꝯclusionem. Ut ꝓbaturus
aliquem habere pedes hoc est istā ꝯclusionem Joannes
habet pedes: sume hanc qōneȝ: Quis hȝ pedes: que que/
stio exigit hoc rn̄sum: Qui currit: siue currens: sit itaqȝ
currens medium inferende cōclusionis: hoc modo oīs
currens habet pedes Joānes currit: ergo Joannes ha/
bet pedes. Pro toto aūt illo argumēto sufficiet posuisse
aliquē cuius pedes plurimū admiramur: cuȝ cursus ac
saltus pedibus attribuat̃ ꝺm ꝑdeterminata: Uex cum
maior ꝓpositio sit virtualiter totus syllogismus: sat erit

ipsam posuisset ⁊ reliquum argumẽti facillime ꝓcedet/ Quo vbi difficultatem patiatᷣ minorẽ extremitatẽ subiũ gere oportebit: vt si in p̃fato syllogismo ponatur p imagines. Ois currens hꝫ pedes: ⁊ addatur Joãnes: residuũ non pōt non intelligi: sumpta ea nãqꝫ sub maiore habẽtur oẽs termini ex qbus syllogismus cõflatur. Quũ aut rñdentis est affirmanda cõcedere vera: falsa negare: ambigua ⁊ multiplicia distinguere. Et oẽ qd in argumẽto cõcedendum negandum distinguẽdũ ve est: aut est Antecedens vel ꝯñtia in enthimemate inductione ⁊ exemplo: Aut maior vel minor in syllogismo. Poterimus itaqꝫ argumenta opponentium artubus alligare nota solemni: vt mox locis applicata ordine reddamus. In syllogismo enim maiorem in dextra arguẽtis p inscriptionẽꝫ notationẽ similitudinẽ aut q̃olibet aliter colloantes: Minorem vero in pectore: Et sinistre ꝯclusionẽ accõmodabimus. Non tñ incõueniret imagineꝫ tenere maioris vel minoris. Et ei ꝑpositi argumenti mox sententiam p̃stare prout neganda concedenda distinguendaue foret ⁊ pro his locandis faciliter ⁊ prompte: potissimum in concertationibus plurimum conducet habere preparatas imagines vt concedo.

nego	Antecedens	maior
distinguo	Cõsequentia	minor

Sed caue ne Catam concedas ⁊ negas murẽ: corrodere caseum: Aut negas Leonem ⁊ vrsum concedas. Ceterũ vt facilius formalem ꝯsequentiaꝫ notare valeas ex solo medio aut maiore propositione: ⁊ minore extremitate locatã: ꝑpulchrũ est modorum imagines habere: in quibus vel argumentum totum reponas vel ipsam modi imaginem argumento iungas.

Barbara	Celarent	Darij

ferio frisesmorum darapti
parabypton Cesare felapton
Celantes camestres dissamis
dabitis festino datisi
fapesmo baroco bocardo
ferison

Pro his habeas decem et novem hoies tibi notos quorū cuiuslibet manus dextra sit pro maiore ꝓpositione: pectus aūt pro minore: et manus sinistra pro ꝯclusione. Disputaturus igit̄ colloces in locis: et obiecta argumenta ſm exigentiam in eis repone penes inscriptionem aut alios modos pretactos. Id tñ sūmopere nota qꝫ si longū aliqđ argumētū fuerit (cuiusmodi faciūt nōnulli Omelia texentes) et illud plura necessario occupauerit loca: sumendus est subsequentis index aliqs: vt pote pncipiū eius aliqua solēniore nota signet̄ veluti qꝫ imago eiꝰ in altiori resideat sede: et itidem in omnibus obserua.

¶ De memoria lectionum collationum ꝑtionuꝫ sermonum et hystoriaꝝ. Capitulum decimum.

De lectionibus collationibus ꝑtionibus et sermonibus popularibus ad plebem et vulgus eadem ratio est. Si ex libro hmōi studeamus vt videlicet terqꝫ quaterqꝫ transcurrendo in minutissimas sententiaruꝫ portiunculas resoluamus easqꝫ penes moduꝫ supratactum de propositionibus deponamus. Quicqd enim vero eloquuturi sumus in partes principales seu conclusiones: quarum vnam ab alia dependere videamus diuidendum est: et eas sigillatim ꝓprijs imaginibus depingere Nec quidem singula verba ponamus nisi forsan egregias aliquas sententias verbatim ob auctoritatis vim desumere libeat: quod vtiqꝫ colligantia/cathena/arte dictionandi/cōmede fiet. Insuper vt quibusdā imaginibus ad loca repositis vel singulas syllabas vel

dictiones

dictiones arte inscriptionis imprimamus ad singula membra dextra ad sinistram procedentes: Exēpla ex superioribus resume. In his rebus partitio cōmodissima est iuxta id institu. de lega § Sed no. vsq3: 7. ff. de exce. doli. li. i. Diuisio est vtilis: nā partitio aium legentis incitat/mentem intelligētis preparat/memoriam artificiose reformat. Unde qs ait. Ut pleriq3 volunt tribus diuisio valer. Legentis aium citat mentem quoq3 probat. Dat plenius capere: dat plenius atq3 videre. Firmius ac gerere dat tibi diuidere. Materia itaq3 longa vt iterato repetam primitus partienda est: deinde singulas snias per suas imagines locis mancipare: vñ si sepius depositū exigat: reddere ptinus ꝯsuescēt. Ex qbus ꝑspicuum est qūo hystorias locare oporteat vt v3 in pticulas ꝯscisse sigillatim singula collocent: ita tum vt añ oīa tēpus rei geste annoꝝ videl3 incarnati dñi ponatur qd etiam ab imparore aut summo pontifice sūmi poterit: deīde loci in quo res facta est imagines vel p īsignia aut alios modos sepius recitatos accipiemꝰ: postremo vo ꝑsonas que rem pperrarūt ꝓpria imagine vel aliter ponemus rliqua vt ꝓpōnes. Qūo aūt dilatare mām cōfirmare ampliare/diuidere/oporteat alibi docuimus.

¶ De memoratione versuum siue carminum.

Capitulum vndecimum.

Carmina autē metra siue versus id peculiare hñt quod hoc versu exprimit. Metra iuuant aīos cōprehendunt plurima paucis: pristina cōmemorant que sunt tria grata legēti. Hic si exercitatus arte velit breuitati studere poterit versus p eoꝝ capita locare: maxime vbi cōcinna dictionū cōglutinatio sese mutuo īsert. Alioquin per singulas pmas lras singulaꝝ dictionū: vt hoc carmen. Carmina que quondam studio florenti peregi: tali modo/C/Q/Q/S/F/P/ in corpore Ter.

nardi vel Boetij inscribēdo: vel per syllabarum aut dictio
num inscriptionē. Sunt etenim nōnunq̄ꝫ p̄ncipales di/
ctiones versus selegende: q̄tenus his terqꝫ quaterqꝫ cū
carmine repetitis earum imagines fingamus locis manci
pandas: in quo ars nāe suffragabit. Poterit quoqꝫ p̄/
fatus versus ex similitudine collocari vt Senē poetā
imaginemur carmina sua in charta floribus exornata
monstrans: In his similibus frequentatio lectionis ꝛ se
dula imaginatio ꝛ incorporatio iuuat. Id tn̄ non p̄ter/
eundū est q̄m nō solū p exēpla ponunt versus ꝛ metra:
sed ēt per significationes terminorum: quatenus virtute
vocabulorum absqꝫ intellectu tn̄ collocentur. Ponun
postremo sententiarum imagines excogitando siue p̄/
prias siue q̄slibet alias eam repsentātes: ita ne opus sit
singula verba reponere vt ex Tullio sepe repetiuimus.
Sed sn̄ia ex versu excogitata per imagines adinstar p̄/
positionū vt supra cap. 6. huius q̄rti trac. statutum est.

¶ De prompta incorporatione auditorum.
Capitulum duodecimum.

QUe ex libris desumimꝰ crebra repetitione memo/
rie imprimunt: sed cōtionatoris declamatoris vel
orantis verba ex tempore mox reponere exercitatissi/
mi est atqꝫ alias bonum habentis ingenium firmatum
arte/opus siquidem est labore ꝛ diligentia atqꝫ summa
inter audiendū aduertētia. Sed nihilominus viua vox
plus afficit: ꝛ in aīo altius resident que p̄nūciatio: vul/
tus/habitus/ꝛ gestus dicentis affigit q̄ꝫ lecta in libris:
Si maxime egregius q̄spiam modo diligētia ꝛ rōne op
tima in efferendo fungat. Exordiando debite quatenus
incitet aīum audientis: benignum reddat: ꝛ faciat eru
ditum: causarum assignatione ꝛ dicendorum summatione p
debitū numerum. Ita quoqꝫ ꝙ distincte narret lucide cla
re ordinate ꝛ breuiter ceterisqꝫ rethorice spēbus obser/

uatis: quibus ⁊ recte disponitur ⁊ debite pronunciatur oratio: Cũq3 eloquutor tẽperat vires pro audientium more: vt officium eius exquirit: Si diligens fueris auscultator ⁊ satis attẽtus ⁊ verba cũ3 imaginibus conferas ac seriose ⁊ fortiter imprimas optime audita commemorabis. Quod vbi vel ex auditoris negligẽtia ⁊ pnunciãtis defectu aliqd hoꝝ defuerit vix quicq̃3 inde reportabit auditor: Quo itaq3 modo pnunciet auditor mox ꝯsiderabit: ⁊ si depẽdentiã faciat sermonis notet diligẽter: pro singulisq3 pũctis pncipalibus imagines cõponat: qbus ea breuitate qua alter edicit loca sua ꝑhabita replebit: Et si quas solẽnes ⁊ notatu dignas reciret auctoritates: pro his quoq3 imagines statuat. Taliterq3 maximã iordinatissimi ẽt sermonis partẽ capiet.

¶ De memoria rerum prophanarum.

Capitulum decimumtertium.

Poterant hec profecto quibusuis etiã studiosis sat esse: atqui ne amico partior sim q̃3 oporteat: de rebus prophanis que te minime cõcernunt Joãnes dulcissime exempla subijcienda cẽsuimus vnde coniectes: q̃3 facile sit extranearũ3 rerũ nobis cõparare memoriã: Cuiusmodi sunt ex numeris maxime dependentia. Sic quippe mercimonia/debita/taxilloꝝ iactus/chartarũ ludos/scacorum tractus ⁊ item aliorũ id genus pleraq3 alijs mirantibus pbs mente tenere poterit. Cui rei numerorum imagines in promptu habere summopere cõducet ex cap. 10. trac. tertij. Ex illarũq3 varia cõmixtione rem ipsam designare: Proinde meminisse op3 ipsas nouem personas cõstituere varios numeros ꝯm variã3 imaginum articularis numeri cum ipsis copulatione3. Kalmicker sche siquidem vnum dũtaxat mihi representat se sola: q̃ꝫ si ei crucem simplicem quolibet donauero vndecim denotabit: si duplicem viginti vnum: si crucẽ

in tripode triginta vnum: ꝛ ita deinceps vt supra edo/
cuimus. Ita quoqꝫ crux pro decem ponitur: verū penes
personarum adiunctionem variatur numerus. Cum
kalmickersche etenim vndecim/cum Joā. blecken duo/
decim: ꝛ cuꝫ heriberto tredecim: ꝛ ita deinceps reliquo
rum. Ita quoqꝫ crux duplex viginti/ ꝛ. 21. ꝛ. 22. ꝛ. 23. ꝛ
ita reliquorum cōponet cum adiunctis ꝑsonis: Quem
modum si in vsu habueris facile memoria cōmendabis
quectūqꝫ numeris integrant. Que res sūme necessaria
est doctis pariter ꝛ idoctis: vt is pene nihil sciat qui nu
merare nesciat vt boetij auctoritas est: quāobrem te ple
nius edocētes: ꝑpaucula adiecim⁹ hic exēpla nr̄is ima/
ginibus penes quē modum ꝓprijs tu rem absolues.

.§. i. De mercimonijs.

Id quoqꝫ mercatoribus summe necessarium est vt ha/
beant loca sibi q̄ꝫplurima in prōptu atqꝫ imagines ma
xime numeroꝝ: absqꝫ siqdem arithmetica nihil efficiēt.
Si quis igit mente tenere velit ex ordine merciū suarū
pondus ꝛ mensuram locis sua serie collocet. Et q: res
inaīate per se non satis commouent ob id eis viuas iun
gemus imagines vt supra docuimus que aliquid circa
eas operentur. Siquidem proinde quispiam Venetijs
comparauerit bombicem/Setam/piper/çinçiber mar
garitas aut que horum similia. Coloniam destinanda:
ꝛ velit pondus hmōi rerum memoriter retinere: cuiqꝫ
suum numerum adaptet vtpote trecentas libras bom/
bicis in p̄mo loco ponendo heribertum qui signum cen
tenarij triplicatum teneat videlicet cornu vel baculuꝫ
cum duobus annulis: ꝛ in illa teneat librā siue stateraꝫ
in qua pendeat pars aliqua bombicis. Itideꝫ aliter vt
saccum plenum bōbice in p̄mo loco fingas super quem
heribertus sedens cornu siue bacculum cū duobus an/
nulis in sinistra teneat ꝛ staterā in dextra. Id siquideꝫ

obseruari volumus in hmōi numerox locationibus: q̄ si numerus centenarij siue millenarij in p̄ncipio loci siue in dextra imaginum numeri digitalis ponatur seipsum representet cum adiuncto digitalis vtpote si heribertus Cornu in dextra teneat sign̄abit centum ⁊ tria. Si vero in sinistra trecenta. Quod in oībus obseruari op3 discretionis causa. In secūdo itaq3 loco ponas. Sexte quātitatem vt si centum ⁊ mille vlnas habeas panni Serici imaginaberis in secundo loco virum a quo emisti siue aliquē aliū tibi notū qui circa hmōi pannos negotiat ⁊ q̄ is vlna sua mensurat pannum illum: habeat aut in capite caudam pauonis ⁊ ex collo pēdens cornu argenteum ad dextram partem: In tertio deinde loco piper in magno sacco aperto tn̄ imaginaberis. Et si cētuz quinquaginta quattuor librax sit collocabis Margaretā heymans in dextra arcum ⁊ cornu gestientem. In sinistra aūt stateram qua ex sacco extrahat piper librandum. Ita pariformiter de zinzibere ⁊ margaritis faciendū est. Et quibuscunq3 alijs rebus inaīatis. Si aūt oues ⁊ boues vel equos aliqs transmitteret numex vni eorum dumtaxat iungat: vt si mille oues/in p̄ loco ponat vnā ouē que comederit pauonē vsq3 ad caudam quā adhuc in ore tenet. In scđo bouez in ore cornu cursoris tenentē ⁊ centū rep̄sentabit. In tertio q̄nquagintaq̄nq3 equos pones. si margarita de puteo īsideat vni equo Arcū in dextra tenēs quo equū p̄cutiat. Ex his similia tu cōiectabis imagines tn̄ numerox meox posui vt adinstar illax alias excogitatas in prōptu habeas.

§.2. De debitis ⁊ obligationibus.

In omnibus debitis obligationibus ⁊ contractibus vt in pluribus dies mensis annus ⁊ locus vbi huiusmodi pacta ⁊ contractus fiunt notari solent: ea propter opus est mente tenere mensium ⁊ dierum notas quas supra

cap.17.trac.3.enumerauimus vt.

Dominica Auro
Lune Argento
Martis Ferro
Mercurij Argento viuo dies hebdomade
Jouis Stanno
Veneris Ere
Saturni Plumbo

Et mensium intersignia caplo.18.trac.3.recensita.

1 Januarius	bifrons	7 Julius: messor	
2 Februarius	febrilis	8 Augustus: agresti collector	
3 Martius	bellator	9 September: torculator	
4 Aprilis	clauiger	10 October: nespulas habens	
5 Maius	floriger	11 Nouember: oleastrum	
6 Junius	herbari9	12 December: mactator	

Annos autem dñi sufficit numerorum imaginibus desi gnare. Et substantia negotij iuxta applicationez artis ad snias supra capitulos.5.trac.q̃rti. Sit itaqz is casus (vt iuriste inqunt) in terminis. Petrus de Aqsgrano cóparauit Venetijs anno dñi.1520. die vero Mercurij 12.mẽsis Junij. decẽ libras piperis: pro q̃libet libra pmi sit dare dño Antonio de Anchona vnũ ducatum & me dium: anno.1521. die Jouis vigesima Aprilis Et pro vi gintiqnqz libris croci eodẽ die emptis pmisit dare pro q̃libet libra tres ducatos: die Saturni siue sabbato deci manona Maij. Ponas Margaretã de puteo in dextra caudam pauonis hñtem & in sinistra bacculum cuz duo bus annulis: siue cornu: quo pcutiat duplicem crucem iuxta se positam: que viginti signãt & annus erit reposi tus: Ante hmõi itaqz imagines in eodẽ loco (iuxta nor mã quã supra cap.2.trac.3.circa finez tradidimus) po ne: ita qdẽ vt herbarius de manu Joã. blecken crucem rapiat: & ille iratus eum argento viuo perfundet: & hoc

ipso dies mensis positus erit. Deinde imagineris illuc mensam ordinatam in qua saccus piperis collocet̄ ꝛ in ipso crux in qua pendeat statera. Petrus āt apprehendens crucē ipsam/ostendat Antonio alicui anchorā in manu hn̄ti ducatū vnuz in illa mēsa iacentē/ꝛ diuidat alteꝝ gladio. Et mox subiungent̄ imagines anni.1521. ꝛ diei Jouis vigesimi Aprilis iuxta iam exemplificata. Et imagines croci simili mō reponi poterunt sat nāqz mihi erit modum monstrasse his pauculis

§.3. De iactibus taxillorum.

Cum autem te libuerit recensere omnium iactuum numeros quos taxillis vel tesseribus ludētes proiciunt: locos ad manum habeto preparatos ꝛ in singulis singularum proiectionum imagines repone. Utpote proijciēs duobus taxillis nil poterit proijcere quin sit.1.1/1.2/1.3/1.4/1.5/1.6/vel. ꝛ ita deinceps. Si itaqz proijciat in pͥmo iactu.1.1.pro illo iactu pone kalmickersche in primo loco taxillum in manu habentem. Si secunda vice proijciat.1.2.in secundo loco pone kalmickersche cum Joā.blecken colloquentem: ꝛ ita pariformiter pro quolibet iactu ī quolibet loco pone suas imagines. Et si cētum iactus fecerit centuz oportebit loca habere: nisi in vno loco plures imagines collocare velis iuxta artem quam supra cap.3.trac.3.dedimus: vel in artubus vniꝰ imaginis plurium iactuum numeros collocare malueris: qd̄ tn̄ minime ꝯsultū habeo: in hoc sīqdē nō forent ꝓportionate imagines vt speculāri pꝫ. Si āt totā summā hmōi iactuū siue punctoꝝ ꝓiectoꝝ meminisse velis nāli memoria supputabis: vtpote proijciat semel ꝛ sint vnus pūctus in vno taxillo ꝛ duo in altero facile sūmaz numerabis: ꝑ quo nūero sufficeret solū heribertū posuisse: itidē ð reliqs. Si qdē cū tribꝰ taxillis aut qͣtuor ꝓiecerit ꝑ cūctis singulis suā imaginē ponito: vtpote sint

In primo tria/in secūdo quinqꝫ/in tertio sex ⁊/in quar
to vnum/pro is ponantur heribertus margare: de pu/
teo:itez Sessinchusen ⁊ Kalmickersche:in vno loco. Ut
autem totam summam illius iactus retineas summa/
tim computabis ⁊ resultabunt quindecim: pro quibus
pone margaretam de puteo crucem manu apphenden/
tem. Ex his similia coniectabis.

§. 4. de ludo chartarum.

Pro chartiludij memoria notandum precipue est quat
tuor communiter esse species picturaruz vtpote in vna
rose/in altera nole/in tertia scuta/⁊ in quarta glādes
habeantur: Et cuiuslibet huiusmodi specierum diuerse
sunt figure videlicet Rex Regina: Eques pedes: ⁊ reli/
que per numerum partite/vtpote decem rose/decez no
le/decem scuta: ⁊ decem glādes/per singulas species ad
binarium descendendo. Pro ipsis autem imaginibus
oportebit quattuor homines accipere vt virum diade/
mate coronatum. Pro regina feminam corona ornataz
pro equite equestrem quempiam notum/⁊ pariformi/
ter pro pedestre: qui eum significet. Numerorum aut ima
gines/relique significabunt vtpote crux decez rosas no
las scuta vel glandes iuxta appositionez. Similiter no
uem rose significabuntur: si annaz Eckynhagen ponas
in manu rosam tenere: si vero nolam: nouem erunt po/
site nole. Ludentibus igitur aliquibus poteris facile
imaginibus singulos eorum iactus ponere vt in § 3. do
cuimus. Sic quoqꝫ si quispiaz omnes chartas ⁊ tibi or
dinem earum recensendum obtulerit: singularum sin/
gulas in singulis locis ea serie qua accepisti vel nomi/
nata sunt repones: quod facillimum erit vbi predispo/
sita loca habueris ⁊ imagines pre conceptas: non enim
⁊ loca ⁊ imagines ⁊ memoratio rei simul efficienda ve/
niunt: vt periculo comprobauimus. Circa vnum siqui

dem mens intenta ab altero remittitur. Hec generaliter dicta ad omnia chartarum genera aliis figuris insignita ꝓportionabiliter applicanda sunt veluti vidi aliquas exterorum chartas denariis ensibus bacculis ꝛ cupis depictas. Nā si septē enses primo proiiciantur mox Antonius decan. ensem manu gestiens locandus foret. Si vō deinde tres denarii ponas heribertū denarium in manu hn̄tez: ꝛ itidē de reliqs. In quoqꝫ in hac arte obseruandū est q̄ si plures simul ludant videlicet tres aut quattuor vt penes hoc in tres vel quattuor partes loca distinguantur: ꝛ inter hm̄oi partes tot loca relinquere vacua quot quisqꝫ ludentium habet chartas: que postmodum iactuum imaginibus impleas.

§.5. de ludo scacorum.

In quouis ludo sūt Rex Regina duo viri ꝯsolares duo equites aurati duo/ Interroges thesaurarius medicus caupo Theolonarius scriptor faber ꝛ colonus. Et hi q̄dem omnes duplicantur vt alii nigri sint alii vero albi: Pro ipsis itaqꝫ sedecim personas tibi notissimas deligito albis vestitis vel re ipsa aut ꝯcessione imaginationis vel saltim aliquo signo albo discretas. Alie vero nigre ab ipsis pariformiter discernantur: ꝛ hasce in duplicibus colloca locis cum insignibus quibusdam operationibus vt in promptu sint cum oportet. Et cum ludū recensere velis pro singulo tractu imaginem eius in suo loco seponas: vt si vir consolaris albus nigrum tollat horum imagines fingito vt albus nigrum humeris in suo teneat loco ita deinceps. Nec magni facio in presentiarum quo nomine huiusmodi instrumenta vocentur vt quidam appellant Regem reginaꝫ Rochos equites delphinos siue presbyteros ꝛ pedissequas. Tot enimuero sufficiet habere personas notas quot sunt scaci videlicet sedecim pro albis ꝛ pro nigris sedecim. Et pro sin-

gulo tractu suum pro libitu pone imaginem.

·§.6.de facieꝝ numeris in chartis imprimẽdis.

Difficillimũ in arte ipressoria videt mẽte tenere corrũ/
dẽtiã numeroꝝ:vt exẽplo loq̃r si foliũ simplex cõplicet
q̃libet pagina in duas colũnas ptita numerus eaꝝ erit
vt expãso folio in p̃ma facie ordinent hoc modo.7 8 1 2.
⁊ in alio latere 3 4 5 ·.Cum aũt in q̃ttuor absq͡ʒ colum/
nis plicet nũerus eaꝝ erit i p̊ latere 5 4 8 1 tali mõ 5 4
In alio autem latere. 3.6.2.7. ꝫ 6 8 1
hoc modo 2 7

Si vero foliũ in.4.plicet ⁊ distinguat per colũnas erũt.
16.colũne expãsoq͡ʒ folio eaꝝ numerus erit talis in pri/
mo latere. 2.1.16.15.7.8 9.10.tali modo.
2 1 91 51 In alio autem latere.6.5. 9 5 z1 11
7 8 9 10 12.11.34.13.14.tali modo 3 4 13 14

Si autem foliuʒ plicetur in.8.erunt.16.facies absq͡ʒ co/
lumnis:expenso folio in primo latere numeri latere.9.
8.15 12.16.1.4.13.tali modo.
6 8 5 21
16 1 4 13
In alio ãt larẽ nũerus erit.11.6.7.10.14.3.2.15. tali mõ.
11 6 ㄥ 01
14 3 2 15

Si autem distinguat ꝑ colũnas erunt trigintadue co/
lumne earũq͡ʒ numerus erit in primo latere talis.18.17.
16.15.10.9.24.23.31.32.1.2.7.8.25.26.tali modo.
81 ㄥ1 61 51 01 9 ᔭz Ɛz
31 32 1 2 7 8 25 26
In alio aũt laxe numerus erit.22.21 1/.14.13.20.19.27.
28.5.6.3.4.29 30.tali modo.
zz 1z z1 ᔭ1 Ɛ1 0z 0z 61
27 28 5 6 3 4 29 30
fiunt varie id genus foliorum complicationes vt po/

te si sexternus fiat ex folio integro ⁊ medio vel octer//
nus vt si folium in quattuoꝛ plicetur ⁊ in illius medio
ponantur alius quaternus. Pro ꝑ hoꝛum omnium me
moꝛia id obseruetur quatenus in loco vna tabula fin/
gatur in qua numerorum imagines collocentur vtpo/
te prioꝛis lateris numeri iuxta murum ⁊ alij in eoꝝ op/
posito: vt si folij in quattuoꝛ plicati numeros collocare
placeat qui sunt in primo latere tales. 5 4
ponat̃ tabula ⁊ ab vno later̃ sedeāt margar̃ putei: 8 1
⁊ marga/ben apud murum: ⁊ pastoꝛ bach. ⁊c.

¶ De modo legendi incoꝛpoꝛandi meditandi ⁊ reperē/
di ea quoꝛum memoꝛiam experimus
Capitulum decimumquartum.

Cum meminisse quippiam velimus oppoꝛtunum
est in primis ipsum cursim bis terue lectitādo trā
scurrere: atq; deinde oꝛdinem ꝯstituere ⁊ cuiuslibet par/
ticule sententiam indagare: Et postremo sententiā ip/
sam facile memoꝛie commendabimus. In qua rei id ob
seruandum erit vt cuiuslibet partes imagines effinga/
mus: easq; seriatim locis cōmendemus: ita qdez vt pri/
me sñie imago fixe firmiterq; insculpat̃ priusq̃ molia/
mur alterā collocare. Atq; semp primas cū posterioꝛi/
bus repetamus: vtpote posita scđa nō ꝑus tertia ponat̃
q̃ primā cum scđa resumpserimus: nobisq; fixe memo/
rie inhereat Non tñ multa longaq; ꝯtinuatione mentē
defatigare opꝫ: sed īterpolatione aliqua paulisp remit/
tamus: videlicet dum qntum attigerimus locum: dein/
de in decimo pausabimus. Et in qrto quoq; moꝛā age/
re ꝑpauculā remediabit̃ defatiscētibꝰ viribꝰ. Qñ itaq;
aliquez posueris qnarium: loca ipsa diuersimode/calce
ad verticem atq; retrograde simul cū depositis repetē

imaginibus: ⁊ intentionem indubie assequeris. Si tamen reliqua pcepta seruaueris ac que naturaliter memorie conducunt: Neqꝫ arbitreris solis locis ⁊ imaginibus diuinum quid agere: nisi ⁊ naturalis aliqua saltē mediocris assit memoria: quam nãlibus quoqꝫ diligentiis custodiendam suadeo: ne frustra niteris: que vbi cõpetens fuerit hui⁹ artis beneficio si rite fungamur plurimum suffragabitur. Ea quoqꝫ quoꝝ memoriam efficere placet vbi in partes diuisa fuerit: cuilibet suã imaginem applicabimus ⁊ vt iam diximus locis mãcipabimus: quod tamen ita fier quatenus inter legendum voce alta non vtamur: at potius submurmurãdo meditemur. Et quoniã contemplationi silentium maxime cõpetit/in nocte resolutis vaporibus vbi spiritus purificati fuerint nostro studio intendendum est: vt alibi edocuimus. Ea siquidem tempestate noctis interio minus ad exteriora euocat. Insuper huic pbi astipulantur snie inquientis. Mane ante lucem surgere ⁊ phie operã dare ⁊ sanitati confert ⁊ nostre rei familiari. Ut itaqꝫ rē vnico absoluã verbulo optimos i facultate tua tibi delige authores: quos tibi q̃ꝫ familiares facito sepius repete sententias considera ⁊ circunstantias scripturaꝝ. Sententiã ante omnia elabora intelligere: ⁊ quo tendat cõtemplare: verba penes snias in partes diuide singulas partes sigillatim recũ repete: ⁊ in memoria fige eo potissimum tpe quo mẽtis non grauior est occupatio ⁊ spiritus aiales in suo robore vigorosi psistũt. In tuo quoqꝫ studio vires metiaris ne vltra metam protendas. Ac alia que alibi in nostris editiunculis lectitasti obserua vel maiorum de modo studẽdi pcepta. Que longũ erat iterum hic repetere: potissimũ vbi festinantissimus pene immaturũ extorques opus. Quare vnico dũtaxat concludentes verbulo: huic opello finem imponentes:

grauiora pollicemur cū id ocij nacti fuerimus.

Conclusio operis.

Symonides Chius poeta prestantissimus olim (vt aiunt) Granone in Thessalia apud Scopam hominem fortunatum atqꝫ nobilem cenans: carmen qđ in eum composuerat cecinit. Et quoniam in eo pleraqꝫ ornandi causa: pro more poetaꝝ in castorem atqꝫ pollucē effinxerat: ob id Scopas Symonidi aiebat se dimidiū ꝓmissi daturum pro illo carmine: ⁊ ꝙ reliquum a suis tyndaridis quos eque laudasset peteret. Inter q̄ paulopost Symonides euocatus a duobus iuuenibus egreditur: ⁊ mox cōclaue in quo Scopas epulabat corruēs eum vna cum suis oppressit: Quos humare volentes nequiuerant obrutorum cineres internoscere. Ast Symonides ex eo ꝙ nouisset quo eoꝝ quisqꝫ loco recubuerat quēqꝫ obtumulandum monstrauit. Ex qua referūt memorandi artificium primitus iniciatū: A sequacibus sūt pro cuiusqꝫ ingenij vi auctum variatūqꝫ ⁊ diuersis traditum ꝑceptionibus. Inter quos postremo non aureos ꝓmisi mōtes: sed qđ ex alioꝝ ꝑceptionibus hausi ⁊ ꝓpria cōperi industria: ob meā in te obseruantiā Joannes dulcissime tibi ꝯgessi in hoc opellum. Ex quo nolim estimes te mox in oīum diuinatorem excrescere. Nō eqꝫdem poculi more tibi aut cuiuis alij sciam infundere cōcessum habeo. Sed cū in quauis disciplina tria potissimum exigant ad habitus conquisitionē: Natura/vsus/ ⁊ ars: Artem quatenus licuit tradidi nauande cuiusqꝫ discipline: quā si in meliorē vsum verteris me hercle nō paruam nanciscceris frugē: Si quippe indies perpaucula notioni tue adieceris doctior euades vt quispiam ait: Paruula si tentes sup adiecisse pusillis. Idqꝫ frequēs peragas magnus cumulatur aceruus. Sed nosti quoqꝫ illud Horatij: Qui cupit optataꝫ cursu ꝯtingere metā:

Multa tulit fecitq3 puer sudauit ꝛ alsit: Abstinuit Venere ꝛ baccho: Atqui ois ars innaniter susciperetur in eaq3 frustra torqueremur si penitus nāe conmoda nobis alienissima forent: adeo vt neq3 loca retinere: ꝛ imagines effingere possemus. Sūma ꝑinde tibi cura sit auxiliande nāe phoꝝ rōne secretissima: ex qbus nonnulla laboriosissime eruimus: veꝝ si medicinis memoriam augere velis. Qđ medicorum est promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Tu medicus cum sis Galenū Auicennam Hypocratem Mesue ꝛ alios ad manu3 habes: Alijs familiarius īter Neothericos Marsilius ficinus musaꝝ physicus adminiculatur: Joan. michaelis/inunctionibus ꝛ cataplasmatibus alijsq3 remedijs memoriā intentat. Nām cura. Arte3 obserua ꝛ vsum frequenta: Non tam multa lege q̃3 pauca multum: eoꝝ ꝑcipue qui non verbis chartas implent erisq3 voti compos. Accipe itaq3 mella inter vepres collecta manu nostra. Joannes ideo inter vepres ꝙ adinstar Julij Cesaris (in obedientiaꝝ exequutionibus) huc illucq3 proficisci iussus coegissem. Quemadmodū quoq3 Plinius iunior in itinere semp studuisse memoratur: studium exagere necessum erat: Ad qđ Alexandri macedonum Regis in castris semper quippiam lectitantis plurimum incitauit exemplū. Vale Kyrdorp apud bruieler vbi huic nostro opello (ꝓpter tua3 nimiā festinamq3 instantiā) nondū penitus finem imposuimus. Anno dn̄i millesimo quingētesimo tertiodecimo: die vero martis ītra octauas beati Martini episcopi. Iterum atq3 iterū vale ꝛ tui Joānis: Joānes charissime ne vnquam obliuiscaris.

Peroratio exemplaris in totum opusculum.

Finis.

Marci Contarini

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N.

Omnes sunt quaterniones.

¶ Venetijs per Melchiorem Sessam
Anno domini. 1533.
Mensis Julij.

